EL TEMPS

7 / 13 maig 1990

Any VII / Núm. 307 / Setmanari d'informació general / 300 Ptes.

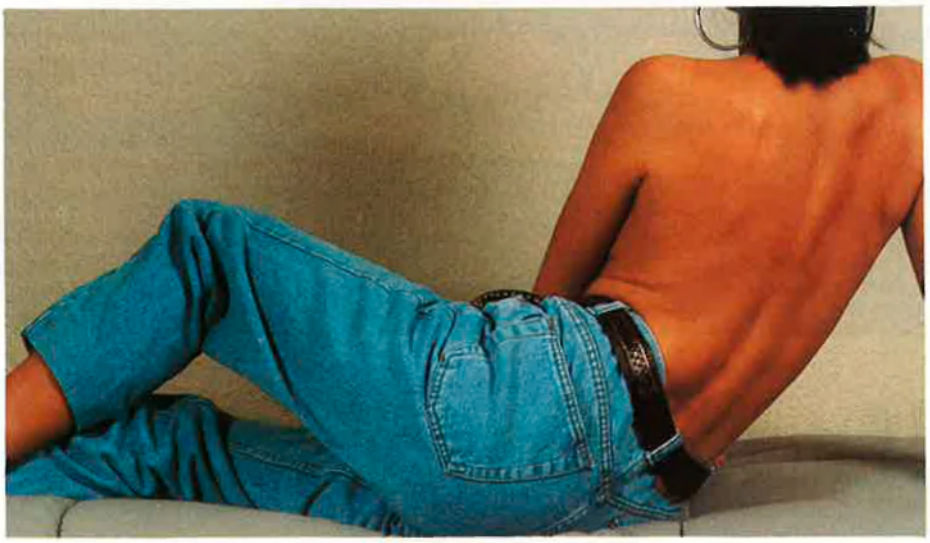

Entrevista al bisbe Carles

Com una bala

Interessos comuns

Naseiro-Guardiola

Lois: l'estocada a un imperi

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

¿Un país (quasi) sense premsa és un país?

És prou passejar pels carrers de qualsevol de les nostres ciutats, i aturar-se als quioscos de premsa, per fer-se una idea clara de quina és la realitat: una ràpida ullada a qualsevol quiosc, gran, petit, cèntric o de barri, no provoca la sensació de viure en un país que té –se suposa– una llengua pròpia i diferent. Diferent del castellà, és clar, que és l'idioma en què està escrit el noranta-nou per cent, o el cent per cent en la major part dels casos, del material que qualsevol quiosc exposa.

És inútil fer-se il.lusions sobre una suposada normalitat progressiva de la premsa catalana –en català–, ni tan sols a la mateixa Catalunya: la impressió visual dels quioscos és uniforme i perfectament expressiva de la realitat. Els nombres i els precentatges, també. És cert que fa quinze anys no hi havia ni un sol diari en català, per exemple, i que ara n'hi ha mitja dotzena. No és menys cert que aquests diaris són de difusió comarcal, o limitada o, en el millor dels casos (com l'*Avui*) de tiratge comparativament modest. A Catalunya, després de deu anys de suposada *normalització* lingüística, la difusió de la premsa en català amb prou feines si supera el 10% de la premsa en castellà (el percentatge seria una mica més alt si n'excloem els diaris esportius). Això ni és normal, ni hi ha cap indici per a pensar que s'aproximarà progressivament a la normalitat: quan hi ha rumors sobre l'aparició de dos nous diaris a Barcelona, es tracta de diaris... en castellà.

Quant al País Valencià i a les Illes, els comentaris sobren: la premsa diària en llengua pròpia és simplement inexistent. Ni en estat de projecte: com si es tractara d'una cosa totalment inimaginable.

I si parlem de setmanaris, el panorama és més desolador encara, si això és possible: EL TEMPS, certament, fa el seu esforç, cada vegada amb més convicció i amb més acceptació; i des de Barcelona, un altre setmanari intenta trobar el seu espai, aquella premsa que qualsevol cultura normal, i llengua en situació normal, té com a cosa òbvia: ni premsa esportiva ni premsa sensacionalista, ni premsa *del cor*, ni premsa especialitzada (revistes d'ordinadors, de *bricolage*, de decoració, de moda, del que siga), ni tan sols premsa eròtica. El ciutadà d'aquest país que tinga qualsevol gust, interès o afició, ha d'anar al quiosc o a la llibreria, i comprar la publicació corresponent *en castellà*. Fins i tot la guia d'espectacles de la setmana. No té cap altra opció: o en castellà, o res.

Potser estem assolint una mínima normalitat (precària i insegura) en l'edició de llibres... de literatura o de text. No en llibre tècnic, ni en llibre *popular* i de quiosc, ni en manuals universitaris, per exemple. Potser també en televisió i ràdio la situació –a Catalunya, no al País Valencià– no és tan desesperant. Però enmig, l'ample espai de la premsa diària, setmanal o especialitzada, deixa encara un buit immens sense anormalitat –aquesta dependència quasi total del castellà com a llengua escrita– és percebuda generalment com un estat *normal*. Com si el fet que siga així significara que no pot ser de cap altra manera. Encara pitjor: això és percebut així no tan sols per la societat i el *mercat*, sinó per les mateixes institucions públiques. En efecte, l'esforç que els governs autònoms han fet per engegar i mantenir una televisió i una ràdio en català (deixem de banda les vacil.lacions de TVV), no ha tingut cap equivalent de cara als mitjans gràfics. Alguna subvenció puntual, sovint incerta, una mica de publicitat institucional, i això ha estat tot. Una cosa és certa: sense una política imaginativa i decidida, la premsa en català continuarà, anys i anys, fent el paper de cosa estranya en casa pròpia, de cosa minoritària, reduïda, excepcional. Mentre la llengua quasi exclusiva d'un quiosc de Barcelona o de València siga la mateixa que la d'un quiosc de Sevilla o de Madrid, vol dir que ací falla alguna cosa molt greu. Molt més greu i profunda del que sembla.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector**: Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Tona Català, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Xesc Amengual, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Josep Morell, Josep V. Marqués, Manuel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalban, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Añón. **Impressió**: Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 307 TEMPS

6 / 13 maig

Any VII - 307- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

PAÍS

10 Assumpció MARESMA
Com una bala.
Entrevista a Ricard Ma. Carles, bisbe de Barcelona.

15 Miquel PAYERAS
El PSM no pacta.

20 Jordi SEBASTIÀ
¿On ha anat a parar el riu de Bofill?

25 Ismael L. BELDA
El gran solar del president.

INTERNACIONAL

31 Eva PIQUER
***Camelis:* Euskadi no és un oasi.**

37 PAOLO PAGANI.
Pena de mort: pagar amb la vida.

43 Llibert FERRI.
La batalla del XXVIII Congrés.

44 Josep MORELL.
La trencadissa de Dona Violeta.

TEMPS OBERT

48 M. ALBEROLA
Entre Pretenders i Mozart.
Entrevista a Carme Alborch.

52 M. ALBEROLA.
EL TEMPS, en acció.

58 Josep Lluís SIRERA
Dòmine Pluja.

60 Andreu SOTORRA.
Lluís Llach en dansa.

63 Lluc SOLER
L'imperi dels sentits.

66 Cinta S. BELLMUNT
Una vila medieval.

68 NICOLAU FLAQUER.
Dictats divins.

74
Recomanacions

76
Pel.lícules.

78 Daniel GIRALT MIRACLE
ART:
César Manrique:entre la natura i l'art.

79 André RICART
DISSENY:
Ni experiments ni nostàlgies.

SUMARI

6 / 13 maig

Any VII - Núm. 307- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

80 Jaume COMELLAS
MUSICA:
Un gran poema operístic.

81 Juan M. JATIVA
DISCOS:
Por al nu.

82 Joan A. BENACH
TEATRE:
Sergi Belbel i *Els fantasmes*

83 Adolf BELTRAN
TELEVISIO:
Dos a *les 2*, un nou programa concurs.

CULTURA

84 Blanca LUCAS
Aterrar, submergir-se o morir.
Una conversa entre Joaquim Molàs i Baltasar Porcel.

89 MA. PAU JANER
Gaudí a Mallorca.

LLIBRES

94 Manel OLLÉ
Històries d'una pipa de kif.

96 Isidor CONSUL
Seduccions: Una bromera de seducció

CIENCIA

101 Josep Ma. TRIGO
L'arribada del desert.

104 Josep ROURA.
"La ciència interessa a la gent"
Entrevista a Vladimir de Semir.

ECONOMIA

109 Albert VICENT
L'estocada a l'imperi Lois.

113 Sílvia MONTFORT
"S'ha de fer una política d'oferta".
Entrevista a Carles Tusquets.

116 Tona CATALÀ
La fira de la llum.

DOCUMENT

120 Esther ROIG
Tous: el procés més llarg del segle.

RUBRIQUES

9 Ramón BARNILS
L'Emperador.

28 Emili Rodriguez BERNABEU
IDEES:
Alacant i la qüestió nacional valenciana.

34 Josep MA. SANMARTI.
DES D'EL RETIRO
Les definicions exteriors de l'estat espanyol.

41 Vicent PARTAL.
Ceausescu, Lafontaine, Pizarro.

27 Joan de SAGARRA
L'OU COM BALLA
El príncep.

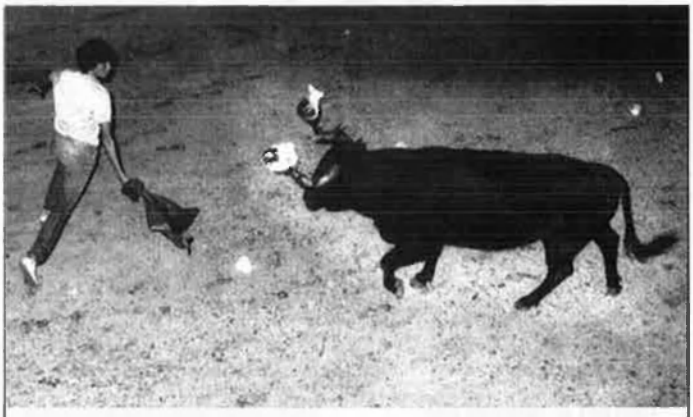
130 Joan Francesc MIRA
CONTRAPUNT
La conservació de la fe.

LA PUÇA

La puça fa un homenatge a uns pardals de cert plomatge

"¡Quina olor fa ací de puça!",
vaig sentir a l'entrar jo
en una reunió
on tothom era gentussa.
Sí, senyors, eren gentola,
puix hi havia una bandarra,
quatre polls, una caparra
i un borinot de consola.
I hi havia, a més a més,
un *panca* reconvertit,
un trostkista transvestit
i dos o tres ex-pecés.
N'hi havia un altre del Frap
que ara és socialistoide,
i un singular humanoide
que broda el paper de drap.
No puc acabar la llista
d'aimadors de la Mamella
sense destacar en ella
un gros neo-espanyolista.
N'hi havia de tota mena,
d'ocells, al cafè-cantant
on jo vaig de tant en tant
de nits a parar l'antena.
No hi vaig mai amb gaire gana,
puix si hi ha un plat que m'empipa
i del que estic cuita i tipa
és "gripau amb sargantana".
Amb tot, els vull dedicar
aquesta dolça cantúria
sense agror i sense fúria,
car són gent... crepuscular.
La puça del Túria... i del Gran Canal

Els drets dels animals

De moment plantejarem l'ampliació dels drets humans als animals en l'aspecte crucial:

a) Els animals tenen dret a una vida segura.

b) Cap animal serà sotmès a befes, tortures i altres crueltats denigrants.

c) Cap criatura pot ser sotmesa a l'esclavitud i explotació.

Després hi afegirem que la incorporació d'aquests drets dels animals als codis civils que obliguen el comportament dels homes comportaria immensos beneficis per a tota la humanitat. La proscripció de la crueltat amb els animals és un pas a l'alliberament de les pràctiques de la violència, l'explotació i la vexació d'unes criatures diferents, però sensibles i no inferiors en el sentit de poder abusar impunement de la seva indefensió.

A l'exercici de la compassió, tolerància i afecte amb els animals, els que més fermament s'hi oposen són les tradicions cruels de la tribu nacional, les quals, sense constituir una pràctica universal arreu del món ni estar implantades a tot el territori nacional ni de bon tros practicades i aplaudides per tots els membres d'aquella cultura (¿Quin seria el resultat a l'estat espanyol d'un referèndum sobre l'abolició dels toros?), troben suport popular en la falsa identificació d'aquestes pràctiques com a símbols de la identitat nacional i suport econòmic en la continuïtat de l'explotació dels més dèbils que, en el cas dels toros, cal relacionar-los amb el latifundisme i una sortida econòmica, per als jornalers del camp mentre són joves poden somniar d'arribar a ser un torero famós. Però, és precisament el rebuig que els membres de cada cultura experimenten envers les tradicions cruels de les altres el que fa adonar-nos dels condicionaments d'aquestes pràctiques i ens obre la llum per a establir unes normes universals per a la mesura objectiva de les pràctiques culturals de cada tribu nacional en funció de la dignitat de totes les criatures i la degradació que comporta l'exercici de la crueltat. La superioritat racional de l'home es demostra tractant correctament els éssers diferents, però no inferiors en tots els aspectes i amb possibilitats d'evolucionar el seu comportament, sobretot si els donem unna maneta.

Ramon Ballaró
Vic (Osona)

Postil.la

Permeteu-me inserir una postil.la al selecte i, encertat com sempre, "Contrapunt" del Sr. Mira. Quan el Sr. Mira parla de la magiarització sobre eslaus (núm. 302 d'EL TEMPS), afirmant que "...Kossuth no volia saber-ne res, dels drets lingüístics i nacionals d'eslovacs, serbis de Voivodina...", jo voldria fer-li esment que si bé al s. XIX certament podríem parlar d'una magiarització de Croàcia-Eslovènia, sota un règim d'autonomia dins l'imperi austro-hongarès, també és cert que ni Sèrbia, ni Voivodina, no foren mai magiaritzades, en tot cas només tiranitzades i turanitzades (sotmeses al domini turc).

Antoni Fargas.
Sabadell (Vallès Occidental)

No, al ral.li de les planes

Amb motiu de la celebració del ral.li "Pujada a les Planes", que tindrà lloc dins l'àrea del Parc Natural del Montgó durant el mes de maig, i davant les repercussions en el medi ambient que s'han observat en anys precedents en què ja s'ha realitzat aquesta activitat esportiva en el mateix itinerari, volem destacar els efectes negatius que, amb tots els respectes cap a l'esport en qüestió, es produeixen en el parc que es troba sota la tutela de la Junta Rectora pertinent i subjecte a protecció legal:

1er. Considerem que la massiva aglomeració de gent, expectant a la cursa i amb els respectius cotxes, que s'emplaça en els laterals del circuit i envaeix zona del parc, campa indiscriminadament i de forma inevitable (com s'ha pogut comprovar en anys anteriors) i ocasiona destrosses irreparables a la natura, com ara l'arrancada de branques i arbustos i les xafades de conseqüències greus, a causa de la multitud que s'hi concentra; tot això, pensem que representa una agressió evident a les plantes endèmiques de la zona, com també a la diversitat d'espècies que poblen el parc.

2on. Considerem que l'escampament de serradures en la carretera per tal d'evitar les patinades dels automòbils a causa de l'oli que desprenen, com també la manca de papereres, amb totes les deixalles que s'acumulen (papers, brossa, plàstics, vidres –amb l'evident perill d'incendi–, etc.) i que no són arreplegades, igualment les cintes de balisament que després no es retiren; tot això provoca un estat deplorable de la natura, gens propi d'un parc classificat legalment com a protegit.

3er. Considerem que la mateixa producció de sorolls, intrínseca a la cursa, a través dels altaveus existents i dels motors dels automòbils participants, són sancionats per la llei que empara els parcs i espais naturals protegits.

Totes aquestes accions i conseqüències, hostils a la natura, vulneren les següents lleis:

–Llei 4/1989 del 27 de març, sobre la conservació d'espais na-

turals (article 38, punts 1, 2, 3, 4, 5, i 10).

–Llei 4/1988 del 24 de juny, per la qual es regulen els paratges naturals de la Comunitat Valenciana (article 15, punt 1, apartat)

–Decret 25/1988 del 16 de març, de declaració del parc natural del Montgó (article 5, punt 2 i 3).

Per la qual cosa demanem que la Junta Rectora del Parc Natural del Montgó es pronuncie sobre la inconveniència del ral.li esmentat i que els organismes competents prenguen les mesures oportunes.

Ateneu Cultural Xàbia i quatre associacions més (la Marina)

Carta pública al president de la Generalitat

Utilitzo els mitjans de comunicació per adreçar-me públicament a vós amb la finalitat d'exposar el meu neguit davant dels successos en què, com a president del meu país, hi teniu una corresponsabilitat directa. La màxima institució catalana ha estat responsable de la visita imperial d'aquests últims dies. El govern de la Generalitat s'ha aplicat fins a l'extrem perquè els actes de benvinguda, reconeixement i acatament de la monarquia espanyola fossin tot un èxit de fervor popular.

Vós, senyor president, us heu entestat aquests dies a demostrar la importància de la monarquia en la transició democràtica. ¿Creieu sincerament que la recuperació de les llibertats nacionals i col.lectives –no totes, és clar– les devem veritablement a la monarquia? Perquè, si és així, veniu a dir-nos que de res van servir el milió i mig de catalans que una vegada van sortir als carrers reclamant els seus drets com a persones i com a poble. ¿És que hi va veure algun redemptor monàrquic espanyol, entre els membres de l'Assemblea de Catalunya, o al capdavant de la Marxa de la Llibertat, o cantant amb els Setze Jutges, o a les primeres Tractorades? ¿És que ens voleu fer creure que durant les distintes èpoques històriques la reialesa no ha fet sempre allò que més ha convingut als seus propis interessos?

La interpretació que vós feu de la història més recent, senyor president, no deixa de ser una burla als que anònimament, amb els seu treball personal, sacrifici i exili, van contribuir de forma real –no reial– i honesta a canviar-la, i entre els quals us compto a vós mateix, president, si és que els anys de presó i de lluita no van servir per alguna cosa més que per a atorgar-vos la presidència del govern que ara, mentre escric aquestes ratlles –que per cert és Sant Jordi, i no és festa– em ve a l'esment que alguns sociolingüistes catalans adverteixen que la nostra llengua s'està morint. Que l'autodeterminació de Catalunya estarà sempre supeditada a la voluntat de la majoria espanyola. Que el meu país no pot participar en unes olimpíades. Que la comarca de les Garrigues es troba en el moment sòcio-econòmic més desastrós de la seva història.

Contesti'm, president Pujol, ¿per què esmerceu esforços personals i diners públics a fomentar el vassallatge dels ciutadans del meu país a una corona que, sobre de ser-nos imposada, ja sigui per armes dictatorials o democràtiques, necessita milers de milions de pessetes per sostenir-se?. Si ho feu per pagar serveis que vós creieu prestats, permeteu-me recordar-vos, president, els de moltes altres institucions i entitats, cabalers i pubilles, i hereus que no van ser prínceps i que mai no cobraran, senyor president, ¿no és una burla a la nostra societat que pretengueu convertir-la a les excel.lències d'una monarquia que ha omplert sagnants capítols de la nostra història, quan, en la nació que vostè presideix, cada vegada hi ha més marginats, bosses de pobresa, addictes a les drogues, gent sense feina, pagesos desesperats, degradacions ecològiques, i, per si li sembla poc la descatalanització del meu país, que és el vostre, cavalca impunement, tant si a Madrid hi ha un règim totalitari o monàrquico-democràtic. De veritat, senyor president ¿no heu sentit vergonya continguda en les seues aparicions públiques pels balcons dels ajuntaments catalans?

Santiago Miret

Pere el Gran, 750 anys

D'ençà que l'historiador barceloní Ferran Soldevilla descobrí que el rei Pere, fill de Jaume I i de Violant d'Hongria, va nàixer a la ciutat de València pel juliol-agost del 1240, les autoritats i forces vives o mortes valencianes ja estan en condicions de saber, si volen, que aquest gran rei català, ves per on, és valencià.

Dic "si volen" perquè segurament ningú d'ells no voldrà recordar un fet que simbolitza la catalanitat de la València tot just conquerida, al més alt nivell: el del naixement del primer rei valencià de la casa de Barcelona.

La premsa diària o les institucions valencianes, tan espanyolitzades com estan, no organitzaran més "750 aniversaris" que els obliguen a unes commemoracions forçades, fetes tard i malament perquè han d'esmerçar molt de temps a trobar la mixtificació a utilitzar per tal d'amagar la catalanitat fundacional de València i el seu Regne. Ja n'han tingut prou i massa amb aquella mentida de dir "el naixement del poble valencià" en substitució de "la conquesta de València" (com abans havien estat les conquestes d'Eivissa, Borriana, Mallorca, Lleida, Tortosa,...), per haver, ara, d'inventar-se un altre subterfugi i evitar compartir la commemoració amb Barcelona, on Pere el Gran va *exercir* tant o més que a València.

A més a més, ara no estan per orgues de 750 anys, que el nombre màgic que cal fer sonar és el 500. Tot s'hi ha de supeditar, al 500. Les commemoracions de cinc segles totes són bones (siguin del Tirant o d'Alacant) perquè *mentalitzen* cap a l'apoteosi de la festa genocida del 1992. Vinguin cinc-cents, doncs, i prou ja de set-cents cinquantes, nombre cantellut i catalanesc, pensen sense dir-ho els botiflers de la Generalitat d'avall.

¡Ah! Però no cal oblidar els mixos-moixos de la Generalitat d'amunt, aquells que no han dit ni piu del 750 aniversari de la conquesta (catalana) de València, aquells que seran capaços de passar per sobre de l'aniversari ¡i tant com els agraden, els aniversaris! per no *interferir* en un tema *valencià*:

Com que Pere el Gran va nàixer a València
no és de la nostra competència.

Deixaran morir, uns i altres, el rei Pere abans de (commemorar que va) nàixer, i no hi haurà cap Bernat Desclot que n'escrigui la crònica dels 750 anys pel naixement i la prematura mort del rei en Pere, guerrer i trobador.

Josep Guia
València (l'Horta)

Rectificacions:

—L'entrevista al fiscal del l'URSS, Alexander J. Sukharev, publicada al darrer número, va ser cedida per la revista *Món Jurídic*.

—L'article publicat a la secció de Ciència, "Atmosfera, atmosfera", de Jean Marc Levy-Leblond, ha estat reproduït de la revista trimestral *Alliages*, dedicada a la reflexió sobre les relacions entre ciència i cultura. 78, Route de Saint-Pierre de Seric. 06000 Niça.

—Al text de Xavier Ferré, Fusterians sense saber-ho, on diu "Lluís Avacil" ha de dir "Lluís V. Aracil". També, on diu "(...) es van reformar les bases de construcció nacional", ha de dir "es van refermar".

—En l'article aparegut al número 305 d'EL TEMPS sota el títol "Els favors del Partit Popular", s'apuntava una vinculació econòmica entre la Confederació Empresarial Valenciana (CEV) i el Partit Popular. Comprovacions posteriors han demostrat que entre la CEV, organització empresarial apolítica, i el PP no existeix cap relació de tipus econòmic.

—El copyright del logotip parcialment reproduït a la coberta d'aquest número correspon a Manolo Prieto.

EL NOSTRE SÍMBOL

EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.
Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".
En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

GGK

PAS DE RATLLA

Ramon Barnils

L'emperador

Quan l'emperador de la Xina se n'anava al dormitori, un cop acabat el dia, l'eunuc li presentava unes plaquetes cadascuna de les quals corresponia bé a una esposa, bé a una concubina. L'emperador en triava una, i l'eunuc l'anava a buscar.

A les habitacions de l'elegida la despullaven i després, bo i embolicada amb una flassada, la duien al dormitori imperial.

I la deixaven, precisament, als peus del llit. Llavors ella o ell, això no ho precisen les cròniques consultades, feia fora la flassada i començaven l'acte.

Al cap d'una estona, marcada pel protocol, l'eunuc, de fora de la cambra estant, en deia una de terrible.

Però no anem tan de pressa, perquè d'eunucs n'hi ha de diversa manera. Així, l'eunuc que mostra a l'emperador les plaques amb els noms de les dones és el Gran Eunuc. Que no és el mateix eunuc que acompanya l'elegida a la cambra.

També: el qui en diu una de terrible sí que és el gran Eunuc, però acompanyat del seu ajudant, que durant tot el període de l'acte imperial s'han estat a tocar de l'indret dels fets. La que diu, terrible, la diu un cop transcorregut un període de temps prudencial, que és sempre l'acostumat. Diu, cridant: –¡Ja és hora!

Si de dins no responen, torna a dir-ho, i així un nombre prudent, mai no excessiu, de vegades, fins que l'emperador respon. Llavors el Gran Eunuc i el seu ajudant entren, tornen a embolicar la dona amb la flassada i se l'enduen, no sense abans preguntar a l'emperador si vol que la dona tingui un fill seu. Si diu que sí apunten en un llibre-registre el nom de la dona, la data, l'hora i altres circumstàncies de l'encontre. Si diu que no, el Gran Eunuc sotmet la dona a tractament de forma i manera que l'encontre no tingui conseqüències.

L'emperador era massa únic i massa sagrat perquè cap dona tingués el dret de passar amb ell tota la nit.

Perquè a més l'harem de l'emperador de la Xina no era com els harems que coneixem, on les dones serveixen no solament per al propietari sinó sobretot per als hostes, convidats, socis o col.laboradors dels amos. L'emperador de la Xina tenia l'harem per a ell tot sol, i per tant ell tot sol l'havia de satisfer. Posem el cas de l'emperador Qui Anlong, contemporani de la Revolució Francesa, que disposava d'una primera esposa, l'emperadriu; de dues esposes reines de primera, de sis de segona, i d'un centenar de concubines. Totes per a ell sol, i només per a ell tot sol. ¿Com s'ho feia? Tot previst: s'ho feia, i les satisfeia, a força de reprimir a cada encontre l'emissió de semen; de manera que podia fer uns quants actes al dia amb diferents esposes, però perquè mantenia la càrrega.

Aquest home tenia privilegis. Però se'ls guanyava, eh que sí, i no com d'altres.

Centre
Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura

- Curs d'Iniciació
- Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any, tret del mes d'agost.
Per a més informació, adreceu-vos al

Centre Carles Salvador

Moratín, 15, 6a. 46002 - València

PAÍS

Com una bala

Ricard M. Carles, en ser nomenat bisbe de Barcelona, no ha donat joc a ningú. Ha estat hàbil i conciliador. Potser la seva habilitat recau a saber compaginar el seu pensament conservador i el seu tarannà modern.

Ricard M. Carles, nou bisbe de Barcelona, confessa que li agrada la velocitat. En el seu haver té fractures de moto, cotxe i escalada. Per evangelitzar fa servir la ràdio i per escriure les homilies té un ordinador. Tot això no impedeix que per la seva trajectòria eclesiàstica tingui fama de conservador. Tot fa preveure que més que un bisbe polèmic, serà un bisbe amb sorpreses.

— Vostè va estar més de deu anys a Tavernes. ¿Quin record té de la Safor?

— Sobretot recorde la Vall, com una vall impressionant de tarongers, d'horta oberta a la mar, entre aquells penya-segats de cinc-cents i tants metres a la vora de la mar, que són la muntanya de les Creus. Recorde una gent molt oberta. Tinc també un record molt amable perquè van ser els primers anys de sacerdoci. Vaig treballar molt a gust, tenia molts grups de militants, majoritàriament eren de la JOC, prop de trenta equips que movien gent jove.

— Vostè també era jove.

— Sí, després d'estar dos anys a Salamanca estudiant dret, em van enviar allí. En tota la vida només he estat quatre mesos de vicari. Es l'única experiència que no he viscut. Després de rector, vaig ser arxipreste a la Valldigna. En venir de València, al principi hi va haver una mica de contrast però em vaig adaptar molt ràpidament.

— La seva infància i la seva joventut van transcórrer a València.

— Els records són d'una família normal, de classe mitjana. Per part, tant del pare com de la mare, la família és dedicava al comerç, en el braç d'importació-exportació; eren del port. Els besavis tenien el que es deia un cavallet de càrrega i descàrrega de vaixells de vela. Per això teníem a casa una Bíblia d'un avantpassat nostre datada el 1850 al port de Nova York, es veu que un capellà la va regalar al capità del vaixell. Érem de família

marinera.

Els Carles han esta tots del port, de la marina mercant i del comerç. Un dia passejant per l'escullera, el meu avi va dir a la meua mare: "per allí ve Fermí Carles". La meua mare feia temps que tenia molta curiositat per conèixer el que després seria el meu pare, perquè al port de València, des dels carregadors del moll fins a la gent benestant, parlaven molt bé de Carles. La meva mare explicava que es va posar tota roja aquell primer dia que va conèixer el meu pare.

Després tinc els records de la Gran Via, vaig nàixer allí i hi vaig viure molts anys. La Gran Via és un lloc molt alegre. Del paisatge, recorde des de les muntanyes fins a la mar. Perquè a l'estiu passàvem quasi tres mesos a Setaigües que està a la Serrania, a Requena, a la part castellana. Després vam anar a Benidorm, quan encara era com l'Ametlla de Mar ara, un poble de pescadors. Pense que no hi havia més de vint-i-cinc xalets. Ara, encara hi vaig a vegades perquè m'agrada trobar les arrels i veig com ha canviat.

— Ara, quan va a València, ¿a on va?

— No hi vaig massa. Passen anys que no hi vaig.

— ¿Hi té familia?

— Sí. Encara que molts dels Carles han acabat a Madrid per qüestió de negocis.

— ¿Del negoci portuari, en queda alguna cosa?

— Ha passat completament.

— ¿Quan decideix ser capellà?

— Per estudis m'agradaven molt les ciències. Llavors no hi havia tanta especialització. Ciències químiques i naturals pràcticament s'estudiaven en una única facultat, i m'atreien molt. Quan vaig començar a sentir que, potser, ja podria fer altres coses m'hi resistia perquè no m'agradava. Servir el Senyor i estimar-lo sí, però deixar tot això, els amics i les colles, em costava.

— ¿Però va ser una cosa de família?

— No, en la meva família no hi havia hagut cap capella. Quan jo vaig dir que volia ser-ho, es van sorpendre perquè jo era molt més mogut que el meu germà, més entremaliat. Però, recorde que el pare em va dir, literalment: "Si vols ser capellà, el que vulgues".

— ¿Va ser una qüestió d'amics?

— No, va ser l'ambient dels jesuïtes. El primer ensenyament el vaig fer a les teresianes i després vaig anar als jesuïtes. Allí vaig començar a pensar en la qüestió vocacional. Hi havia una colla d'amics de dos o tres cursos que han eixit capellans, jesuïtes. Providencialment en aquells anys van eixir moltes vocacions. En el meu curs va ser el que més, de 120 alumnes van eixir 21 sacerdots, ens deien el grup dels vint-i-u. Un d'ells va tenir la idea de fer un calze amb els noms del vint-i-u a sota.

— ¿Aquest calze que s'ha extraviat i vostè està disposat a trobar?

— Sí, aquest calze ha donat la volta al món i ara s'ha aturat. Jo vull saber qui el té aturat.

— ¿Vol aconseguir que vingui a Barcelona?

— Això mateix.

— ¿Com és que no es va fer jesuïta?

—La primera idea era de fer-me'n perquè jo els admirava molt. Però després vaig canviar, em va semblar millor ferme sacerdot diocesà.

— No és massa habitual veure un bisbe amb un ordinador a la taula.

— És un ordinador molt senzill, és només per a textos, per a mi és la màquina d'escriure. Té una raó pràctica enorme, no cal fer esborranys i després passar-ho a net. Això em feia perdre molt de temps. Pots corregir, pots posar textos nous... Fa un parell d'anys que hi treballo.

— Vostè, que té fama de conservador,¿és un modern?

— A mi m'agrada, vaja, diuen que m'agrada córrer en cotxe. M'agrada córrer prou quan conduesc jo.

— ¿I la moto?

— Vaig tenir una Vespa fa uns quants anys quan era capellà. Precisament em vaig trencar un colze en un accident de moto. No sé si això és molt modern, però he tingut una fractura de moto, dues de cotxe i dues de muntanya fent escalada.

— Quan sigui bisbe de Barcelona, tindrà més feina. ¿Continuarà fent escalada?

— Per a mi és una necessitat vital. De tant en tant agafe algun company capellà o seglar i ens n'anem als Ports de Besseit, que són una meravella molt desconeguda a Catalunya. És un parc natural impressionant, fins a Terol no hi ha cap poble, hi ha milers de cabres hispàniques, senglars, esquirols.

— ¿Es la zona del Delta la gran desconeguda de Catalunya?

— Si no la gran desconeguda, és una mica desconeguda. Quan vénen amics de Barcelona els porte al Delta i queden sorpresos. Els porte, per exemple, a la platja de la Marquesa, on hi ha miratges enlluernants. És impressionant veure uns boscos que resulta que són plantes de mig metre i després veus els cotxes que sembla que van volant perquè hi ha quatre metres d'aigua per mig. Aquelles immensitats de sorra daurada són preciosos, però després a vora riu també són preciosos els cultius amb la seva verdor. Pense que no és molt conegut, tot i que ara es veuen més matrícules de Barcelona que abans.

— ¿Quin resum fa de la seva estada a Tortosa, sobretot des del punt de vista personal?

— Gràcies a Déu sempre m'he arrelat

molt a les parròquies. A Tortosa m'he sentit molt emparat, he pogut tenir un contacte directe molt fort amb la gent. Per exemple, el diumenge de rams, a la processó vaig veure una nena que està mig paralítica que feia molt que no havia vist i la vaig cridar, això a Barcelona no sé si em passarà. Coneixes tothom, són 240.000 habitants i això dóna possibilitat al bisbe de conèixer personalment molta gent. Això fa una església molt humana.

— ¿Per què l'Església del Principat té per tradició un plantejament més progressista que l'Església del País Valencià?

— No sé dir-ho perquè porto 20 anys fora. Hi ha una cosa que ha condicionat i influït Catalunya i és que és fronterera amb França. Això em recorda que quan va començar la cultura del Renaixement molts pensen –no sé si és cert– que va entrar per València, aleshores València estava molt oberta per raons comercials i culturals. Potser després no tant. A mesura que els transports terrestres s'han fet habituals ha estat més oberta Catalunya. Els meus pares mateix notaven molt més europea Barcelona que Madrid. Ells havien viatjat molt quan quasi ningú viatjava, a ells els agradava més Barcelona. Per la seva eixida freqüent a Europa, Barcelona els era habitual. Des de petit, per a mi era molt normal anar a Barcelona a passar uns dies, i anàvem a Montserrat, evidentment. Barcelona, des de petit no m'ha sigut mai estranya.

— La seva diòcesi es reparteix entre els termes de Castelló i Tarragona.

— Pel nord arriba fins a la vessant sud del Montsant; per la costa a l'Hospitalet de l'Infant; pel sud, més enllà de Peníscola, fins a la urbanització de les Fonts i cap a dins tot el Maestrat, Sant Mateu, Morella, tota aquesta part tan bonica.

— Als dos costats de la ratlla.

— Efectivament, estic a València i a Catalunya.

— Els lligams entre les dues esglésies no han estat forts, en canvi vostè ha compartit diòcesi.

— Aquí concretament, pel que diu vostè que estem a banda i banda, la connnexió és perfecta. Aquí hi ha capellans de València a la part nord, uns quants capellans joves que treballen a Montsant, Flix, i al contrari hi ha catalans que treballen a la part de València. La ratlla no existeix, no existeix, de tal manera que estic pensant en un exemple concret. A Alcanar, que és teòricament arxiprestat de Santa Bàrbara, sempre van a Vinaròs perquè estan a 5 km. i, al contrari, també, per exemple, la part de Sénia, que és València, vénen a l'arxiprestat de Santa Bàrbara. És a dir, que la ratlla que diu vostè no existeix ni per als capellas ni entre els laics. Quan la gent es troba no té dificultats, la gent topeta quan té un estereotip. L'estereotip no és amable.

També tenim l'autopista que va de nord a sud de tota la diòcesi, i són vora 250 km. Quan agafo l'autopista veig quantitat de matrícules de Barcelona cap al sud i, al contrari, matrícules de València que van a Barcelona. El contacte comercial, cultural i industrial és molt freqüent. Jo penso que el poble autèntic, potser l'adjectiu autèntic no és bo, vull dir el poble normal, no fa un problema d'això.

— ¿S'ha avançat en l'ús del català a les dues bandes de la diòcesi?

— Ha anat guanyant molt. Fa vint anys era una realitat molt diferent. Fa poc hem tingut unes ordenacions a Benicarló i evidentment ho hem fet tot en català. Això és una qüestió de temps. A mesura que el jovent va creixent, ha estudiat català i s'ho veu com una llengua culta, l'accepta. Al seminari ho fem tot en català, tos els seminaristes fan el res, l'eucaristia en català. Penso que és un problema que va diluint-se ràpidament.

— ¿Com a bisbe de Barcelona com pensa relacionar-se amb València?

— De fet jo tinc les arrels de naixement allí però tinc el cor quasi tot posat aquí perquè vint anys són vint anys. Quan estàs en una diòcesi com aquesta, on vius molt barrejat amb el poble i te l'estimes molt, t'acabes sentint català. No sé si aquesta circumstància ajudarà. El que si que pot ajudar, també és una major intel.ligència d'alguns sectors.

— ¿Però creu que hi hauria d'haver més relació institucional?

— Seria bo, clar. És una qüestió que depèn del que pensin els bisbes de València i de les sensibilitats que es toquin. A França existeix el que en diuen les regions pastorals, que abracen diverses províncies, aquí no. Tot i que de fet les Illes pertanyen a València jurídicament. Menorca totalment i Mallorca, en bona part.

— Pel que diu, vostè seria partidari de fer una regió eclesiàstica més àmplia.

— Això a Espanya no s'ha fet. Aquí seria possible. Igual a Castella-Lleó i Castella-La Manxa fan una regió conjunta, i aquí podríem pensar el mateix que aquests països que tenen moltes relacions i moltes peculiaritats similars també s'ajuntessin.

— Però precisament un dels temes que té Barcelona és plantejar la seva futura divisió. ¿Vostè n'és partidari? ¿Quines sufragies faria?

— Aquesta divisió ara la veig amb un interrogant. Cal conèixer la realitat i pensar què és més convenient pel fruit pastoral i l'evangelització.

— ¿És una divisió necessària?

— Podria ser convenient si encertara a fer-ho. Tindria els seus avantatges i els seus inconvenients

— ¿Quins avantatges?

— Un avantatge és que tindríem més bisbes i més diòcesis

— ¿Inconvenients?

— Que les diòcesis, com ha passat en algun lloc, són massa autònomes i la realitat es trenca perquè l'Església s'està movent en una metròpoli única.

— ¿Pensa fer un sínode a Barcelona tal com ha fet a Tortosa? A Barcelona fa segles que no se n'ha fet cap.

— Aquí també feia segles que no s'havia fet. A Barcelona no s'ha fet sínode però sí que s'ha fet assemblea no fa massa temps. Ara no ho puc dir: cal que estigui allà i vegi el tarannà i la realitat.

— ¿Li faria il.lusió fer-lo?

— A mi em fa il.lusió el que és útil. Si és útil, el farem. Si amb l'assemblea que s'ha fet n'hi ha prou, no el farem. Abans un sínode i una assemblea eren molt diferents; ara, no. El sínode fins al nou codi de dret canònic era només clergat, després del nou codi, el sínode és amb tot el poble de Déu i, clar, llavors no hi ha molta diferència. Un avantatge que té el sínode sobre l'assemblea és que l'assemblea només pot acabar en uns desitjos. El sínode, tot venint de milers de laics, el bisbe el pot convertir en normes o actuació pastoral, per a mi és més operatiu.

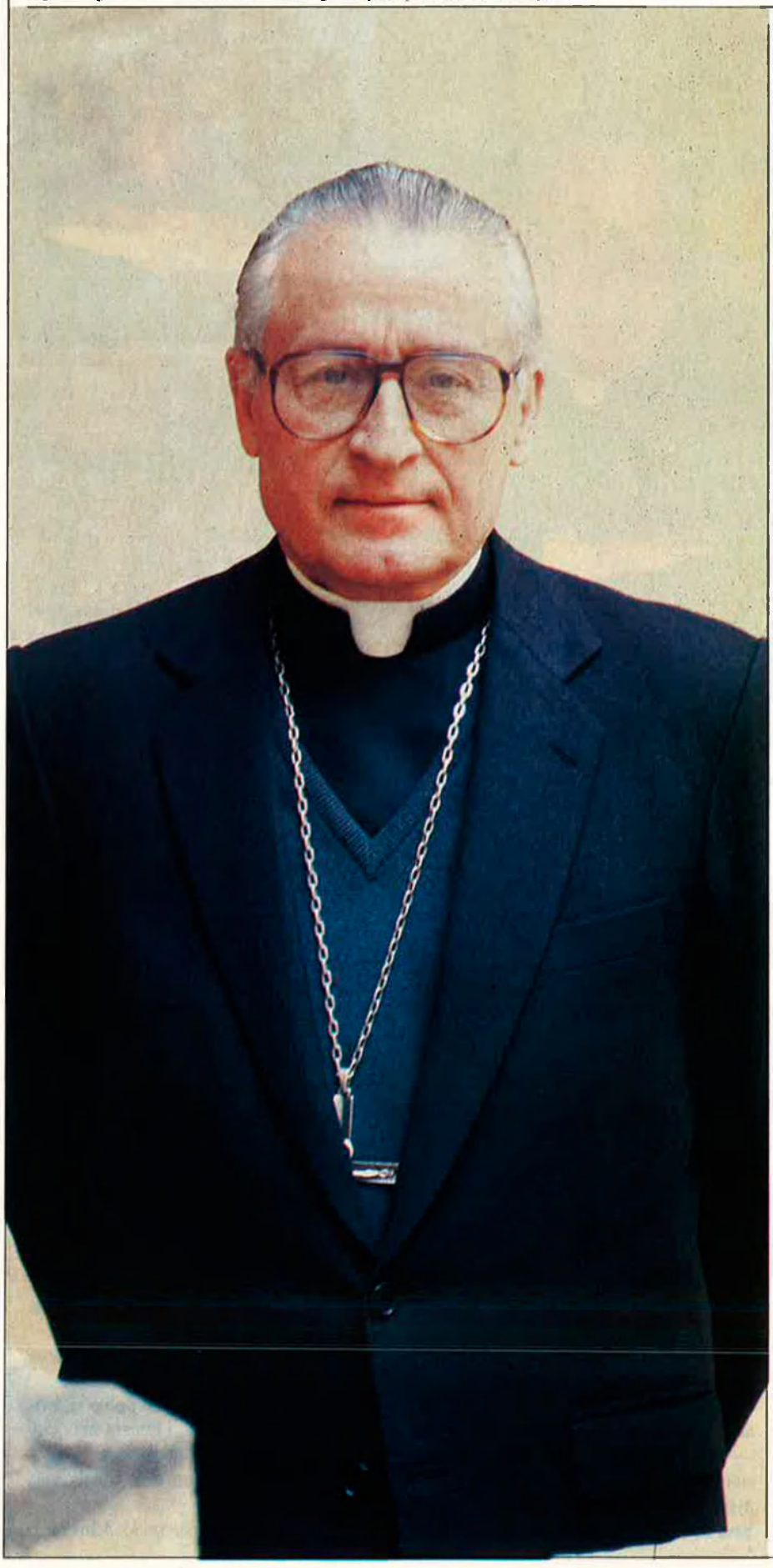
— ¿Què representa Montserrat per a vostè?

— Un record d'infància, els viatges amb els meus pares. Recorde que el primer Nadal que jo portava sotana vaig anar amb els meus pares a celebrar la missa del Gall a Montserrat, cosa que em va fer molta il.lusió.

Ara, és molt més entranyable perquè la nostra diòcesi ha fet moltes romeries a Montserrat. Tinc amistat amb monjos que són nadius de les nostres comarques i sóc amic tant de l'abat que ha sortit fa poc com del que ha entrat.

— ¿Com a símbol de catalanitat?

— Evidentment Montserrat és un símbol

que està molt per damunt de molts altres en el sentit religiós. Jo penso que Montserrat és una símbol molt important. És el símbol que més destaca de l'església catalana. Dins el país és el primer símbol de devoció, com a Catalunya hi ha arrels cristianes molt fortes, és un símbol del país. Si no hi haguera molta fe, no seria un símbol.

— Suposo que està cansat que li preguntin si és conservador.

— No, pregunte.

— No, precisament volia dir que Montserrrat és també un símbol de progessisme.

— Tots els grans monestirs d'arreu del món han estat un far de cultura sempre, des de l'Edat Mitjana. Montserrat també ho ha estat en un sentit religiós. Quan una cultura té una certa elevació, viu l'obertura

— ¿La cultura és progressista?

— La cultura és la vehiculació del pensament de l'home, un pensament que no s'atura. Gràcies a Déu no pensem que estem en un moment òptim, sinó que l'ideal està sempre més enllà humanament i cristianament. Per això el sentiment base d'un cristià és d'inconformitat.

— ¿La primera escalada que farà com a bisbe de Barcelona serà a Montserrat?

— No ho sé perquè és una roca no familiar. Per a mi les roques habituals són les calcàries, que són preses molt habituals encara que a vegades no segures. La roca calcària no és una roca franca. També he anat molt per la Maladeta i l'Aneto, on hi ha granit que és una roca franca. En canvi, els penya-segats de Montserrat són un conglomerat molt especial que desconec.

— Un dels temes pendents que es trobarà quan arribi a Barcelona és l'obertura del Museu Diocesà, una obertura que s'ajorna des de fa molt de temps. ¿El pensa inaugurar?

— És un tema que quasi no conec. A Tortosa també hem tingut el mateix problema i la Generalitat ha ajudat molt, tant a fer el Museu Diocesà que seria el Museu de les Terres de l'Ebre, com el Museu de la Catedral. A mi sí que m'agradria inaugurar-lo, però desconec la situació.

— ¿Quines han de ser les relacions Església-Generalitat en la qüestió de Patrimoni?

— D'una màxima col.laboració. L'Església té realment un percentatge molt gran de patrimoni artístic i no té totes les pos-

"No sé si això és molt modern, però he tingut una fractura de moto, dues de cotxe i dues de muntanya".

sibilitats enconòmiques de mantenir-lo.

— ¿Com és planteja la seva relació amb el Consell Pastoral de Barcelona sabent que en el seu moment aquest consell va fer una declaració en contra de l'encíclica Humana Vitae?

— No ho recorde. Ho desconec. Però quan el bisbe cessa, els consells també cessen. Es tornen a fer eleccions i a restructurar-se

— ¿Creu que això seria un problema?

— Home. Jo dic que qualsevol moviment o estructura eclesiàstica ha de tenir com a cosa elemental la identitat cristiana, la comunió amb l'Església i la capacitat evangelitzadora. Si això suposa una no-comunió de l'Església amb coses importants, seria una dificultat, però pense que això a vegades són situacions de moment. No puc opinar perquè això no em constava.

— ¿Vostè per què és va fer en un moment determinant de l'Opus Dei?

— Perquè quan vaig anar a fer els estudis a Salamanca em vaig trobar una mica aïllat i vaig conèixer un amic que n'era. Hi vaig estar uns quants anys. Cinc anys abans de ser bisbe, per raons molt personals ho vaig deixar.

— ¿Quines van ser aquestes raons?

— Molt personals

— ¿Molt religioses?

— Religioses, evidentment de consciència. Un capellà amb les coses que fa quan ix de casa: ho deixa tot, amics, amigues, negocis i prespectives d'estudi, o ho fa pel Senyor o no ho fa. Per interessos humans s'hauria quedat a casa.

— ¿L'espanta el progressisme de Barcelona? ¿Qui s'haurà d'adaptar, vostè o la diòcesi?

— Pense que és qüestió de fer camins junts. Jo m'hauré d'adaptar a Barcelona. Fins ara he estat en una diòcesi molt rural, Barcelona és de les més urbanes del món. M'ajudarà ser fill d'una metròpoli gran com València. M'hauré d'adaptar a la diòcesi i a la ciutat. Pense que no és ser optimista, sinó realista, que seré amic de laics, de seminaristes, dels capellans. Si no hi ha amistat i intel.ligència, jo no sé treballar, i els altres tampoc no es troben a gust.

— El seu nomenament es diu que és fruit de les pressions del cardenal Suquía

— No hi ha cap cardenal que puga pressionar el Sant Pare. És també un muntanyenc i té una personalitat fortíssima. El Sant Pare té un criteri de les coses i decideix per ell mateix.

— ¿Es pot dir que vostè està més pròxim a la línia Suquía que a la línia Tarancón?

— No. Sóc amic de tots dos. De Tarancón, com és valencià, som amics des de fa molts anys d'abans de conèixer Suquía.

— Vostè ja s'ha pronunciat sobre la Llei d'Ensenyament ¿Sobre la possiblitat de reforma de la Llei d'Avortament pensa pronunciar-se?

— Igual que no estic a favor del terrorisme, tampoc no estic d'acord amb l'avortament. A mi em fa tristesa pensar que el lloc que semblava més segur per a un nen, el si de la mare, ara sigui un lloc perillós. Això em fa pensar que alguna cosa s'ha trencat en l'esperit de l'home. Alguna cosa falla en la humanitat i no tan sols des de la fe, sinó des del punt de vista de la sensibilitat humana.

— ¿Es pensa pronunciar en aquest sentit?

— Quan haja d'il.luminar el poble sí, evidentment. En la Bíblia, i encara més clarament en l'Evangeli, el respecte a la vida humana ha estat un dels ideals més clars.

Assumpció Maresma

El PSM no pacta

El Partit Socialista de Mallorca (PSM) ha decidit en l'assemblea de militants i simpatitzants celebrada a Inca (Mallorca) concórrer en solitari a les pròximes eleccions autonòmiques i municipals de 1991.

Mateu Morro i Sebastià Serra.

Després de les eleccions generals passades, les del 29-0, i que representaren el rotund triomf dels conservadors, i molt especialment el triomf personal del president del govern autònom Gabriel Canellas, destacats membres de partits de l'esquerra del PSOE manifestaren en privat la necessitat d'arribar a acords, puntuals o generals, per a poder afrontar el PP, que es va conformant com el partit que més pròxim està de la majoria absoluta.

Els contactes començaren de forma quasi immediata, però sempre de forma bastant discreta i sense passar de xerrades molt generals. Per una banda, parlaren representants del PSM amb els d'Unió Balear, el partit nacionalista de Gregori Mir; per l'altra, membres d'Esquerra Unida es dirigiren al PSM per iniciar converses. Sembla que la formació més interessada en un pacte era EU, que pretenia una coalició EU-PSM-Verds, però tal possibilitat es trencà quan els Verds anunciaren que no pactarien amb cap partit *tradicional*, com ells diuen. EU insistí al PSM, el qual decidí convocar la militància per a dedicar, "de forma totalment oberta i sense cap tipus de posicions oficials prèvies" quina seria l'estratègia del partit amb vista a les eleccions del 1991 i, específicament, quins pactes i amb quina força s'avien de fer, si és que es decidia pactar.

Si bé la direcció del partit no presentà cap proposta oficial, sí que el secretari general, Mateu Morro, llegí un document polític on, fent repàs a la situació política de les Illes, constatava que el PSM era, de fet, l'única força política nacionalista i que tots els altres partits depenien de Madrid, la qual cosa era un impediment molt seriós perquè un partit autònom, com el PSM, pogués arribar a pactar. Després de l'informe presentat per Morro, s'obrí un torn d'intervencions completament lliure i obert.

Les propostes quedaren reduïdes, de fet, a tres. Per una part, Joan Mayel, diputat autonòmic, plantejà la necessitat d'arribar a un acord amb Esquerra Unida per anar junts a les eleccions autonòmiques i municipals. Aquesta proposta fou votada amb un resultat aclaparadorament desfavorable a les tesis de Mayol: només tres vots a favor i més de seixanta en contra. Una altra proposta, defensada per Sebastiá Serra i pel propi Mayol, fou la d'intentar un pacte només per a les eleccions municipals a Palma, "un pacte instrumental per a poder tenir representació a l'Ajuntament de Palma", on el PSM no està present des del 1983.

Tampoc no fou acceptada la proposta, tenint més de 45 vots en contra per només uns 20 a favor. Finalment, i gairebé per unanimitat de les bases, es decidí afrontar el pròxims reptes electorals en solitari, només amb les sigles PSM com a reclam de vot.

Després de l'assemblea, segons Mateu Morro, "el partit surt enfortit, per la gran participació i per mantenir la dentitat nacionalista que representa el reforçament del nacionalisme d'esquerra".

Segons el Sr. Morro les possibilitats electorals del PSM el 1991 es mantenen semblants als resultats de l'any 1987. "El gran repte serà incrementar la presència institucional, especialment aconseguir representació a l'Ajuntament de Palma".

Miquel Payeras

Burocràcia àgil

LA SETMANA

L' oficina multitràmit "Vereda", que funciona, segons va informar EL TEMPS en el número 299, des de principis del mes de març, ha estat tot un èxit ciutadà ja que ha rebut més d´un miler de visitants, atrets per unes facilitats que els centres burocràtics no solen oferir.

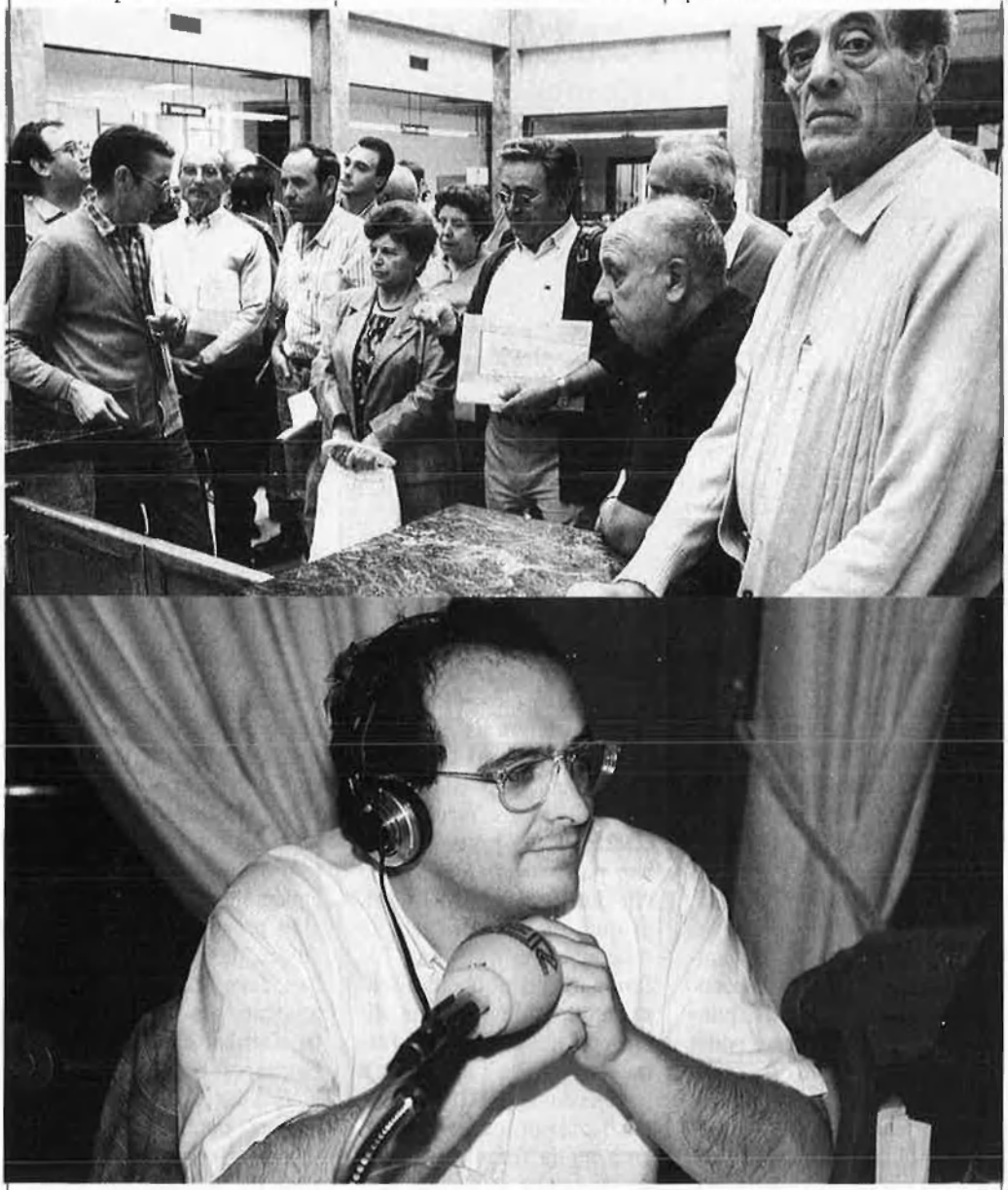
En aquest projecte participen les principals institucions del país (Generalitat, Ajuntament de Barcelona i Diputació de Barcelona) i també empreses privades com Nixdorf Computer, Phillips, Informàtica i Comunicacions, Catalana de Gas, ENHER, FECSA i Hidruña.

Les possibilitats són realment avantatjoses, es poden fer fins a quatre tràmits en un temps rècord d´entre 35 i 40 minuts, amb el consegüent estalvi de temps pel desplaçament que representaria anar d´un lloc a un altre L´oficina funciona en horari ininterromput de 10 del matí a les 5 de la tarda i està situada al departament d´Estadística de l´Ajuntament de Barcelona. Entre altres serveis actualment es poden realitzar: altes i baixes en els serveis de subministrament –aigua, gas i electricitat– de qualsevol companyia de Barcelona. Pertot això unes 1100 persones ja han passat per aquestes oficines i unes 200 han realitzat un nombre total de 443 gestions.

"Vereda " és la primera oficina d´aquest tipus que s´obre a l´estat, està concebuda únicament com a servei d´atenció al públic i hi treballen experts en informàtica. Tot i l´èxit d´aquests primers mesos, l´oficina tancarà, en principi, el proper 25 de maig ja que es tracta d´una experiència pilot. L´oficina "Vereda" està inclosa dins un projecte del programa STAR de la Comunitat Europea.

No obstant, els promotors d´aquesta oficina ja estan pensant en la seva instal.lació com a cosa estable perquè les opinions ciutadanes han estat força positives, segons assenyala una enquesta feta aquests dies. En el futur, "Vereda" es podria estendre a altres municipis del Principat, a part de Barcelona. A més, comptaria –si s´atenen les demandes populars en aquest sentit– amb serveis de tràmits de companyies (canvis de nom, reclamacions de rebuts, queixes, etc.), tràmits municipals (impostos, permisos d´obres, reclamacions de consum, matrícules d´estudis, DNI, carnet de conduir, IRPF, seguretat social, beques, etc. Algunes de les opinions recollides dels ciutadans manifestaven "això és Europa". Efectivament.

Albert Punsola

La "Vereda" contribuirà a eliminar les cues. Baix, la UPV a debat en la pròxima Conferència de País. RAFA GIL

Justícia unilingüe

L'alcalde d'Ondara (la Marina), Robert Miralles (UPV), ens comenta un cas més de recalcitrant ignorància jurídica, per no dir de tossuderia judicial, respecte a la realitat lingüística i legal del País Valencià. Davant la publicació en un òrgan de premsa regional de certes acusacions per part d'un regidor de l'ajuntament, la corporació local estimà convenient iniciar accions judicial perquè consideraven que les afirmacions podien entrar en el marc de l'atac a l'honor.

Fins ací, tot normal, un aspecte més de l'agitada vida política municipal que caracteritza molts dels nostres ajuntaments, però heus ací que, per un acord de l'equip de govern, tota la documentació feta pel consistori es re-

dactà en valencià. La documentació arribà al jutjat numero 1 de Dènia i una funcionària que diu parlar en nom de la jutjessa declara que "la querella no serà admesa a tràmit per estar redactada únicament en valencià" i a la vegada demana a l'alcalde que la traduesca. L'alcalde, sorprès, demana per escrit a la jutjessa si allò que havia sentit era real o corresponia, com era previsible, a un error més de la complicada xàrcia burocràtica. La jutjessa no respongué.

Com que qui calla atorga, Robert Miralles va decidir enviar al jutjat una fotocòpia de l'article 231-4 de la Llei Orgànica del Poder Judicial on queda ben clar que els documents emesos en qualsevol de les llengües oficials d'una comunitat seran vàlids, sense necessitat de traducció al castellà i, cas que la traducció fóra necessària, aquesta correria a càrrec de l'administració de justícia.

I res més se n'ha sabut. La jutjessa ha tornat al seu poble madrileny ja fa quinze dies i pel gabinet d'ús i ensenyament del valencià de la Conselleria de Cultura han aparegut els papers de la denúncia. Ningú no sap com acabarà la història però amb un sol traductor a l'administració de justícia valenciana que, a més, es dedica a traduir al castellà el poc que es fa en valencià en lloc de fer tot el contrari que seria la seua missió primordial, i amb casos com aquest, els pamflets sobre el valencià a la justícia que ens envien com a propaganda semblen, ara per ara, ciència ficció.

Jordi Sebastià.

L'import del medi ambient podrà ser una realitat a les illes. XESC AMENGUAL

Cap a la Conferència

La Unitat del Poble Valencià es prepara per a la pròxima Conferència de País que se celebrarà els propers dies 5 i 6 de maig a la facultat d'econòmiques de la Universitat de València. Malgrat les polèmiques airejades darrerament per la premsa en el si del partit, la conferència, amb tota la transcendència que té després dels darrers resultats electorals, arriba en mig d'una manifesta voluntat de pau per part de tots els representants.

L'interès fonamental raurà en la proposta realitzada per l'anomenat grup d'Almussafes, el portaveu del qual serà Paco Orts, consistent a realitzar una "refundació" del partit que insistesca en el component nacionalista de la formació valenciana. L'altra alternativa és la protagonitzada per l'aparell del partit, que encapçala el diputat autonòmic Pere Mayor. Segons indiquen diverses veus el tercer sector, encapçalat per Vicent Alvàrez, partidari d'una major insistència en els problemes socials, hauria arribat a un pacte amb els "oficialistes".

La premsa airejava durant la passada setmana la possibilitat que els d'Almussafes arribaren a un acord amb l'"aparell" per tal de presentar una llista única a la conferència. No obstant, EL TEMPS no ha pogut confirmar aquesta informació i tot fa pensar que la conferència serà el lloc on es desenvoluparà un debat que fins ara no ha prosperat i que sense dubte serà definitiu per al futur de l'únic partit nacionalista valencià amb representació parlamentària. Malgrat açò, i a l'hora de tancar aquestes ratlles, les dues opcions encara mantenien ofertes de diàleg.

Jaume Cervera

Un impost per a preservar el medi ambient

Segons ha manifestat el conseller de Turisme del govern balear, Jaume Cladera, el govern està preparant la redacció de la llei necessària per a imposar, probablement d'aquí a dos anys, el que serà l'impost turístic, o ecològic: una figura impositiva a la qual ja s'han oposat, a títol individual, molts empresaris turístics. L'impost ve com a consequència d'haver arribat al límit d'endeutament. Això, afegit a la cada vegada major pressió, interna i externa, perquè es preservin espais naturals, ha dut al govern a estudiar com poder crear aquest impost, "que encara no està del tot decidit, perfilat'. No obstant, si la comunitat autònoma ha d'adquirir espais naturals per a la seva preservació, d'algun lloc ha de treure els recursos necessaris per a fer-ho ja que en aquests moments no té recursos suficients".

A pesar del reconeixement, per part del govern, de la necessitat que es crei aquest impost, l'oposició és molt crítica perquè es queixa de falta de concreció i que es retarda la posada en vigor a causa de les pressions dels sectors empresarials que s'oposen rotundament al projecte. Per als socialistes, com expressà el portaveu Josep Alfonso, el govern actua sense coneixement i "no compta amb un pla a llarg termini que pugui solucionar el dèficit que generen les demandes de preservació de la naturalesa. L'altre grup crític, el nacionalista d'esquerra, en boca del seu portaveu Sebastià Serra, reconegué la necessitat que té la comunitat d'obtenir més recursos i advocà per la creació d'una altra figura impositiva que gravàs les noves urbanitzacions que estan fora de les previsions actuals.

Miquel Payeras

CAFE DEL TEMPS

Miquel Alberola

L'opció siderúrgica

El regidor de l'Ajuntament de València pel grup mixt i president de la comissió d'urbanisme, **Manuel del Hierro**, ha presentat en societat aquests dies un nou producte electoral: el Partido Radical Socialista Valenciano (PRSV). La novetat no ha ocasionat gens d'estupefacció en les grades. Bàsicament perquè era notori que Del Hierro, que ha causat acústiques altes i baixes en el cadastre polític valencià, anava considerant durant aquests anys de transfuga incontenible, el projecte de traure al mercat una formació que s'acomodara al seu ego dispendiós: el *seu* partit.

No tindria cap al.licient jugar-se uns bitllets que el primer que abandonarà el PRSV serà ell. Seria com jugar amb marques a la baralla. A don Manuel li va la marxa i el cos li demana o el control o la discrepància. Sobretot, perquè està tocat de persecució. Ja va ser *perseguit* en el PSPV-PSOE, en el CDS. Ara el deuen perseguir en el grup mixt, i d'ací a quatre dies el perseguiran al PRSV, organització que, de moment, integra mitja dotzena de propensos a la gran evasió i que, per aquesta circumstància, dificultosament pot ser presidida per l'harmonia. Com a presagi de la fuga, una frase brillant de don Manuel: «Todos creen que aspiro a ser el número uno y de hecho es verdad». Tota una declaració de principis. I de finals.

El llegat del PSUC

El setmanari anglés *The Economist* replega una informació sobre les maneres curioses —curioses, però que ja tenen una certa tradició en la formació política— que ha fet servir el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) per tal de saldar el deute econòmic de 200 milions de pessetes que arrossegava.

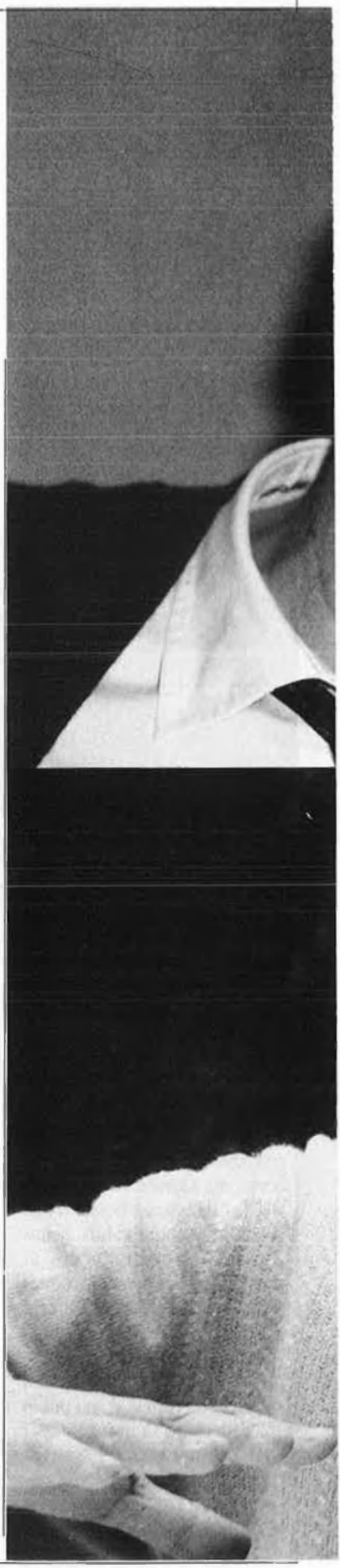
El partit, per a satisfer la quantitat indicada, ha decidit negociar amb el seu important fons artístic amb els creditors bancaris. El fons artístic va començar a edificar-se en els anys de la dictadura com a conseqüència de les aportacions d'originals que determinats artistes de relleu van realitzar per tal que el partit, a través de la reproducció cartellística i serigràfica, s'ajudara econòmicament en la seua singladura.

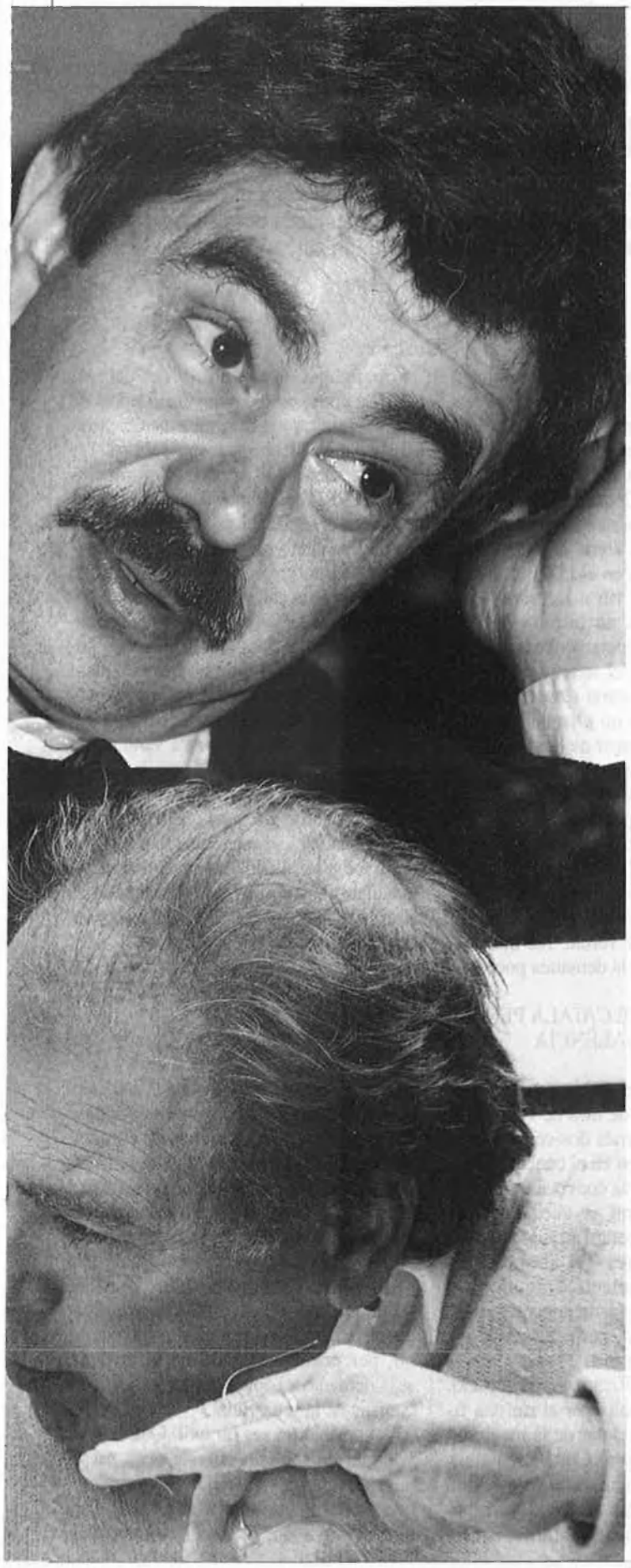
Passats els anys i esgotada la fórmula —o inviable davant el venciment del crèdit—, el PSUC ha hagut d'hipotecar 67 originals de, entre altres autors, **Tàpies**, **Guinovart** i **Miró**, que, encara que alguns són de temàtica abstracta, la majoria tenen connotacions polítiques, perquè van ser realitzats expressament per al partit. Les obres de Tàpies i de Miró han estat avaluades en 40 milions de pessetes pels especialistes del partit, mentre que els representants de les entitats bancàries, en un gest de sensibilitat discutible, els han atorgat un valor de 200 milions de pessetes, quantitat que cancel.la el dèbit.

El contracte observa un parell de clàusules, segons com es mire, adequades. Per una banda, el PSUC comptarà amb un termini de deu anys per a poder recuperar la propietat de l'obra, sempre que pague els 200 milions amb què els bancs han estimat el valor dels quadros. Els bancs no s'equivoquen. I per l'altra, l'obra s'exhibirà en part al Museu d'Art Contemporani amb motiu de l'Olimpíada Cultural del 92, ubicació que no podrà abandonar encara que el partit recupere en el futur la propietat sobre el patrimoni. Amb l'operació guanyen tots. Guanyen els bancs i les caixes per operacions òbvies. Guanya el PSUC perquè deixa sanejada Iniciativa per Catalunya (IC). I n'ix beneficiada la societat perquè, així, podrà visionar una obra que fins ara només s'exposava en les dependències de la seu del PSUC.

Maragall, antipacte

Uns dies després de la visita de **Felip de Borbó**,

SAR el príncep hissat, el gabinet de l'alcaldia presidida per **Pasqual Maragall**, ha fet públiques unes declaracions institucionals a manera de balanç. L'alcalde, fent honor al cànon protocolari, aprofita l'avinentesa per a saludar el president **Jordi Pujol** —i, de passada, el secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), **Àngel Colom**— i testimoniar-li la seua més alta consideració.

I ho ha fet en aquests termes: «...el fet que set mesos després dels lamentables xiulets a la família reial espanyola de coneguts sectors nacionalistes (Pujol) i independentistes (Colom) de la vida catalana en la inauguració de l'Estadi Olímpic de Montjuïc, aquest viatge hagi servit sense dubte de reparació a la família reial per part del Consell Executiu de la Generalitat. El clima de tensió i incomoditat institucional que aquest episodi, i el posterior relatiu a l'autodeterminació, han mantingut en els últims mesos sembla àmpliament superat després de la visita del Príncep».

La dedicatòria no hauria exigit ni un minúscul comentari més enllà del fet estricte fa quatre setmanes, quan l'intercanvi de munició era habitual. Però ara passa que CiU i PSC comparteixen, en sexual resplendor, un pa de noces encaramellat. Amb la present, Pasqual Maragall no ha fet sinó desmarcarse, veloç, dels pactes subscrits fa uns dies entre el president de Convergència Democràtica de Catalunya i el secretari general del seu partit, **Raimon Obiols**. Probablement, l'alcalde Maragall no tenia al seu abast una altra manera de fer notar la seua discrepància, ja que l'entesa estava, en certa manera, imposada des del carrer de Ferraz de Madrid.

La *salutació* de l'alcalde, per un altre costat, adquireix una ressonància superior pel fet que el club d'opinió **Emprius** —una antipujolista convenció d'idees tarradellistes, ja que Obiols està per estrenar i no els pot fer el paper de referència—, que, pronunciant-se com sempre en els grans temes, ha fet saber que «diàleg i negociació, tal com ha anat propugnant Raimon Obiols, no poden confondre's en cap cas amb mercadeig polític, amb regateig innoble, amb justificació d'uns errors dels quals només pot ser responsable qui governa».

Tot i haver reobert l'hostilitat, la desobediència de Maragall contra el seu partit és destacable. Com ho seria la d'algun militant destacat de CiU, si això fóra possible en aquell partit.

Els camins de la desfeta de la major operació urbanística de València

¿On ha parat el riu de Bofill?

Després de la realització de l'exposició del projecte dissenyat per Bofill per a urbanitzar el llit del Túria, la falta de voluntat municipal i la política de convenis potenciada per l'alcaldessa Clementina Ródenas han convertit una gran ambició ciutadana en un autèntic calaix de sastre.

El projecte Bofill és un error, el seu desenvolupament per trams, un error afegit. L'administració municipal s'ha manifestat incapaç de gestionar un projecte coherent amb la unànime aspiració ciutadana: el jardí del Túria". Eren algunes de les conclusions de les jornades de treball que organitzà el Col.legi Oficial d'Arquitectes de la Comunitat Valenciana l'abril de l'any passat. Ja s'acostava el desastre que el temps no ha fet més que confirmar.

"EL LLIT DEL TÚRIA ÉS NOSTRE I EL VOLEM VERD"

La història de la relació entre la ciutat de València i el seu riu, el Túria, ve plena de situacions dramàtiques. Des que el 1283 el rei Pere I va cedir el llit del riu a la ciutat, des del Pont de Quart fins a la mar, ha plogut molt. El 1957 la riuada que ofegà València va fer pensar d'una manera definitiva en la solució de les constants avingudes d'aigua. Després de contemplar les possibilitats, anomenades nord, centre i sud, el consell de ministres es va decantar per la sud. Un nou llit per al Túria amb una capacitat de 5.000 metres cúbics per segon. En la redacció del pla s'especificava clarament que els terrenys que el riu havia ocupat en el seu pas històric per la ciutat passaven a formar part del l'anomenat Pla Sud. El 1966 queda aprovat el pla de la xarxa arterial de València, que aprofitava els mateixos terrenys per a incorporar-hi l'autopista València-Madrid.

Aleshores comença la protesta popular. Tant els ministres franquistes com els seus representants a l'Ajuntament ratifiquen repetidament que pel llit correra únicament una autopista. El 1972, Gonzalo Fernández de Mora, aleshores ministre de l' Habitatge, confirma que el llit del riu s'usarà com a vial, i l'ajuntament s'hi afegeix. És aquesta la data de naixement del lema "El llit del Túria és nostre i el volem verd", una frase amb un contingut molt clar que, a poc a poc, s'ha desvirtuat fins a convertir-se en una arma d'una i altra banda. A mesura que passa el temps la protesta ciutadana va creixent i el 1976 pren forma en la Coordinadora pro-llit del Túria. És en aquest mateix any quan el rei Joan Carles I signa el decret que, eliminant allò signat en el Pla Sud, tornava la propietat del riu a la ciutat. Començava aleshores un termini de deu anys en els quals l'ajuntament es comprometia a destinar tot el terreny adquirit a zona verda i xarxa viària d'accés urbà, si passat aquest temps no s'haguera fet res, l'estat tornaria a adquirir-ne la propietat.

Amb l'ajuntament com a propietari i enmig de l'*eufòria* democràtica, els següents passos perquè la possibilitat de convertir el Túria en un jardí fóra real és la modificació del Pla General de la Ciutat, que arribà el desembre de 1979 i que qualificava tota la zona ocupada pel llit del riu com a zona verda. Tot quedava obert per a resoldre la demanda popular.

UN ARQUITECTE CATALÀ PER AL RIU DE VALÈNCIA

Les primeres idees per a urbanitzar el riu, un immens cuc de més de vuit quilòmetres de llarg i només dos-cents metres d'amplària, vingueren en el concurs d'idees que l'ajuntament va convocar també en 1979. El primer premi va quedar desert i en el segon van empatar l'arquitecte Cano Laso i l'equip Vetges–Tu, aleshores un grup de joves estudiants d'arquitectura que començava. El plantejament romàntic que va presentar, però, més tard els costaria més d'un disgust.

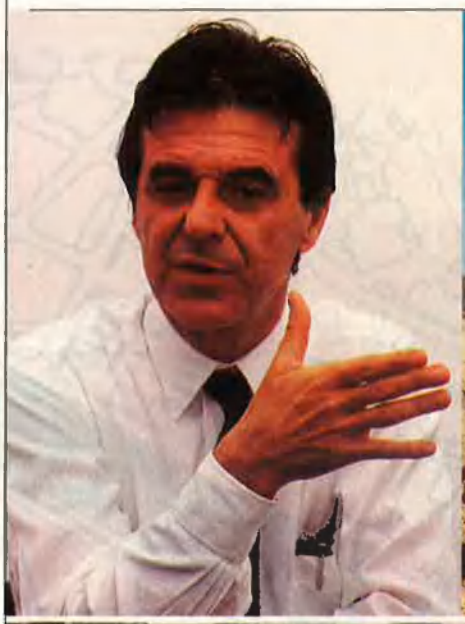
Això no obstant, Ricard Pérez Casado, alcalde aleshores, volia per al riu una figura que el poguera dotar de la magnitud que l'obra reclamava. Com ell mateix manifestà, "poques ciutats tenen de sobte vuit quilòmetres, dins de casa, per urbanitzar com a jardí, hem d'aprofitar aquesta oportunitat única". El 19 de maig de 1981 la comissió d'urbanisme, després de mirar i remirar els informes tècnics, triava Ricard Bofill com a responsable de l'elaboració del Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del llit del Túria.

L'elecció de Bofill estava determinada per la decidida voluntat municipal de tenir èxit en un projecte d'urbanització que la ciutat seguia amb un interès mai no conegut. Bofill tenia moltes coses al seu favor: era un dels pocs arquitectes amb popularitat més enllà del marc estrictament professional, havia realitzat obres ben conegudes en l'estranger, per exemple a París, i, sobretot, és un expert a vendre allò que fa, amb un equip de *marketing* de solvència reconeguda. Però tenia un element en contra: era català. Els sectors de la dreta municipal que anaven descobrint com podia ser d'eficaç la seua croada anticatalanista, aprofitaren la nacionalitat de Bofill per amagar que eren els que sempre havien volgut l'asfalt en el riu.

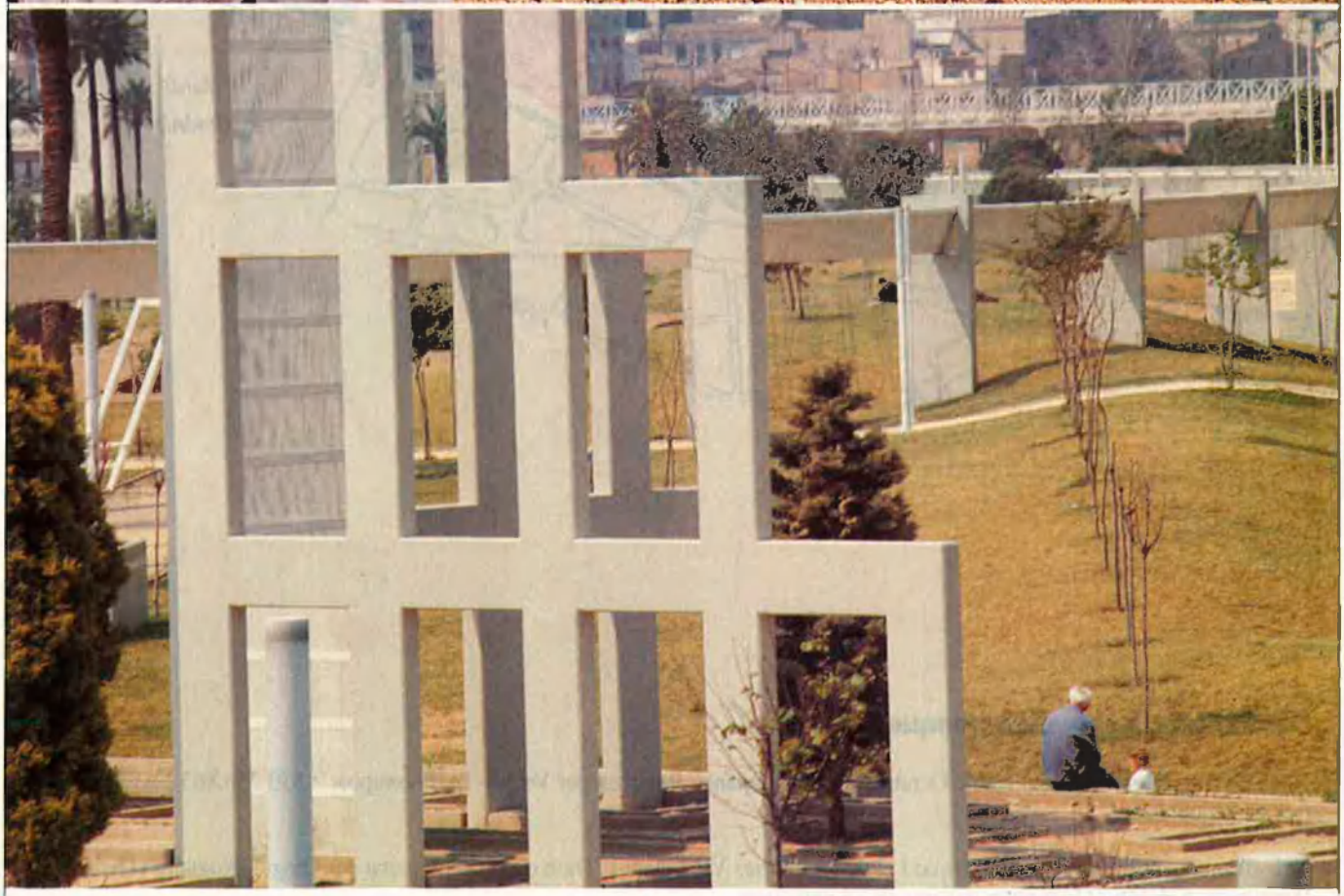
ENLLUERNATS PER LA MAQUETA

Però tant l'alcalde Pérez Casado com Bofill aconseguiren vèncer totes les crítiques mitjançant l'exposició del Jardí del Túria. Durant més d'un mes els valencians tingueren l'oportunitat de contemplar en la Llotja plànols, dibuixos i maquetes del projecte Bofill i, a més, podien presentar tots els suggeriments que els vingueren de gust. Sota la calor d'aquell juliol de 1982, i coincidint amb la desfeta de la selecció espanyola en els mundials de futbol, més de 100.000 persones quedaren enlluernades per un gran muntatge on, per primera vegada en la història, se'ls demanava l'opinió en un projecte urbanístic de la seua ciutat.

L'exposició va ser un èxit. Que la gent volia un riu seu i aprofitable per a passejar i fer esport va quedar demostrat. El que no queda realment clar a hores d'ara és si el públic que hi assistí va veure real-

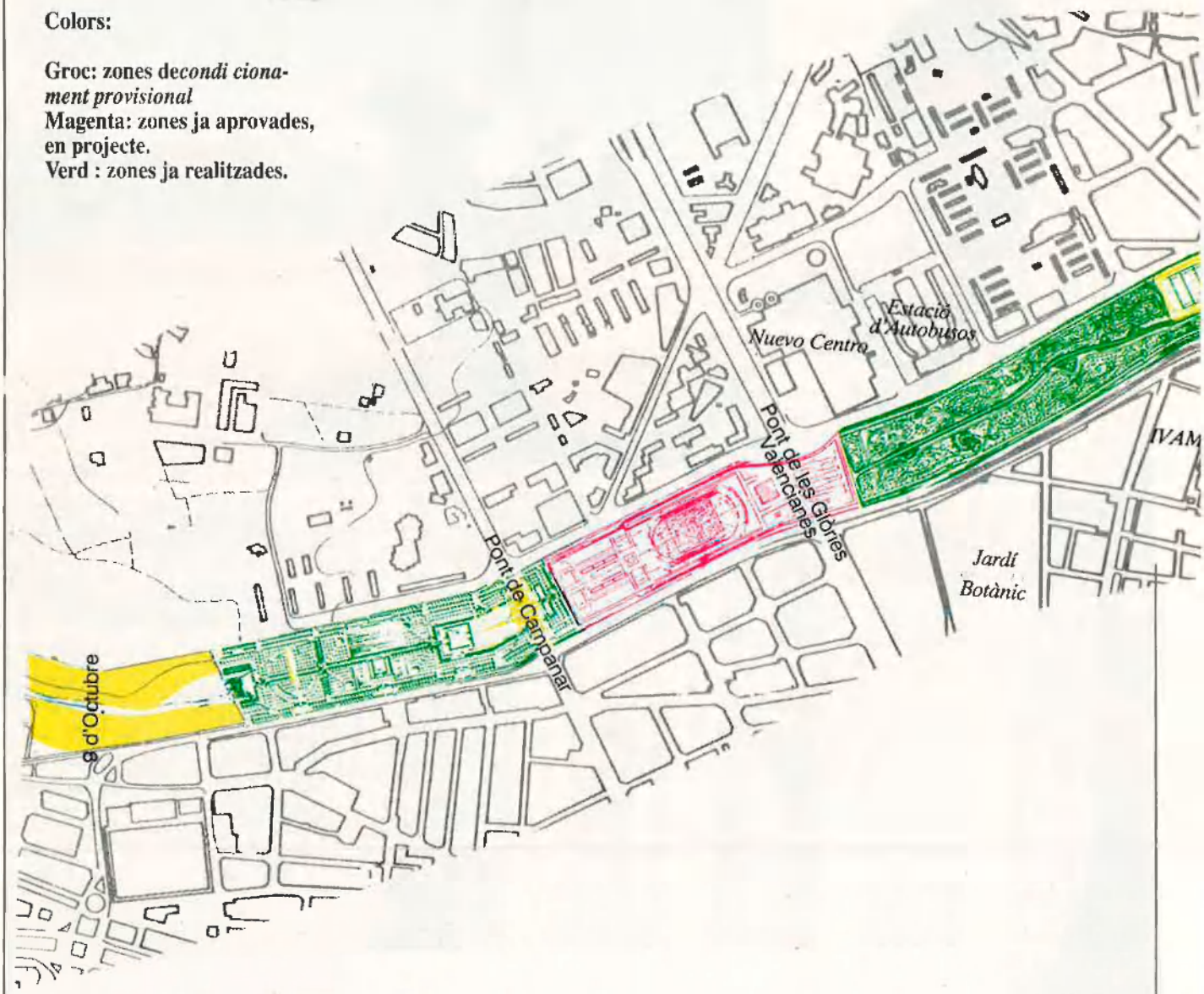
Bofill, tan bon arquitecte com publicista. Un parc urba forestal realment singular.

ment la maqueta de Bofill o si, senzillament, es va deixar convèncer per la primera proposta coherent, amb tota l'operació de *marketing* que l'envoltava, que se li presentà davant.

Amb l'exposició i el projecte de Bofill, quedaren amagades unes quantes veus que des de sempre havien demanat un "bosc urbà" per als terrenys que abans foren del Túria. Pérez Casado era molt contundent: "El jardí està dins la ciutat, per tant ha de ser un element urbà, qui vulga bolets i esquirols que se'n vaja a la muntanya".

COMENÇA LA DESFETA

Una vegada passada l'*operació Bofill,* l'ajuntament encarregà al tècnic municipal Alejandro Escribano la redacció d'un Pla especial per a la zona. Aquest pla únicament qualifica l'ús que tindran les di-

Com acabarà el trencaclosques

Núm. 1 Tram 2, entre el pont Nou d'Octubre i el de Campanar. Realitzat per Vetges-Tu. Pressupost : 530.236.863 pessetes. a càrrec de l'Ajuntament.

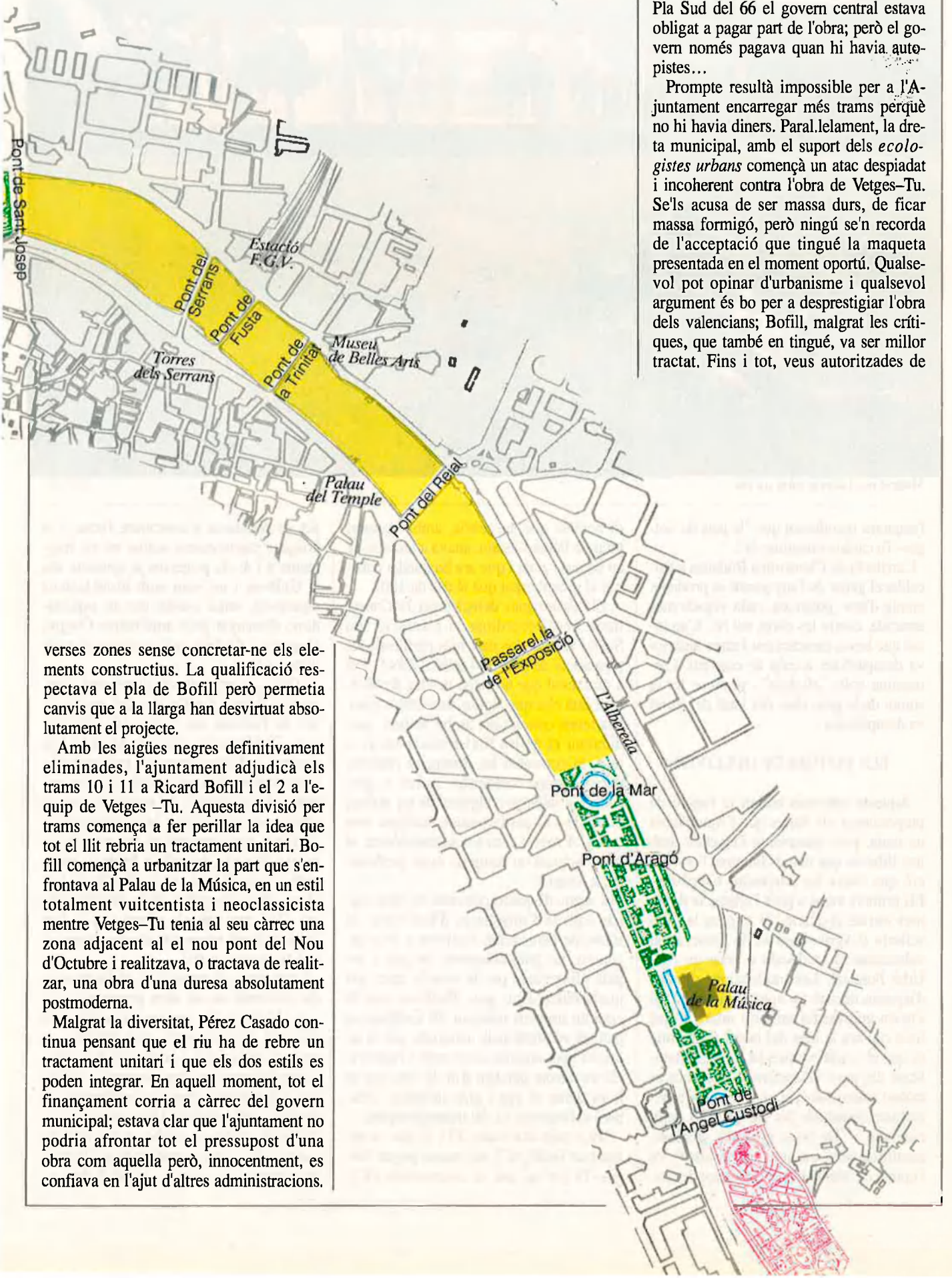
Nº2 Tram 3, entre el pont de Campanar i el de les Glòries Valencianes. Tram esportiu projectat per Otegui, Noguera i Gisbert. Pressupost: 636.148.211 pessetes a càrrec de l'Ajuntament.

Núm. 3 Trams 4 i 5, entre el pont de les Glòries Valencianes i el de Sant Josep. Parc Urbà Forestal amb camp de rugbi. Pressupost: 357.793.000 de pessetes a càrrec de la Conselleria d'Agricultura.

Núm.4 Trams 10-11, entre el Pont de la Mar i el de l'Àngel Custodi, Bofill. Pressupost: 686.752.572 pessetes a càrrec de l'Ajuntament.

Núm.5 Tram 12, Passat l'Àngel Custodi, Gulliver. Pressupost: 766.644.171 pessetes.

Núm. 6 Trams 1,6,7,8,9 Zones en groc, "enjardinament provisional" Pressupost: 311.052.168 pessetes a càrrec municipal.

Fins i tot es pensava que per la llei del Pla Sud del 66 el govern central estava obligat a pagar part de l'obra; però el govern només pagava quan hi havia autopistes...

Prompte resultà impossible per a l'Ajuntament encarregar més trams perquè no hi havia diners. Paral.lelament, la dreta municipal, amb el suport dels *ecologistes urbans* començà un atac despiadat i incoherent contra l'obra de Vetges–Tu. Se'ls acusa de ser massa durs, de ficar massa formigó, però ningú se'n recorda de l'acceptació que tingué la maqueta presentada en el moment oportú. Qualsevol pot opinar d'urbanisme i qualsevol argument és bo per a desprestigiar l'obra dels valencians; Bofill, malgrat les crítiques, que també en tingué, va ser millor tractat. Fins i tot, veus autoritzades de

verses zones sense concretar-ne els elements constructius. La qualificació respectava el pla de Bofill però permetia canvis que a la llarga han desvirtuat absolutament el projecte.

Amb les aigües negres definitivament eliminades, l'ajuntament adjudicà els trams 10 i 11 a Ricard Bofill i el 2 a l'equip de Vetges –Tu. Aquesta divisió per trams comença a fer perillar la idea que tot el llit rebria un tractament unitari. Bofill començà a urbanitzar la part que s'enfrontava al Palau de la Música, en un estil totalment vuitcentista i neoclassicista mentre Vetges–Tu tenia al seu càrrec una zona adjacent al el nou pont del Nou d'Octubre i realitzava, o tractava de realitzar, una obra d'una duresa absolutament postmoderna.

Malgrat la diversitat, Pérez Casado continua pensant que el riu ha de rebre un tractament unitari i que els dos estils es poden integrar. En aquell moment, tot el finançament corria a càrrec del govern municipal; estava clar que l'ajuntament no podria afrontar tot el pressupost d'una obra com aquella però, innocentment, es confiava en l'ajut d'altres administracions.

Malgrat tot, València vol el seu riu

RAFA GIL

l'esquerra manifesten que "la part de Vetges–Tu caldria dinamitar-la".

L'arribada de Clementina Ródenas a l'alcaldia el gener de l'any passat es produeix enmig d'una polèmica, cada vegada més enrarida, contra les obres del riu. L'ambició que havia caracteritzat l'etapa anterior va desaparèixer a colp de conveni. Clementina volia "eficàcia" i prompte tot el somni de la gran obra del Jardí del Túria va desaparèixer.

ELS VIATGES DE GULLIVER

Aquests convenis tenien la funció de proporcionar els diners que l'Ajuntament no tenia, però deixaven a l'inversor amb una llibertat que només limitava l'ordenació que havia fet Alejandro Escribano. Els primers trams a patir l'afluència de diners van ser el quatre i el cinc, on la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat valenciana es va decidir a crear un Parc Urbà Forestal. Les motivacions últimes d'aquesta decisió no apareixen enlloc. Si s'havia aprovat fer un jardí urbà, ¿a què traia cap ara la idea del bosc? La realitat és que el susdit bosquet ha tornat a mobilitzar els pocs valencians que encara es troben interessats pel riu. Tots els especialistes consultats per EL TEMPS coincideixen : "De bosc urbà res, això és, científicament, un autèntic desastre", és l'opinió de Manuel Costa, director del jardí botànic que, en teoria, amb el suport total de Pérez Casado, anava a ampliar-se en aquesta zona i que ara ha quedat constret al ridícul espai que té des de 1802.

Els encarregats delegats per la Conselleria per a coordinar la plantació són Suau i Ruano, dos dels més perillosos replantadors de pins de l'antic ICONA. Per a qualsevol que no tinga ni idea de botànica està clar que alguns dels arbres plantats tenen com a únic àmbit natural mediterrani el de les floristeries, però si, a més, es constaten les denúncies realitzades per grups ecologistes sobre la procedència salvatge d'algunes de les alzines plantades, el pastís pseudo-ecològic està servit. A més, i com a nota anecdòtica, el bosc inclourà un camp de rugbi perfectament integrat.

El segon d'aquests convenis ha estat signat amb la Conselleria d'Indústria; es tracta de l'anomenat Gulliver o *Riu de xiquets*, un gran compendi de jocs i espais utilitzables per la xicalla entre els quals destaca un gran Gulliver que és com un immens tobogan. El Gulliver va patir el vet dretà pels materials, per la situació i per algunes coses més i l'aprovació va quedar pendent d'un fil fins que se li va donar el vist i plau definitiu. Ocuparà el fragment 12 del trencaclosques.

Ara, a més dels trams 10 i 11 que va urbanitzar Bofill, el 2, on encara pugna Vetges–Tu per tal que la constructora OCISA es decidesca a concloure l'obra, i el bosquet pràcticament acabat en els fragments 4 i 5; els projectes ja aprovats són el Gulliver i un tram amb instal.lacions esportives, sense grades per als espectadors, dissenyat pels arquitectes Otegui, Noguera i Gisbert que ocupara el tram número 3.

¿Què passarà amb els altres cinc fragments? Àngel Zurilla, l'actual responsable de l'oficina del Túria, ens comenta que: "Realitzarem tasques de plantació d'arbres i d'enjardinament provisional i respectarem allò que ja s'havia fet en anteriors legislacions". La veritat és que les actuacions particulars dels responsables de l'àrea han convertit el riu en una estranya barreja de solars bruts i zones amb arbres de tota mena. Zurilla és ben clar a l'hora de parlar de la provisionalitat: "No crec que els arbres que ja han arrelat siguen arrancats, algunes zones es quedaran com estan".

Sense ambició municipal, el riu ha quedat convertit en un altre projecte a mitges. Malgrat les protestes irades del Col.legi d'Arquitectes, que demana un tractament integral, i la creació d'un organisme independent per a ocupar-se de l'obra, Clementina continua endavant. La desfeta està servida. Una vegada més, València acaba, si acaba, a trossos una *magna obra*, una vegada més a València, de rebaixes.

Jordi Sebastià

Felipe Guardiola podria haver guanyat al PP una sucosa comissió il.legal

El gran solar del president

Un cèntric edifici de 3.000 m^2 de planta i més de 5.000 milions de negoci immobiliari podria haver beneficiat amb una comissió milionària el bufet de Felipe Guardiola, president socialista de la comissió valenciana contra les influències.

Lluís Manglano, magistrat del Jutjat d'Instrucció núm. 2 de València arxivava dijous 19 d'abril les diligències iniciades sobre la possible implicació denunciada pel Partit Popular de l'alcaldessa de València, **Clementina Ródenas**, en un delicte de suborn i cobrament de comissions. No hi havia hagut cap denúncia oficial per part dels conservadors, però el punxament de les línies telefòniques del Grup Popular a l'Ajuntament per part del jutge del *cas Naseiro* havia aconseguit gravar una interessant conversa entre els regidors *aznaristes* **Salvador Palop i Josep Lluís Olivas.**

Segons la conversa, després diversament interpretada per socialistes o populars, una important comissió, d'uns vint milions de pessetes, podria haver anat a benefici dels dirigents municipals del PSOE, Clementina Ródenas i Miquel Albuixech, en detriment de les aspiracions sobre la mateixa que hi acaronarien altres socis del partit de Rosendo Naseiro i Pedro Agramunt. En la telefonada –referia el regidor Josep Lluís Olivas Martínez– Palop em comentava que els socialistes anaven a cobrar, segons una font anònima, una bona comissió per facilitar i agilitar la llicència d'obres de l'edifici de Guillem de

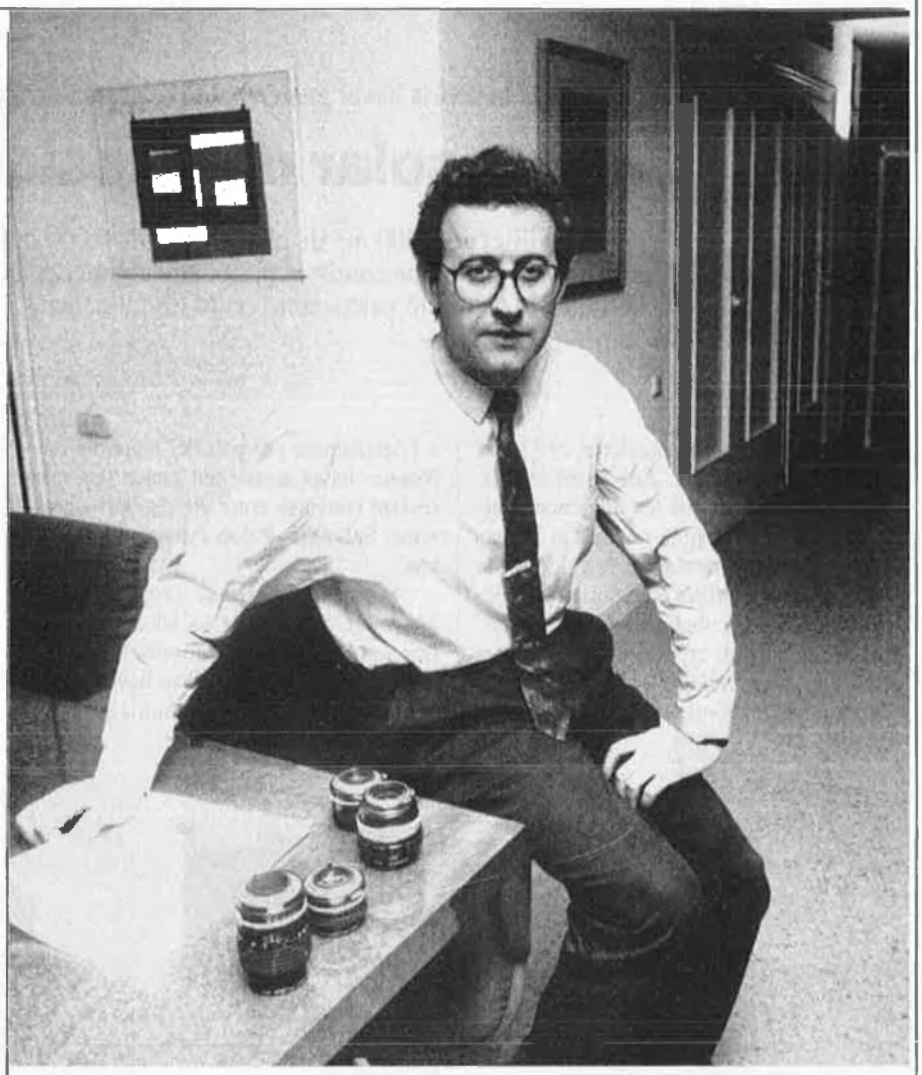
Un solar de luxe que van gestionar APSA i Felipe Guardiola. RAFA GIL

Castro".

L'edifici ocupa una important T a la centrica i caríssima mançana dels carrers de Guillem de Castro, Sant Vicent i Cervantes, al millor centre de la ciutat, i ja va ser profundament assenyalat per aquest setmanari com un dels millors negocis realitzats d'Asesoramiento Profesional, SA, APSA, l'influentíssim i milionari despatx de Felipe Guardiola i Enrique Linde. El primer, diputat, portaveu socialista a les Corts valencianes, i president de la Comissió per a la Investigació del Tràfic d'Influències; i el segon, ex-assessor de l'Honorable Joan Lerma i actual president de l'Ens RTVV. Propietat i projecte dels importants empresaris Vicent Flames i Jaume Olleros, Guardiola ha estat l'advocat i l'aconseguidor de favors institucionals, segons fonts del seu propi partit, per a posar en marxa la gran i disputada construcció.

L'obra arriba a taxar-se en més de 5.000 milions de pessetes i comporta una important construcció de quatre plantes soterranis de parquing, amb vora 400 places, 4.500 m2 per a galeries comercials en una sola planta, una altra planta per a oficines de la Delegació d'Hisenda i onze vivendes de gran fortuna, tot en una macroedificació de 12.000 m2 d'obres.Un bon pastís immobiliari en el qual la intervenció d'APSA sembla haver estat decisiva. No debades Guardiola i aquest bufet privat apareix en les pàgines grogues en "Assessories d'empreses".

Fonts populars ratifiquen a EL TEMPS que "la llicència d'obres, demanada per Construcciones Celebe, SA, el 12 de maig de 1988, es va atorgar en un termini estranyament curt de nou mesos –la Comissió d'Urbanisme va aprovar-ne l'expedient el 5 de març de 1989– ja que actualment la concessió d'aquesta llicència hauria tardat un any i mig, a banda que els socialistes han obtingut més volumetria de la permesa originalment". Les gestions de Guardiola davant la Conselleria d'Obres Públiques, de la de Cultura i de l'Ajuntament, confirmades per fonts socialistes, van aconseguir la fusió en una sola parcel.la de 3.000 m2 de planta de tres solars, i pretenien modificar el nivell de protecció i d'alçades del superedifici per la seua cara del carrer de Sant Vicent (per obtenir així més beneficis per l'anivellament amb les antigues façanes) alhora que modificar l'ús urbà comtemplat al PGOU al carrer de Cervantes, substituint la seua finalitat residencial per una nova de terciària. En tres ocasions la Conselleria de Cultura va rebutjar els plans d'ús i canvi de façanes proposat per Celebe,SA, i APSA.

Els empresaris Flames i Olleros i el president de la patronal valenciana Felip Almenar confiaren en el despatx del portaveu socialista. RAFA GIL

També segons el PP, una nota interior firmada per un arquitecte municipal i dirigida a un altre arquitecte-cap de servei, feia notar que la concessió de la llicència demanada per Celebe-Felipe Guardiola era "un tema urgent". Encara que per als populars Guardiola "pot no haver cobrat ni un cèntim, donades les seues males relacions amb l'alcaldessa", des d' una font socialista no es dubta sobre la possibilitat que els vint milions de pessetes hagen pogut arribar al despatx del president de la Comissió anti-Influències, com a probable pagament de la minuta per les gestions municipals del diputat socialista. No obtant això, cap paper amb membret del despatx d'APSA conservarà aquest servici, com és norma oficial, corroborada per clients consultats.

HOMES DE SÁEZ-MERINO

Domiciliada al carrer de Navarro Reverter, 2, de València, Mardoz, SA, és la societat immobiliària que posseeix l'immens i cèntric terreny a Guillem de Castro, on opera a través de la seua promotora i filial Construcciones Celebe, SA, de la qual és gerent Josep Puig. Mardoz va ser constituïda el 25 de gener de 1989, tenint com a objecte "la construcció, promoció, compra-venda, lloguer, arrendament i promoció de finques rústiques i urbanes", i fixant en principi el seu capital social en un milió de pessetes, repartides en cent accions.

Aquestes van ser divididas entre els veïns de Rocafort (l'Horta) Jaume Olleros Izard i Vicent Victor Flames Albero, amb una acció cadascú, i les 98 restants anaren a parar a mans d'una altra societat d'aquests dos ascendents empresaris, la Capital and Venture Investments, SA, domiciliada a la plaça d'Alfons el Magnànim, 5. L' administrador i secretari de Mardoz és Jaume Olleros, mentre que Vicent Flames figura com a president. La Junta Universal d'accionistes celebrada el 16 de juny de 1989 ampliava el capital de la immobilia-

Els homes de Pere Agramunt podrien haver optat i perdut la important comissió. RAFA GIL

ria a 200 milions de pesetes.

Capital and Venture, l'altra empresa propietària de Mardoz, també manté el seu domicili al número 5 d'Alfons el Magnànim, i va ser constituïda originalment amb el nom de The London Shirt Company, SA, l'11 de desembre de 1986, i canvià la denominació l'1 de juliol de 1988.

L'objectiu és "fabricar, comprar, vendre, transportar,importar i exportar articles, fibres tèxtils i confeccions" , experiència que els seus socis van adquirir al costat del gran empresari del ram, Joaquín Sáez-Merino, sogre del president provincial del PP-València, Pere Agramunt. Els socis de Capital són Vicent Flames, administrador únic i secretari de la Junta; Jaume Olleros, president, i l'ex-tècnic de Sáez-Merino, **Josep Lluís Munoz Bataller**, enginyer tèxtil. Mentre Munoz Bataller posseeix 330 de les mil accions de capital social, Olleros i Flames són amos de la resta mitjançant dues més de les seues societats: Consultores Fiscales Internacionales, SA i Consultores de Dirección e Inversiones, SA, domiciliades al gran despatx de la plaça del Magnànim. El capital escripturat de Capital and Venture era, el 24 d'octubre de 1989, de 30 milions de pessetes.

La relació dels empresaris Flames i Olleros amb l'actual president del PP-València és molt intensa. Jaume Olleros, ex- auditor de l'Artur Andersen i tècnic del Banc Urquijo,va ser secretari general d'Ibérica de Confecciones, SL i de Tycesa, amb **Joaquim Sáez-Merino** de president i únic administrador, i quan Pere Agramunt n'era conseller-delegat. El despatx d'advocats d'Agramunt, ex-president de la CEOE valenciana, encara es troba a la mateixa finca del 5 d'Alfons el Magnànim, un pis dalt del dels amos de Mardoz. **Vicent Castillo Tamarit,** notari habitual de les empreses de Flames-Olleros, és germà d'un dels dos advocats d'aquest bufet d'Agramunt, **David Castillo**.

De l'edificació del projecte s'encarrega l'empresa valenciana Construcciones y Estudios, SA, CYES, amb domicilis als carrers M. Cabañal, s/n i Salamanca, 7. CYES ha treballat en diverses obres de rehabilitació contractades per la Generalitat valenciana i té com a conseller-delegat i amo l'actual president de la patronal valenciana de la construcció, Felip Almenar. D'altra banda, l'actual director general d'Arquitectura i Habitatge, de la Conselleria d'Obres Públiques d'**Eugeni Burriel,** el socialista **Lluís Josep Casado Martín**, va ser l'arquitecte-director d'aquest projecte de luxe. Dos arquitectes més de l'obra, **Vicent Colomer Sendra** i **Vicent Alcacer**, compartien estudi amb Casado. *Ismael L. Belda*

Emili Rodríguez Bernabeu

IDEES

Alacant i la qüestió nacional valenciana

El gran desenvolupament de la ciutat d'Alacant s'opera després del Decret de Nova Planta arran de la desfeta d'Almansa el 1707.

L'obertura del comerç amb l'Amèrica castellana, la capitalitat d'una província, l'entesa directa amb el vertader poder que dominava la Península (Madrid repartia de feia dos segles els favors i els càstigs, no València) comportaren un creixement sense precedents. La Corona catalano-aragonesa havia perdut gairebé tota la seua capacitat de decisió.

Alacant podia crèixer sense entrebancs: Madrid restava lluny, o també participaria del negoci del port... La prosperitat restava assegurada.

I la ciutat s'instal.là còmodament, encara que la província que governava quedara poc o molt ignorada i amb una oculta tensió que no ha desaparegut encara. Els catalanoparlants, en la mesura que no s'assimilaven a la nova situació, eren obertament marginats i exclosos dels càrrecs públics i dels negocis més o menys estatals. Només per a ells es feia realitat aquella frase: "Quan el mal ve d'Almansa a tots alcança".

Sens dubte, en un primer moment, la situació d'Alacant no va ser molt diferent a la de qualsevol ciutat colonial del Nord d'Àfrica o d'Amèrica: els indígenes catalanoparlants (generalment, mà d'obra, perquè la noblesa o ja havia abandonat la llengua, o ho farà de seguida) i els colonitzadors, funcionaris o mercaders (amos de la situació), castellans o castellanitzats com volien a Madrid.

Per al poder castellà de Madrid hi havia una tasca ingent: castellanitzar la població, domesticar en castellà la *bèstia* catalana i els seus llucs valencians i balears.

En principi, la castellanització només comprenia l'aristocràcia i els comerciants enriquits, però, cap al final del segle XIX, els catalanoparlants que han progressat econòmicament a l'ombra d'aquells, abandonaran a poc a poc la llengua i qualsevol noció de la pàtria que des del temps dels sarraïns va nodrid les seues aspiracions polítiques, econòmiques i culturals.

Amb molta probabilitat, Rafael Altamira i Crevea (nascut a Alacant el 1866) es trobà en aquesta situació ambigua on l'elecció podia comportar canvis substancial polítics i nacionals. Ell formava part, sens dubte, d'aquells indígenes, abans esmentats, que acabaven d'incorporar-se plenament a la cultura castellana, ara ja anomenada obertament espanyola.

Però Rafael Altamira, que va centrar tanta atenció ideològica a l'Alacant oficial i popular de la primera meitat del segle XX amb tot el grup intel.lectual que encapçalà, no va saber veure, ni va poder veure amb claredat, el problema de la llarga malaltia que arrossegava (i arrossega) el nostre País Valencià. Ell es va formar intel.lectualment a València, si més no en una primera fase, i València no podia oferir cap idea directriu clara i atractiva que puguera atraure un jove reblert d'inquietuds i d'aspiracions intel.lectuals. La Renaixença valenciana, que ell va viure de prop, era feble i claudicant, indecisa, un eco massa sord i llunyà del moviment que s'estenia Sénia enllà i canviava ràpidament Barcelona.

I aquest grup intel.lectual d'Altamira comença a considerar l'ètnia catalana d'Alacant (les pròpies arrels) com a residu molest d'altres èpoques que, per molt afecte que li tingués, era un problema difícil que topava fortament i frontal amb la mentalitat ideològica de la classe dominant alacantina, obertament castellanitzada. Aleshores s'inventaren l'entranyable terme de la *Terreta*, amb el qual conjuraven una munió de problemes sociològics i culturals que tranquil.litzaven la mala consciència autòctona i col.lectiva, tot reduint-los a inofensiva nostàlgia.

La *Terreta* comprenia totes aquelles característiques diferencials del nostre poble: la llengua, els costums, la geografia, la idiosincràsia. Tot aquell solatge que donava

color a la vida local, però que ningú va gosar considerar digne de formar part de la gran cultura. Era un residu que calia, segons les directrius antigues i modernes que emanaven de Madrid, anar minimitzant fins a la seua *inevitable* extinció. Però, sota aquesta divisa, sorgiren fets emblemàtics, de no molta volada, però significatius: l'"Himne d'Alacant, per exemple, s'escriguè en *alicantí*.

Només el període efímer de la Segona República menà un mínim redreçament, un respir ingenu, però intencionat, de recuperació amb l'Agrupació Regionalista alacantina, de la qual fou president el doctor Àngel Pascual Devesa i secretari el nostre escriptor Enric Valor i Vives. Fins i tot s'encetà un assaig digne de literatura en valencià de la mà del periodista Eduard Irles.

L'adveniment de la guerra d'Espanya significà una fita, i no tan sols per a la qüestió nacional valenciana a Alacant. També, tota la ideologia que s'havia incubat al llarg d'un segle a la ciutat, de la qual ens parlà Altamira (republicanisme, homeopatia i espiritisme), i que més tard derivaria cap al socialisme, tota aquesta ideologia queda soterrada i, amb el temps, absolutament impregnada de simbolismes i mites falangistes amb connotacions totalitàries més o menys paleses.

No obstant això, cal recordar que el republicanisme alacantí fou una estranya mescla de socialisme amb un bany de francmaçoneria, i esdevenia obertament llibertari al Camp d'Alacant. La guerra desballestà tot aquest entrellat ideològic i, amb ell, l'arrelament popular de la llengua catalana a Alacant. L'abandó lingüístic del català a Alacant després de la guerra d'Espanya és molt important. Nombrosos nens nascuts abans de la guerra van rebre l'*alicantí* com a llengua materna. Després de la guerra, aquest fet es rarifica dramàticament.

La senya d'identitat més notable de catalanitat, la llengua, entrava en camí d'extinció. I podia ser tractada —ara sí— com a problema residual fàcil de manejar. I el problema s'aguditzava amb la intensa immigració castellana de manxecs i madrilenys.

Ni gran part dels grups d'oposició, impregnats d'ideologia falangista apresa al llarg període d'ensenyament ideològic escolar, o ex-falangistes que van derivar cap al marxisme, van voler prestar suport a cap activitat catalanista si no coincidia amb les seves actituds de relativa oposició al franquisme. No obstant això, les excepcions van ser afortunadament freqüents. I, malgrat tota l'adversitat, hi hagué actituds que possibilitaren alguna reflexió. *Alacant a part* de Jose-Vicente Mateo és, sens dubte, el paper més significatiu. Aquest assaig no il.lusionà, gens ni mica, el grup catalanista alacantí de la dècada dels 60. Però posà el dit en la nafra i féu possible l'agrupament i la concreció de les posicions.

Els grups d'esquerra que s'emparen de la política pública en la transició i en la democràcia han volgut tractar el problema valencià a Alacant com a fet minoritari i residual, amb un estil de condescendència paternalista pretesament progessista, oblidant que més de la meitat de la població de la província d'Alacant pertany a la cultura catalana i no s'identifica amb els postulats alacantins de la ciutat.

La persistència i existència creixent d'escriptors en llengua catalana en matèries diverses que van des dels estudis islàmics fins a les ciències naturals, la geografia o la història, només palesen l'obstinada actitud a amagar una cultura que interessa mostrar residual i críptica, amb l'esperança d'apaivagar iniciatives. Organismes que representen tot l'àmbit provincial segueixen una política cultural castellanitzadora i passiva envers la cultura valenciana. Em referesc concretament a la Diputació Provincial, que creà un organisme obertament castellà, l'*Instituto de cultura Juan Gil-Albert*, sense molestar-se a crear-ne un altre paral.lel de cultura valenciana.

La democràcia només ens ha dut una eina vertaderament important que referma la nostra cultura: l'ensenyament obligatori del valencià. Però la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià ha seguit una marxa vacil.lant, de vegades traïda per una part dels organismes públics i privats.

Ara per ara, Alacant no mostra una imatge acollidora que agrupe sense tensions els pobles que integren la seua regió, o província. Aquest treball d'agrupament és urgent i necessari si vol dreçar-se com a capital indiscutible. Una política institucional àgil i intel.ligent pot dirigir hàbilment l'acceptació general dels drets de les dues cultures en una coexistència agradable.

EL TERMÒMETRE

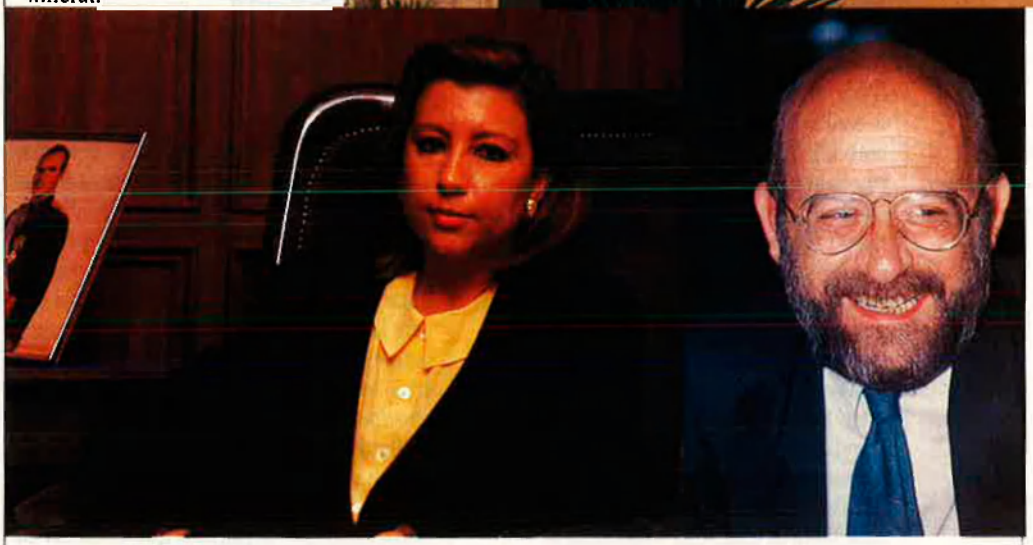
La primavera

La primavera, càlida i humida, de les Balears ha dut com a conseqüència que a més d'un polític se li alteri la sang i decideixi tornar a les velles ocupacions, lluny de la batalla política. Ara és Francesc Triay, portaveu del grup socialista al Parlament el que ha anunciat la seva retirada; després de dotze anys, a l'oposició tots ells, ha decidit retirar-se. Si els vents de la renúncia continuen bufant, a les pròximes eleccions autonòmiques pocs dels històrics quedaran en el Parlament.

Lionel Jospin

Sol radiant per al ministre francès d'Educació, Lionel Jospin, que ha anunciat que hi haurà professors de català –i també d'altres llengües de l'estat francès– en el nivell de batxillerat.

Parlament Balear, Ma. Antònia Munar i Salvador Barber.

Una decisió insòlita en la història de França ja que des dels primers moments de la revolució les llengües que no eren el francès van quedar estranyament marcades políticament com a símbols de tot el que era reaccionari, absolutista i antidemocràtic. D'aleshores ençà, tot el que s'ha fet per les llengües de França que no eren l'idioma oficial ha estat menysprear-les i degradar-les a *patois*. De tota manera sempre hi ha temps per a les esmenes i aquesta és una bona notícia per a la Catalunya Nord. ¡Benvinguda!

Mario Beltrán

Endavant Mario Beltrán, actual cap de premsa de la Confederació Empresarial Valenciana (CEV), que ha estat nomenat nou president de l'Associació de la Premsa Valenciana. La seua candidatura, que portarà Francisco Grau com a vice-president i Leonor Juan com a secretària, va guanyar per uns pocs vots la de José Miguel García. Vaja des d'ací la nostra enhorabona.

Parlament Balear

Llamps i trons per al Parlament Balear que, a excepció dels diputats nacionalistes i de l'únic integrat del grup mixt, votà en contra del reconeixement del dret a l'autodeterminació pels pobles de les Illes Balears. Sembla que no s'entén que una cosa és la independència i l'altra, ben distinta, la reivindicació d'una identitat ferma. Clar que, tal vegada, aquesta identitat no existeixi, a jutjar pels nostres representants.

Pisos olímpics

Els pisos de la Vila Olímpica ja són a la venda. Aquesta notícia serà per a alguns com el bon temps del cap de setmana. Però a l'igual que tothom no pot marxar a disfrutar de la torreta, tampoc tothom podrà pagar els preus que costarà un piset nou al costat del mar, perquè s'ha anunciat que el preu de venda serà el del mercat. I aquí ve la grossa: ¡com està el mercat! Un mitjà de comunicació va anunciar que no baixaria de 30 milions un pis nou a la Vila Olímpica. Sigui això cert o no, les promeses d'habitatges per a classe mitjana s'han quedat en això, promeses. Queda un problema per resoldre: saber si pensaran en alguna reducció de preus o bé a pujar el nivell adquisitiu de tota la classe mitjana, també seria una solució.

Salvador Barber

Malgrat la insistència, no ens podem estar de tornar a abaixar, si és que pot arribar més avall, el pesentador més gris i avorrit de la televisió mundial. A més del seu valencià ortopèdic, que ja significa un primer patiment per a l'espectador, Barber es dedica sistemàticament a arruïnar l'esforç que li procuren els invitats, d'un nivell bastant alt, tot s'ha de dir, amb preguntes insulses i poc documentades. Reptem el lector-televident a trobar entre les seues entrevistes una de sola on l'invitat no haja posat més d'una vegada cara de sorpresa, per no dir d'altra cosa, davant les genialitats de Barber.

ESTAT

Camells: Euskadi no és un oasi

La croada d'ETA contra traficants de droga ha fet almenys 12 morts des del 1982. Euskadi viu una guerra contra l'heroïna en la qual està implicada tota la societat basca.

Lloc on van morir Miquel Paredes i Elena Moreno a l'atemptat del passat dia 6 d'abril. Pintades contra els traficants a les parets d'Euskadi J. M. ZABALZA

"Camellos: esto no es un oasis". La inscripció, pintada a colps d'esprai al vidre d'un dels bars de la part vella de Donostia (Sant Sebastià), ja adverteix que a Euskadi la droga mata per partida doble. Si bé juguen amb l'avantatge que pels carrers bascos no hi ha policia a la vista, els traficants viuen sota l'amenaça d'ETA d'ençà que aquesta organització armada va iniciar la seva croada particular contra la droga.

A les onze de la nit del passat divendres 6 d'abril, Miguel Paredes García i la seva esposa, Elena Moreno Giménez, van pagar un preu prou car per la seva presumpta vinculació al tràfic de drogues. El matrimoni sortia d'un bar del carrer San Lorenzo, potser després d'haver venut alguna paperina de *cavall,* quan un individu els va disparar diversos trets per l'esquena. Els dos cossos sense vida van quedar estesos a terra entre els bars Txiki i Andia. El govern civil de Guipúscoa no va dubtar a dir que l'atemptat tenia "el segell d'ETA". La munició utilitzada delatava que el doble assassinat no era un ajustament de comptes, sinó un atemptat emmarcat en la campanya d'ETA contra els traficants de droga. Sovint un oasi és un miratge que desapareix en un obrir i tancar d'ulls. Al desert basc, ETA ha mort almenys 12 presumptes camells des del 1982.

"La droga és un problema greu a Euskadi. Però no és un problema específic d'Euskadi, ni té una magnitud tal que permeti assenyalar Euskadi com un paradís de la droga". Aquesta és una de les conclusions del Llibre Blanc de les Drogodependències, editat pel govern basc el 1987. Tot i que és cert que les xifres no conduceixen a un alarmisme exagerat, també ho és que Euskadi té determinades característiques que el fan atractiu per als que viuen del comerç de la droga. Així, la situació fronterera amb l'estat francès i els quilòmetres de costa defineixen un itinerari còmode per al narcotràfic. A més, l'índex d'atur juvenil,

L'alcohol, una plaga que s'estén entre els més joves

Qualsevol campanya contra les drogues a Euskadi entra en contradicció amb la distracció preferida dels joves bascos: engolir un got de vi darrere l'altre. Els carrers del casc vell de Donostia són vies estretes amb un repertori inacabable de bars a banda i banda. La cursa alcohòlica, consistent a anar de bar en bar fins a rendir-se a l'embriaguesa, comença així que es fa fosc i pot acabar ben entrada la matinada. Un costum que xoca amb la quantitat de pintades contra les drogues il.legals que estampen els trossos de paret que queden lliures entre bar i bar.

"Muerte a los traficantes", "Camellos, fijarse: prohibido estacionarse" i altres inscripcions similars en èuscar, com "Trafikant eak hormara" (Traficants "al paredó") perdent part del seu sentit en un país on bona part de la població es fa un tip de consumir litres d'alcohol dia sí dia també.

Un 4% de bascos beu més d'1'5 litres diaris de vi o licors. Els consumidors habituals d'alcohol a Euskadi es calculen en 60.000, per bé que són més de 600.000 els que en beuen amb certa assiduïtat. Els experts coincideixen a dir que "serveix de ben poc pretendre tallar el consum de cocaïna sense delimitar el consum d'alcohol i tabac". I encara avui la passió per l'alcohol s'estén com una plaga entre els més joves d'Euskadi.

El govern basc assenyala en un informe que "des del punt de vista sanitari, la prioritat són els grans consumidors dels productes més forts, però des del punt de vista preventiu, el problema greu radica en el consum abusiu d'alcohol els caps de setmana".

D'altra banda, el percentatge de bevedors excessius a Euskadi és més elevat que la mitjana entre els membres de la policia. Una dada que, si més no, fa pensar.

Bar Arkupe-Ta, tancat i barrat des que fa unes setmanes hi va haver un atemptat perquè es traficava droga J. M. ZABALZA

les poques expectatives de futur, la crisi industrial, la desconfiança en la policia i la propia corrupció policial són factors que actuen en contra de l'intent d'erradicació del tràfic de droga al País Basc.

En aquesta lluita, ETA parteix de la convicció que els poders fàctics de l'estat espanyol es dediquen a fomentar el consum de droga entre els joves bascos, amb l'objectiu de despistar-los de la política i evitar que caiguin en la lluita armada. Precisament, la passivitat policial en el tema de la droga serveix d'argument a ETA per a justificar la seva campanya contra els traficants.

"L'heroïna va començar a introduir-se a Euskadi l'estiu del 1977 amb una total impunitat", recorda Xabier Arana, membre d'Askagintza (procés d'alliberament), una associació popular contra la drogodependència. El mateix govern basc admet, en l'esmentat Llibre Blanc, que "hi ha la sospita històrica que l'assentament i la introducció del tràfic il.legal de droga a la comunitat autònoma basca, a finals dels anys 70 i fins i tot a principis dels 80, es va fer amb la implicació dels cossos policials d'aleshores". Mentre el govern d'Euskadi considera que "el problema és susceptible de continuar existint, però la situació actual és ben diferent", ETA creu que res no ha canviat i que la policia, obeint ordres de

Madrid, fa els ulls grossos davant la proliferació del comerç de la droga.

Una suposada forma de malmetre la joventut basca que ETA no perdona i castiga amb sang. Així de clar ho planteja Francisco Mujika Garmendia, "Pakito" o "Artapalo", en una carta adreçada a un comando etarra a mitjans del 1984: "Droga. Euskadi té l'índex més alt d'Europa pel que fa al consum d'heroïna. Amb això creiem que està tot dit. Cal matar els traficants d'heroïna".

Amb les estadístiques a la mà, i en contra del que també pretén demostrar Herri Batasuna, no està gens clar que hi hagi més drogaaddictes a Euskadi que a altres punts de l'estat. El govern basc, que situa en prop de 6.000 el nombre d'heroïnòmans a la comunitat autònoma, reconeix que els índex de drogaaddicció a Euskadi "són lleugerament superiors a la mitjana estatal", però la diferència no arriba a ser rellevant.

De la mateixa manera que ETA acusa la policia d'encobrir i promoure el tràfic de drogues, la banda armada també s'ha vist a l'altra cara de la moneda. Diversos sectors l'han acusada periòdicament de no estar neta de culpa en el món brut del narcotràfic. El diputat d'Eusko Alkartasuna Joseba Azkárraga, per exemple, va declarar el juliol del 1988 que "difícilment es pot entendre que ETA mati els que considera traficants quan alguns dels seus militants estan enganxats a la droga dura". En el mateix sentit, el governador civil de Guipúscoa va dir que "hi ha prou dades per afirmar que la droga no és un fet aliè ni a l'organització terrorista ETA ni a membres de HB". La versió més extrema és la que mantenen alguns policies: "ETA compagina la seva campanya contra la droga amb l'obtenció de beneficis derivats del tràfic de droga". Amb tot, els agents que asseguren això formen part d'una investigació encarregada per la direcció general de Policia i qualificada de confidencial pel Ministeri de l'Interior, segons la qual més del 12% i més del 5% dels policies bascos en exercici confessen haver consumit alguna vegada cannabis i amfetamines, respectivament.

"Si la policia s'esforcés a combatre el nacotràfic tant com ho fa en altres terrenys, els resultats serien molt més evidents", afirma Xabier Arana. Pel que fa l'actuació dels cossos de seguretat, el portaveu d'Askagintza diu que "s'ha de potenciar sobretot la tasca de la policia municipal, mentre que l'ertzaintza –policia autonòmica– ha d'intentar guanyar-se la confiança del poble". Segons ell, "tant la policia estatal com la guàrdia civil val més que ho deixin córrer, perquè ja han actuat massa vegades com a encobridors dels traficants".

Ara com ara, el consum d'heroïna a Euskadi s'ha estancat, i el de substàncies al.lucinògenes ha disminuït, però en canvi la cocaïna i el *speed,* un estimulant parent de les *amfetes* que ha entrat amb força per la costa cantàbrica, estan guanyant terreny a un ritme considerable.

Al País Basc, la droga es mou dins d'un cercle tancat al qual és difícil accedir. Tot i que no es veu ni un sol policia uniformat patrullant pel carrer, una persona qualsevol no pot comprar droga si no es tracta d'un client habitual o si no coneix algú que actuï de mediador i l'introdueixi en el cercle.

La campanya d'ETA contra els narcotraficants pot explicar aquest excés de recel. Tots els camells han temut més d'una vegada passar a engruixir la llista negra de l'organització. Saben que el primer avís poden ser unes pintades anònimes que els acusin de traficants. El segon, un parell de trets a boca de canó.

L'organització Askagintza, independent però de marcada tendència *abertzale,* no dóna suport explícit als atemptats d'ETA contra les drogues. En opinió d'aquest col.lectiu, el que cal fer és "intentar que els ajuntaments es comprometin en aquesta lluita i s'impliquin de veritat". Aquesta implicació pot venir a través de l'aprovació de mocions o ordenances amb criteris preventius, "però el problema és concretar-ho després en els pressupostos municipals". També es pot optar per declarar "persones non gratas" als traficants públics, com ja s'ha fet en alguna ocasió.

Tot això, afegit a la guerra oberta d'ETA contra els camells, fa realitat l'afirmació que, per al negoci de la droga Euskadi no és un oasi. Si ho sembla, és un miratge.

Eva Piquer

Josep M. Sanmarti

DES DEL RETIRO

Les definicions exteriors de l'estat espanyol

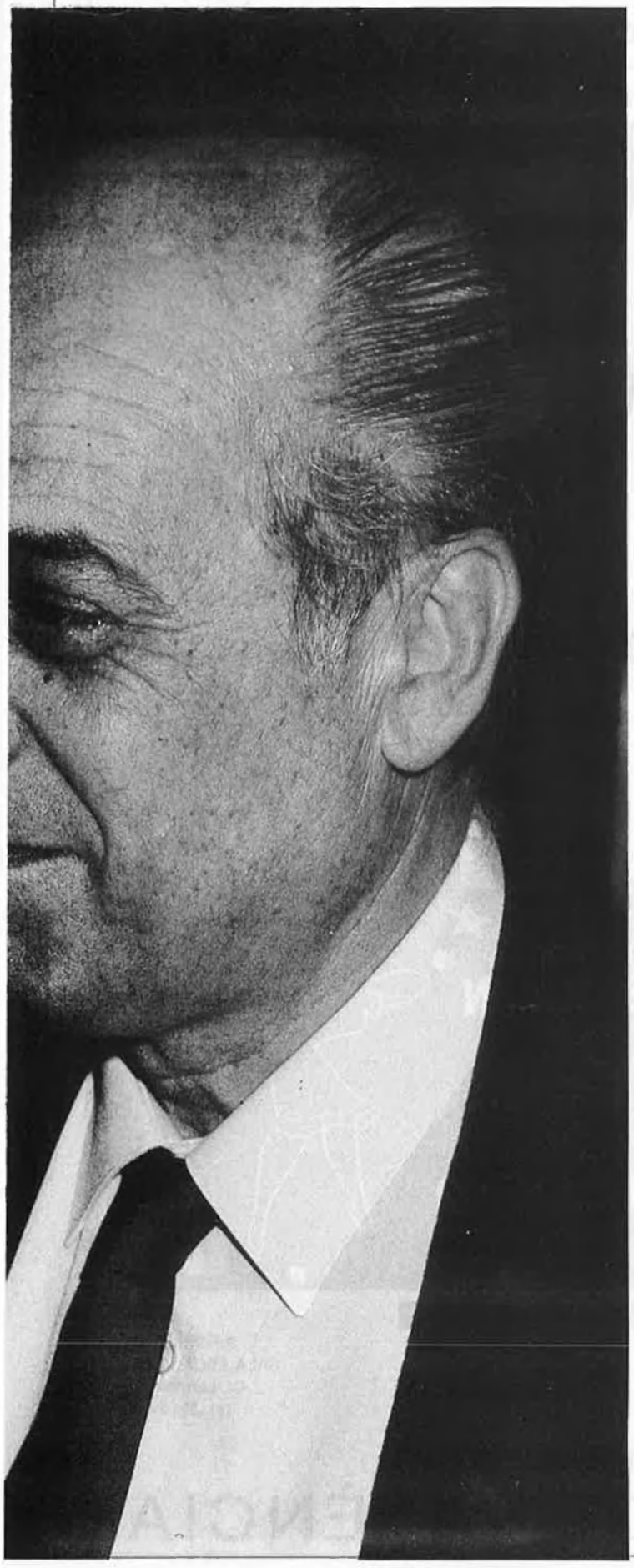
A quest mes d'abril passat ha resultat molt actiu per a la política exterior espanyola: el dia 4 va venir el secretari general de la UEO, Wim van Eekelen; el dia 5, el president de Moçambic, Joaquim Chissano; el dia 16 va ser el primer ministre de Romania, Petre Roman; el dia 20, el president de Iugoslàvia, Janev Dvrnovsek; el dia 22 li va tocar el torn al president de Bolívia, Jaime Paz Zamora; el dia 25 ens va venir a veure el primer president d'Irlanda i president de torn de la CE, Charles Haughey; el mateix dia arribava el president del Parlament de Txecoslovàquia, Alexander Dubcek i l'auditor general de la República Popular de Xina, Lu Peijan... Això sense comptar altres esdeveniments com el retorn del *boines blaves* espanyols que van participar en la preparació de la independència de Namíbia sota la protecció de l'ONU, o les maniobres navals amb l'OTAN al Mediterrani, o el viatge del ministre Francisco Fernández Ordónez a Iugoslàvia, o l'assistència d'una curiosa delegació espanyola a la presa de possessió de la nova presidenta de Nicaragua, Violeta Chamorro, delegació formada per Fernández Ordónez, Adolfo Suárez i José Ma. Aznar. Vés a saber de què parlarien els tres en el mateix avió d'anada i de tornada. Precisament la vinguda del president Paz Zamora va impedir que Felipe González perdés una gran oportunitat, no podent anar a Managua el dia 25. I per fi el Consell Europeu de Dublín I, consell extraordinari per analitzar la nova situació europea.

¿Què vol dir tota aquesta activitat en el front exterior? Per a alguns és una manera fàcil que té el govern, i concretament el seu president, de fugir d'estudi, d'evitar els enormes problemes interns en matèria econòmica, autonòmica, terrorista, etc., que no sap resoldre. Per a altres, al contrari, l'excessiva mobilitat fa que no hi hagi anàlisis rigoroses de la situació internacional i que Espanya vagi a remolc dels esdeveniments que marquen els altres països. El dia de la qüestió de confiança, per exemple, Miquel Roca es queixava de la gran dedicació que els partits, la premsa i el mateix Parlament han tingut vers els darrers escàndols i en canvi no han fet encara un gran debat sobre la situació espanyola en el nou context europeu. En qualsevol cas, la preocupació del govern pel que passa fora té una explicació clara: els últims esdeveniments internacionals influiran poderosament en el futur immediat espanyol, atès que els poders públics i la societat en general no tenen capacitat per influir en la marxa del món i més concretament d'Europa.

Amb el règim democràtic l'estat espanyol va sortir d'un llarg període d'aïllament imposat pel franquisme. La normalització diplomàtica va resultar relativament fàcil, i fins i tot va ser senzilla la incorporació a diverses plataformes internacionals, principalment al Consell d'Europa, la Comunitat Europea i l'OTAN. La presidència de la CE durant el primer semestre de 1989 va oferir al govern espanyol una ocasió excel.lent per ampliar el seu camp de relacions exteriors. D'aquesta manera Espanya esdevingué en el concert internacional una potència mitjana, de la qual ja no es pot prescindir com abans.

Ni dóna, ni demana

Madrid és un bon indret per aterrar-hi els caps de govern llatinoamericans, africans i de l'Europa Oriental per dues raons bàsiques. La primera perquè constitueix una bona porta per trucar a la CE, que ha esdevingut la gran esperança blanca dels països subdesenvolupats. Desapareguda la *padrina* soviètica, només queden els EUA, la CE i el Japó per anar a demanar auxili econòmic i financer. Dels tres la CE és la que proclama una política més liberal i oberta, i en aquest sentit Espanya és sens dubte un dels països que ha mantingut posicions més progressistes. Els caps de govern estrangers van a París, a Londres o a Bonn sabent que aquests països tenen molta més capacitat financera i comercial que no Espanya, però al mateix temps també tenen més capacitat de pressió i per posar condicionaments. Si es revisen amb atenció les concessions comercials

i financeres fetes pel govern espanyol aquestes últimes setmanes, es pot veure que són molt petites, per no dir que nul.les en alguns casos. Però Madrid tampoc no demana res, ni exigeix contrapartides que no pot complir. Per aquesta raó totes aquestes visites, vinguin d'on vinguin, solen rebre un bon tracte i surten contentes.

Per poca cosa que treguin ho poden vendre com un èxit a l'interior del seu país, i en cap cas no han de fer cap concessió especial. Són converses amables, amb països amb els quals no hi ha contenciosos, que vénen en pla pidolaire i que s'emporten alguns crèdits FAD i algunes facilitats comercials. Al govern espa-nyol això li va com anell al dit, perquè li permet projectar la imatge de gran potència i anar creant al mateix temps una xarxa d'interessos, que potser algun dia li serà útil.

Entre Llatinoamèrica i l'Europa de l'Est

A hores d'ara no es pot perdre de vista que gairebé totes les relacions mercantils i culturals d'Espanya es fan amb la CE, que és el seu marc d'actuació *natural*. En conseqüència, les seves relacions amb tercers passen molt per Brussel.les, que al seu torn està controlada per les grans potències comunitàries. Això té els seus avantatges i els seus inconvenients. Per exemple, amb vista a l'Europa de l'Est és evident que la pertinença a la CE li permet no quedar marginada del procés integrador, tal com els passa a altres països no comunitaris, com Noruega i fins i tot Suïssa, que en certa manera han viscut fins ara d'una Europa bipolaritzada. En canvi, ha d'anar a remolc no sols dels fets inevitables, sinó de les decisions del *grans*. Espanya ha dit que sí a la reunificació d'Alemanya, però, ¿què hauria passat si hagués dit que no, o almenys no tan de pressa? ¿Qui li hauria fet cas? Això va conformant una estratègia exterior molt curiosa, que és la d'avançar-se als esdeveniments. Dir que sí (o que no) sabent que tard o d'hora ho haurà de dir. Això fa la impressió d'iniciativa política i d'independència exterior, que no és real.

I quan realment la diplomàcia espanyola fa un gest propi, com en el cas de la invasió de Panamà, és en virtut dels seus compromisos llatinoamericans, i sense que ningú s'immuti. El resultat final és una bona imatge diplomàtica, que es tradueix en escassos avantatges interiors, justament al contrari del que fan les altres potències aliades.

SALA ESCALANTE

CENTRE DE PRODUCCIÓ TEATRAL PER A ESCOLARS I PÚBLIC FAMILIAR

ESCAPATE CONMIGO, MONSTRUO

Guión original
MIQUE BELTRAN

Música
JOAN CERVERO

Dirección
RAFAEL CALATAYUD

VERSIÓ CASTELLANA

Realització PAVANA ESPECTACLES

Dissabtes, diumenges i festius obert a tots els públics
Funcions: 19 hores.
Entrada d'adults: 300 pesetas
De dilluns a dijous, coordinació per a col.legis

INFORMACIÓ
SALA ESCALANTE
C/. Landerer, 5
Tel. 331 24 42

UNA PRODUCCIÓ DE LA

DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

INTERNACIONAL

Viatge pels països que apliquen la pena de mort.

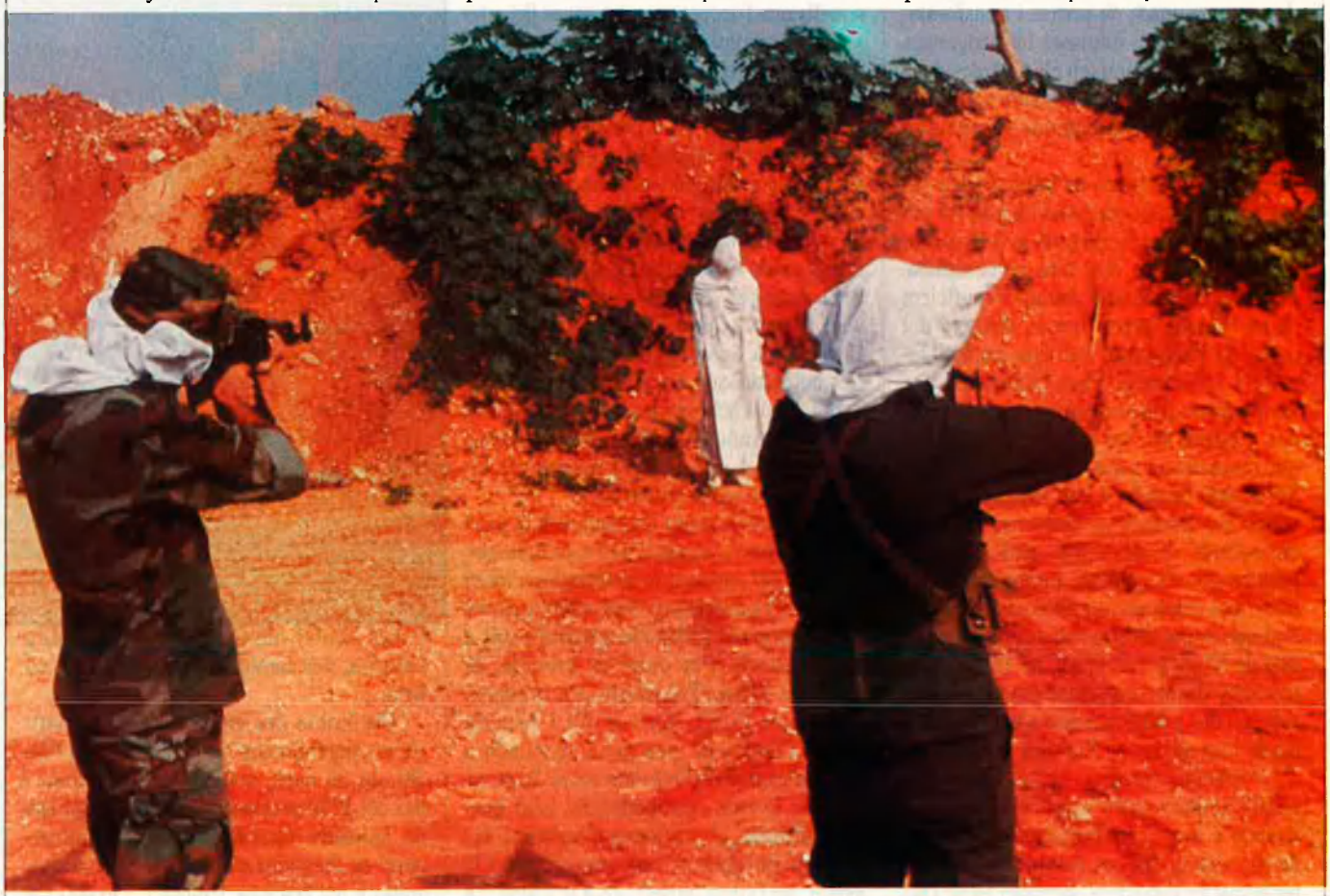
Pagar amb la vida

El món assisteix a una escalada d'execucions. Aquest és el darrer reportatge d'Aministia Internacional. Mentre, als Estats Units el patíbul ha tornat a l'escena.

"Un poble que oblida està condemnat a repetir la seua història". La veu de Miguel Bonasso arriba clara i límpida per telèfon des de la Ciutat de Mèxic. Allí viu l'autor de l'esgarrifosa novel.la-memorial titulada *Ricordo della morte* (traduïda recentment per l'editor milanès Interno Giallo), *thriller* polític ambientat en la llòbrega època dels desapareguts argentins. Allí dirigeix un nou diari, *El Independiente* ("començarà a editar-se el maig", diu amb orgull). Ex-portaveu dels guerrillers Montoneros, 49 anys, Bonasso és un dels periodistes més atrevits i famosos d'Amèrica Llatina. Va ser condemnat a mort pels tribunals colpistes a l'endemà del colp d'estat del 1976 de la camarilla de generals-cabdills de Buenos Aires. L'empaitaven i es va veure obligat a l'exili. Aquest Ulisses salvat miraculosament de l'Odissea austral d'horror a escala massiva, llança avui des del Mèxic que li ha concedit un asil de deu anys, una roca a l'estany de la indeferència. El seu judici cru servix per a entendre que el viatge al final de la nit del terror no pot, no ha d'acabar.

La de Bonasso és la història d'un home, però també reflecteix el psicodrama d'una nació. En engegar la màquina de la memòria i de la veritat sobre l'extermini de grups i les injustícies, un pensa en dos dossiers voluminosos preparats per Amnistia Internacional. Mentrestant, als Estats Units el botxí està a punt de tornar a l'acció després que l'estat de Califòrnia ha decidit enviar Robert Alton Harris el patíbul, un home que s'ha passat 11 anys a l'avantsala de la mort per haver matat dos adoslescents. Des del 1976, a més, als Estats Units han estat ajusticiades 121 persones i 2.400 més esperen la setència.

Els dos volums d'Amnistia acaben de ser publicats a Itàlia per Hoepli. El crit de les

L'afusellament s'utilitza molt sovint per acabar amb els dissidents.

mares de la Plaza de Mayo, les mateixes que "ballen soles" en una cançó de Sting, ressona a les pàgines de l'*Informe 1989* de l'associació humanitària. Com també la desesperació de milers d'altres víctimes anònimes i negligides pels poders més o menys totalitaris dels cinc continents.

L'*Informe sobre la pena de mort al món,* en canvi, centra l'atenció en la pràctica de la pena capital, considerada ni més ni menys com "la mort premeditada d'un ser viu perpetrada per l'estat". En resulta una vertadera carta geogràfica del terror legal. El llenguatge, notarial i inapel.lable, és el de les xifres i les estadístiques.

Fullejar el dossier sobre la pena de mort significa alçar la tapa de les perversitats planetàries. Hi ha, per exemple, el testimoni ocular d'una lapidació ocorreguda a l'Iran. El relat del fet entra en detalls. El camió arriba a la plaça i descarrega pedres i grava a la vora del carrer. Dues dones vestides de blanc són conduïdes al lloc amb un sac al cap. Es comença a "ajusticiarles". Potser són adúlteres. A l'Iran són lapidats també els que beuen alcohol, els culpables d'estupre, sodomia, acusacions malignes. Tot són delictes contra Déu. En breu, les dues condemnades són sepultades per una onada de pedres i transformades en dos cossos informes i ensangonats. Cauen a terra. Apareixen els Guàrdes de la Revolució i els trenquen la cara a les dues desgraciades per assegurar-se que són mortes.

Un mal entès sentit de la pietat deu haver-se infiltrat al codi penal iraquià: no pot ser condemnat a la forca un acusat menor d'edat. Ni tampoc una dona embarassada. Fins ací el sentit comú. Perquè és suficient deixar passar quatre mesos després del part, i la interessada pot anar tranquil.lament a l'altre món. Sense mencionar que les famílies dels condemnats són obligades a pagar les "taxes sobre l'execució" que normalment oscil.len entre les 2.000 i les 12.000 pessetes i que serveixen per a cobrir les despeses en bales i el transport del cadàver. A més a més, està totalment prohibit que els familiars porten dol en públic o que celebren cerimònies fúnebres.

¿I què es pot dir d'aquell governador militar de Niger que el juliol del 1986 va donar ordre d'ajusticiar lentament els responsables d'uns robatoris a mà armada, ferintlos de manera que es retardara la mort?

A l'Aràbia Saudita, Qatar, Iemen del Nord i Emirats Àrabs Units el cap del condemnat a mort pels tribunals islàmics ha de ser separat del cos amb una espasa. Si no és que es considera necessari tallar l'espina dorsal amb colps de sabre. Tot depèn de la major o menor disposició del botxí a la carniceria. Acabada la qual, per llei, els monyons de les víctimes es mostren exposats al públic al mig de carrer durant 45 minuts.

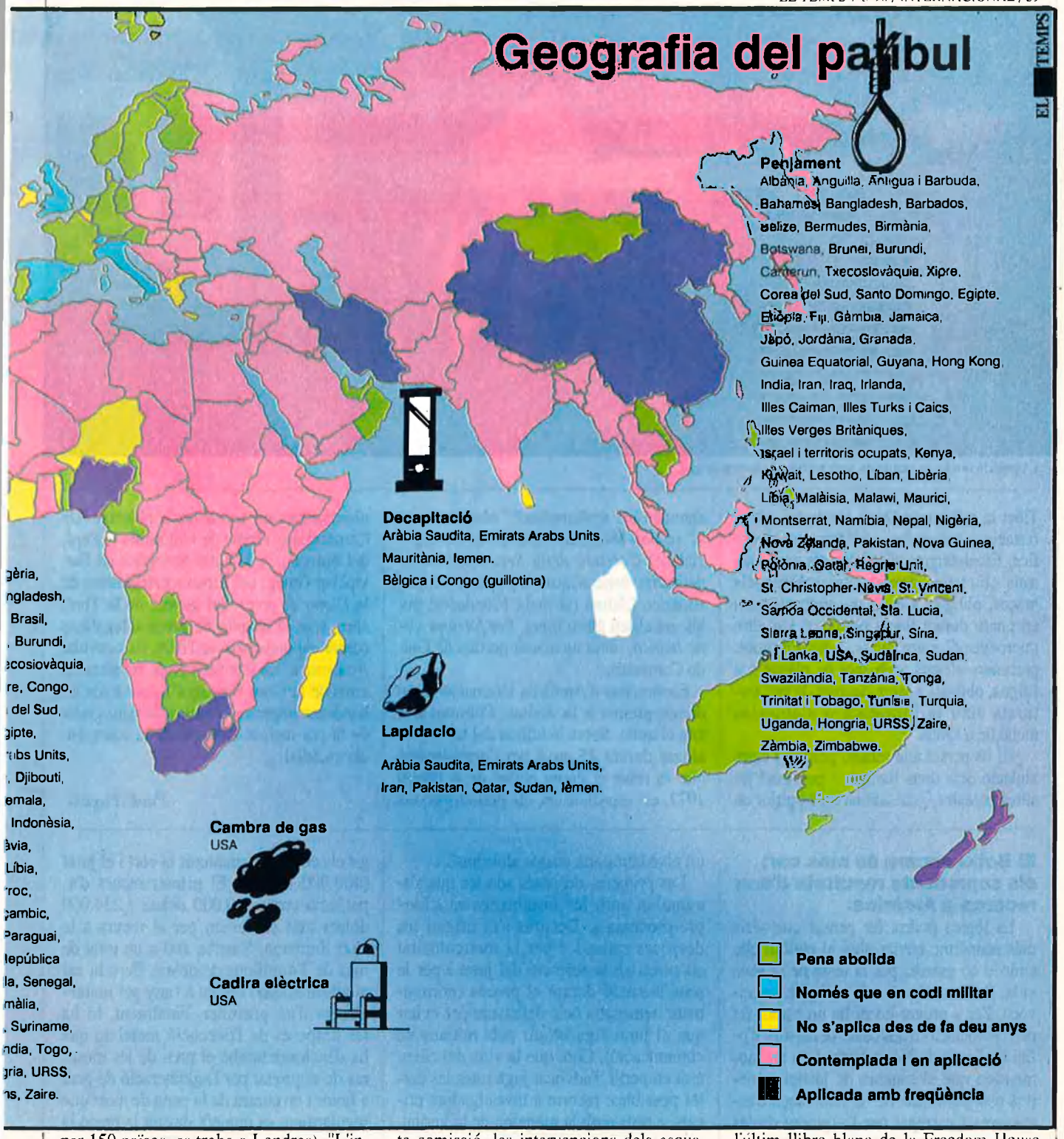
L'estómac de l'opinió pública és duralment colpejat pel puny d'Amnistia Internacional. La violació dels drets de l'home (els mateixos sancionats en una solemne Declaració Universal) és regla fixa a Sudáfrica, on es registra un dels índexs d'execucions més alts del món. El règim racista de Pretòria condemna els negres de manera desproporcionada, jutjats per una magistratura quasi exclusivament blanca. *Quasi* és un eufemisme, perquè l'únic jutge de color és al *homeland* de Bophuthatswana.

Aquest *Informe sobre la pena de mort* fa públic també els països que mantenen i apliquen la pena capital. El dossier recull material de tots els països: durant l'any 1988 han estat ajusticiats 1.903 presoners en trenta-cinc nacions (un rècord des del 1981), mentre que 1.240 detinguts han vist ajornades les seves execucions per tribunals d'estat. L'abolició de la pena de mort progressa al ritme somnolent d'una nació per any. És veritat que 17 països, entre aquells que l'accepten en les seves lleis, no ajusticien ningú des de fa deu anys. Però de governs abolicionistes, n'hi ha només 80, és a dir, un reduït 44% del total mundial. A més entre 1979 i la meitat de 1988, per afrontar la plaga del narcotràfic, deu nacions han introduït expressament l'execució per crims de droga. Es tracta, per ordre alfabètic, de l'Aràbia Saudita, Bahrein, Bangladesh, el sultanat de Brunei (a Borneo), Xina, els Emirats Àrabs Units, Kuwait, Maurici, Qatar, i Sri Lanka. A Malàisia la forca és obligatoria des del 1983. Les autoritats són les primeres a reconèixer la ineficàcia de la sentència capital com a instrument de mesura dissuasiva. ¿La prova? L'any 1983 el nombre de toxicòmans va incrementar.

Són molts els estats que apliquen la pena de mort. Però Amnistia trau a la llum que de les 3.399 execucions realitzades a tot el món en el quadrienni 1985-1988, gairebé 2.219 (prop del 65%) són adscritres sols a quatre països. Per ordre de crueltat, és tracta de l'Iran (743 ajusticiats oficials), Sud-àfrica (537), Xina (500) i Nigèria (439). Finalment, una fitxa segellada a l'última pàgina de l'*Informe sobre la pena de mort al món* comptabilitza, amb gran meticulositat, els mètodes d'execució actualment en vigor: 85 nacions recorren a la *neteja* de l'afusellament, 78 a la forca, 7 a les decapitacions, 7 a la lapidació i 1 (els Estats Units) indiferentment a la cadira elèctrica, a la cambra de gas o a la injecció letal.

"Els nostres dos últims dossiers es completen, naturalment", explica Amadeo Flachi, de 53 anys, comerciant de Ferrara i des del 1988 president de la secció italiana de Amnistia Internacional (el secretari general de l'organització, que té estatus consultiu a les Nacions Unides i 750.000 seguidors repartits com taques de lleopard

per 150 països, es troba a Londres). "L'informe 1989, última edició d'una cita fixa de periodicitat anual, documenta de fet l'esglaiadora escalada d'execucions extrajudicials" continua Flachi, "mentre que l'altre volum, que ha tingut un sol precedent, el 1979, condemna l'assassinat d'estat. Són molts, massa, els governs que recorren sistemàticament a la tortura i a l'eliminació física dels dissidents al marge de tota forma de legalitat usant l'homicidi sota comissió, les intervencions dels esquadrons de la mort o les desaparicions. Considerem igualment greu que el botxí, allí on la pena de mort és una pràctica legal, siga l'estat mateix".

Segons l'*Informe 1989* el anys 80 s'han caracteritzat per un nombre elevat d'execucions en massa i d'assassinats per part de forces del govern. No importa que les democràcies hagen augmentat de 44 a 61 en el decenni 1978-1989, com filosofa l'últim llibre blanc de la Freedom House americana, publicat fa poques setmanes als Estats Units. Per Amnistia, més de 133 països s'han desfet de milers de ciutadans innocents només el 1988. N'hi ha per a tots, règims totalitaris o democràcies, dictadures feixistes o oligarquies teocràtiques.

Es paradigmàtica la situació a Burundi, on la comunitat minoritària Tutsi (l'1% de la població) extermina la majoria Hutu. Al

L'oposició també és castigada amb tortura i cambra de gas.

Tibet la policia de Deng aixafa les manifestacions antixineses amb ferocitat científica. Els detinguts són colpejats amb bastons elèctrics, penjats del sostre pels braços, obligats a estar nus amb els peus en punta durant llargs períodes. Un altre microepisodi entre molts, a les Filipines: presoners ofegats amb sacs de plàstic o a l'aigua, obligats a jaure damunt de gel, torturats amb la introducció d'objectes metàl.lic a l'anus.

¿Hi ha potser una relació perillosa entre violació dels drets humans i pobresa? En altres paraules, ¿s'assassina més i pitjor on abunden els desheredats? "Absolutament sí" respon Maurizio Chierici, enviat especial del *Corriere della Sera* amb competències específiques a l'Orient Mitjà i Amèrica Llatina (al maig Mondadori publicarà el seu últim llibre, *Per fortuna sono bianco,* amb un acurat prefaci de Guido Ceronetti).

Els dossiers d'Amnistia Internacional no donen premis a la caritat. Commoció a tant el quilo. Sobre la utilitat del treball realitzat durant 25 anys per l'organització que va rebre el Premi Nobel de la Pau el 1977, els especialistes, els periodistes, els observadors no tenen res a objectar. De Cambodja a l'Iran, de Colòmbia a Perú, del Salvador a la Unió Soviètica de l'arxipèlag Gulag, del Líban a l'Anglaterra de la *Dama de ferro* (el govern de la Thatcher, sota la sospita de greus il.legalitats contra els presoners de l'IRA, ha convidat Amnistia a "no interferir-se en els afers interns de la Gran Bretanya") i per totes les banderes impreses a l'atlas, la cartografia de la por mereix l'atenció de la consciència mundial.

Paolo Pagani

El Botxí encara és més car: els soprenents resultats d'una recerca a Amèrica.

La lògica podria fer pensar que seria més econòmic enviar algú al patíbul que tenir-lo en galeres per la resta de la seua vida. Però en aquest cas la lògica s'equivoca. Per a provar-ho hi ha un estudi fet per l'associació d'advocats defensors d'ofici de l'estat de Nova York. I en un moment en què el sistema de justícia americà està paralitzat per la mancança d'estructures i carregat per l'augment de les despeses, un argument d'aquest tipus pot resultar determinant en la batalla contra la pena de mort. Es llig a l'informe: "Els casos que preveuen la pena capital demanen més temps, tenen ramificacions més freqüents en les diferents fases de l'apel.lació, exigeixen algunes formes de recursos extrajudicials i tenen sovint repercussions polítiques. A més de destorbar l'administració regular de la justícia, tot això comporta costos altíssims".

Les primeres despeses són les que s'acumulen amb les nombroses mocions pre-processals. Després s'hi afigen les despeses causades per la meticulositat adoptada en la selecció del jurat i per la seua retenció durant el procés (normalment demanada pels defensors per evitar que el jurat siga influït pels mitjans de comunicació). Com que la vida del client està en perill, l'advocat juga totes les cartes possibles: recorre a investigadors privats, a tests amb la màquina de la veritat, a consultes amb tot tipus d'experts, i freqüentment, com a últim recurs, a invocar la incapacitat de comprensió o la falta de voluntat de l'acusat.

Les despeses d'un investigador oscil.len entre 650 i 2.000 dòlars diaris, les d'un psicòleg poden superar els 10.000. Només en la primera instància, les despeses de la defensa són de 465.000 dòlars i els de l'acusació d'1.115.000. S'hi han d'afegir els costos de mantenir la cort i el jurat (400.000 dòlars). El primer recurs d'apel.lació costa 210.000 dòlars i 224.000 dòlars més serveixen per al recurs a la Cort Suprema. S'arriba així a un total de més de 2'4 milions de dòlars. Però hi cal afegir-hi 45.000 dòlars a l'any pel manteniment d'un presoner. Finalment, hi ha les despeses de l'execució mateixa, que ha d'incloure també el preu de les mesures de seguretat per l'aglomeració de gent a favor i en contra de la pena de mort que regularment es reuneix davant la presó la vespra de tota execució. D'altra banda el manteniment d'un presoner a l'Estat de Nova York costa 25.000 dòlars l'any, i si es calcula que l'edat mitjana d'una persona condemnada per homicidi en primer grau és de 30 anys i que viurá fins als 70 anys, les despeses d'un condemnat a cadena perpètua són d'un milió de dòlars de mitjana.

Claudio Gatti

OPINIÓ

Ceausescu, Lafontaine, Pizarro...

Dimecres 25. Quasi mitjanit. Per televisió acaben de passar el judici contra Nicolai i Helena Ceausescu. Encara no he aconseguit traure'm de la boca un estrany sabor amarg quan comença el noticiari. El locutor, amb cara de circumstàncies, diu que una dona acaba de clavar un ganivet al coll d'Oskar Lafontaine, candidat socialdemòcrata a la cancelleria de la nova Alemanya unida. Al dia següent Carlos Pizarro, el del M-19 colombià que s'havia passat a una estratègia política poques setmanes abans, és assassinat. Més mort impossible.

La violència política és el pa nostre de cada dia. No passen vint-i-quatre hores que els teletips de les agències internacionals no avisen de la mort d'algú, o alguns, enmig de la batalla del poder.

Hi ha vegades en què no fas ni cas. Qualsevol periodista sap que una ganivetada al coll de Lafontaine val molt més que setanta morts a Bangla Desh. I que un ferit als carrers de Lituània supera en interès una matança en qualsevol *township* sud-africana. La setmana passada no hi hagué més morts per la política dels que hi ha cada setmana. Però va coincidir que eren més interessants i ens fixàrem més. Tot plegat som així de cínics.

Mort 1: Ceausescu. Les cintes gravades durant el judici i l'assassinat dels Ceausescu són molt rares. De fet ho és tota la revolució romanesa. Però impressionants. Ceausescu sembla no adonar-se que se l'està jutjant a mort fins que li lliguen les mans amb un cordell domèstic per portar-lo a l'afusellament.

No tinc cap dubte respecte a la brutalitat de Ceausescu. Sobretot després del seu famós pla de sistematització de les aldees de Transilvània. Però el judici va ser una farsa i la seua mort un assassinat. Un nou règim, que es pretén alliberador, no pot actuar tant dictatorialment, prescindint fins i tot dels formalismes. El to de les preguntes, la manca de defensa, la composició i legitimitat del tribunal... i l'ús de la pena de mort, són elements que no ajuden a creure en els nous mandataris. La sospita que les cintes han estat manipulades, la manera en què ens han arribat, la presència d'antics col.laboradors de Ceausescu entre els que l'acusaven amb més fervor fa pensar que la mort de Ceausescu va ser una necessitat per als nous governants. Però no sé si ho va ser per a la revolució naixent.

Quasi mort 2: Lafontaine. No cal extrapolar l'acció individual d'una dement que buscava protagonisme. Però la transició alemanya ja començava a ser sospitosament pacífica. La unitat del país ha creat una excitació –comprensible i justificada– que podia desembocar en fets com aquest. Insistesc: tot indica que és una boja. Però Lafontaine no és partidari entusiasta de la unitat i, encara que no se li pot negar el carisma, és un polític contradictori (o potser massa eclèctic) i supura una aurèola d'agressivitat considerable. A Lafontaine el vaig conèixer fa dos anys a Barcelona i recorde que vaig pensar que ho tenia difícil perquè el seu caràcter generaria molta bronca. En fred, però, cal dir que l'atemptat, sense dubtes, l'ajudarà a batre un Helmut Kohl que, de tota manera, ho té prou guanyat havent aconseguit la victòria a l'antiga Alemanya de l'est, reconvertida ara pel seu partit en Alemanya central. Al cap i a la fi, posats a ser cínics, Mitterrand es va inventar un autoatemptat per aconseguir popularitat, fa molts anys. ¿Quina raó tindria Lafontaine per a no exprèmer aquest?

I finalment Pizarro. Pizarro havia lliurat la seva pistola embolcallant-la amb la bandera colombiana, no fa massa setmanes. Després d'anys combatent en la selva colombiana, ha sobreviscut pocs dies a la política. Colòmbia és un dels països on cada dia hi ha morts anònimes. I Pizarro el tercer candidat a la presidència eliminat pels senyors del narcotràfic. Demà en moriran set o vuit en algun atemptat a Medellín. I, segurament, ara mateix hi ha algun tiroteig a Cali. Aquests no mereixeran les portades dels diaris o els informatius. En política no tots els morts són iguals i la setmana passada en tinguérem ració extra.

Vicent Partal

Novetats

Abril 90

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Departament de la Presidència

Paraules del President: gener-desembre de 1988
PVP 1.800 ptes. 22×16 cm. Pàg.: 362.

Recull de discursos i conferències del President de la Generalitat, que esdevenen un indicador dels fets socials, culturals i polítics més importants de l'any 1988.

La Comarca de l'Alta Ribagorça
PVP 2.000 ptes. 22×16 cm. Pàg.: 192.

Monografia sobre la comarca que fou creada per llei del Parlament de Catalunya el 28 de març de 1988.

Catalunya, Quebec. Autonomia i mundialització
PVP 2.900 ptes. 23×16 cm. Pàg.: 368.

Conjunt de treballs, pertanyents a diversos aspectes culturals que posen en relleu les problemàtiques que es plantegen a Quebec i a Catalunya, dues nacions sense Estat propi.

Valentí Almirall: forjador del catalanisme polític
PVP 1.600 ptes. 22,7x16,5 cm. Pàg.: 288.

Josep M. Figueres ens presenta la biografia d'aquest pensador i polític del republicanisme federal i del catalanisme.

Els tallers de Miró
PVP 4.500 ptes. 24x22 cm. Pàg.: 136.

Catàleg que aplega un conjunt d'obres de Joan Miró que l'artista tenia als seus estudis de ciutat de Mallorca quan es va produir la seva mort.

Aligi Sassu. Obres 1927-1987
PVP 2.500 ptes. 24×22 cm. Pàg.: 134.

Catàleg de l'exposició antològica d'un pioner de l'art italià contemporani celebrada al Palau Robert de Barcelona al maig-juny de 1989.

Adequacions curriculars individualitzades (ACI): per als alumnes amb necessitats educatives especials
PVP 750 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 88.

Reflexions, concrecions i propostes sobre adequacions curriculars individualitzades que evidencien la necessitat de col·laboració dels professionals que intervenen en l'educació d'aquests alumnes.

Departament d'Ensenyament

Apologia Pro Galileo
per Mireia Vives
PVP 925 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 96.

Estudi i traducció del tercer capítol de l'obra de T. Campanella.

Departament de Cultura

Normes per a la classificació de la documentació municipal
PVP 700 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 84.

Sistematització de les opinions d'un conjunt important de professionals de la documentació arxivística municipal, adaptada al funcionament dels arxius europeus.

Guia dels arxius històrics de Catalunya-3
PVP 1.000 ptes. 18×12 cm. Pàg.: 316.

Tercer volum de la col·lecció "Guia dels Arxius Històrics de Catalunya".

Directori dels arxius de Catalunya
PVP 400 ptes. 18×12 cm. Pàg.: 80.

Instrument indispensable per localitzar les dades de tots els arxius de Catalunya que actualment es troben en una situació normalitzada.

Catàleg de monuments i conjunts històrico-artístics de Catalunya
PVP 5.000 ptes. 29×27 cm. Pàg.: 470.

Catàleg que compta amb dos grans blocs d'informació. El primer inclou una notícia històrica, gràfica i bibliogràfica dels monuments declarats històrico-artístics; el segon comprèn els monuments, paratges pintorescos, conjunts naturals d'interès cultural i els museus declarats monuments.

Com ensenyar català als adults. Suplement núm. 6. Mapes per a l'estudi de la llengua catalana
PVP 650 ptes. 28×21 cm. Pàg.: 62.

Carles Guerra. L'experiència pictòrica
PVP 500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 32.

Catàleg de l'exposició celebrada al centre d'art Santa Mònica al març de 1990.

Última frontera. 7 artistes portuguesos
PVP 2.500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 104.

Catàleg de l'exposició que recull les obres de Cabrita Reis, José Pedro Croft, Jorge Molder, Leonel Moura, Pedro Proença, Rui Sanches, Julião Sarmento celebrada al centre d'art Santa Mònica des del 14 de març fins al 15 d'abril de 1990.

Departament de Sanitat i Seguretat Social

Educació sobre el càncer a les escoles
PVP 1.100 ptes. 24×20 cm. Pàg.: 110.

Informació realista, pedagògica i amb il·lustracions sobre el càncer, que pot promoure una ajuda amb vista al seu tractament precoç i a les mesures preventives a adoptar.

Vacuna triple vírica: xarampió, rubèola i parotiditis
PVP 125 ptes. 15×15 cm. Pàg.: 20.

Guió d'educació sanitària explicativa de la vacuna triple vírica per combatre el xarampió, la rubèola i la parotiditis.

Les vacunacions sistemàtiques en la infància
PVP 125 ptes. 15×11 cm. Pàg.: 20.

Segona edició d'aquest guió d'educació sanitària que respon, amb caràcter divulgatiu, a un seguit de preguntes sobre les vacunacions.

Conferència europea sobre infermeria
PVP 200 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 24.

Versió catalana de l'original anglès, publicat per l'oficina regional per a Europa de l'Organització Mundial de la Salut, l'any 1988.

Departament de Comerç, Consum i Turisme

Guia d'hotels 1990
PVP 400 ptes. 12×21 cm. Pàg.: 232.

Guia que aplega els establiments hotelers de Catalunya amb informació sobre els serveis que ofereixen i els preus estipulats.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Data

Signatura

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) *302 64 62

La batalla del XXVIII Congrés

Els reformistes radicals estan cada vegada més temptats a marxar del PCUS i crear el Partit socialdemòcrata. Els conservadors passen a l'ofensiva. Gorbatxov podria donar "passos enrere".

Cada vegada són més els membres de la Plataforma Democràtica que proposen marxar del PCUS i fundar el partit socialdemòcrata rus.

El triomf del bloc reformista Rússia Democràtica en les eleccions municipals de Moscou —l'ajuntament de la capital soviètica és la primera gran institució russa guanyada pels radicals— comença a generar prou indicis que l'URSS es troba abocada a una nova ofensiva dels conservadors del PCUS.

Després dels grans avanços reformadors de febrer i març —institucionalització del pluripartidisme, lleis de la propietat i de la terra, règim presidencialista— a mesura que s'acosta el 2 de juliol, dia de l'obertura del XXVIII congrés del PCUS, s'està desencadenant una nova lluita pel poder, amb tot un seguit de pressions, concessions i retirades.

A Gavril Popov, l'economista radical nou alcalde de Moscou, i al seu segon de bord, el jove politòleg Serguei Stankievitx, els costarà molt tirar endavant el seu programa de sanejament de la vida municipal. A més de trobar una ciutat desproveïda i caòtica, Popov i Stankievitx han d'afrontar problemes de tota mena: l'ajuntament ha perdut almenys trentacinc edificis administratius que els regidors sortints, del sector conservador del PCUS, van transferir al patrimoni del partit poc abans de les eleccions. Així mateix, els diaris *Moskovskaia Pravda* i *Vietxernaia Moskva* també se'ls ha quedat el PCUS i l'ajuntament haurà de crear nous mitjans de comunicació. El setge contra el nou Ajuntament de Moscou s'ha arrodonit amb un decret firmat pel mateix Gorbatxov: les concentracions i mítings hauran de ser autoritzats pel Consell de Ministres de l'URSS i no, com passava fins ara, pel consistori.

En la votació per al nomenament de l'alcalde, les aliances van quedar clares: Popov va ser elegit amb els vots de 280 regidors de Rússia Democràtica i amb l'oposició dels 93 dels grups Moscou —vinculat al comitè municipal del PCUS i on no falten destacats centristes gorbatxovians—, els 40 regidors conservadors elegits com a "independents", i els 10 del grup Pàtria, format per nacionalistes russos i filofeixistes.

L'acostament, cada vegada més, dels conservadors als sectors de l'extrema dreta nacionalista —amb l'eventual *deixar fer* dels centristes— és un fenomen que sintonitza amb l'ofensiva conservadora de cara al XXVIII congrés.

Enmig del debat que culminarà el 2 de juliol, els conservadors no perden el temps i consoliden les seves estructures organitzatives. La més important és el Partit Comunista de Rússia, *refundat* el 21 d'abril i controlat per homes de Igor Ligatxov. Amb el PC rus a les seves mans, els conservadors poden continuar dominant la majoria de les organitzacions russes del PCUS, especialment les més identificades o confoses amb l'aparell de l'estat.

Així mateix, i poc abans de la sessió constituent del nou partit, els homes de Ligatxov van fer pública una carta en què, en nom del Comitè Central, es "convidava" a posar fora del PCUS els radicals organitzats en l'anomenada Plataforma Democràtica.

Cada vegada són més els membres de la Plataforma Democràtica que proposen marxar del PCUS i fundar el partit socialdemòcrata rus. Enfront hi ha els que diuen que cal resistir, anar al congrés i ocupar àrees de poder. De moment un dels líders radicals, el diputat i portaveu del grup parlamentari de l'oposició, Iuri Afanassiev, ha entregat el carnet i treballa des de fora del PCUS per escindir-lo.

Llibert Ferri

La trencadissa de Doña Violeta

La continuïtat d'Humberto Ortega com a ministre de defensa provoca la desunió de l'UNO i la negativa de la contra a deixar les armes.

Violeta Chamorro no va tenir ni vint-i-quatre hores de tranquil.litat. La cerimònia de traspàs de poders entre el govern sandinista i la coalició conservadora o, millor dit, les conseqüències d'aquesta cerimònia sembla que podrien haver tocat de mort o deixar fortament malmesa l'UNO. Aquesta primera crisi governamental de Violeta Chamorro s'ha desencadenat com a resultat dels pactes i acords entre la nova presidenta i els sandinistes i especialment pel manteniment d'Humberto Ortega al capdavant de l'exèrcit.

Pocs podien imaginar que l'estadi Rigoberto López Pérez, escenari de les passions beisbolístiques dels nicaragüencs, i el lloc per fer efectiu el relleu en el govern, acabaria sent l'escenari de la trencadissa de plats de l'UNO.

La caixa de trons va destapar-se la setmana passada i l'UNO ha quedat esquerdada greument, demostrant a les primeres de canvi el que tothom pensava, que era un exercici d'equilibrisme, potser capaç de guanyar unes eleccions però un instrument no vàlid per a governar. Les conseqüències són imprevisibles ja que la poca cohesió i la feblesa d'aquesta coalició pot frenar o, com a mínim alentir la pacificació de Nicaragua.

Malgrat que aquesta sacsejada política era esperada des de feia temps segons sembla, en vespres de la presa de possessió, el Consell Polític de l'UNO, dominat per partidaris del vice-president Virgilio Godoy, va deixar ben clar que no assumiria les conseqüències que pogués portar la permanència d'Ortega. Especialment, la negativa dels *contras* a entregar les armes, Godoy i els seus seguidors van denunciar l'existència d'un acord secret pactat entre bastidors pels assessors de Violeta Chamorro, els quals van qualificar de tecnòcrates, i els sandinistes, en detriment de l'UNO. Aquest acord tindria, entre altres aspectes, el fet que el nou govern donava garanties per algunes de les conquestes fetes per determinats sectors socials com els cooperativistes o els milers de nous pobladors de Managua.

COHABITACIÓ DIFÍCIL

No hi ha dubte que Nicaragua ha iniciat un difícil període de cohabitació entre els nous dirigents civils i els dirigents sandinistes, que continuaran dirigint de fet l'estructura de l'aparell militar del país. La decisió de Chamorro de mantenir el general Humberto Ortega al capdavant de l'Exèrcit Popular Sandinista ha aixecat ja espurnes d'indignació dins de les seves pròpies files, malgrat que la decisió en principi sembla limitada a un temps concret fins que s'hagi desmobilitzat la *contra* i desarmat tots els civils.

¿Què passarà ara, després de la negativa de la *contra* de deposar les armes mentre Ortega estigui al capdavant de l'exèrcit? ¿Com governarà Violeta Chamorro quan la coalició que li dóna suport es desfà com un castell de sorra? Aquestes preguntes avui per avui no tenen resposta.

L'únic que se sap segur és que la *contra* no està disposada a entregar les armes. L'anunci va ser fet públic pel màxim dirigent dels rebels, el conegut comandant Franklin, Israel Galeano. De fet, tothom coincideix a afirmar que és molt difícil que els 10.000 *contras* que hi ha al país entreguin totes les armes abans del dia 10 de juny si per aquesta data Ortega encara continua de màxim responsable militar del país. De moment, no s'intueix una solució immediata a aquest problema. Els sandinistes ha deixat ben clar que Humberto no marxarà, ni es reduirà substancialment l'exèrcit fins que quedin armes en les mans de la *contra*.

VIRTUTS I MISÈRIES DE L'UNO

L'UNO va nàixer amb un objectiu molt clar, potser l'únic, desbancar els sandinistes del poder. Per aconseguir aquest objectiu valia qualsevol cosa i per això, com que el Front Sandinista era i és la formació política més gran i important de Nicaragua, feia falta agrupar esforços. L'UNO apareix com una heterogènia coalició de partits que agrupa ex-membres del directori de la *contra*, Alfonso Robelo, Alfredo César i Azuzena Ferrey, partits de dreta no parlamentària, partits de dreta amb representació parlamentària com el Partit Liberal Independent (PLI) de Virgilio Godoy, partits d'esquerra amb presència a l'Assemblea Nacional, el Partit Comunista i el Partit Socialista i rellevants personalitats independents com era el cas de Violeta Chamorro.

Amb els seus defectes i virtuts l'UNO va convertir-se, malgrat els resultats contraris dels sondejos d'opinió, en la *gran esperança blanca* dels sectors conservadors de Nicaragua i dels Estats Units per posar fi al govern sandinista.

LES NOVES RELACIONS

Hores abans que Violeta Chamorro es convertís en la nova presidenta de Nicaragua, el govern nord-americà va anunciar l'aixecament de les sancions econòmiques i comercials que hi havia sobre aquest país centramericà. L'encarregat de trametre aquests nou *status quo* va ser el vice-president nord-americà Dan Quayle, que representava el govern de Washington en els actes de transmissió de poders. Segons sembla, Quayle va fer un apart amb Doña Violeta i la va informar de la decisió de l'administració nord-americana de contribuir a la reconstrucció de l'economia nicaragüenca després de deu anys d'obstinada pressió sobre el govern sandinista de Daniel Ortega.

El vice-president nord-americà era portador d'una modesta quantitat d'ajuda mèdica de 2'6 milions de dòlars i d'altres mesures, però no portava cap dels 300 milions de dòlars d'ajuda que els Estats Units esperaven entregar al govern de Violeta Chamorro el dia de la seva presa de possessió.

L'ajuda nord-americana es troba en ple tràmit per part del Congrés dels Estats Units i dimarts passat el comitè d'assig-

L'absoluta pobresa afecta el 60% de la població.

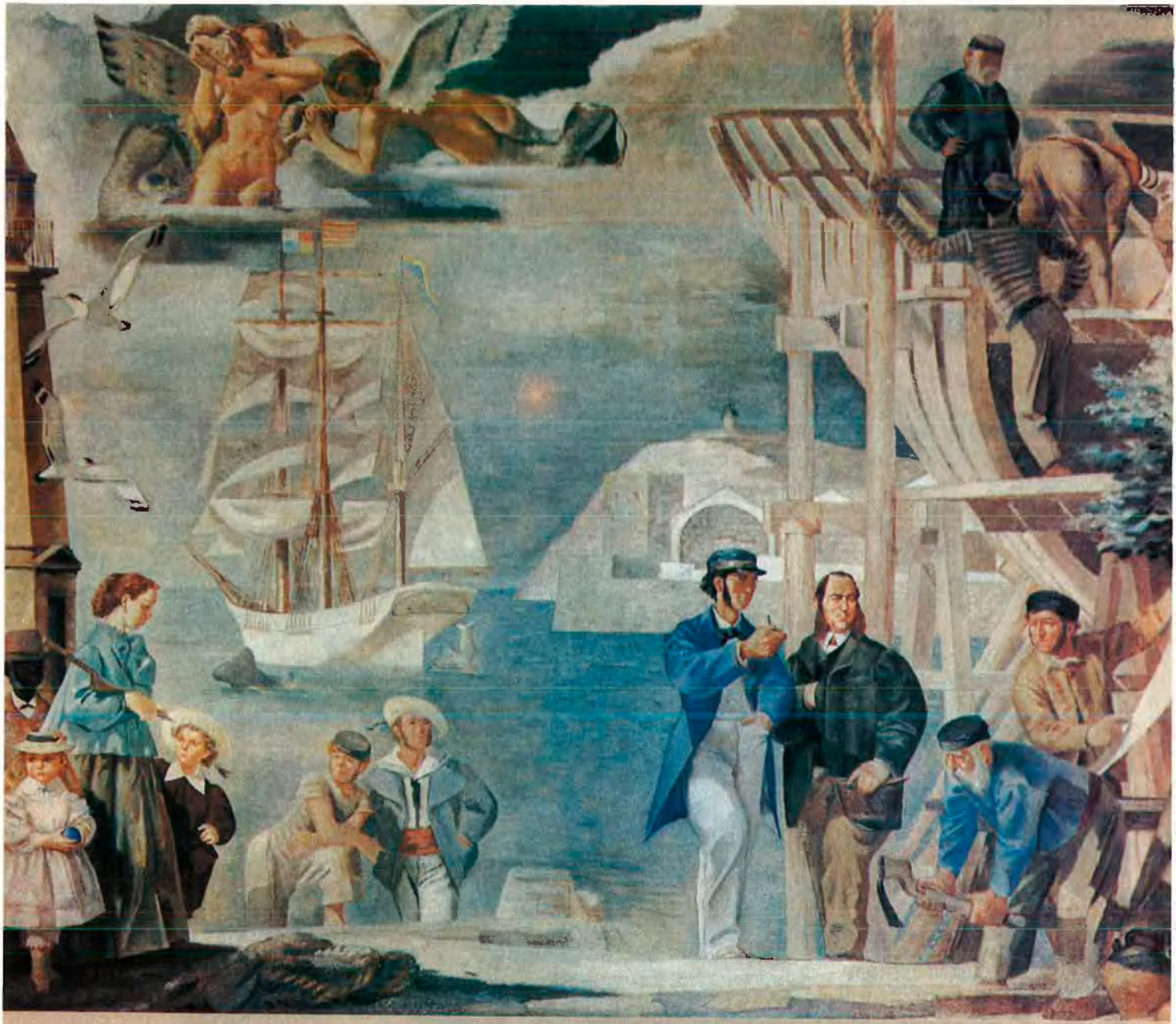
nacions del Senat va aprovar la concessió d'aquestes recursos. El ple del Senat va aprovar també la suspensió de les sancions comercials imposades a Nicaragua l'any 1984 per l'anterior ocupant de la Casa Blanca, Ronald Reagan.

Per acabar d'arrodonir el canvi d'actitud del govern nord-americà, el portaveu de la Casa Blanca, Marlin Fitzwater, va anunciar també el restabliment de la quota de sucre a Nicaragua, la supressió de la categoria de nació marxista-leninista que va atribuir-se al règim sandinista i la incorporació d'aquest país a la llista de nacions beneficiades de les activitats del Banc d'Importacions i Exportacions dels Estats Units (Eximbank).

La suspensió de les sancions econòmiques implica també que Nicaragua podrà restablir les exportacions de carn de boví, peix i d'altres productes agrícoles com la fibra de cotó, que van estar durant més d'un lustre apartats dels mercats nord-americans.

Per a Nicaragua s'obre ara un període ple d'incerteses, malgrat que arribi l'ajuda econòmica dels Estats Units. El lema electoral de la coalició UNO durant les eleccions nicaragüenques del passat mes de febrer era "l'UNO sí que pot canviar les coses", el que potser falta saber és fins quan.

Josep Morell

JOSEP ÒBIOLS

Palau de la Virreina 6 d'abril - 13 de maig

Ajuntament de Barcelona
Àrea de Cultura

EL TEMPS

7 / 13 maig 1990

Any VII / ... / informació general / 300 Ptes.

RETRATO

PERSONES
Carme Alborch

REPORTATGE
L'espot d'EL TEMPS

MÚSICA
Lluís Llach, en dansa

Entre Pretenders i Mozart

Carme Alborch (Castelló de Rugat, 1947), morena abundància i directora general d'Instituts Culturals. Té al seu càrrec, entre altres obligacions, els oficis del santuari artístic contemporani més important del territori: l'IVAM (Institut Valencià d'Art Modern).

Vas a parlar-me de vostè?

—*No, que l'última volta em vas amenaçar amb propinar-me un puntelló. Advertència: vaig a fer-te un interrogatori anàrquic.*

—Quan vulgues i com vulgues.

—*¿A quina hora s'incorpora cada dia donya Carme?*

—Generalment, entre les 8.30 i les 9, però això depén de si he d'agafar un avió o un tren. O de si la nit anterior he treballat fins a molt tard.

—*¿Com és que tornes tan tard? ¿Vas de copes?*

—Nooo... Booo...Quannn... Sí, siíí... Nooo... Ha, ha, ha. No, que en ocasions he d'anar a les inauguracions d'exposicions, o a l'òpera o a les estrenes de l'IVAECM.

—*¿I amb quins rituals inaugures la jornada?*

—Amb dutxa, organització, cafè i música.

— *¿Quina música?*

—Això depèn del meu estat anímic, i de si fa sol o no en fa. Avui, per exemple, que no fa sol però fa bon dia, m'he posat Pretenders. I hi ha dies que m'incline per la música clàssica. Per coses com àries interpretades per Maria Callas. O per Mozart. Sóc molt rutinària musicalment.

—*¿I quina organització?*

—La de la jornada. M'organitze el dia perquè quan isc de casa, normalment, ja no torne fins les tantes. Pensa que aquesta faena és molt variada i de d'horari sense límit. I moltes vegades m'he de dur damunt la roba que he de posar-me per als actes a què he d'assistir. Per això me la furten.

—*Explica'm això.*

—L'altre dia, ha, ha, ha, sense anar més lluny, em van furtar del cotxe la roba que m'havia de posar per la nit.

—*¿Viatges molt?*

—Per motius de treball, sí. La meua ocupació m'exigeix viatjar entre un 20 i un 30 per cent del seu temps. Vaig, com a mínim, una vegada per any als EUA, a Nova York i Los Ángeles. També vaig tres o quatre voltes a l'any a Alemanya, a Colònia i a Frankfurt; quatre o cinc a França, a París; un parell, a Suïssa; un parell a Londres i una a Venècia. I, després, a Madrid i a Barcelona, seguit seguit.

—*¿Segueixes alguna dieta? ¿Algun règim?*

—Nooo. ¡Què va! Sóc una menjadora normal.

—*¿Fas exercici físic?*

—Sí, però hauria de fer-ne més. A voltes faig uns exercicis per a l'esquena, que la tinc malalta. I ara he començat a fer *tai-xi*.

—¿Tai-xi?

— Sí, ha, ha, ha. És un exercici de moviment corporal i concentració. És suau però molt complet. I hauria d'anar dos dies a la setmana.

—*¿Ja no segueixes cursets de paracaigudisme?*

—Noo. Ha passat que no tinc temps i tinc una hèrnia discal, i no puc fer un exercici tan violent.

—*¿Però vas arribar a fer-lo?*

—Sí, però no vaig botar. Es veu que de l'entrenament se'm va aguditzar...

—*La por.*

—... Nooo, si a mi m'encantaria.

—*¿I l'avioneta?*

— Ah, l'avioneta és un tema pendent. No té res a veure amb l'esquena, sinó amb la butxaca i el rellotge.

—*Els anys 80, artísticament, ¿en què han quedat? ¿Es poden singularitzar per alguna particularitat?*

—A València, per exemple, hi ha un fet que és interessant: predomina l'escultura sobre la pintura. I per un altre costat, hi ha uns artistes que s'han consolidat i que s'estan exportant a fires internacionals.

—*¿I l'IVAM té alguna culpa d'això?*

—Jo crec que sí.

—*Tu has de dir que sí.*

—Però és que, a banda de la meua obligació, crec que és així. L'altre dia, precisament, estàvem comentant que fa huit anys —et pose com a referència la inauguració d'una galeria a la qual vaig estar vinculada— a València només hi havia les galeries Punto, Val i 30, Theo i poca cosa més. I ara, si mires l'inventari de galeries que hi ha ara mateix a València, veuràs que s'han expandit d'una manera important.

No és culpa de l'IVAM, però evidentment l'IVAM ha creat unes expectatives que han contribuït a aquest auge. Encara que també és cert que l'art modern, l'art contemporani, està més de moda i es valora més que fa huit anys.

—*S'ha dit que tu encara ets sòcia d'aquella galeria.*

—¿Sí? Quan el conseller —ara ex-conseller— Ciprià Ciscar em va fer la proposta de ser directora de l'IVAM jo ja li vaig dir que anava a deixar-me la galeria. No va passar ni un minut des del meu nomenament sense que la deixara. No sé si era un imperatiu legal o no desvincular-s'hi, però jo vaig trobar que, per ètica i per tranquil.litat meua, així ho havia de fer.

—*També ets accionista d'una joieria, ¿no?*

—Sí, però és un projecte que, possiblement, clausurarem ben prompte. No tenim temps. Jo ja no tenia temps perquè era degana de la facultat de Dret; després, perquè era directora general de Cultura, i ara...

—*¿Em pots explicar el teu interès per la joieria?*

—Hmmm... És com altres coses: en un moment donat veus que hi ha certes ofertes que no es troben a la ciutat i que estaria molt bé trobar-les-hi. Aquest va ser un projecte, també, per estar en relació amb una sèrie de dissenyadors.

—*El fet que es faça més escultura que pintura, ¿vol dir que han canviat els gustos?*

—No he fet la reflexió, però un artista busca i troba el seu mitjà d'expressió. I hi ha la circumstància que sobre el particular hi ha molta coincidència, inclús entre els autors més joves.

—*¿Tu vas al cine?*

—Molt poc. M'interessa moltíssim, però he de decidir si el meu escàs temps llire el destine a anar al cine o a veure els meus amics. I, generalment, m'incline per trobar-me amb els amics.

—*¿I vas a les discoteques? ¿O ja no s'estila?*

—No sé si s'estila, però no vaig. No tinc edat, ha, ha, ha. Sobretot, perquè a les discoteques de València es va a partir de les tres de la matinada. O potser més tard. I ja no estic en circulació, jo, a aquestes hores.

—*Se t'ha acusat alguna volta de ser "burgesia frívola".*

—De les males coses no me'n

recorde. Tinc aquesta sort. És una virtut.

—Però la definicó, ¿és adequada o és impròpia?

—Crec que és absolutament impròpia, ¿no? Però bé, des del moment en què una persona està en un àmbit públic —i jo sempre he estat en un àmbit més o menys públic— sempre està exposada a les mirades frívoles dels altres. La frivolitat és dels altres, no meua.

—¿Te'n recordes molt de la Universitat?

—Sóc conscient que forma part de la meua vida. I que en algun moment hi tornaré, perquè la duració del treball que faig ara no depèn de la meua voluntat ni, en moltes ocasions, de la meua eficàcia. Aleshores tinc molt clar que la meua professió és la de professora d'universitat, jurista, etcètera. I no descarte que, si torne a la facultat, puga dedicar-me una miqueta a exercir la meua especialitat en el dret mercantil. Ara: jo no faig plans. No vull fer-ne.

—¿Vas encertar estudiant dret mercantil?

—Jo sempre dic una cosa, perquè me la crec: el dret és una carrera molt formativa, que t'organitza el cap. És tota una reflexió i una tècnica sobre l'organització social. I el dret mercantil és la base econòmica de la societat. És el secret de com s'organitzen les relacions jurídiques quan la societat està en diferents estadis de desenvolupament econòmic. I damunt, és un dret molt imaginatiu i sempre té una respota a...

—Les grans preguntes.

—... Però només econòmiques.

—Fa, justament, tres anys que estàs a l'administració pública. ¿Què has guanyat i què has perdut?

—D'entrada, han sigut tres anys de poca estabilitat en un mateix lloc de treball. Si fem una miqueta d'història, primer vaig ser directora general de Cultura; després, directora gerent de l'IVAECM; després, directora general d'Instituts Culturals... I, a pesar de tanta mobilitat, crec que he guanyat, en conjunt, moltíssim. I això no vol dir que no haja passat moments de desànim i que no m'haja sentit tractada amb injustícia. ¿Què he perdut? He perdut intimitat i temps lliure. I no m'importa, perquè són etapes en la vida.

—En algun moment, ¿has estat temptada de deixar-ho córrer, d'abandonar?

—En absolut. Jo, com t'he dit, m'he fet a la idea que vindrà un moment en què hauré de posar el càrrec a disposició, com ja ha passat. Això ja dependrà del resultat de les eleccions, de l'estructuració del govern, de...

—La sintonia familiar...

—Això ho has dit tu, eh. Ha, ha, ha.

—Perquè, ben mirat, ets una de les poques persones anomenades per Ciscar que s'han mantingut.

—L'única, en l'àmbit de Cultura.

—¿Has vist la pel.lícula Con la muerte en los talones*?*

— Sí, ha, ha, ha. Ja t'he dit que estic mentalitzada per sentirme: "Está usted cesada".

—"A petición propia".

—Ha, ha, ha. A pesar d'això, d'aquesta lògica sensació d'eventualitat, jo continue treballant en projectes a llarg termini. No puc preocupar-me de coses que no depenen del meu esforç. Ja es preocupa prou la gent de *pirulejar* al respecte.

—Fem una pregunta de distensió: ¿et compres tu la roba?

—Claaar.

—Però, ¿vas pel carrer mirant les oportunitats?

—Normalment no vaig a mirar els aparadors, sinó que vaig a tres establiments de València, des de fa molt de temps, i compre el que em fa falta.

—¿Aprofites les rebaixes?

—Clar que sí.

—I en els viatges a l'estranger, ¿també compres roba?

— Tin en compte que la roba a Nova York és molt cara i les meues obligacions no em deixen fer més *shopping* que el dels quadros.

—¿Quant de temps dedicques a llegir, diàriament?

—Depèn molt del temps que em deixa la jornada. A banda de llegir-me tots els dies un extens recull de premsa, d'informació general i cultural, he de seguir també un tipus d'informació de revistes especialitzades d'art. I novel.les. M'encanten les novel.les.

— I de la teua especialitat, ¿no res?

—Com que no em queda temps, m'arxive els grans temes per a moments més oportuns. Ara, per exemple, s'ha fet la reforma de la llei de societats anònimes i de societats de responsabilitat limitada. I algun dia m'ho miraré.

—¿Tu has pintat alguna volta, Carme?

—Hmmm... No, he fet exercicis de pintura. Quan era molt jove.

—¿I què pintaves?

—Vaja, va ser durant l'any que vaig estar matriculada en art i decoració. ¿Què pintàvem? Unes canyes de bambú, un bodegó, un projecte de decoració... Segurament encara ho dec tenir per casa.

—Confessa-ho: ¿quan vas a la perruqueria?

—Quan puc. Habitualment, a l'hora de dinar. Em menge un entrepà i hi vaig.

—¿Amb quina freqüència?

—Ha, ha, ha. Això depèn. Si és hivern, un parell de voltes o tres al més. Si és estiu, igual no hi vaig.

—¿És cert que tens una perruca?

—La tenia, però me la van robar, ha, ha, ha.

—¿Te'n penses comprar una altra?

—Sí. M'és de molta utilitat per a quan no puc anar a la perruqueria.

—Escolta: allò de la disputa sobre paternitat entre Sorolla i Pinazo, ¿en què ha quedat?

—Sintèticament: la família Pinazo va escriure una carta assenyalant que hi havia tres tauletes que, segons ells, eren de Pinazo i no de Sorolla. Jo em vaig posar en contacte amb el comissari de l'exposició i amb la família Pons Sorolla. Ells van insistir que les tauletes eren de Sorolla, i jo, sense un estudi en profunditat ni l'autorització del comissari, no podia procedir a despenjar les tauletes en litigi de l'exposició.

No obstant, vam demanar un informe tècnic i l'especialista va resoldre que, per una sèrie de qüestions tècniques, eren de Pinazo i no de Sorolla. Després, vam tenir una reunió entre l'especialista, el comissari de l'exposició i la representat de la família Pons Sorolla, en la qual es van aportar una sèrie de dades que contrarestaven les hipòtesis de treball de l'especialista. I com a conclusió d'aquella reunió, l'IVAM va continuar encarregant a l'especialista Carme Gràcia, per tal que ella puga seguir la seua investigació contrastant les aportacions de la família Pons Sorolla. De moment, l'especialista no ha pogut desplaçar-se a Madrid, que és on es troben els materials al.legats, i en el moment que les seues oblicions li ho permetran farà un informe de conclusions definitives.

—¿No era un poc contraproduent exposar Sorolla, que d'art modern en té poc, a l'IVAM?

—Jo estic molt contenta que l'exposició de Sorolla s'haja exhibit en l'espai museístic que oferia les condicions de seguretat i climatització que l'antologia exigia. Ara: si el museu Sant Pius V haguera estat reestructurat i remodelat, aquell, sense dubte, hauria estat el lloc més apropiat. Estic contenta dels resultats i satisfeta, perquè Sorolla ha donat un nivell de popularitat a l'IVAM que no tenia. La línia de l'IVAM, per un altre costat, està ben definida i no es desvirtua per exhibir Sorolla.

—L'èxit de Sorolla a l'IVAM,

"L'empresa privada valenciana no inverteix ni un duro en l'IVAM. I d'invertir-lo, voldria que fóra en coses com les de Sorolla".

¿vol dir que pictòricament el nostre país no ha superat el sorollisme?

—No, no. Jo, com a testimoni personal, quan he fet el balanç d'un any he comprovat que s'han produït més de 2.000 notícies de premsa —de premsa local, nacional i internacional— relacionades amb l'IVAM. Això vol dir que no només Sorolla té interès.

—¿Per què l'empresa privada és tan reàcia a col.laborar amb l'IVAM?

—És que la societat valenciana no té les mateixes característiques que la catalana ni la madrilenya —dic madrilenya en el sentit d'empreses nacionals ubicades a Madrid. Però a pesar de les dificultats de connexió, hem col.laborat amb IBM, amb Iberia, amb Hidroelèctrica... Però a nivell de bancs costa més. Per exemple, després de molta gestió, Pedro de Toledo va decidir que havia de venir a l'IVAM, però les dates que havia previst per al viatge eren per a uns dies després de la seua mort.

—M'estàs dient que l'empresa valenciana no inverteix ni un duro en l'IVAM.

—T'estic dient això. Jo he estat parlant amb José María Jiménez de Laiglesia, amb Luis Espinosa, amb Manuel Broseta, amb els Lladró... Una sèrie de gent que jo crec que poden, en qualsevol moment, ajudar a impulsar el museu. Tinc certes esperances, però és una qüestió de temps. Pel que he detectat, em fa l'efecte que només els agradaria impulsar un tipus d'exposició com la de Sorolla, però no tot és això.

—El sorollisme, ¿veus?

—Després, a un altre nivell de col.laboració, estaria molt bé que els professionals de prestigi i amb molts recursos econòmics es feren Amics d'Honor de l'IVAM.

—¿En què consisteix aquesta amistat*?*

—N'hi ha dues classes: els Amics i els Amics d'Honor. Dels primers, n'hi ha 600, que paguen una quota de 5.000 pessetes anuals, a canvi d'una sèrie de drets com l'accés a la biblioteca i l'assistència gratuïta a tots els actes i les exposicions, així com rebre la informació que fem ací i tenir un descompte en la llibreria. Per a nosaltres no és tan important l'aportació econòmica que això suposa, sinó la implicació de la societat en l'IVAM que això representa.

I els Amics d'Honor tenen una quota de 100.000 pessetes a l'any, mínim. I, a banda de les contraprestacions dels anteriors, tenen dret a fer la visita a cada exposició acompanyats del comissari o de l'artista; tenen dret que els organitzem visites a altres museus i a fires, nacionals i internacionals, i els regalem una sèrie de catàlegs a l'any.

—¿I quants socis, i acabem, n'hi ha d'aquestes característiques?

—Poquíssims: no arriben a la dotzena.

Miquel Alberola

EL TEMPS, en acció

A partir d'aquesta setmana, i durant un mes, s'emetran per TV3, TVV i TVE-Balears els espots que el publicitari Lluís Bassat ha realitzat per al llançament d'EL TEMPS. Amb aquest motiu, i amb vocació d'objectiu indiscret, els oferim les interioritats, els episodis que no es veuran.

Dijous 11 de gener. És el dia que **Lluís Bassat**, el president i director creatiu de Bassat-Ogilvy & Mather, va decidir per a rodar la primera part de l'espot que publicitarà EL TEMPS a través de la televisió. Aquest primer apartat estava reservat als creadors d'opinió del setmanari. El rodatge havia de començar a les 16.30 als estudis de la productora Group Films, ubicada a Esplugues de Llobregat.

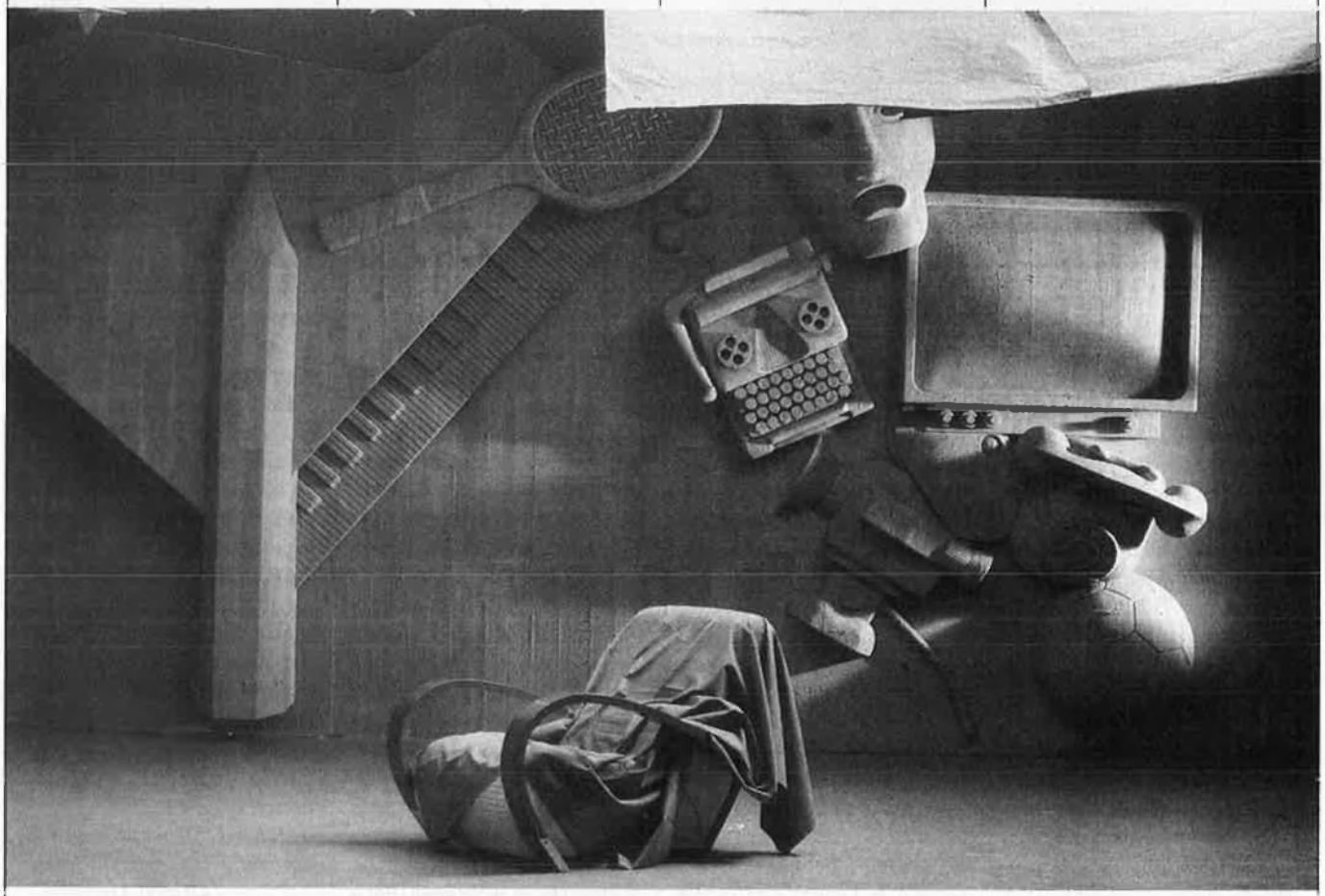
A Barcelona, 11.000 taxis no prestaven el servei habitual. El sector havia enarborat la bandera del combat perquè volia més retribucions per abaixar bandera. La novetat del dia podia disminuir la convocatòria dels protagonistes. De fet, la va dificultar en abundància. El setmanari, davant el color de l'assumpte, va haver d'improvisar una línia de locomoció. La cita era a les 14.00, al Restaurant Quirze d'Esplugues de Llobregat. I les operacions que van fer servir alguns dels que havien de posar davant la càmera per a desplaçar-s'hi, encara són imprecises.

Ningú no sap, per exemple, quins ressorts va haver de fer servir **Josep Vicent Marqués** per tal d'acudir a Esplugues des de l'aeroport del Prat. Un misteri. **Nèstor Lujan** va arribar en taxi des de Martinet (Baixa Cerdanya), localitat que toca, pràcticament, Andorra, i que, per tant, distava molts quilòmetres de les reivindicacions gremials metropolitanes. Lujan, que tenia sol.licitats els serveis del taxi per a tornar al seu punt de partida després del rodatge, infonent calma, va avisar que no pensava passar l'obesa factura a EL TEMPS perquè "és una revista arruïnada".

Devorat el dinar, els excomensals van enfilar com van poder, amb les dificultats del licor ingressat, cap al lloc convingut. Els que, per uns motius o altres, van faltar a la convocatòria nutritiva, havien anat deixant-se caure per la productora. **Ferran Torrent** havia vingut des de València, acompanyat del pintor **Pep Sanleon**, i **Pere Calders** havia arribat gràcies a la línia irregular ocasional. I no podrien assistir a la gravació, per raonables coartades, ni **Montserrat Roig** ni **Carme Riera** ni **Manuel Vázquez Montalban** ni **Manuel Vicent**.

Els que provenien del dinar anaven amorrats a un *puro* d'una tinguda efusiva.

CONTINUA EN LA PÀG. 54

Decorat del *plató*, l'escenari abans de la batalla.

JORDI MORERA

Joan de Sagarra i Josep Sandoval se sotmeten al camuflatge facial amb escepticisme i entusiasme.

A l'esquerra, Ramon Barnils es deixa fer sense que es passen de la ratlla. Dreta, Vicenç Villatoro, amb les mans quietes per un moment, és occidentalitzat.

Primer, els protagonistes s'observen la morfologia de la postal fallera, i després intenten les postures previstes pel guió, amb Pere Calders a la poltrona.

Però Fabià Estapé dóna tan excel.lent horitzontal que el realitzador fa un canvi a favor de la vistositat televisiva.

JORDI MORERA

Després de moltes temptatives, la presa definitiva de la primera part. A la dreta, la maquilladora subratlla la bellesa de Júlia Otero.

Urruti (esquerra), al camerino com als vestidors, amb la moral al cim. I Mariscal (dreta), facilitant el front per tal que el caracteritzador dissenye.

Manuel Vicent (esquerra) amb pentinat platònic i retocs crucials. I Carme Riera (dreta), posant per testimoni el cabell. JORDI MORERA

CONTINUA DE LA PÀG. 52

Entre els primers, hi havia **Vicenç Villatoro**. L'elegància del vestit obscur que traginava aconseguia dissipar la presència persa que habitualment suggereix. **Ramon Barnils** rumbejava de gavardina, sense la usual camisa de l'exèrcit israelià, "perquè ara tothom parla d'autodeterminació".

Oriol Bohigas se'n va anar de cap al decorat del *plató*, a fi de comprovar-ne l'arquitectura, que era de rellleus de procediment faller. Mentre s'esperaven notícies de **Joan de Sagarra** i J.V. Marqués, que s'havien perdut del restaurant a la productora, **Fabià Estapé** pal.liava la inacció passejant en diagonal, amb una economia d'esforç que palpitava a la velocitat de la xamada a l'havà.

Josep Sandoval, exaltat de color de cara, va ser dels primers a passar pel camerino. El maquillador, per a camuflar el seu estiu facial, va fer molta cosa. Amb ell, **J.F. Mira**, al qual li van aplicar un contrapunt de maquillatge que el va deixar mat. I van aparèixer Sagarra i Marqués. Sagarra feia 48 hores que no dormia. Venia de l'enterrament de **Jaime Gil de Biedma**, de tributar-li uns brindis expansius.

Després que els maquilladors van exercir el seu objecte, imperava l'esplendor. I el toc de gràcia: un raspallat en la indumentària. Quin luxe. Passava de l'hora i ningú sabia a què hi havia anat. I l'atmosfera era una revolució cubana.

Lujan es va botonar malament l'americana, però va ser avisat, en última instància, que la camisa li calcava el melic amb tota classe de detall. I, mentrestant, Estapé, amb la fatiga de la digestió, es va ajaçar al divan. "Sembles **López Rodó**", que li va dir Barnils. Sense pretensió, la postura d'Estapé va variar els plans del rodatge: quedava tan bé sobre el divan que va desplaçar Pere Cal-

Steve Archibald, en xandall, aguantant el *pressing* de la maquilladora. I Dolly Fontana, en plena gènesi del tirabuixó.

Andreu Alfaro (esquerra), operació imatge. A la dreta, la primera representació fallida. Mariscal i Archibald reaccionen amb humor.

Urruti, Vázquez Montalban i Manuel Vicent, que ho troben divertit. A la dreta, Jaume Perich aconsegueix situar-se davant d'Alfaro. JORDI MORERA

ders, que és a qui en realitat li pertocava.

Passaven 10 minuts de les 17 hores i, finalment, anava a començar el rodatge. El realitzador va disposar que deixaren els *puros* i que passaren la mopa sobre el soll de cendra. Però el temporal de fum persistia. La trama, segons va explicar el realitzador, era anar exint dels extrems, en formació, i configurar una reunió. Una cosa tan pedestre, i tan àrdua.

¡Acció!, va dir el realitzador. I els convocats van fer com sabien. L'arquitecte Bohigas era l'únic que s'ho prenia amb severitat, amb les mans a les butxaques. Els altres, amb xala accelerada. Acaba la prova i el realitzador cau en el compte que al divan li va Estapé. I *Divan* Estapé va passar al lloc que la vistositat li exigia durant les posteriors proves. Quan la trama s'havia representat quatre voltes, Estapé no va calcular bé la col.locació del cul i de poc s'hi queda. L'actitud forçada li feia pujar i baixar la panxa com per moviments borsaris.

A les 17.35 els protagonistes ja no sabien què fer-se ni com posar-se, i el realitzador, perceptible del suplici que els causava, va avisar: "Va, l'última". I la presa va eixir a paladar. El *plató* va ressonar dels aplaudiments dels tècnics i els actors d'excepció, i Barnils va murmurar: "L'editor creu que l'anunci és així, però després baixa ell per dalt com la magrana aquella del Misteri d'Elx".

LA SEGONA PART

Divendres 16 de febrer. Va ser l'altre dia, i els horaris i els emplaçaments eren idèntics. Si l'objectiu de la primera part eren els que fabricaven l'opinó, el d'aquesta tanda eren els que fometen les notícies. I alguns dels que no van poder assistir a la sessió primera es van incorporar a la segona.

Quan **Andreu Alfaro** va

Lluís Bassat, l'oportunitat de dir que EL TEMPS és nou

Bassat, ¿com vendrà vostè EL TEMPS*?*

—Deixi'm fer una reflexió. Vostès tenen la sort de tenir un editor que es diu Eliseu Climent. Un dia em va parlar de la revista i em va explicar que, com que no era un anunciant importantíssim, no s'atrevia a demanar-me la meva col.laboració per a realitzar l'espot. I, miri, jo li vaig dir que sí que el faria. Perquè hi ha moments en la vida de les persones que, per gran que sigui la teva agència i per importants que siguin els teus clients, sempre fa il.lusió ajudar aquelles persones que s'ho mereixen.

És cert que EL TEMPS no té un pressupost enorme per a fer grandíssimes campanyes de publicitat, però, la veritat, tampoc és la primera vegada en la vida que faig una cosa com aquesta. Al llarg de la vida m'he trobat amb gent que, potser, són petitíssims clients, però que tenen tal força personal que m'han guanyat. És el cas de Climent.

I, la veritat, aquí m'he trobat en moments que he hagut de dir als meus directors: mireu, ho sento molt, però tinc una reunió amb Eliseu Climent. I un dels meus directors ha arribat a dir-me: tu estàs boig; mira quins assumptes tenim entre mans i tu vas a perdre dues hores en aquest tema. Doncs mira, sí. I ho he fet amb molt de gust.

I n'estic orgullós perquè quatre idees que li he donat, les ha agafades. Vam parlar de redissenyar la revista, i ho ha fet. Em va parlar de fer la campanya fa un temps, i jo li vaig dir que no, que la fes quan el producte fos fantàstic —el producte anava pel camí de ser molt bo, però encara no ho era. I em va fer cas: ¡fantàstic! Un home que té les ganes de fer una campanya, que ja té decidit fer-la i que ja té, pràcticament, els espais reservats a la televisió, i que et cregui: és fantàstic. I que vinguessin ell i Enric

Satué a ensenyar-me les maquetes per veure si em semblarien bé, quan Enric Satué és un home que per si sol ja sap quan una cosa és bona o no ho és.

—*¿Com serà l'espot?*

—Serà un espot que reflectirà exactament el que és la revista. Hi ha moments en el món de la publicitat en què els espots han de ser reflex directíssim del producte. I com diu David Ogilvy, el publicitari viu més important que ha donat la història, quan hi ha una novetat en el producte —un redisseny, posem per cas—, la publicitat ha de fixar-se en tot allò que és nou en el producte. Perquè el producte és nou només una vegada, i si no s'aprofités ara l'oportunitat de dir que EL TEMPS és nou, ja no ho podràs dir d'aquí a dos mesos. O sigui que ara és el moment de fixar l'atenció de la gent en el producte. La campanya anirà dirigida, sobretot, a emfasitzar el producte.

M.A.

---

arribar al restaurant d'Esplugues, **Manuel Vicent** ja havia ingerit un aperitiu. I els aperitius i les cerveses havien prosperat quan van arribar Carme Riera, **Dolly Fontana** i **Júlia Otero**. El dinar, així les coses, ja no es va ajustar a les previsions horàries.

El menú va ser devastat amb molta correcció, passant revista a les referències juvenils de Manuel Vicent, el qual, davant l'obsessiva inquietud que hi havia sobre la taula per la pèrdua de jovialitat corporal, va fer pública la seua versió particular sobre el cas. "Quan s'és madur —va dir—, la bellesa està en funció de com va assecantse el cos. Si l'assecat és òptim —i això vol dir que has d'estar bé per dins—, la bellesa està garantida".

A les 16.30 **Manuel Vázquez Montalban**, **Jaume Perich**, el motorista **Carles Mas**, el futbolista **Steve Archibald**, **Xavier Mariscal** i l'ex-porter **Urruti**, que no havien pogut compartir vaixella i coberts amb els anteriors, ja eren a la productora; els altres, en canvi, demanaven les postres. I quan els del restaurant van arribar amb la llengua color cafè, els altres havien originat molta cendra i el maquillatge no els havia caducat de poc.

Una diversitat d'imperatius d'última hora va motivar les absències de **Teresa Gimpera**, **Lluís Llach**, **Quim Portet**, el cantant de *El último de la fila*, la model **Inka Martí**, **Núria Espert**, **Epi** i **Josep M. Flotats**.

Alfaro i Vicent van passar al camerino amb escàs entusiasme. "Com menys em toquen, millor", va advertir Vicent. "Sí, perquè si no li agrada", va puntualitzar Alfaro mentre esperava el seu torn, cosa que no va tardar gens. "A mi m'han *pentinat*", li va confessar l'escriptor a l'escultor. "El barber de Madrid —va continuar— sempre em diu: *Este pelo, ¿se lo corto o se lo remacho?*"

Les maquilladores i les perruqueres van ser expeditives amb Carme Riera, al contrari que amb Dolly Fontana i Júlia Otero. Carme, mentre a Dolly li progressaven els tirabuixons i a Júlia les caracteritzacions, va atiar una conversa sobre automòbils amb Vázquez Montalban. Segons l'escriptor, cada govern ha promogut l'interès per una marca de cotxes. Durant els últims governs del general van imperar els Dodge Dart; el Citroen BX va particularitzar el mandat de la UCD, i el Volvo ha estat el talismà de l'era del PSOE. Coses.

Esgotat el tema, Carme Riera va aprofitar l'*impasse* per demanar a Urruti un autògraf per al seu fill. I l'ex-porter, tot atenció, li va regalar un pòster per al menut. Archibald s'havia personat tal com és, amb xandall i calcer esportiu. I li llançava impressions a Urruti, que ho parava tot. Carles Mas, amb el rostre incinerat per les etapes del París-Dakar, anava accelerat, saludant per tot el circuit de la productora. Els

I, finalment, l'O.K. D'esquerra a dreta, Perich, Alfaro, Riera, Urruti, Otero, Fontana, Mas i Archibald. Asseguts, Mariscal, Vázquez Montalban i Vicent.

tres gladiadors olímpics, com era de fàcil suposició, van acabar en un extrem de la nau comentant aspectes de l'ofici. Fins que va arribar Xavier Mariscal amb *chubasquero* i va dissenyar noves coses per a criticar.

Jaume Perich, que havia perdut pes, galejava un *puro* amb un humor tímid. I Vázquez Montalban no deixava de mirar el rellotge. Tenia un compromís a les 17.30 i Dolly Fontana i Júlia Otero encara no havien eixit del camerino. I finalment, les 17.45, quan Manuel Vázquez —amb més raó que un sant— ja era incontenible, es va rematar l'obra d'art. L'aparició de Júlia i Dolly va provocar una ovació colossal en la sala d'espera.

El realitzador va impartir les instruccions de funcionament i tot es va disposar per a l'inici. Tot seguit, Júlia Otero es va traure el xiclet de la boca i va assajar un moviment en el cos com per adequar-se el vestit de napa lila. I coses que passen: Carme Riera i Andreu Alfaro, que exhibien diverses tonalitats de reivindicatiu color albergínia en els seus induments, es van arrenglerar amb la televisiva Otero. El component insinuava una certa solidaritat, subscrita per la corbata de Vázquez Montalban.

El realitzador, quan tots van estar al seu lloc, va exigir silenci i va donar l'eixida: ¡Acció! La desfilada, a causa del volum de vergonya dels galants fortuïts i les actrius eventuals, no va constar en acta. Cadascú va ocupar l'espai que li corresponia i es va començar com si res. La maniobra va tenir millor aspecte, però Perich no sabia on posar-se i va quedar eclipsat darrere l'estatura —intimidatòria, comparada amb la del fabricant d'humor gràfic— de Dolly. La circumstància va motivar una riallada d'unes detonacions formidables.

El segon intent va haver de ser interromput perquè Urruti tenia una resplendor a la cara. L'efecte va ser corregit amb una capa de maquillatge i la prova, segons l'observació del realitzador, va anar millor. A la tercera temptativa Perich, per indecisió, es va tornar a quedar extingit. I segurament es va dir que no li tornarà a passar. Perquè a la prova següent mirava amb molta estratègia els seus companys d'experiència. Però el realitzador va demanar un parèntesi perquè les maquilladores retocaren la cara de la reina de l'Up & Down, perquè havia detectat algun inconvenient estètic des de l'objectiu.

Tancat el parèntesi, Jaume Perich va recontrolar amb interès les posicions i les intencions dels protagonistes; va efectuar els seus càlculs i li va llevar el lloc a Andreu Alfaro. I Alfaro es va buscar la vida. Les representacions havien anat millorant d'una forma notòria. El detall, sumat a l'expressió satisfactòria del realitzador, feia preveure que no quedaven molts experiments per representar.

La sisena prova, pels resultats tan nefastos, va fer caure totes les previsions anteriors i va donar molt a riure entre els protagonistes, algun dels quals ja manifestava signes d'inflamació. I, com anhelava Vázquez Montalban, que ja havia fet tard, va arribar l'última presa. I Jaume Perich es va tornar a quedar darrere. Mentre uns i altres picaven de mans pel resultat, Manuel Vázquez va eixir del *plató* al galop i va enfilar cap al carrer, on l'esperava un taxi. Els altres van prendre un refrigeri i van fer unes quantes coalicions per a tornar a Barcelona. La resta era cosa de Bassat.

M. Alberola

Dòmine Pluja

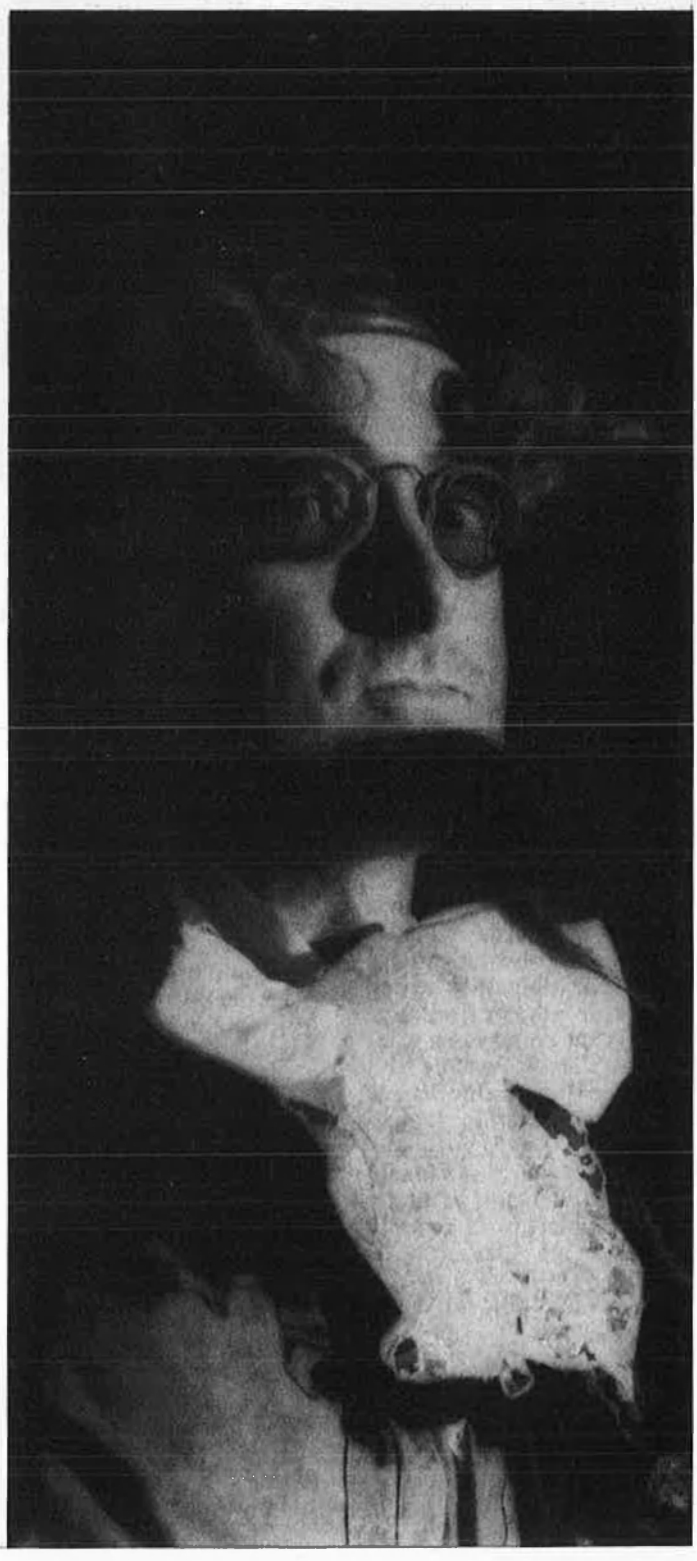
El grup Plutja teatre ha creat un estil peculiar de realitzar els seus muntatges en els quals combinen la tradició sainetística amb els camins de la comèdia més selecta.

Confesse, d'entrada, que algunes de les estones més divertides que he passat al teatre les dec al grup Pluja de Gandia. I és que ells, al llarg de la seua més que dilatada trajectòria, han creat un estil peculiar que ha anat més enllà del marc general on s'englobaven els seus primers muntatges (parle, és clar, del teatre *independent*). Hi ha hagut, certament, al darrere del seu treball, un constant compromís amb la societat valenciana, amb particular incidència en el context més immediat de la seua comarca, però les seues obres no s'han limitat a jugar aquesta carta i han anat construint, espectacle a espectacle, aquest estil propi que abans comentava i que –crec– és el fruit de la combinació de tres elements bàsics: en primer lloc, l'aprofitament de les formes culturals del poble: acudits, rondalles, personatges pintorescos, costums... sovintegen als seu muntatges i, de fet, es barregen amb altres textos, escrits *ex professo* o dramatitzats d'acord amb les exigències de la història.

En segon lloc, el desenvolupament d'unes pautes d'actuació que descansen, en bona mesura, sobre tradicions histriòniques fortament arrelades en la nostra memòria col.lectiva: així, sobre una base tècnica inqüestionable, el nucli d'actors que ha anat desfilant per Pluja han jugat normalment amb recursos provinents, per exemple, de la tradició sainetística o dels Carnestoltes; un actor com Josep E. Gonga personifica, prou bé, el model d'actuació que en resulta.

Finalment, i amalgamant-ho tot, una concepció eminentment lúdica del fet teatral que es tradueix en la construcció aparentment *anàrquica* dels seus espectacles. I que conste que empre aquest terme d'una manera absolutament positiva: davant l'excés de rigidesa a tots el nivells (text, direcció, interpretació...) de tantes obres, les muntades per Pluja són exemplars quant a l'ús flexible i lliure de tots els elements que participen en la posada en escena. Així, el text de base (cal indicar que Pluja s'ha preocupat habitualment perquè no foren simples pre-textos sinó que tinguessen dignitat) sempre han procurat construir-lo amb grans dosis d'imaginació, trencant sovint les convencions estrictes de la casualitat i sense detenir-se ni molt ni poc en minúcies com la versemblança o l'economia i gradació dels *coups de théâtre*. A més, quan han traballat amb textos de diversa procedència (no sols teatrals: *Les mil nits i una nit* són un llibre al qual han recorregut en prou ocasions), no han tractat de dissimular-ho sinó tot el contrari. Com a exemple de tot el que acabe de dir, *La calça al garró,* un espectacle memorable en molts sentits.

I d'això mateix va el darrer muntatge del grup, *Dòmina dominante,* amb el qual anuncien que enceten una nova etapa dins el seu treball. No deixa de ser paradoxal que hagen triat per a aquest canvi un gènere que tants punts de contacte presenta amb la seua pràctica d'anys anteriors. Dic paradoxal perquè el treball que ara ens presenta Pluja es caracteritza, sobretot, pel rebuig de qualsevol cosa que puga ser confosa amb la improvisació. Tots els qui inter-

Josep E. Gonga.

venen en el muntatge (els actors molt especialment) han fet un gran esforç com no podia ser altrament, ja que tècniques de la *commedia all'improvisa* només s'adquireixen amb paciència i temps. Això es palesa, per exemple, en l'actuació, ja que en alguns moments queden massa visibles els exercicis de base que han servit per a construir les diferents màscares d'acord amb allò que la tradició exigeix a cadascuna d'elles; també en el desenvolupament d'algunes situacions, concebudes amb un ritme molt ràpid (en especial les que presenten els quatre personatges en escena), i que encara haurien de ser treballades per aconseguir que aquesta necessària rapidesa s'assolesca realment.

Es ben cert que el que acabe de dir significaria un perill per a qualsevol obra, atès que obliga a fer equilibris entre dues formes diferents de concebre el teatre. Per fortuna, el disseny global del muntatge (signat conjuntament per Ximo Vidal i Angelo Beolco) té, entre moltes altres virtuts, una que considere fonamental: barrejar el món de la *commedia* amb el del teatre del Ruzante (amb altres aportacions textuals autòctones que, per cert, es troben perfectament integrades dins el conjunt). Des d'una perspectiva purista s'assumia un risc prou gran en combinar dues tradicions ben diferenciades (malgrat el paper de precursor que va tenir el *Ruzante,* respecte a la *commedia*). Risc perfectament resolt, ho reconec: els personatges i les situacions del teatre ruzantià adquireixen una vitalitat i una gràcia nova en ser incloses dins el marc referencial de la *commedia dell'arte;* la fusió d'elements funciona realment bé i això permet de resoldre el tremend problema que presentaven determinades situacions, massa allunyades de la nostra sensibilitat, i que ara –gràcies al pont creat en protagonitzarles, màscares tan conegudes com Arlequí, Pantaló, etc.– resten molt més a prop nostre; al capdavall, un Pantaló babau fa riure molt, un infeliç camperol paduà no gaire. De forma semblant, la reconversió de la màscara del *Capitano* en *Capitain* (abillat d'acord amb les modes del XVII) contribueix a distanciar l'obra del perill d'un cert academicisme respecte als models tòpics d'aquest tipus de teatre.

Domina dominante, doncs, palesa l'esforç fet per racionalitzar al màxim tot el seguit de recursos teatrals que ha fet guanyar a Pluja el prestigi de què gaudeix. Esforç reeixit, i que compta amb valuosos suports en l'escenografia (d'Antoni Durà), la música (d'Amadeu Vidal), les màscares (d'Antonio Fava) i, en especial, el vestuari d'Armando Tinti. Ara sols cal esperar que la resposta del públic siga la que aquest grup valencià, amb divuit anys de treball a les espatlles, es mereix.

Josep Lluís Sirera.

Lluís Llach en dansa

Després de Dunkerque i Lió, a l'estat francès, la companyia de Kilina Crémona juntament amb Lluís Llach, es presenta al Mercat de les Flors de Barcelona per actuar finalment a la tardor al teatre de l'Opéra Comique de Paris.

El treball conjunt de Lluís Llach interpretant en directe la seva música i la coreografia de Kilina Crémona té el seu origen, segons la coreògrafa, després d'haver escoltat el cantautor català a Barcelona. La coreògrafa parisenca diu d'aquella ocasió que "va quedar sorpresa per la comunicació que el cantant establia amb el públic".

No és la primera vegada que Llach participa en espectacles paral.lels a la seva pròpia activitat. En aquest cas, el muntatge de dansa titulat *Un núvol blanc*, extret d'una de les seves lletres, és el diàleg retrobat entre la dansa i la cançó per damunt de les barreres lingüístiques. Un espectacle que es va estrenar el passat 21 d'abril al Théâtre Municipal de la població de Dunkerke, a l'estat francès, i que s'ha presentat també a la Maison de la Dance, de Lió, per oferir tres sessions a Barcelona, en el marc del Mercat de les Flors, els dies 4, 5 i 6 de maig, en un preàmbul que els portarà definitivament el 24 i 25 d'octubre pròxims a actuar a l'Opéra Comique de Paris.

COREOGRAFIA

Kilina Crémona ha rebut la formació en dansa clàssica i moderna en estudis de París i Nova York. Ha ensenyat dansa en diverses universitats americanes i ha estat professora i coreògrafa invitada als Estats Units, Suïssa, Bèlgica, estat espanyol i Turquia, entre d'altres. És també fundadora amb Roger Meguin de l'*École de danse contemporaine*, a Lió, creada l'any 1980, un centre considerat un espai de recerca, ensenyament i creació que atrau professionals d'arreu del món.

Kilina Crémona ha fet creacions diverses per al Festival de Dansa de Montpeller, per a la Maison de la Dance de Lió, per al Palais delGlace de París, per a la Biennale Nationale de Danse de Val de Marme, com també per al centre Beaubourg, o George Pompidou, de París.

La coreografia de l'espectacle *Un núvol blanc* de Kilina Crémona i Lluís Llach, alterna els *Kaikus coreogràfics*, és a dir la vocació fugissera, en contrapunt amb la cançó i altres moments on el cant es transforma en el contrapunt de la dansa.

Kilina crea una coreografia en un espai sensual i serè de la mà d'Yves Cassagne, autor del vestuari i de la luminotècnia, que porta una extensa trajectòria escenogràfica tant en teatre com òpera, dansa, exposicions o cinema. Ell mateix defineix la seva creació dient que "es treballa amb l'espai, un espai que existeix perquè nosaltres som allí amb la nostra llum. La luminotècnia m'interessa en la seva dimensió efímera".

Un núvol blanc és la trobada de tres creadors de primera fila que posen, un al servei de l'altre, el seu art. Tots tres sembla que es retrobin o vulguin compartir un mateix univers de referències culturals similars, emmarcat per la influència mediterrània.

L'espectacle és una coproducció del Mercat de les Flors, conjuntament amb el *Théâtre Contemporain de la Danse* de París, i de la *Maison de la Danse* de Lió, que es presenta amb música de Lluís Llach, amb veu, als pianos i sintetitzadors; amb Silvia Comoc als cors; Carles Cases als sintetitzadors i violoncel; Quico Rodríguez als baixos elèctrics; Manuel Rabinad a les flautes; Laura Aymerich a les guitarres, i Lluís Ribalta a la bateria. La coreografia és interpretada per dotze ballarins provinents alguns de la companyia Crémona-Meguín, i altres de catalans.

COMUNICACIÓ

Kilina Crémona diu, referint-se als ballarins, que abans que res "els demano ganes de dansar i de treballar perquè jo el que faig sobretot és la tècnica i no agrada a ningú de treballar la tècnica. Els ballarins –diu Kilina Crémona– cal que s'estimin la dansa".

Sobre Lluís Llach, la coreògrafa parisenca manifesta que "de fet canto sempre i m'agradaria també cantar a l'escenari, però jo danso i es Llach qui canta. Primer la seva veu, una veu que m'és estrangera, però estranyament dolça i plena de ressonàncies llatines. Es com si fos un francès antic".

Kilina explica que havia pensat en un projecte semblant des de feia temps. Que ja havia fet coreografies sobre altres veus, però que mai no havia pogut fer una coreografia amb un cantant i els músics en directe i també amb un poeta que parla de la vida de cada dia.

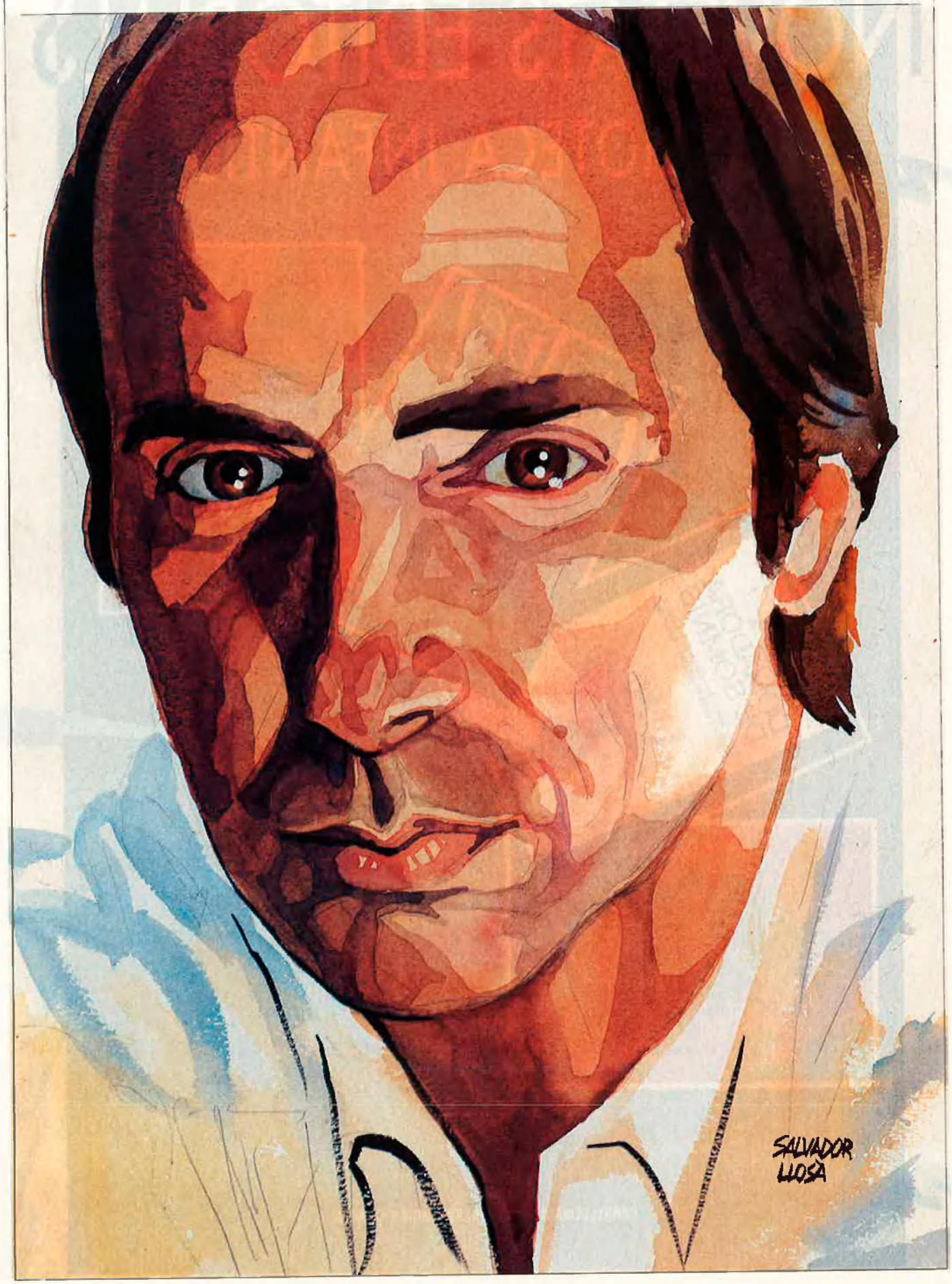
Un núvol blanc, presentat a l'estat francès i Barcelona, demostra amb tota claredat que és una coreografia que marca una nova etapa en la recerca de vocabulari gestual basat en la corba.

L'obra musical de Lluís Llach, a més dels seus habituals treball discogràfics, és molt variada i extensa. Al llarg de la seua trajectòria professional, Llach s'ha endinsat en diversos camps entre els que destaquen, fonamentalment, el cinema, la dansa i la música d' orquestra.

El music empordanès ha col.laborat, entre altres, amb la Banda Municipal de Barcelona, de Castelló de la Plana, la simfònica del Consevatori de Clemond-Ferrand i les Orquestres de l´Ille, del Vallès o la Ciudad de Còrdoba.

Les composicions per a cinema han estat una constant en la seua trajectòria musical que en aquest camp es va iniciar amb la banda sonora de la pel.lícula *Barricada*, allà per l'any 1977. També ha estat autor, recentment, de la música d'*El rio que nos lleva*, el darrer treball cinematogràfic d' Antonio del Real. En aquests moments TVE emet *La forja de un rebelde*, un treball on es pot percebre la maduresa musical de Llach.

Andreu Sotorra

SALVADOR
LLOSA

NOVETATS EDITORIALS

BIBLIOTECA INFANTIL

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

L'imperi dels sentits

El camí dels costums sexuals i la por a la sida i a l'aventura han contribuït que el porno tinga un públic cada vegada més ampli i heterogeni, però poc informat.

Quan es compleixen 18 anys de l'estrena als Estats Units de *Deep Throat* (*Gola profunda*) de Gerard Damiano –el primer èxit comercial del gènere– el porno americà s'ha convertit en una poderosa indústria transnacional amb un *star-system* consolidat al voltant del qual es mouen milions de dòlars a l'any.

A Europa –llevat d'algunes excepcions com els films de la Cicciolina o Brigitte Lahaine– el cinema *porno* és una indústria enfonsada en un món obscur i marginal del qual sabem poques coses. A nivell nacional la situació és encara pitjor: en l'actualitat no hi ha pràcticament ningú que s'atrevesca a fer un *porno* i els pocs films que s'han realitzat fins avui són productes absolutament artesanals amb una explotació comercial nul.la.

Aquesta situació d'indigència creativa i productiva contrasta amb el creixement i cada vegada més obert consum de vídeos *porno* al nostre país, com ho demostra l'increment de la venda i lloguer d'aquest tipus de cintes en els últims anys.

Ginger Lynn ha estat la reina del porno fins fa un parell d'anys.

Recomana'm un títol

Tracy Lords:
-Its my body
-Miss Passion
-Mandy
Ginger Lynn:
-Eden
-Snaps
-La caça del plaer (I i II)
Amber Lynn:
-Miami Spice
-Jane Bond
-Sex Champagne
Tracey Adams:
-Pretty Peaches II
-Native
-Adicted to Love

ELS CANALS DE DIFUSIÓ

El *porno* té fonamentalment tres vies d'accés al públic: l'exhibició de pel.lícules en sales "X", la venda de vídeos per correu o als *sex-shops* i el lloguer de cintes als vídeo-clubs. Mentre que la venda i lloguer de vídeos sembla gaudir de bona salut, les sales "X" tenen en l'actualitat nombroses dificultats per a oferir una programació actualitzada i de qualitat

Els Estas Units, Holanda , Alemanya i els països nòrdics són els principals productors d'aquest tipus de material.

per culpa de les restriccions implícites en la Llei Miró de 1983 que regula el sector i per la competència del mercat del vídeo. Les sales "X" s'han convertit en una mena de "llar del pensionista" on els nostres avis passen la vesprada veient reestrenes de fa cinc o sis anys perquè els distribuïdors no obtenen noves llicències d'exhibició i perquè tampoc no s'arrisquen a importar nous títols per l'escassa rendibilitat d'un producte gravat amb un 33% d'IVA mentre que el dels films convencionals és tan sols d'un 6%.

A més dels pensionistes, el públic que acudeix a les sales "X" està format per estudiants, aturats i treballadors que generalment no té la possibilitat econòmica d'adquirir un magnetoscopi per a gaudir en la intimitat de les excel.lències del gènere. Aquesta situació de decadència no és indicativa, en tot cas, de l'afició creixent al nostre país pel cinema *porno*.

Malgrat la irrupció dels canals privats i autonòmics de televisió, que han afectat considerablement els petits vídeo-clubs de barri de les grans ciutats, el lloguer de cintes *porno* no ha disminuït fins ara. De moment els vídeo-clubs continuen tenint un bon suport econòmic amb el lloguer massiu de *pornos* durant el cap de setmana. Segons els propietaris de vídeo-clubs, el públic d'aquest tipus de cinema és molt heterogeni i comprèn des de la senyora gran que ve de fer la compra fins a parelles de *yuppies* o estudiants amb ganes de festa. Es tracta, però, d'un públic poc informat i gens col.lectiu que orienta la seua elecció segons la vistositat de les caràtules dels vídeos.

La manca d'informació sobre el cinema *porno* és considerable encara que algunes revistes de cinema comencen a incloure una secció fixa d'informació sobre el tema. En aquest tipus de publicacions i en les de temàtica eròtica les principals cases distribuïdores, centralitzades quasi totes a Barcelona, inclouen publicitat dels nous títols editats en vídeo.

La venda per correu de vídeos *porno* que trobem també a les revistes eròtiques i que competeix directament amb els *sex-shops*, dóna la possibilitat als tímids i als amants de les extravagàncies eròtiques d'aconseguir, d'una forma discreta i confidencial, material pornogràfic més fort del que normalment es pot trobar als vídeo-clubs. Es tracta de cintes de molt baixa qualitat i sense cap pretensió estètica. Els Estas Units, Holanda , Alemanya i els països nòrdics són els principals productors d'aquest tipus de material que inclou tota la gamma de perversions imaginables, sadomasoquisme, transsexualisme, cinepimàstia, cinofília, zoofília, coprofília, enemes, nans, dones grosses, embaraçades o lactants són algunes de les rareses que busca aquest públic anònim i minoritari que té poc a veure amb els habituals consumidors de *pornos* convencionals.

La pròspera situació del mercat del vídeo *porno* podria

Les més sexis

Al Estats Units són ja figures consagrades que passegen per Sunset Boulevard en luxosos cotxes esportius i assisteixen a les festes més exclusives de Beverly Hills. Aquesta és una guia de les principals estrelles de la segona generació d'actrius *porno* americanes.

TRACY LORDS: LA MENOR

Un dels escàndols més coneguts pel porno fou la revel.lació de la verdadera edat d'iniciació com actriu del gènere d'aquesta joveneta de 22 anys nascuda a Ohio. Quan tan sols comptava 16 anys, Tracy va debutar junt amb Ginger Lynn en *Those Young Girls* l'any 1984. Durant els dos anys següents va protagonitzar més de cent títols rivalitzant amb la seua amiga Ginger per obtenir la consideració de "Reina del Porno". Es va retirar de la professió quan va complir la majoria d'edat i no va trobar dificultats després per a treballar com a actriu convencional a Hollywood. A més d'un suggestiu vídeo d'aeròbic *Warm Up with Tracy Lords*, ha protagonitzat un remake de Roger Corman *Vampirs de l'espai*, i el darrer film de John Waters, amb Iggy Pop.

GINGER LYNN: LA REINA

Per a molts aquesta actriu menuda i amb aparença infantil, ha estat la Reina del Porno fins que es va retirar fa un parell d'anys per por d'agafar la sida. Ginger va protagonitzar les produccions més importants del gènere durant la dècada dels vuitanta, a més de produir i escriure els guions d'alguns dels seus films que li van reportar beneficis semblants al de qualsevol estrella de Hollywood. Com Tracy Lords, ha reconduït la seua carrera artística cap al cinema convencional, i ha participat en diverses produccions de sèrie B. Recentment va fer un paper secundari en *Una cana al aire* de Blake Edwards. Ginger ha contribuït molt a popularitzar el *star-system* del *porno*, i ha dignificat la condició de les actrius d'aquest gènere.

AMBER LYNN: LA PATIDORA

Aquesta noia malcarada però de cos escultural, és la rèplica perversa de Ginger Lynn, de la qual va agafar el seu cognom artístic com moltes altres actrius (Rebecca, Debra, May i Porsche Lynn). Per la seua estructura facial (és lleugerament bífia) fa sempre papers de dona malvada i capritxosa que devora els homes sense escrúpols.

TRACEY ADAMS: LA SENYORA

Actriu d'una maduresa esplèndida, porta quasi deu anys en la professió i té una filmografia molt extensa. Tracey Adams s'ha caracteritzat per seleccionar molt el vestuari i triar la llenceria més suggestiva i elegant. A pesar que s'ha negat sempres a fer les especialitats eròtiques més ingrates del gènere, les seues actuacions són sempre molt incitants.

canviar, però, si en un parell de mesos les televisions privades i autonòmiques, en la lluita per l'audiència, comencen a introduir *pornos* o pel.lícules eròtiques en la seua programació. De fet, Berlusconi ja té contractats els drets per a Europa del Play Boy Channel i en els seus canals europeus ja ha introduït programes eròtics amb èxit d'audiència. Es possible que en un futur el *porno* s'instal.le definitivament en la intimitat de la família eurotelevisiva.

Lluc Soler

Fires de València: l'eixida a l'Exterior

DROGUEXPO - MUNDO BELLEZA 90
8ª FIRA INTERNACIONAL DE DROGUERIA I PERFUMERIA
VALENCIA MAIG - 90

EXPOFARMACIA 90
7è CONGRÉS I EXPOSICIÓ INTERNACIONAL D'ESPECIALITATS FARMACÈUTIQUES
VALENCIA JUNY - 90

FERIA DE LA SALUD 90
2ª FIRA DE LA SALUT
VALENCIA 19 - 22 MAIG - 90

INFORMACIÓ: FIRA MOSTRARI INTERNACIONAL DE VALENCIA
Apartat 476-46080 València Tel (96) 386 11 00 Télex 62435 Feria-E
Telefax (96) 3636111 Direcció telegràfica: FERIARIO

València ciutat mostrari internacional

RENFE IBERIA LAE PRIMERA FERIA DE ESPAÑA 1917 FIRA VALÈNCIA 1987 GENERALITAT VALENCIANA ICEX Ministerio de Industria y Energía

40 GRANS FIRES INTERNACIONALS

Una vila medieval

Aprofitant la Diada de Sant Jordi i la llegenda que envolta aquest fet, cada any durant una setmana la vila ducal de Montblanc (conca de Barberà) tira enrere en el temps i reviu amb una fidelitat extraordinària l'època medieval

Joan Amades conta en el seu *Costumari Català* que, segons la veu popular, la llegenda de Sant Jordi va tenir lloc a la vila de Montblanc. En aquesta població ducal va aparèixer un dia un drac terrible, que podia moure's pel cel, per la terra i per l'aigua. Aquesta bestiota cada dia devorava un parell de bens. Quan es van acabar els bens del poble li van començar a donar bous i cavalls. Fins que va arribar un moment en què fou necessari sortejar persones per atipar el drac.

El rei, que era molt respectable, també va posar els noms de tota la seva família en el sorteig i de l'olla on estaven ficats tots els candidats i candidates a ser menjats pel drac temible va sortir el nom de la seva filla, que era la princesa. El rei va acceptar el destí i no va voler cap canvi per cap altre montblanquí dels que s'oferiren. Vestida de blanc, la princesa va anar al sacrifici. I va sorgir un jove cavaller, armat de cap a peus, cavalcant un destrer blanc per tal de deslliurar-la. Era bell, jove i foraster, i es deia Jordi. Aquest cavaller va envestir amb fúria el drac que pretenia devorar la princesa, malgrat la consternació del poble per aquest afer. El jove va aconseguir deixar el drac estamordit, confòs del tot i rebatut. Aleshores ell, amb el cordó de la cintura d'ella, lligà el drac, tot amansit, que ja el seguia com una ovella.

Amb un colp de llança va rematar el drac. En morir la bestiota es va fer fonedís a terra i allà, on el drac es va fondre, va nàixer un roser de roses roges com la sang. Sant Jordi acull la més formosa i l'ofereix a la princesa, munta a cavall i entre crits de joia travessa la muralla per la porta que, en record d'aquesta gesta, encara avui és coneguda pel nom de Portal de Sant Jordi.

CONJUNT MONUMENTAL

Aquesta popular i senzilla llegenda serveix molts segles després que succeís per a reviure uns fets a càrrec d'uns 400 montblanquins i montblanquines de les acaballes del segle XX, d'una manera rigorosa i fidel al costumari de Joan Amades pel que fa al contingut d'aquesta història, però també per la posada en escena que en fan.

Enguany, per quart any consecutiu, s'ha representat a Montblanc la Llegenda de Sant Jordi, tot coincidint amb la celebració d'aquesta Diada. Ara bé, no ha estat una representació aïllada sinó que ha estat l'acte central de la III Setmana Medieval que es du a terme en aquesta vila. "Fa quatre anys vam organitzar només la llegenda, però com que a la gent li va agradar molt i va tenir molt èxit, se'ns va ocórrer que podríem crear una setmana medieval i així crear un ambient i reviure una època que queda llunyana en el temps, però que donades les característiques estructurals del poble ens permetia fer-ho", explica Maria Àngels Vinya, membre de l'Associació Setmana Medieval de Montblanc.

Tres anys més tard, la Setmana Medieval de Sant Jordi ha agafat una gran popularitat. Només cal dir que per Nadal aproximadament els hostals que hi ha a Montblanc i els pobles de l'entorn tenen ja totes les places ocupades per als dies en què tenen lloc aquests actes medievals.

A banda del pregó, la Setmana Medieval s'inicia amb tres representacions sobre les tres classes socials pròpies de l'època: el clero, la noblesa i els artesans. El clero s'instal.la a l'antiga Capella de Sant Marçal o Museu Marés. A manera d'estàtues mudes i immòbils hi veiem en viu els diferens estaments que componien aquesta classe social. Amb una fidelitat perfecta i una gran bellesa estètica hi descobrim els monjos que decoraven les esglésies, els escrivents, la jerarquia eclesial (bisbes, cardenals i capellans), com també els confessors.

ELS OFICIS ARTESANALS

El Museu-Arxiu de Montblanc aplega tots els oficis artesanals de què tenim referències que existien en aquesta vila quan va desenvolupar-se la Llegenda de Sant Jordi. La història assenyala la fabricació de rellotges durant els segles XVIII i XIX. Concretament es diu que en aquesta localitat treballaven tres ferrers-serrallers que es dedicaven a construir rellotges de campanar. D'ells són els rellotges de Montblanc, El Raurell, Alcover, Torroja del Priorat i

Reus. Així, un d'aquests artesans pren cos per demostrar com és el seu ofici al mig de la Setmana Medieval. El mateix es fa amb altres oficis.

Harmònicament, el Museu-Arxiu es converteix en escenari d'una combinació perfecta entre les peces històriques i símbols de tota una tradició i les persones que encarnen unes determinades professions. No és estrany escoltar entre algun visitant que queda admirat pel que té al seu entorn frases o exclamacions com aquestes: "semblen homes de veritat", quan en realitat ja ho són. D'altres riuen en adonar-se que són persones i no estàtues els que dins de les vitrines, com una peça de museu, més fan veure que manipulen algun objecte. Els que fan d'artesans s'estan gairebé dues hores sense moure's del lloc que ocupen i només cada quart d'hora aproximadament, sintonitzants entre ells, com titelles moguts alhora, canvien de postura.

El gremi artesanal del Museu-Arxiu de Montblanc es constitueix fonamentalment pels fabricants de rellotges, els picapeders, els ferrers, els espardenyers, els basters, els paperers, els carreters i els boters. Els carreters eren també molt propis de Montblanc i en aquesta població es fabricaven carros d'escalada, carros de torn, diligències i tartanes. Val a dir que en aquesta ocasió qui representava aquest ofici era l'ex-diputat al Parlament de Catalunya pel PSUC, Maties Vives, que és montblanquí.

La noblesa ocupa l'antic Hospital de Santa Magdalena. La decoració, la música ambient i les vestimentes que porten els que fan de nobles s'adiuen magistralment a la realitat de l'època medieval. El rei i la reina, la princesa, Sant Jordi i el mateix cavall d'aquest personatge són només la part essencial d'aquesta classe social. Els acompanyen totes les famílies nobles de Montblanc i habitants de prestigi que s'apleguen a l'entorn d'una taula molt ben parada. Fan veure que mengen, que conversen, però una vegada més ens trobem amb *estàtues* mudes i immòbils.

EL DINAR MEDIEVAL

Precisament, el fet d'asseure's a taula i menjar és protagonista el segon diumenge de la Setmana Medieval de Montblanc. No s'hi pot assistir si no s'hi va convenientment vestit per a l'ocasió. Ni tan sols els periodistes poden entrar si no van amb vestimentes típiques de l'època que la mateixa Associació Medieval de Sant Jordi posa a disposició dels interessats.

Curiosament és el vestuari una de les coses que més impacten, i es respecta moltíssim com anava vestida la població a l'Edat Mitjana en funció de la classe social a la qual pertanyien, amb les diferenciacions corresponents per a les famílies nobles. Els 500 vestis que es necessiten per a tots els actes de la Setmana Medieval els confeccionen un grup de dones de Montblanc, que una vegada acabada la festivitat d'un any ja comencen a preparar tot allò que fa falta per a l'edició següent, igual que la resta de membres que configuren l'Associació Medieval.

En qualsevol cas qui ho desitji pot participar del dinar medieval que consisteix bàsicament en el següent menú: brou, conill amb farcellets de col, una poma i una carxofa. Això es complementa amb fruita del temps, un plat de mel i mató, fruits secs i ratafia. El dinar s'acompanya finalment amb dos espectacles de ball de bastons de Montblanc.

No sorprèn que el Ball de Bastons amenitzi el dinar perquè la cultura popular que es manté als nostres dies està molt present a la Setmana Medieval. Un dels actes més destacables des d'aquest punt de vista és la Trobada de Dracs de tot Catalunya.

Pel que fa a fets històrics, hi ha una representació de les Corts Catalanes que es van celebrar a la vila de Montblanc el 1414 sota la presidència de Ferran d'Antequera, any en què aquesta localitat era la setena en importància al si del Principat.

Cinta S. Bellmunt

Dictats divins

Des de la seva casa a Valldemossa, Tonya Oliver escriu els dictats del més enllà.

Estava en un bon moment en la seva feina de ceramista, quan Tonya decidí deixar-ho i seguir les indicacions que mentalment anava rebent. Ella diu que té una gran responsabilitat i que ha de fer tot el que sigui necessari per a transmetre el missatge designat. Fa uns anys, el bisbe Teodoro Úbeda hagué d'intervenir per aturar l'emissió d'un programa de ràdio des del qual Tonya Oliver llançava als oients la seva veritat. Avui ha publicat ja quatre llibres i continua escrivint el que, segons diu, li és dictat telepàticament. Viu a Valldemossa, on té una casa aferrada a la Cartoixa. Vesteix completament de blanc i rep tot aquell que vol visitar-la.

—¿Què és vostè? ¿Una endevinadora? ¿Què li agrada que li diguin?

—Som una escriptora que escriu llibres sobre esoterisme. No faig cartes, ni endevinacions. Dic la veritat sobre coses que la gent es demana.

—¿Quant cobra per les seves prediccions?

—No cobre res. Per dir la veritat no es pot cobrar. El que es fa per Déu no es pot cobrar, si es cobràs seria un negoci. Demà mateix vaig a Eivissa a fer una conferència i ho faig gratuïtament. Puc contestar qualsevol pregunta, no necessit preparar cap tema.

—Vostè escriu una obra: Diálogos con el más allá. *N'ha publicat dos volums i sé que l'obra acabada en tendrà set. ¿Què diu en una obra tan extensa?*

—El 1984 vaig publicar *Mas allá de la materia,* un llibre de pensaments per a meditar. No són meus, són dictats. Tot el que escric m'hi dicten, ho rep. A mi no m'agrada gens escriure, ni tan sols cartes. Després vaig escriure *La gran búsqueda,* publicat el 1986. Vaig rebre telepàticament tot el que havia de dir. La veu no em venia de fora, sinó de dins. El llenguatge telepàtic és simbòlic, és reduït, és un llenguatge còsmic. Quan vaig haver escrit aquest llibre, vaig provar-ho una altra vegada, d'escriure; però no va sortir res.

—¿Què va passar?

—Un dia, meditant, a les sis del matí, vaig demanar per què no em venia res. "No escrius el que vull que escriguis. Et diré el títol: Diálogos con Dios". Després vaig pensar que era molt fort: la gent pensa que són oradures o que estic bollada. Decidí així el títol *Diálogos con el más allá.* El 1988 vaig publicar el primer volum, l'any passat el segon, i enguany sortirà el tercer. Un cada any, fins a set.

—Vostè està convençuda de conèixer la veritat.

—Vaig saber qui era als 30 anys. Va costar-me acceptar-ho. No li ho puc dir ara perquè la gent no ho admetria. Quan sigui el moment, ho sabrà, ens coneixerem. Tot estava planejat, quan ha vingut aquí és perquè havia de fer-ho. No existeix la casualitat. Som fills d'una gran Ment creadora, però no tothom està preparat per a rebre la veritat. La meva feina és ajudar els que cerquen la veritat: ¿Què som? ¿D'on venim? ¿On anam?

—Vostè ha fet les preguntes. Ens digui la resposta.

—L'home còsmic té quatre braços i quatre cames, dues cares i dos sexes. És dual. Però l'home vertaderament és compost de tres parts essencials: una part eterna, l'esperit, l'essència divina que forma part del tot; una part mortal, el cos, que és la de més baixa vibració; la tercera és l'ànima, que genera l'evolució a través de la qual es passa d'un estat dens, mortal, a un estat eteri, immortal.

—L'ànima sembla ser una part fonamental.

—Els egipcis ja mencionaven l'ànima en els seus escrits. Els egipcis tenien molt coneixements sobre la immortalitat de l'ànima i les seves successives reencarnacions. Si coneguéssim les nostres anteriors existències, comprendríem millor la nostra situació actual en aquesta vida.

—Es a dir, que l'ànima es reencarna. ¿És això el que està dient?

—La reencarnació és una veritat que ha estat negada per diverses raons. Una sèrie d'interessos creats han esclavitzat els homes fins ara. Se'ls ha fet creure que la salvació depenia de l'absolució d'uns quants, que pretenen tenir les claus del cel i de l'infern. És sabut que Jesucrist era un eseni, i qui hagi estudiat sobre els esenis sabrà que creien fermament en les reencarnacions. El mateix Jesucrist ho confirmà amb les seves paraules. En els primers anys de cristianisme es creia que l'ànima venia a aquest món enfortida i debilitada pels efectes de la seva vida anterior.

—¿I com es produeix aquest procés de reencarnació?

—Hi ha set lleis còsmiques que regeixen totes les dimensions. Aquestes lleis són perfectes i inalterables. Quan l'ésser es desencarna, passa a un món astral on l'esperit pren consciència de les seves obres. L'Astral és el lloc on van les ànimes en transició, en canvi d'estat. El procés de reencarnació pot variar fins a l'infinit, encara que en la majoria dels casos ens reencarnam per pagar el karma, el deute que s'ha contret. Depèn sobretot de l'evolució que s'hagi tengut. En les reencarnacions, hi col.laboren esperits benefactors de dimensions superiors.

—¿De quines dimensions?

—Hi ha quatre dimensions superiors a la nostra, que és la tercera, i dues d'inferiors. Són llocs on es viu, on s'experimenta. Hi ha persones que poden veure la quarta dimensió o pla astral. Aquesta capacitat per oferir experiències meravelloses que pocs éssers humans poden viure. La pupil.la humana, que és de tercera dimensió, pot percebre la quarta. Anam entrant dins l'era d'Aquari i s'ha dit que en aquesta era l'home descobrirà les seves possibilitats i desenvoluparà el poder que du dins. La Terra passarà a la quarta dimensió. Quan s'arriba a la setena dimensió, es passa a ser esperit planetari i s'és més diví que humà.

—¿Són els extraterrestre s uns éssers de dimensions superiors?

—No necessàriament. Els extraterrestres efectivament existeixen; però el fet de tenir una tecnologia més avançada no vol dir que estiguin en una dimensió més elevada espiritualment. Molts extraterrestres es poden comunicar telepàticament i si s'està preparat es deixen veure, encara que cada dimensió té un grau de

pupil.la i no tothom pot veure els éssers de dimensions superiors amb la nostra pupil.la.

—¿Què li diu la veu que li dicta? ¿Quin és el missatge que ha de transmetre?

—L'amor és foc que tot ho purifica. Donar en lloc de demanar, oferir en lloc d'esperar, estimar en lloc de desitjar ser estimat. Aquest és el missatge fonamental. Quan els homes entenguin això, el paradís perdut es restablirà i renaixeran els esperits elevats que convertiran aquesta vall de llàgrimes en un món de bellesa i harmonia. Dins l'era d'Aquari, la que serà era de la ment, l'ésser s'enfrontarà amb la veritat i haurà de prendre una decisió.

—¿La veritat es trobarà mentalment?

—La ment és encara un misteri indesxifrable. La ment és la base de la unió de l'home com a ésser físic amb l'home-déu superior còsmic. El llaç que els uneix és la glàndula pineal, situada darrere el cervell. Segons la ciència, és una glàndula innecessària. No saben perquè serveix. A través de la ment ens podem destruir o, per contra, podem assolir el més alt grau de plenitud. La psiquiatria no avançarà mentre no profunditzi en la dualitat de l'home. El cervell avui és un gran desconegut per a la ciència.

—Vostè dedica els seus Diálogos con el más allá *a la Gran Fraternitat Blanca. ¿Què és?*

—És un oceà de consciència superior. Són uns éssers que, en contacte amb altres germans no reencarnats que els assisteixen i ajuden, tenen la missió de socórrer els que no poden veure la llum de Déu, ni sentir la seva veu.

—Vostè, que és un d'ells, ¿tornarà a la Terra o ha acabat la seva feina?

—Tenc una ànima molt vella. Conec moltes de les reencarnacions que he sofert. Si sapigués qui som no ho creuria; però algun dia ho sabrà. Ara millor no en parlem més, d'això.

Nicolau Flaquer

SANDOVAL & GÀMEZ

Aguilar Moré, Cuixart, Subirats, Rosa Grau, Vives Fierro i Torrents Lladó en el moment de fer els disbarats per les fotografies.

Amb els pinzells a la cuina

Doncs resulta que aquesta vegada anàvem de cuinetes. La cosa era que las *Bodegas Alavesas* havien preparat un sopar per presentar els seus premis de pintura Solar de Samaniego, tal com els seus vins. I se'ls va acudir que la millor idea era fer una petita broma. Aleshores van agafar cinc coneguts artistes i els van demanar que fessin veure que cuinaven, encara que sols fos per una nit. Després, van trucar a la **Rosa Grau**, una de les millors cuineres de Barcelona (i si ho dubten, tractin un dia o una nit de sopar a casa seva).

Quan ja ho tenien preparat, van trucar a la premsa i ens van comunicar la idea i ens van convidar que provéssim els plats en principi *dissenyats* pel pintor. I vam anar i vam sopar. Però tot era massa bo i a la fi vam saber que no ho havia fet tot la Rosa, cosa que havíem endevinat des del primer moment. I va arrancar la festa, que això del menjar és com la festa del rascar: tot es començar. Primer, ens van donar una amanida mediterrània, *inspirada* per **Torrents Lladó**, que s'ha fet famós com el pintor de la *jet set* mundial i en especial pels quadros que ha fet a la princesa **Carolina** de Mònaco de qui, diuen, està sempre platònicament enamorat. Dins del plat hi havia pop i gambes petitones sobre un fons d'una d'aquestes herbes que un diria que només mengen els conills, però que ara resulta que són ideals per aquesta bajanada que es diu *nouvelle cuisine*, un invent que està ja més passat de moda que l'aigua de litines.

El segon plat es deia "Plumas a la siciliana", i el va fer (que aquest sí que el va fer ell solet), en **Vives Fierro**. L'artista, que va venir amb la dona, que és com un sol, duia una de les seves corbates amb animals: aquesta vegada eren galls dindis de la col·lecció d'**Hermes**. En Vives Fierro es va molestar un tant per la traducció equívoca del seu preparat, perquè ell havia escrit "Penne a la siciliana", penne vol dir macarró, pero algú va creure que volia dir o que es podia interpretar com una altra cosa, vostès ja ho entenen, i van agafar el diccionari i van veure que també volia dir ploma, així doncs li van col·locar el nom molt més fi i escaient (per als organitzadors, és clar) de "plumas a la siciliana". Diu en Vives Fierro que el plat el va descobrir a Palerm, i es fa

amb macarrons amb tomàquet i amb albergínies: realment estava bo.

L'home està molt content perquè marxa a Nova York a fer una exposició al Spanish Institute. Com és molt modest ens va donar la llista dels altres pintors, donat que es una mostra col.lectiva. I seran **Artigau**, **Cuixart**, **Ana Lens** i **Medina Campeny**.

Després van venir les faves amb llagosta, un plat que va portar **Modest Cuixart.** Poc secret a la preparació, però ell el recordava de quan treballava a la cuina d'un restaurant de Lió. A la ciutat francesa en Modest va assistir a la consagració del cèlebre **Paul Bocusse**, de qui coneixia l'avi quan aquest tenia l'Ille Darbe, base del restaurant avui mundialment famós. Diu que és un plat de primavera i que és molt bo: realment ho era. La seva dona, **Victòria,** se'l mirava com pensant que ¡tant de bo cuinés a casa cada dia!

En **Ramon Aguilar Moré** és realment un home de molt poques paraules. Es va fer un llom de cabrit en salsa de romaní. No hi havia cap secret ni en la recepta ni en la presentació. Li va posar al costat una mica de puré de patates, per allò de guarnir-lo una mica més. Li vam demanar alguna cosa de la seva tria, però l'home, que s'expressa molt millor amb els pinzells, solament va dir que l'havia fet perquè érem encara molt prop de Setmana Santa (encara que ja ben passada), i en realitat no hi havia res d'especial. Doncs, això queda escrit.

Per al final, en **Josep Maria Subirats** va proposar unes postres que es deien, com és natural, Gaudí. Era un gelat de mel amb pinyons, saltejat a la menta i damunt d'un culis de gerds, tot adornat amb fruits secs a la manera de les torres de la Sagrada Família, on treballa l'artista. Es va dir que Gaudí, en la seva darrera etapa de vida només prenia fruits secs i bevia iogurts, que ja és ben estrany. Les boles de gelat les va decorar amb ametlles i avellanes trossejades de manera que semblaven talment les torres a mig fer. Era també realment bo.

Vives Fierro en el moment de rebre el tastavins d'argent.

Vives Fierro, que es mereix les fotos, perquè va ser l'únic que va cuinar de veritat.

I aquí vegin el ramat envoltant Rosa Grau, que va ser qui realment va fer la cuina.

No li feia mal el ronyó: ho fa sempre que es lleva de la cadira: en Vives i al costat l'esposa.

Al final, els pintors van fer un mutis a la cuina per sortir amb les gorres de cuiners, una feina que, excepte Vives Fierro, no havia fet ningú. I, amb ells, va arribar **Rosa Grau** amb el seu home, **Javier García Ruano**, que són els propietaris del restaurant. Aleshores hi va haver aplaudiments ben forts, perquè la dona era qui realment havia passat tota la nit a la cuina. Van obsequiar-se amb un tastavins d'argent i un gerro de Bohèmia i la sobretaula es va allargar d'allò més.

Entre el convidats al sopar hi havia crítics d'art d'anomenada, com **Cesáreo Rodríguez Aguilera** i **Corredor Mateos.** I cares populars com la **Mary Santpere,** que viu al carrer de dalt del restaurant, i **Enric Majó**, que encara du els cabells tenyits de ros platí malgrat que ja ha acabat les funcions d'*Una visita inoportuna*, la tragicomèdia de Kopi que el va fer aprimar força quilos. Per aquesta raó l'home s'apunta a qualsevol àpat que el convidin. I, en aquest, realment hi va guanyar algun quilet de més. Que bona falta li fa. O li feia.

EL PRÍNCEP, DE VISITA

Sens dubte ha estat l'arribada del príncep **Eduard d'Anglaterra,** el fill fadrí de la reina **Isabel** i amant de les arts escèniques, a la ciutat de València l'esdeveniment social d'aquesta primavera. Tot i que la visita s'anunciava com de caràcter privat, la presència d'un representant monàrquic i amb el *pedegree* de la casa reial britànica,va mobilitzar els represen-

tants autonòmics i culturals. No tots els dies hi ha oportunitat de fer-se una foto amb un príncep que a més va decidir abandonar la carrera militar per les seues passions artístiques. Artífex de tot aquest enrenou ha estat l'ex-director del Palau de la Música i president de la Fundació-Institut Shakespeare.El professor **Conejero** –ell és catedràtic– i el conseller de Cultura, **Antoni Escarré**, foren els encarregats de donar

El príncep Eduard.

la benvinguda al príncep en l'aeroport de la ciutat.

Tot seguit marxaren cap al Palau de la Generalitat, on el president de la Generalitat l'esperava a la porta del palau autonòmic. **Amparo Ripoll,** cap de protocol, tallava el *bacalao* entre les hosts de reporters vinguts a cobrir l'estada principesca.Al saló daurat engalanat pels floristes Robin –blancs, rojos i daurats– fent joc amb la decoració del recinte, esperaven entre d'altres per a saludar-lo l'alcadessa **Clementina Ródenas**, el capità general, **Andrés Freire**, el conseller **Font de Mora**, la directora de l'IVAM, **Carme Alborch** –amb pantalons de gasa negres–, el vice-president de les Corts, **Vicent Soler**, i la directora de Patrimoni, **Evangelina Rodríguez**. A més, hi havia membres del National Youth Theatre –el seu director Bryan Forbes, ex-marit de l'actriu Lesley Caron i ex-Free Cinema–, de

l'Ambaixada i del Consell Britànic.

Després de les firmes de rigor i l'intercanvi de regals –cap a Anglaterra ha marxat una versió facsímil del Consueta del Misteri d'Elx– i arrasats els centres de flors, la comitiva va partir cap al Teatre Principal, motiu central de la visita del príncep Eduard. El National Youth Theatre presentava les famoses *Bodas de Sangre* de García Lorca en la llengua de Shakespeare. A l'interior del teatre es tornaren a repetir *els assalts* i les corregudes mentre guàrdies de seguretat britànics tancaven files entorn del príncep.

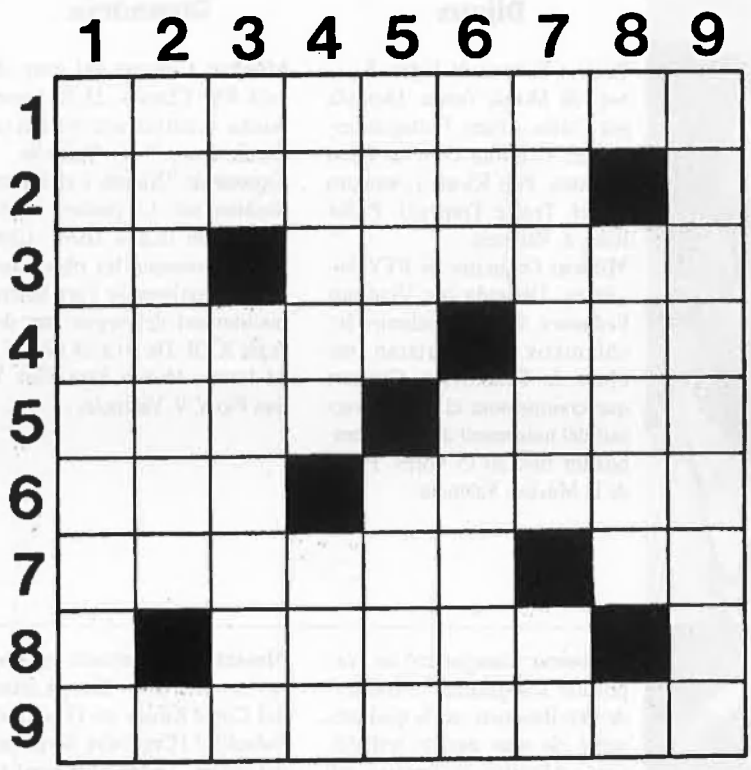
Durant la seua estada el príncep es va allotjar a una de les *suites* de l'Hotel Astoria –el preu de la qual ronda les vint-i-dues mil pessetes– franquejat pel seu secretari personal, Sean O'Dwyer i l'escorta. La direcció de l'hotel va obsequiar-lo amb unes suculentes fonts de fruites, un minibar de begudes de marca,un flascó de perfum de Loewe, a més de pintar-li l'habitació. Unes estores de *Ca'n Bombay* completaven la decoració d'urgència de la *suite*.

Després de la representació teatral esperava al príncep un còctel en uns dels salons de l'hotel.Vetat a periodistes i fotògrafs, la recepció estava formada majoritàriament per membres de la companyia britànica i del Teatre Jove, companyia *fraterna*,que dies després presentava *Macbeth*. Poques cares conegudes i de color en la festa: una Carme Alborch que va desertar ràpidament vist el panorama anglòfil que presentava el còctel,el director del *Levante*, **Ferran Belda**, que va entrar del braç de **Merxe Banyuls**, de nit protocolària i lluitant contra els elements anglosaxons, *la pandilla basura* de **Josevi Plaza**, **Pepe Romero**, **César de Tapineria**, **Vicente Mateu**, i **Pilar Bosch**. I per descomptat, **Manuel Angel Conejero** i la seua dona, **Marta**, que va fer d'intermediària entre el príncep i la classe autonòmica en la qüestió linguística. I poca cosa més. A l'altra banda del saló Vinatea, en una altra boda pero no de sang ballaven la *Lambada* .

Josep Sandoval i Carles Gàmez

Mots barrufats

Per resoldre aquest encreuat fraseològic cal endevinar el mot que s'amaga darrere de qualsevol forma del mot escarràs "barrufar".

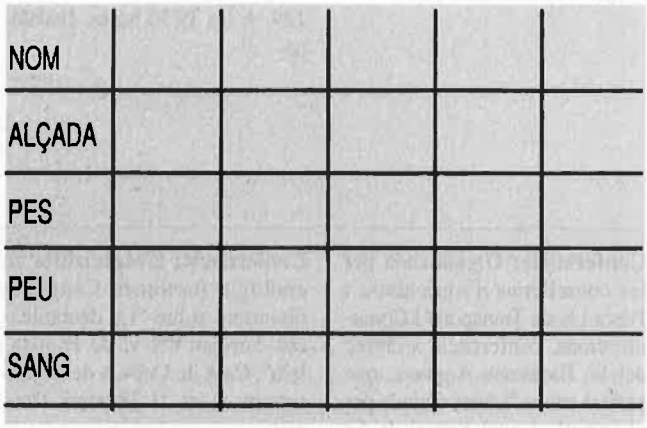

Horitzontals: 1. Li vaig prohibir barrufar-se a les feres del circ. 2. Tens una llarga barrufa a la mitja. Nitrogen. 3. Era tan cobdiciós que va ser dels primers a patir la febre del barruf. Resava el barruf a l'inrevés. 4. Diuen els espanyols que barrufa amb gust no pica. Les obres completes d'en Josep Barrufet ocupen tot un prestatge. 5. Els Reis Mags i la Santíssima Trinitat ho són. Quan s'acaba l'obra sempren baixen el barruf. 6. Associació Internacional de Sindicalistes. Els pagesos sempre barrufen els carrers per a la Festa Major. 7. Va caure en la barrufa atreta per la flaire del formatge. Societat Anònima. 8. Anarquia. Biscaia, Guipúscoa i Barrufa formen Euskadi Sud. Consonant anti-francesa. 9. De la festa d'aniversari se'n pot dir festa barrufa.

Verticals: 1. Si les criden es barrrufaran. 2. Si ens poséssim al mig del carrer, just davant del seu cotxe, segur que barrufaria. Matrícula d'Àustria. 3. Doble consonant anti-francesa. De tot el que vam portar a la festa, només ha barrufat una ampolla de coca-cola i un paquet de canapès. 4. El lavabo ha quedat ple de barrufets després de la visita d'una escola. Anava a porgar el gra a la barrufa. 5. Si en compte d'una poma, l'Eva s'hagués cruspit una barrufa tot hauria anat millor. El sexe barrufal és el més eficaç per a l'anti-concepció. 6. Tot això que et demano ho vull barrufa mateix. El cap espiritual jueu porta una creu al cap. 7. Després d'un avortament, els cirurgians barrufen l'úter de la dona. L'hac s'ha perdut. 8. Sofre. Vam trobar pots, paelles i barrufes escampades per la cuina. Un romà. Quan tingui ganes d'explicar-nos-ho, ja barrufarà.

Problema de lògica

Cinc amics, de la mateixa quinta, han de marxar a la mili. El primer que els fan fer, abans de les putades d'entrada i les guàrdies impenitents, és una revisió mèdica. Cal que esbrinem el seu nom, l'alçada, el pes, el número de peu i el factor sanguini.

1.- En Pau pesa 20 kg més que un dels seus companys.
2.- El més baix calça un 39, però no és el que té el grup sanguini 0–.
3.- L'Eugeni pesa 77 kg., però fa 7 cm menys que el Narcís.
4.- Un dels nois pesa 68 kg. i el seu grup sanguini és B–.
5.- En Ferran pesa més que el Pere i entre tots, pesen 370 kg.
6.- Dos nois calcen un 41, però d'ells, el que té el factor sanguini A– fa 2 cm. més d'alçada.
7.- El de 1'82 pesa 59 kg i el del 1'67 és B+.
8.- En Pau pesa 88 kg i calça un 45 de peu.
9.- L'Eugeni fa 1'75, però no és el que calça un 42.
10.- En Pere calça un 41, però no és ni l'A+ ni l'A–.
11.- El més alt té la sang de signe positiu.

PAÍS VALENCIÀ

Dijous

Teatre: Estrena de l'obra *Basted* de Moma Teatre. Dirigida per Carles Alfaro. Protagonitzada per Cristina García, Paco Zarzoso, Pep Ricart i Amparo Canet. Teatre Trapezzi. Padre Rico, 8. València.
Música: Orquestra de RTV Soviètica. Dirigida per Vladimir Fedoseev. Piano: Vladimir Ovchinnikov. Interpretaran tres obres de Txaikovski. Concert que commemora el 150 aniversari del naixement d'aquest compositor rus. 20.15 hores. Palau de la Música. València.

Divendres

Música: Concert del grup de *rock* The Church. 22.30 hores. Arena Auditòrium València. Emilio Baró, 71-73. València.
Exposició: "Nàpols i el Barroc Mediterrani. La pintura mediterrània de 1630 a 1670". L'exposició presenta les obres més representatives de l'art barroc mediterrani del segon terç del segle XVII. De 10 a 14 i de 17 a 21 hores. Museu Sant Pius V. San Pio V, 9. València.

Dissabte

Teatre: *El búfalo americano*, de David Mamet. Dirigida per Fermín Cabal. Interpretada per Santiago Ramos, Mario Pardo i Jorge Roelas. 19.00 i 22.30 hores. Teatre València. Quart, 23. València.
Exposició: Col.lecció fotogràfica de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles. Fins el 8 de maig. IVAM-Centre Julio González. Guillem de Castro, 118. València.

CATALUNYA

Exposició: Inauguració de l'exposició fotogràfica "Miratges" de Pep Busquets, en la qual presenta els seus darrers treballs. Caixa d'Estalvis de Terrassa. Sal 3. Rambla d'Egara, 340. A les 20.00 hores. Terrassa.
Dansa: Companyia Estatal de Folklore Soviètic Vladimir Nazarov. Espectacle que recull durant dues hores diverses peces tradicionals. Teatre Fortuny. Plaça, 4. 22.00 hores. Reus.

Música: Representació de l'òpera *Carmen,* de G. Bizet a càrrec del Cor d'Amics de l'Òpera de Sabadell i l'Orquestra Simfònica del Vallès. Teatre Municipal La Faràndula. A les 21 hores. Sabadell.
Exposició: Inauguració de l'exposició de Silke Grossman i de Wilmar Koening. Organitzada per l'Institut Alemany de Cultura. Espai d'exposicions Can Cabanyes. Rambla de Sant Joan, 129. A les 19'30 hores. Badalona.

Cinema: *Moving Picture s Films Photographers.* Sessions de cinema de diversos autors fotogràfics, des de clàssics de les avantguardes dels anys vint com Man Ray o Moholy Nagy, fins reporters com Cartier-Bresson, Weegee, etc. A partir de les 19 hores. Institut Estudis Nordamericans, Via Augusta, 123. Barcelona.
Teatre: Actuació del grup italià Gioco Vita que representa l'obra *Il corpo sottile.* Teatre Adriça Gual de l'Institut del Teatre. Sant Pere més Baix, 7. A les 22.00 hores. Barcelona.

BALEARS

Conferència: Organitzada per les conselleries d'Agricultura i Pesca i la de Transports i Comunicacions, conferència a càrrec del Sr. Bartomeu Anguera, que parlarà sobre "Línies d'ajuda per al ramat". Local Social de Sa Nostra. A les 21.00 hores. Campos.
Òpera: Representació de *To sca,* amb la participació de Joan Pons i Vicente Sardinero. Teatre Principal. A les 22.00 hores. Palma.

Conferència: L'especialista en enologia Bartomeu Canyelles dissertarà sobre "La denominació d'origen del vi de Binissalem", Casa de Cultura de l'Ajuntament. A les 21.30 hores. Consell.
Exposició: Mostra de la darrera part de l'obra d'Antonio Manzanares, que presenta 25 teles amb un tema monogràfic com és la nina. Sala d'Exposicions de la Banca March. Fins a finals de maig. Manacor.

Exposició: L'artista nascut a Tarifa l'any 1948, Guillermo Pérez Villalta, exposa part de la seva obra més recent. Palau Solleric. Fins al dia 19 de maig. Palma.

Diumenge

Música: Phil Woods Quintet. Hal Crook, trombó. Hal Galper, piano. Steve Gilmore, baix. Bill Goodwin, bateria. Recital inclòs dins del programa "Concerts de *Jazz* Primavera-90". 20.15 hores. Palau de la Música. València.
Cinema: *Delitos y faltas,* de Woody Allen. Interpretada per Caroline Aaron, Alan Alda, Woody Allen i Claire Bloom. Pel.lícula nominada per a tres Oscars. 16.20, 19.20 i 22.40 hores. ABC-Park. Lauria, 21. València.

Teatre: Representació de Titelles a càrrec del grup Sergio Diotti. Teatre Melic. Carrer Fussina, 2. A les 11.30 i a les 13.00 hores. Barcelona.
Música: "Un núvol blanc", creació conjunta de Kilina Cremona i Lluís Llach. La música i la paraula del poeta amb conjunció amb la dansa. Ultima actuació. Espai A del Mercat de les Flors. C/ Lleida, 59. A les 22.00 hores. Barcelona.

Música: Actuació de diversos grups de música popular mallorquina, dins de les actuacions de cada diumenge al matí organitzades per l'Ajuntament de Palma. Parc de la Mar. A les12.00 hores. Palma.
Teatre: El grup mallorquí Estudi Zero presenta l'obra *Variacions, Opus 10 i l'hosteleria.* Teatre Sans (carrer de Sans, 5). A les 20.00 hores. Palma.

Dilluns

Música: Elly Ameling, soprano. Rudolf Jansen, piano. Recital organitzat per la Societat Filharmònica de València. 19.15 hores. Palau de la Música. València.
Exposició: Pintures i dibuixos de Jean Halion. Fins al 31 de maig. IVAM-Centre Julio González. Guillem de Castro, 118. València.
Exposició: "El vértigo del silencio" d'Adsuara. L'itinerari anacrònic d'un viatger cansat. Foto-galeria Railowsky. Grabador Esteve, 34. València.

Exposició: "Incidents isolats" de Mari Mahr. Exposició realitzada per la Photographers Gallery de Londres. Sala Lleida de la Caixa de Barcelona. C/ Academia, 1. Lleida.
Música: Concert d'Antonio Comas (tenor) i McClure (piano) integrat per obres de Montsalvatge, Valls, Turull, Massan i Granados. Saló d'Actes de la ONCE a Catalunya. C/ Calàbria, 66. A les 20.00 hores. Barcelona.

Exposició: Diversos pintors s'han ajuntat per a realitzar una mostra de la seva obra. Entre altres exposen Pau Montserrrat, Lluís López, Efrain Pérez i Catalina Riutort. Cercle de Belles Arts (Unió, 3). Fins a finals de mes. Palma.

Dimarts

Teatre: Estrena de l'obra *Retablo de la avaricia, la lujuria y la muerte,* de Ramon María del Valle Inclán. Presentada per Surispanta Teatre. 22.30 hores. Centre Cultural de la Caixa d'Estalvis de València. Tetuan, 23. València.
Música: Orquestra de cambra de Noruega, amb Mstislav Rostropovich. 20.15 hores. Palau de la Música. València.
Música: Tommy Flanagan. Amb George Mraz al baix i Kenny Washington a la bateria. Concert de *jazz.* 22.30 hores. Palau de la Música. València.

Teatre: Teatre Central de Titelles de Sofia, representa l'obra *La lamia del carreer Voyteshka.* Institut del Teatre, Sant Pere Baix, 7. A les 22.30 hores. Barcelona.
Exposició: "La nit a Barcelona", recorregut pels diferents àmbits de la nit a Barcelona, a càrrec del fotoperiodista Kim Manresa. Presentació del llibre sobre el mateix treball. Cas Elizalde. C/ València, 302. Inauguració a les 20.00 hores. Barcelona.

Conferència: El Sr. Esteve Ribas, especialista en agricultura mallorquina, parlarà sobre "Plans de reestructuració de l'ametller a Mallorca". Casa de Cultura de l'Ajuntament. A les 21.30 hores. Inca.
Exposició: L'artista Amador Coll Verger presenta els seus darrers acrílics. Casal de Cultura de l'Ajuntament. Fins a finals de mes. Alaró.

Dimecres

Música: Orquestra Municipal de València, dirigida per Manuel Galduf. Interpretaran la Simfonia núm. 9 en *re* major "Coral", Op. 125 de Ludwig Van Beethoven. 20.15 hores. Palau de la Música. València.
Exposició: "Vanguardias italianas de entreguerras: futurismo y racionalismo". Exposició de pintures, escultures i mobles. Fins al 5 de juny. IVAM-Centre Julio Gonzàlez. Guillem de Castro, 118. València.

Exposició: Inauguració de l'exposició d'Hermenegild Vallvé, un reporter gràfic dels anys vint. Museu d'Art de Tarragona. C/ Sant Antoni, 100. A les 20.00 hores. Tarragona.
Música: Orquestra de Cambra de Moscou. Producció del Teatre Bolshoi, amb la soprano Elena Shkolnikova i el barítón Aleksandr Voroshilo. Teatre Fortuny de Reus. Pl. Prim, 4. A les 22.00 hores. Reus.

Conferència: El senyor Joan Oliver parlarà sobre "Les línies d'ajuda per a la ramaderia". Agència Comarcal "El Parque". A les 21.30 hores. Manacor.
Exposició: Ocasió per a veure les darreres obres del pintor Manolo Quejido. Galeria Joan Oliver Maneu (carrer Sant Martí, 1). Fins al dia 20 de maig. Palma.

CANAL 9

Dijous

Divendres

El último tren de Gun Hill (*Last train from Gun Hill*, 1959, 94 minuts) de John Sturges. Protagonitzada per Kirk Douglas, Anthony Quinn, Carolyn Jones i Earl Holliman. El sheriff Matt Morgan rep una mala noticia: la seua dona de raça india ha sigut assassinada. A la fi descobreix que els assassins són el fill d'un vell i bon amic seu i un dels homens de confiança d'aquest. Bon *western* 21.35 hores

Dissabte

Zambo, rey de la jungla (*Zambo, il dominatori della foresta*, 1972, 90 minuts) de Bito Albbertini. Interpretada per Brad Harris, Gisela Hahn, Daniele Vargas i Raf Baldassera. 14.55 hores.
Atracció fatal (1985, 88 minuts) de Michael Grant. Protagonitzada per Sally Kellerman, Stephen Lack, John Huston i Lawrence Dane. Film sobre el perillós joc de l'amor. 00.30 hores.

TV3

Desig en la pols (*Lust in the dust*, 1984, 85 minuts) de Paul Bartel. Protagonitzada per Tab Hunter, Lainie Kazan, Geoffrey Lewis i Henry Silva. Un *western* on es barregen l'amor, l'acció i l'avaricia. Les pasions de la d'un *saloon* va evolucionant fins que cau als braços d'un bandit, el qual descobreix un curiós tatuatge a seua esquena que completa un altre tatuatge de la cantant del *saloon*. 24.00 hores.

Passadissos de sang (*Corridors of blood*, 1958, 90 minuts) de Robert Day. Protagonitzada per Boris Karloff, Betta St. John, Christopher Lee i Finlay Currie. Crim i corrupció a la professió mèdica. 15.35 hores.
Sentiments ocults (*Silence of the heart*, 1985, 95 minuts) de Richards Michaels. Amb Mariette Hartley, Dana Hill i Howard Hesseman. 21.20 hores.

TV-1

Los líos de Estefanía (1982, 89 minuts) d'Augusto Fenollar. Protagonitzada per Carmen Villani, Máximo Valverde, Francisco Cecilio i Alfonso del Real. Una jove es casa amb un amic del seu promés a fi de que aquest puga fer-se càrrec d'una herència. Una volta s'encontra aquest en posseció dels diners, planetja divorciar-se per a casar-se amb el seu anterior promés. 1.00 hores.

El forastero (*The Westerner*, 1940, 96 minuts) de William Wiler. Amb Cary Cooper, Walter Brennan, Fred Stone i Doris Davenport. Un *western* sobre les baralles en la posseció de territoris, on destaca la interpretació de Walter Brennan, que va guanyar un Oscar pel seu paper de Jutge Bean. Un *western* clàssic i agradable. 1.00 hores.

El cáliz de plata (*The silver chalice*, 1954, 138 minuts) de Victor Saville. Amb Jack Palance, Virginia Mayo i Pier Angeli. 16.05 hores.
Star Treck IV: misión salvar la Tierra (*Star Treck IV: the voyage home*, 1986) de Leonar Nimoy. Amb William Shatner i Leonard Nimoy. 22.15 hores.
Corazonada (*One fro m the heart*, 1982) de Francis Ford Coppola. 00.30 hores.

TV-2

Situación desesperada, pero menos (*Situation hopeless but not serious*, 1965, 81 minuts) de Gotfried Reinhardt. Amb Alec Guinness, Mike Conors, Robert Redford i Anita Hoefer. 17.00 hores.
Emmanuelle (*Emmanuelle*, 1974, 92 minuts) de Just Jaekin. Amb Silvia Kristel, Alain Cuny i Marika Green. Mític film eròric que va protagonitzar un gran escàndol. 22.50 hores.

La muralla (1958, 96 minuts) de Luis Lucía. Protagonitzada per Armando Calvo, Isarema Dilián, Pepita Serrador i Carlos Casaravilla. Adaptació d'una obra de Joaquín Calvo Sotelo: escarmentat pels efectes d'un col.lapse quasi irremeiable, el protagonista decideix dir tota la veritat sobre una estafa un franciscà. 17.00 hores

Diumenge

El puente de los suspiros (1964, 84 minuts) de Piero Pierotti. Protagonitzada per Brett Halsey, Gianna Maria Canale i Conrado San Martin. Lluites de poder a la Venecia del segle XV. 14.55 hores.

Dublineses (*The dead*, 1987, 85 minuts) de John Huston. Amb Donald McCann, Angelica Huston i Helen Carrol. Basada en la novel.la de James Joyce. 23.33 hores.

Agència (*Agency*, 1980, 93 monuts) George Kaczender. Interpretada per Lee Majors, Robert Mitchum, Valerie Perrine i Saul Rubinek. La pel.lícula ensintrodueix al món de la publicitat i de les relacions públiques. Aquest tema es barreja amb l'assassinat i el crim, amb l'ambició i la competència desmesurada. 16.30 hores.

Golfus de Roma (*A funny thing happened on the way to the forum*, 1966, 94 minuts) de Richard Lester. Protagonitzada per Zero Mostel, Phil Silvers, Jack Gilford i Michael Crawford. 16.00 hores.

Soldadito español (1988) d'Antonio Giménez Rico. Interpretada por Juan Luis Galiardo i Maribel Verdú. Pel.lícula que tracta el tema de l'objecció de conciència. 21.55 hores.

Las locuras de Parchís (la 3ª guerra de los niños) (1982, 78 minuts) de Javier Aguirre. Protagonitzada per Parchís, Rodrigo Valdecantos, Ricardo Merino i Manuel Alexandre. Tercera entrega de la horrible sèrie que sembla feta per a xiquets idiotes. 10.35 hores.

Despues de ... (I) (No se os puede dejar solos (1980) de Cecilia Bartolomé i José J. Bartolome. Documental. 00.15 hores.

Dilluns

El llarg adéu (*The long goodbye*, 1973, 113 minuts) de Robert Altman. Protagonitzada per Elliot Gould, Nina Van Pallandt, Sterlin Hayden i Mark Rydel. L'assassinat de la dona d'un amic al qual ha portat a Mèxic, posa un detectiu sobre la pista del crim, del qual la policia culpa el seu marit. Aquest es suicida. Altman ens sorpren amb un final insospitat. 21.35 hores.

Esquadró (1987, 94 minuts) de José Antonio de la Loma. Protagonitzada per Jorge Rivero, George Kennedy, Andrew Stevens i Isaac Hayes. "Esquadró" és un escamot mercenari especialment entrenat per a activitats antiterroristes. L'esquadró és contractat per a protegir el cap d'un grup d'oposició a un dictador de l'Orient Mitja. Però la pau perilla greument. 21.45 hores.

El animador (*The entertainer*, 1960, 94 minuts) de Tony Richardson. Amb Laurence Olivier, Joan Plowright, Brenda de Banzine i Alan Bates. Narra la història d'un *Showman* al final de la seua carrera. Pel.lícula francament avorrida que no aconsegueix desfer-se del seu orige teatral. 1.00 hores

El mejor de los malvados (*Best of the badmen*, 1951) de William D. Russell. Amb Robert Ryan i Claire Trevor. 17.30 hores

.Desaparecido (*MissingP, 1981, 115* minuts) de Constantin Costa-Gavras. Protagonitzada per Jack Lemmon, Sissy Spacek i Melaine Mayron. Dura crítica a la dictadura del general Pinochet. Excel.lent la interpretació de Jack Lammon. 22.30 hores.

Dimarts

Topaz (*Topaz*, 1969, 122 minuts) d'Alfred Hitchcock.Amb Frederick Stafford, John Forsythe i Dany Robin. Film d'espionatge que mostra la peculiar visió que té el director sobre la política de blocs. 22.30 hores.

El doctor Mabuse (1ª part) (*Dr. Mabuse, der spieler*, 1921, 104 minuts) de Frtiz Lanz. Amb Rudolph Klein-Rogge i Alfred Abel. 1.00 hores.

Entre dos mujeres (*Affair with a stranger*, 1953) de Roy Rowland. Pel.lícula protagonitzada per Jean Simmons, Victor Mature i Monica Lewis. El flim narra la relació típica de triangle amorós entre dues dones i un home. 17.30 hores.

Dimecres

Casino Royale (1966, 126 minuts) de John Huston, Robert Parrish, Joseph MacGrath, Ken Hughes i Val Guest. Amb David Niven, Ursula Andress, Peter Sellers, Woody Allen.... Divertida superproducció que satiritza el mite de James Bond, amb un excepcional repartiment d'excel.lents actors i una combinació de directors li dona a la comèdia una incoherència molt divertida. 21.35 hores.

L'any que vam viure perillosament (*The year of living dangerously*, 1982, 116 minuts) de Peter Weir. Interpretada per Mel Gibson, Sigourney Weaver, Linda Hunt i Bembol Roco. Narra una història d'amor al marc de la revolució polinèssia de 1965 i dins d'una atmosfera de transcendència no del tot grata. Un dels majors èxits del cinema australià. 22.00 hores.

La república perdida (I) (1983) de Miguel Pérez. Documental de nacionalitat argentina que tracta el tema del colp d'estat i la dictadura militar a Argentina. Com sempre que es toquen qüestions d'aquest tipus, té el risc de caure en la crítica militant. 1.00 hores.

Bugambilia (1944) d'Emilio Fernández. Film interpretat per Pedro Armendáriz, Dolores del Río, Stella Inda i Julio Villarreal. La pel.lícula s'inclou dins del cicle que TVE dedica a aquest diretor mexicà. 17.30 hores.

The bit part (1987) de Brendan Maher. Protagonitzada per Chris Haywood, John Wood, Nicole Kidman i Katrina Foster. 23.30 hores.

CRÍTICA

César Manrique, entre la natura i l'art

ART

César Manrique (Lanzarote, 1919) és, en aquests moments, conegut com a artista i com a defensor contra l'especulació, la profanació i la malversació de l'illa de Lanzarote. En tota la seva obra, que abasta camps tan aparentment diferenciats com la pintura, l'escultura, l'interiorisme, els jardins, el disseny o l'arquitectura, sempre es fa palesa la recerca d'una sensibilitat que busca l'equilibri i l'harmonia entre l'home i la natura.

Manrique és, conceptualment i tècnica, un pintor abstracte, encara que en la seva obra sempre deixa entreveure unes al.lusions o uns suggeriments de marcada orografia i d'acusada morfologia, que recullen el potent i subjugant entorn de basalt i lava de Lanzarote.

Molt probablement qui primer va descobrir la particular òsmosi que es dóna entre aquest home i el seu paisatge fou Fernando Zóbel qui, després d'una visita a Lanzarote es va interessar per la seva obra netament abstracta, ja que l'entenia com un reflex de l'exhuberància formal, mineral i paisatgística que es troba en aquelles terres.

L'element que més ens atrau del seu treball és la matèria. Pintura textual, carregada de rugositats, aditaments, gratatges, esquinçaments...

És per aquest motiu que en uns sectors de la crítica se'l considera producte de la tradició expressionista i, en molts d'altres, representant cabdal de l'informalisme dels anys cinquanta i seixanta.

Malauradament, el fet de viure tan lluny dels Països Catalans ha provocat un lamentable aïllament de la personalitat i de l'obra de César Manrique.

Per aquest motiu, i en ocasió del seu setanta-un aniversari, la Galeria Maria Salvat, de Barcelona, ha volgut homenatjar aquest artista organitzant una exposició d'olis, pintura sobre paper i obra gràfica, d'abundància i varietat desconeguts fins ara al nostre país. *Daniel Giralt Miracle*

DISSENY

Ni experiments ni nostàlgies

Les dues coordenades essencials entre les quals oscil.la el nostre comportament són, d'una banda, l'ànsia de canvi i, de l'altra, la passivitat del continuisme. Les nostres idees i els nostres actes se situen en algun punt entre aquests dos eixos. Els mecanismes característics de la vida biològica han sabut mantenir-se segons un vector equilibrat entre tot dos extrems. L'evolució és, efectivament, un procés de canvi sense trencaments. Assumeix els encerts adquirits i els insereix en la innovació. Evolucionar significa aportar una millora a la realitat existent sense fer taula rasa indiscriminada de tot allò heretat, tot respectant allò positiu llegat per la naturalesa o, en el seu cas, per la cultura. De la mateixa manera que no hi hauria vida en la terra si no hi haguera hagut canvis constants, tampoc no n'hi hauria si no s'haguera retingut, al llarg del procés, tot allò vàlid i útil que cada fase anava revelant.

Però, de la mateixa manera que un canvi oportú és un factor necessari del progrés, també un canvi innecessari pot aturar-lo i fins i tot produir una regressió. Les postures extremistes d'un i d'altre signe no contribueixen al fet que les coses evolucionen realment, sinó que, d'una manera o d'una altra, aturen la seva evolució.

Aquests posicionaments extremats s'observen també en la creativitat d'allò que conforma el nostre entorn. Tant en el disseny de productes, com en l'arquitectura o l'interiorisme, hi ha qui cerca el canvi pel canvi, com un salt en el buit "per veure què passa", del mateix mode que, en l'altre extrem, hi ha qui té por de la novetat, per aquella cosa de "per què canviar el que sempre ha estat així". Totes dues postures tenen els seus adeptes, totes dues s'han erigit com a principis ideològics o morals. En un extrem els que generen propostes agosarades, com modes efímeres que ells mateixos reemplacen de tant en tant. En l'altre extrem els que reediten sense fi els modes del passat. Totes dues postures són igualment nefastes per al progrés real del nostre benestar.

El creatiu contemporani ha de saber ser assenyat i evitar tant els experimentalismes com les nostàlgies. Tan erroni és cedir al vertigen de les modes que diverteixen, però que no resolen res, com donar per bo tot allò conegut quan, sovint, resulta millorable. Crec que una actitud creativa de progrés és aquella que sap innovar tot respectant en la seva obra allò que mereix ser retingut. Una actitud que requereix, al mateix temps, humilitat i lucidesa, condicions certament difícils en la societat en la qual vivim.

André Ricard

Dalt, dissenys d'Esteban Fuengirola. Baix, Jordi Miralbell i Mariona Raventós.

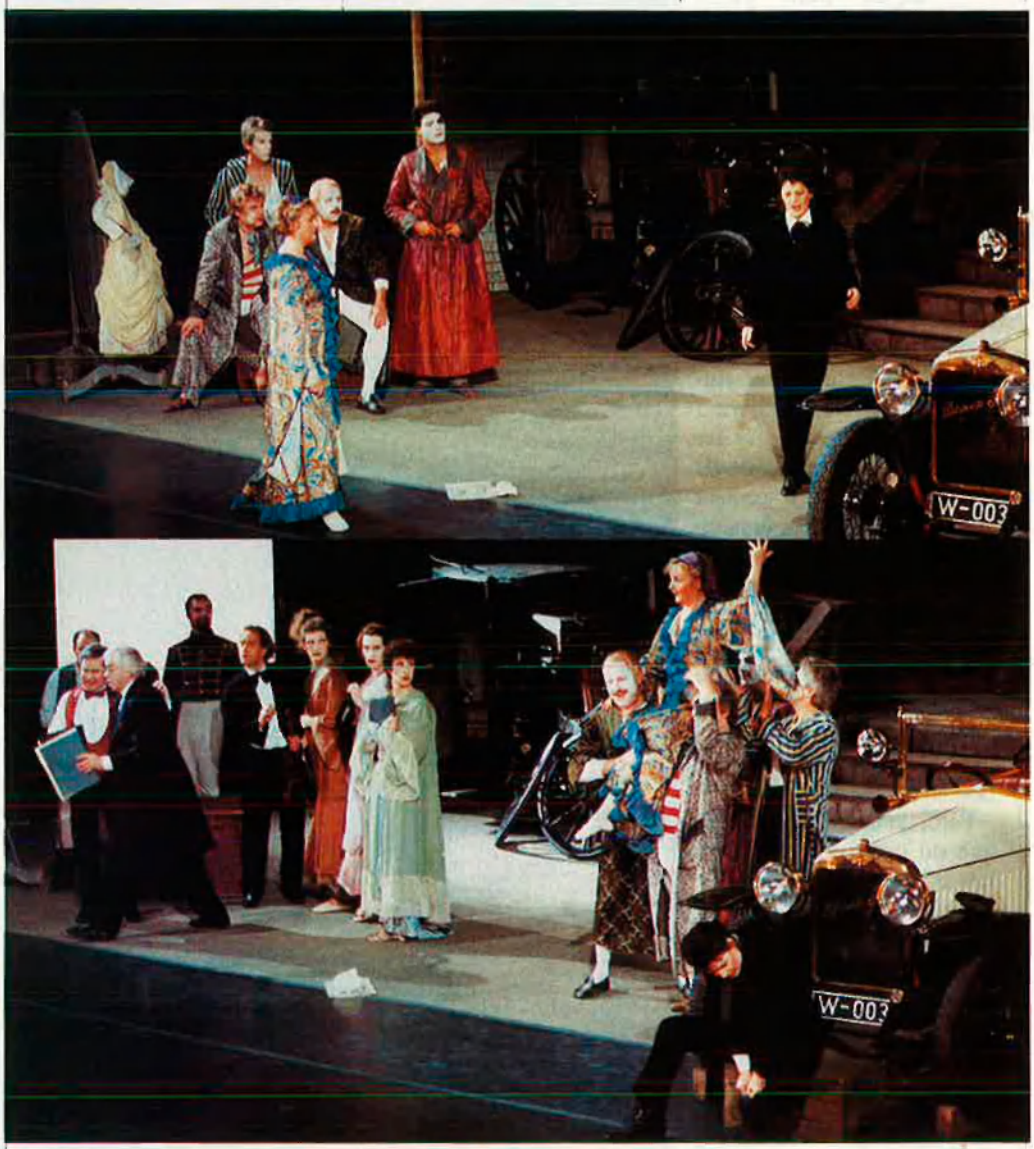
MÚSICA

Un gran poema operístic

No crec que mai ningú hagi emprat el terme poema operístic. Però a mi se'm fa difícil renunciar-hi després, escasses vuit hores més tard d'haver disfrutat d'una esplèndida i important versió de la teòricament òpera *Ariadne auf Naxos* de Strauss-Hofmannsthal o Hofmannsthal-Strauss. Perquè el pes del llibretista en l'opus operístic del compositor, o almenys en el que va lligat a aquest poeta i dramaturg, és absolutament decisiu. I especialment en aquesta òpera, en la creació de la qual va portar la iniciativa des del primer moment.

El procés creatiu de Richard Strauss té una gratificant i saludable dependència del factor literari tant en el seu opus simfònic, a través dels seus poemes simfònics, com en l'operístic centrat en la fructífera relació amb l'esmentat Hugo von Hofmannsthal. Hi ha per tant un fil conductor que un diria que té en aquesta excepcional *Ariadne auf Naxos* l'expressió més plenament creativa. I sobretot d'una superior i més absoluta intensitat poètica.

Ariadne auf Naxos no és exactament una òpera. És un joc feliç al voltant de les grans constants de l'òpera. El poeta situa dos pols antagònics del gènere –el clàssic basat en temes hipertranscendents de l'antigor– i el *bufo* centrat en l'elemental peripècia de Zebinetta i la seva cort popular de pretendents extrets de la *Commedia dell'arte*. I com a contrapunt mostra un tercer pla, el dels creadors de l'òpera i els seus intèrprets, centrats especialment en la figura, tan excepcional com les d'Ariadne i de Zerbinetta, que és el compositor que omple el pròleg. I encara queda un significatiu quart pla representat per la figura del senyor poderós que contracta dues companyies de comediants i tant li fa que interpreten mentre les dues acabin puntualment a l'hora de llançar el castell de focs. Hi ha per tant tota l'òpera, tot el cosmos operístic concentrat en poc més de dues hores d'acció escènica. És un món d'una gran riquesa, que és exposat a través d'una narrativa operística heterodoxa, particular, única i excepcional, d'una força poètica absoluta.

Per fortuna per als aficionats liceístics, la versió que s'està oferint està molt a l'altura de les circumstàncies. Començant per la producció escenogràfica de Jean Pierre Ponnelle, amb quasi vint anys d'existència molt ben suportats i ben entesa per la regidora Jutta Gleue. Algun excés inclòs. També la batuta eficient i profunda de Janos Kulka té molt a veure amb els resultats feliços. I òbviament un quadro de veus i d'actors, que ha format un conjunt remarcable.

La Zerbinetta d'Edita Gruberova ha estat excepcionalment convincent, de forma especial en el pla vocal, més que en l'actoral. Es una soprano lírica amb una veu bellíssima i amb una tècnica vocal sense fissures que li permet afrontar els problemes més complicats amb una suficiència aclaparadora. El paper de compositor, escrit per a veu de *mezzo-soprano*, ha tingut en Trudeliese Schmidt una traductora així mateix d'excepció. És una veu flexible capaç de superar amb brillantor aguts perillosos i superar les notes baixes sense els tan ingrats canvis de color amb què sovint ens obsequien altres cantants. Mechthild Gessendorf, en el paper de Primadonna –intèrpret en escena del paper d'Ariadne–, ha completat de forma així mateix esplèndida el cabdal trio de protagonistes femenins. Trio que ha tingut en un important, però no definitivament excepcional Paul Frey –Bacus– i en un notable Wolfgang Rauch –Arlequí– un complement adequat en un conjunt nombrosíssim i d'una homogeneïtat a un nivell molt alt, definitivament esplèndid.

Jaume Comellas

discos

La por al nu

Tornar a l'aigua. *Joan Amèric.CBS 1989. Producció Lluís Llach.*

Resulta coherent el títol d'aquest primer àlbum de Joan Amèric. Parla de "tornar a l'aigua" i tot ell discorre un poc amb el mateix ritme que els dèbils envits de les onades en morir a la riba, quan acaronen els peus del vianant que torna a la platja en una nit tranquil.la. D'altra banda, les referències a l'aigua són explícites en diverses peces ("La lluna dels peixos", "Marina", "Parlant de sirenes"...) i en els efectes sonors introduïts en algunes d'elles.

No ha gosat el cantant d'Alzira, no obstant, a llançar-se a l'aigua nu, només armat de la seva veu i la guitarra que utilitza per a compondre, aventura –siga dit de passada– un xic insòlita en els temps que corren, més bé tendents a teixir sofisticats entramats instrumentals al voltant d'una cosa tan senzilla com és una cançó. Fins i tot els grups més viscerals de *rock* cedeixen a la temptació d'incloure un vent aquí i una filigrana sintetitzada allà.

El cert és que una bona cançó val el mateix interpretada a l'empar d'una guitarra acústica (o un piano) que amb tota l'orquestra darrere, tot i que puga ser més *vendible* en el segon cas. Per contra, una cançó sense interès en la seva mínima expressió, no millora en absolut en el millor dels decorats. Hi ha en els disc d'Amèric cançons amb ganxo, com "Parlant de les sirenes" o "Quina sort" que conviden a ser despullades, que no precisen afegitons i, no obstant això, tampoc no es ressenten dels arranjaments de Lluís Llach i Carles Cases i de l'acompanyament luxós de set músics. Al contrari, el tema que tanca la cara B, "Cançó natural", no s'enriqueix ni deixa el seu aire passat i fàcil per una vestimenta instrumental que l'abriga. Curiosament, la lletra d'aquesta cançó és, amb tota probabilitat, la més fresca i simpàtica del conjunt.

S'adverteix en el disc la mà de Lluís Llach, responsable no només dels arranjaments, sinó també de la producció, teclats i *samplers*. En "La idea podria enamorar-te", per exemple, està present el Llach d'*Astres*. No obstant, dins l'atmosfera general de suau sofisticació creada, regna un cert respecte pel tarannà intimista de Joan Amèric, present en totes i cadascuna de les peces.

En el fons, *Tornar a l'aigua* deixa entreveure un cantant en estat pur, tot i que ja quasi ningú s'atrevisca a mostrar-se com a tal. Hi ha alguna por al nu, a pesar que a una xica com Tracey Chapman li va molt bé en aquesta línia. En qualsevol cas, Amèric ofereix en el seu àlbum de debut, com qui no vol la cosa, la fórmula adequada per a una espècie que contínuament pareix extingir-se i ressorgeix cíclicament d'una manera o d'una altra: "Abans de tot féu un ritme/ i tot seguit uns acords,/ que la melodia ve sola,/ només et falten els mots".

Juan M. Játiva

Primavera en NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

DICCIONARI DEL CINEMA NEGRE
Xavier Coma
Seleccions de la Cua de Pila, 100. 320 pàgs
Un magnífic treball de Xavier Coma que ens ofereix una actitud analítica davant de nombrosos films i cineastes i una delimitació conceptual i històrica del que fou realment el cinema negre.

EDITORIAL TRES I QUATRE

VICIS DEL TEMPS
Valentí Puig
La Unitat, 137; 224 pàgines.
Una sèrie d'articles apareguts a la revista *El Temps*, amb l'estil àgil i reflexiu tan característic del seu autor.

Edicions BROMERA

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirani
Il.lustracions de M. Boix
Una versió a l'abast de tots

Editorial Empúries

EL CATALÀ QUE ARA ES PARLA
Ivan Tubau
Biblioteca Universal Empúries, 42
Llengua i periodisme a la ràdio i la televisió.

La Galera

MANS DE BRONZE
Josep Vallverdú
Il.lustracions de R. Recio i V. Villagrassa
Col.lecció Els grumets de La Galera, 99
Recreació del mite de Teseu.

curial

ELS MARGES 41
Revista de llengua i literatura.
Dirigida per Joaquim Molas

Edicions Proa

TITANIC
Vicenç Villaloro
Col.lecció A tot vent, 284

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

MANUAL D'ÚS DE L'ESTÀNDARD ORAL
Josep Lacreu
Col.lecció Educació / Materials.
Una proposta unitària d'un estàndard oral vàlid per als reptes de la comunicació d'avui.

TEATRE

Sergi Belbel i els 'fantasmes'

Quan s'han escrit coses com *En companyia d'abisme* o *Elsa Schneider,* quan s'han pensat maniobres com *Opera,* quan s'ha tret el cap a l'exterior per respirar els aires temibles de Beckett, Müller o Koltès, *Tàlem* pot semblar això mateix: el lloc encoixinat, acollidor i afable on practicar l'esbarjo més legítim i tonificant. El merescudíssim repòs del guerrer.

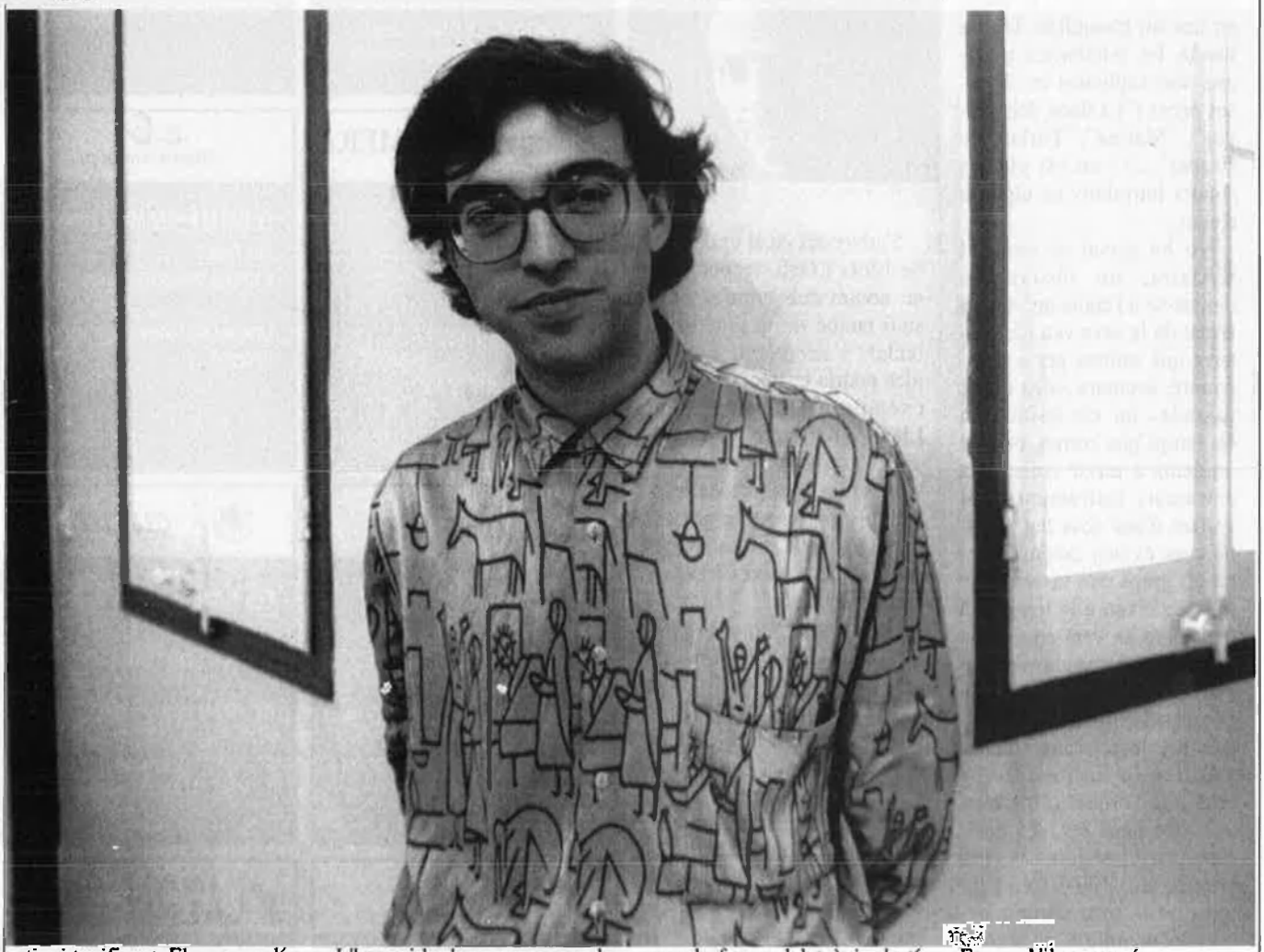
El guerrer, però, es diu Sergi Belbel i res no fa pensar que vulgui aturar-se. Sota una aparença relaxant i lleugera, a *Tàlem* es lliura un combat molt arriscat amb l'arquitectura de la comèdia, un gènere que Belbel assaja d'esmicolar i reconstruir amb una hora i quaranta-cinc minuts, que és el que dura la representació. A *Tàlem,* hi batega la passió per la paraula dita, és a dir, pel ressò d'allò que es diu, ja que en aquesta corporeïtat sonora, un mateix esgarip/explicació/justificació, pot expressar sentiments, raonaments o temors distints. Dues parelles, l'home i la dona, l'amic i l'amiga, sembla que juguin a parodiar els petits, inevitables accidents que sacsegen les relacions matrimonials i afectives. L'home i la dona, presoners de nicieses domèstiques; l'amic i l'amiga, aparentment enfebrats, buscant-se mútuament per a una gloriosa possessió.

Quan l'espectador comprèn que no es tracta d'una simple successió de *gags* –*Minimmal Show* és ja l'experiment superat–, pot sospitar que l'autor l'introdueix en un embolic d'una certa malignitat eròtica. Belbel es complau, efectivament, en el "pot semblar", en l'escampadissa permanent de sospites i d'aparences. I quan té tothom ben descol.locat, fa sortir per una cantonada que mai no hauríeu dit, la riallada de l'observador més inclement i mordaç per les seves criatures. Belbel no es riu del públic que s'ha lliurat innocentment al seu laberint d'endevinalles. Es riu de la doneta de sa casa, aclaparada per un no res que pren la forma del *tràgic destí,* del marit obsedit per l'exquisidesa del mobiliari domèstic, del seductor camàndula i fatxenda, de la doneta que s'ho vol menjar tot i que, a l'hora de la veritat, l'ídem li fa figa.

Tàlem té una estructura expositiva complexa. Sergi Belbel ha pensat la trencadissa de la comèdia amb precisió matemàtica, amb rigor geomètric. *Tàlem* és una peça de línia simfònica, que es desfà i refà amb la mateixa exactitud que Bob Wilson va aconseguir per la seva *Machinehamlet* de Müller. Si poden, no se la perdin. Comprovaran l'enginy extraordinari d'un jove gran escriptor teatral i veuran en una acció magnífica, no gens convencional, quatre actors que ha dirigit el mateix Belbel.

Es diuen Miquel Bonet (un carcamal perfectament atònit); Emma Vilarassau (una *vamp* amoïnadíssima); Pere Arquillué (un dels repectables *fantasmes* que més exciten les urpes de l'autor) i Anna Güell (la doneta, donassa que se'n duu els millors aplaudiments).

Joan-Anton Benach

TELEVISIO

Un nou concurs

Canal 9 ha posat en marxa, a partir del 30 d'abril, un nou concurs televisiu, *Dos a les 2*. El programa recorda, d'una banda, el nom d'un altre espai, *1 de 5,* que condueix cada dimarts, amb una voluntària austeritat, a les 21.30 hores, el periodista Pere Miquel Campos. D'altra banda, sembla voler reforçar l'oferta d'entreteniment en un sentit menys barroer i coent que *El Show de Joan Monleon,* un producte detestable que no ha millorat ni un gra amb el temps que du en antena.

Conduït també per una periodista, Lídia Arenós, *Dos a les 2* és un programa diari que s'emet a les 14.30 hores, en aquell segment de la programació que arriba fonamentalment a un públic molt casolà. Realitzat en directe, l'espai pretén, segons que ha declarat la seua presentadora, distraure i fer passar una estona relaxada abans de l'informatiu a tota la família.

Amb l'esquema habitual de proves que el concursant ha d'anar superant, *Dos a les 2* fa concursos sobre l'art, la cultura, els costums, les tradicions o la identitat de personatges coneguts dels quals es donen pistes. També permet que els espectadors participen en alguns jocs des de casa. Hi ha, fins i tot, la inevitable possibilitat d'arribar a guanyar un milió de pessetes.

Durant la primera setmana, el consurs fa uns programes per a donar a conèixer-ne la mecànica, en els quals participen personatges més o menys famosos de la vida valenciana. A partir de la pròxima setmana, per tant, caldrà veure quin rendiment dóna efectivament en distracció, amenitat i soltesa televisiva.

En tot cas, *Dos a les 2* pareix, de partida, més en la línia de l'espai *1 de 5* i fa la impressió de tractar de reforçar una oferta correcta, convencional si es vol, de concursos per part de Canal 9, sense concessions al fàcil popularisme de categoria regional que la televisió autonòmica fa sevir en altres ofertes de la seua producció.

Lídia Arenós ha assenyalat que "no és un *show* per a lluir-se". I això sona a música celestial perquè alguns experiments *estel.lars* que ha fet Canal 9 per a lluir-se ens obliguen a enyorar les fórmules senzilles d'una televisió normal.

Adolf Beltran

Lídia Arenós i Pere Miquel Campos

CULTURA

Aterrar, submergir-se, o morir

El divorci de Berta Barca, aportació atípica de Baltasar Porcel a la novel.lística catalana, ha estat el marc de referència d'una conversa entre l'escriptor i el catedràtic de Literatura Catalana, Joaquin Molas. EL TEMPS n'ha estat testimoni.

En alguna mesura, la novel.la-fulletó de Baltasar Porcel ha omplert un buit en el panorama literari català. L'escriptor la defineix com una "sàtira sociològica, [...] una mena d'escenificació d'un món que jo conec i que tracto periodísticament o a la vida social". El professor Molas per la seva banda, distingeix entre fulletó com a sistema de publicació i fulletó com a gènere; gènere que probablement reivindica quan adverteix que "el públic normal de novel.la no es un públic literari i potser el drama que tenim nosaltres és que el públic de novel.la és un públic literari. La *Berta Barca* –manifesta– és una novel.la atípica en el món literari local [...] si considerem l'intent, de fa anys, de crear una novel.la majoritària que ha estat canalitzada més aviat cap al gènere detectivesc, el gènere eròtic o, eventualment, el gènere històric [...]. Aquesta novel.la fa política-ficció o societat-ficció, que és un aspecte que no s'havia tocat, que en altres literatures es toca i que és el tipus de literatura narrativa que té una difusió majoritària".

Les característiques del sistema de publicació utilitzat –un diari de gran tirada– i el receptor destinari –públic majoritari– han afavorit la difusió de la novel.la i les crítiques consegüents. Porcel parla d' "èxit total de la finalitat perseguida [...]. *El divorci de Berta Barca* és el fruit d'un encàrrec" que li demanaren els directius de *La Vanguardia* alhora que li imposaven un gènere i un tema determinats: novel.la per entregues, que havia de ser sobre economia, política i societat d'avui. L'autor acceptà, segons confessa, motivat per tres qüestions essencials; un cert sentit disciplinari-professional cap al seu diari; el repte d'un projecte competitiu que consistia a *enganxar* el lector, en un més difícil per a la premsa diària, i el fet de sentir-se temptat per un gènere que li possibilitava dirigir-se cada setmana al lector a través d'un món novel.lístic.

Posteriorment, la novel.la fou editada incialment en català, segons l'autor. Porcel es manifesta conscient de les seves limitacions, tot defensant, alhora, que "les servituds del llibre constitueixen les seves virtuts".

EL FULLETÓ I LA NOVEL.LA DE CONSUM, AVUI

J. MOLAS.- Jo voldria dir que em sembla que aquesta obra és a la vegada típica i atípica en l'obra de Porcel. Típica en el sentit que recull tot el seu món d'interessos periodístics, i atípica perquè, certament, no recull el seu món novel.lístic propi. Però dins el món literari local voldria discutir si això és una novel.la de fulletó, en un sentit formal. La novel.la de fulletó és un gènere novel.lístic molt determinat, d'una època molt determinada. Al segle passat el fulletó era un sistema de publicació i un sistema de relació autor-lector, i després, per les característiques del sistema de publicació, es crea un tipus de novel.la que té unes característiques determinades, i això és el que és la novel.la de fulletó. *Els tres mosquetere s*, per dir-ne una, és una novel.la que surt com a fulletó i que respon a unes expectatives literàries, de públic, que són molt determinades. [...] Carles Riba, d'altra banda, va publicar en forma de fulletó un assaig sobre la prosa de Francesc Pujols [...] però per donar-te un producte que no té res de fulletonesc. [...] Jo diria que la Berta Barca és una novel.la que, efectivament, utilitza el diari com a sistema de publicació però que no és una novel.la de fulletó en el sentit clàssic del terme, entre altres raons perquè avui la novel.la de fulletó no es fa a través dels diaris; es fa a través de la TV o a través de la ràdio. Avui dia la veritable novel.la de fulletó és el *Dallas* o el *Falcon Crest* [...]. Em sembla a mi que dins el món de la literatura el que es produeix és un altre tipus de novel.la, que és la novel.la de difusió majoritària, que es basa en un estudi de mercat, previ, com passa aquí, en aquest cas en què li diuen: ha de ser això, i això, i això, perquè el diari considera que el mercat demana això.

[...] Jo crec que aquí la política que s'ha seguit ha estat de fer novel.la policíaca, que em sembla molt bé, que va a aquest públic majoritari, encara que penso que la novel.la policíaca d'aquí és sempre una novel.la molt elitista [...]. Dins la novel.a policíaca hi ha molts estrats d'escriptura i, per tant, molts estrats de lectura. I aquí sempre són uns estrats elevats. La gran novel.la és la novel.la tipus Tolstoi o la de Mercè Rodoreda, que és una gran novel.lista perquè ens convenç a tots els que fem literatura, perquè sabem trobar la xarxa de símbols –els llagostins, colomins i altres– però en canvi té un argument que interessa a la portera d'una casa. Però aquests són casos especials en què hi ha un públic normal que llegeix un tipus de novel.la perquè s'hi diverteix.

EL TEMPS.- *¿Vol dir això que no tenim avui una literatura popular, de consum majoritari? ¿Com definirien la literatura de consum d'avui?*

J.MOLAS.- La literatura de consum d'avui no és definible, com no són definibles les coses. La literatura de consum d'avui és la TV. La TV és la literatura.

B. PORCEL.- ...és ficció.

J. MOLAS.- Bé, és literatura, perquè hi ha uns guions que escriu algú; hi ha un senyor que s'inventa una història i que la tradueix en un guió. És un altre tipus de literatura, però s'ha de dir que la literatura de consum només va ser literatura per a ser llegida, probablement, durant 150 anys en tota la història, perquè la literatura de consum generalment és per a ser vista o per a ser oïda.

B. PORCEL.- Això ja havia estat així des del passat, des de l'Homer fins...

J. MOLAS.- Clar, això avui està mecanitzat i, per tant, han canviat totes les relacions lector-autor.

B. PORCEL.- Jo també crec que hi ha un

"Jo crec que l'escriptor català no pot fer una novel.la lligada a la complexitat de la societat catalana".

aspecte sobre la definició de literatura popular que és aquella literatura que la gent llegeix majoritàriament i s'hi diverteix perquè està construint un joc intel.ligent i lligat a les vivències col.lectives. Jo crec que en el cas de la Berta Barca el públic ha respost que sí, que això era una novel.la dins un gènere determinat, i l'efecte ha estat el que es buscava.

J. MOLAS.- Jo he dit abans que a mi em semblava que era una novel.la atípica dins la literatura majoritària, aquí, perquè tocava un terreny, com li diria jo, el terreny de la conya o de la caricatura social, quan generalment la gent que fa aquí literatura majoritària és novel.la detectivesca o novel.la eròtica; en aquest sentit, ocupa un espai com en literatura castellana la pot ocupar, en certa mesura, el M. Vázquez Montalbán, però no en literatura catalana, ¿eh?

TANCAMENT SOCIÒLOGIC

B. PORCEL.- Jo crec que en això d'aquesta novel.la policíaca que s'ha dit aquí –jo ara no discuteixo la seva bondat des d'un punt de vista de novel.la– crec que hi ha un problema sobre l'experiència de la societat. Són paròdies d'altres novel.les escrites en una altra època, en un altre país i sobre una altra societat.

J.MOLAS.- Potser més que paròdies serien reflexes...

B. PORCEL.- Epígons, més que paròdies són epígons escrits... és a dir, els que escriuen novel.les policíaques no coneixen els lladres, no coneixen els policies, no coneixen el delicte; ho fan, s'asseuen i són honestos... honestos escriptors de classe mitja-baixa que inventen, i això està molt bé, això és un gran mèrit. Però és molt diferent el meu cas, en què jo tracto una societat que conec, en la qual intervinc i que tracto des de la classe de sota de la societat, que la conec, a la classe alta, a la classe intel.lectual, i em sembla que això té certs elements de novel.la sociològica, que és una certa aportació, ¿no?

J. MOLAS.- Sí, en això de la novel.la policíaca i en aquest sentit, potser el més fidel és el Ferran Torrent respecte a València, perquè això ni el mateix Pedrolo. Però almenys han de tenir un cert, diguem-ne, nas per veure què és el que passa, en termes criminals, en la realitat que es viu. [...] Jo, parlant de novel.la policíaca diria que una de les gràcies del Simenon és que ens fa una novel.la absolutament francesa: personatges francesos, psicologia francesa, ambients francesos...; la gràcia de l'Agatha Cristhie és que ens dóna unes novel.les angleses...; els americans et foten una novel.la negra...; és a dir, que són els tres grans creadors de la novel.la policíaca, les tres literatures. Totes les altres literatures són subsidiàries, són traducció-reflex d'aquestes societats que són molt diferents entre elles i molt diferents de la nostra.

B. PORCEL.- Jo crec que l'escriptor català, en general, no viu la societat catalana amb tota la seva complexitat i interessos i que,

" La literatura de consum d'avui és la TV".

per tant, no pot fer una novel.la lligada a la complexitat de la societat catalana; això sempre tenint en compte que hi ha el problema de la llengua que, òbviament, li - barra una sèrie d'accessos i alhora li crea un cercle tancat dins del qual li obliga a moure's. [...] Llavors, l'escriptor coneix un món dels amics que escriuen en català i d'uns ambients catalanistes, o sinó, el món de la seva barriada. Amb això s'ha produït inclús un desplaçament curiós: els escriptors en català ja només són alguns periodistes, alguns que treballen a la premsa i, sobretot, professors, que són els que guanyen els premis. És a dir, que això s'ha convertit en un món gremial i que es viu una situació d'un cert tancament sociològic que, evidentment, deslliga l'escriptor de la societat en la qual això és escrit.

L'"ESQUIZOFRÈNIA" I ELS SEUS PERILLS

J. MOLAS.- Jo estaria d'acord en què l'escriptor català no viu submergit en la societat, però aquí hi ha dos problemes: una qüestió és l'estratificació de la literatura; una literatura és un conjunt de literatures, perquè cada estrat té la seva literatura i és del mateix estrat que es genera els propis autors, i això avui no existeix, és a dir, avui no podem fer el mateix tipus de literatura popular que es feia a l'any 30, per dir alguna data. Avui tenim la ràdio, la TV, el cinema; avui es fa la novel.la i immediatament ja es pensa en la TV i es pensa en el cine, és a dir, ja és tota una cadena. [...] Bé, si entrem en el terreny de les traduccions, aquest és un cercle tancat: o trenques el cercle i fas un tipus de literatura de consum d'avui, o no el trenques, i si el vols trencar, has de fer unes inversions que prèviament no saps si recuperaràs, però si no es trenca, ens anirem convertint en una literatura d'èlit.

[...] Però hi ha una altra qüestió que ja saps que hem discutit moltes vegades i és la dissociació, [...] l' "esquizofrènia" de l'escriptor català [...] que per sobreviure utilitza sistemes de vida [...] que poden perjudicar la literatura. És a dir, en una literatura petita –l'espanyola la considero petita, en aquest sentit, i no cal dir la catalana, que és minúscula– l'escriptor no pot viure de les seves novel.les perquè li és molt difícil d'entrar en el circuit polític-econòmic internacional que tenen les grans demografies, que vol dir una edició molt elevada, amb facilitats de traduccions i amb possibilitats de passar a la TV i passar al cinema. Aleshores s'han de buscar sortides i una de les sortides que hi ha hagut per molts escriptors ha estat el professorat. [...] Això vol dir el professorat com a possibilitat de subsistència i en tant això és un sistema de vida podríem plantejar-nos si realment aquests professors són bons professors.

[...] L'altre sistema de vida és el periodisme; d'una banda, en un moment determinat l'escriptor català va tendir a escriure als diaris en català, que no han funcionat i, en tot cas, d'això se n'hauria de parlar; per què no han funcionat els diaris en català. Però bé, et trobes que aquest (Porcel) fa periodisme en castellà i novel.la en català i, la Montserrat Roig fa periodisme en castellà i novel.la en català [...] i això, a més, pot afectar la creació de llengua que és una de les bases de la literatura; si a la literatura no hi ha creació lingüística, si la llengua es converteix en un simple instrument, la literatura, com a tal literatura, pot sortir perjudicada.

B. PORCEL.- Jo estic d'acord amb molts aspectes de la teva explicació, però trobo que hi falten alguns elements; un d'ells és la capacitat de reacció, d'innovació, d'ambició que té tota societat, tota classe social, tota literatura o tota professió, i que això en la nostra literatura no hi és, o que totes aquestes idees han arribat a un carreró sense sortida i estan enfonsant la literatura catalana, i això em sembla particularment greu. Per exemple, la meva novel.la, que vol incidir dins d'aquest món de la li-

"La meva novel.la vol incidir dins d'aquest món de la literatura lligada a una societat".

teratura lligada a una societat, només ha suscitat pràcticament atacs i cap reflexió sobre el tema, quan lògicament, en una societat amb les necessitats de la nostra, un assaig com el meu hauria d'haver estat acollit amb un enorme interès, analitzat i estudiat. Un pot dir: és que tu has fet unes declaracions parlant de l'endogàmia i has excitat a la gent. D'acord que jo he pogut fer això, però si això és una societat, la societat cultural, que només és capaç de reaccionar com un gos quan li tires una cosa..., ¡noi!, hauria de ser una societat capaç de reaccionar en uns estrats molt més alts. I ha estat incapaç de fer això. [...] Clar, es poden fer assajos i anàlisis generals molt brillants sobre literatura, però després hi ha la pràctica.

Després hi ha una altra qüestió: La TV, o la ràdio. La TV3 es va proposar fer una novel.la meva de molt èxit públic, com és *La primavera i les tardors*, premi Sant Jordi, premi de la Generalitat, premi de l'Ateneu... Bé, no va endavant perquè diuen que fer-ho bé costaria uns 500 milions de pessetes i que són molts diners. Aquests diners se'ls gasten fent partits de futbol o als telediaris, que els veu més gent, o fent una sèrie de dibuixos que es diuen el Draquet o no sé què i que ni els meus nens ni els seus amics...

J. MOLAS.- ...que eren lamentables.

B. PORCEL.- Més encara, a mi m'ha dit un alt directiu de TV: "Home, és que aquests diners, si els haguéssim d'emprar per crear consciència catalana sí, però per fer una novel.la..." Llavors, ells pensen que crear elements vius dins la societat, que bullin i facin bullir la societat. I clar, si ens dediquem al tancament o a mossegar el que es belluga...

GESTIÓ CULTURAL I CULTURA DE MASSES

J. MOLAS.- Jo, tornant al que he dit abans, insisteixo que a una demografia lingüísticament petita com la nostra li és molt difícil competir amb les grans demografies polítiques i econòmiques. Aleshores, les inversions que es requereixen són tan altes que si no tenen la possibilitat de la traducció poden no arribar-se a fer. I respecte a això vull dir que em queixo, m'he queixat sempre i continuaré queixant-me mentre la cosa no canviï, ja que la política cultural d'aquest país no existeix. Crec que els gestors culturals són uns negats. Mai, mai, no s'havia fet tanta inversió en cultura com avui a Catalunya si es suma Generalitat, Diputació, ajuntaments i les Caixes i mai la cultura no havia estat tan desatesa com ara. Vaja, per citar el teu exemple, entre triar fer un bon serial i gastar-se 500 milions de pessetes i fotre una collonada com aquella del Draculin... Però el problema és del polític que decideix això.

B. PORCEL.- Sí, sí, tens raó.

J. MOLAS.- I això ens portaria a una altra qüestió: què és avui la cultura de masses. I fixeu-vos, tota la cultura de masses és exposicions de pintura, o són concerts, bàsicament, perquè això és el més rendible. Però..., ¿vosaltres creieu que és lògic que (¡els animals!) la població de Madrid facin hores i hores de cua per veure allò que tenen tot l'any –el Velázquez– al mateix museu del Prado, al menys en un 90% del que s'està exposant en aquests moments? I ara s'ha creat aquesta mena d'obsessió que és una cosa manicomial. I això és el problema de la cultura de masses i, a més a més, de la publicitat creada al seu voltant.

Després hi ha un altre punt que és molt més limitat però que cal tenir en compte i és que quan un és un home públic, provoca segons com funciona, reaccions a favor i reaccions en contra, i que si un fa pessigolles, òbviament, la gent respon a això.

B. PORCEL.- Jo no em queixo d'això. Jo deia que manca un altre tipus de reacció i que això em sembla molt greu. Però, entrant en els administradors de la cultura, que tu dius, hi ha un altre angle: en la

Per a Molas i Porcel la literatura està supeditada a l'administració de la cultura per part dels polítics.

història de la política catalana moderna, jo et faria ara mateix una llista de gent, de polítics, que a mi em sembla que estan bé però que, probablement només serien tres o quatre [...[Ara, d escriptors catalans tan bons o millors te'n podria fer una de vint-i-cinc.

J. MOLAS.- ¡Oh, i tant!, i més i tot.

B. PORCEL.- Llavors resulta que la literatura, que ha estat molt més important que la política, està supeditada a la política i a l'administració de la cultura a través de la política.

J. MOLAS.- Sí senyor, sí senyor.

B. PORCEL.- I en canvi, rep més diners qualsevol altra manifestació artística, o és capaç d'agafar-ne, i a la literatura hem anat quedant arraconats, i... bé, ¿què passa aquí, cony?

ESCRIPTOR BURÒCRATA, LITERATURA MORTA

J. MOLAS.- Probablement, alguns dels greus problemes que té actualment la literatura catalana són dos: un de general, que la literatura ha perdut la funció que tenia fa vint anys, en el món [...] i un altre que és particular, i és que no hi han teòrics ni crítics. Aleshores, potser el gran fenomen, el gran canvi que s'ha produït, mental, ha estat que tot allò que era llibertat, independència de l'intel.lectual als anys 60 i 70, ara s'ha convertit en supeditació a l'administració, és a dir, actualment l'escriptor és un buròcrata, un buròcrata que busca subvencions, que busca càrrecs. El que busquen els escriptors és un lloc a l'administració: de la Conselleria de Cultura, o bé de l'ajuntament, o bé de la Diputació, per tant, vol dir que no em poso en partit polític. I una literatura de buròcrates és una desgràcia humana, perquè la creació artísta, la creació literària muntada només sobre subvencions és una literatura burocràtica, és una literatura morta; morta en el sentit de creació. La literatura s'ha de muntar sobre la relació amb el públic i en això estic d'acord amb ell. [...] A més, en literatura burocràtica no hi ha competència.

B. PORCEL.- Clar, i a més no sols això, sinó que l'escriptor buròcrata, digucm-nc, és un escriptor mancat d'estímuls vitals, mancat de recerca, mancat...

J. MOLAS.- No té estímul perquè ja té diners. [...] Jo puc parlar així perquè jo no he tingut mai subvencions. Jo sóc una persona que aquest any faig 60 anys i no he tingut... una sola vegada a la vida, he tingut una beca.

B. PORCEL.- I un premi que jo et vaig donar.

J. MOLAS.- I un premi que em va donar ell.

...I BÉ QUE FA

EL TEMPS.- *Per acabar, i tornant a l'origen de la conversa, vostè (B. Porcel) ha definit la novel.la com a "sàtira sociològica". ¿Contra qui? I digui'ns, ¿la societat catalana té Alicia Koplowitz, personatge i cas en el qual vostè diu haver-se inspirat? Si és així, ¿per què no tenim una premsa especialitzada o no ha existit, abans d'ara, una novel.la sociològica que la reflecteixi?*

B. PORCEL.- En prirmer lloc jo diria que és un crítica dura de tota una sèrie d'idees i de personatges arquetípics i de situacions que, sigui en el marginalisme, sigui al món, etc, hi ha aquí [...] i això ho faig a través de la sàtira més que de la caricatura.

J. MOLAS.- En tot cas, jo diria que és una sàtira total. És a dir, hi ha una sàtira contra la premsa i contra moltes coses; l'únic que se salva són realment els personatges, perquè del mateix Alfonso Guerra en fot conya, però és una conya amable.

B. PORCEL.- Bé, els personatges històrics jo no els sotmeto a judici perquè bé, perquè existeixen, són vius i no han acabat, ¿no?, i en canvi la novel.la acaba. [...] El que deies d'Alicia Koplowitz, jo em vaig basar en aquesta senyora perquè és una persona que jo admiro molt, la trobo maca, és simpàtica i... jo la trobo molt agradable. Però et podria dir casos, exemples semblants d'industrials d'aquí i les seves dones i que són gent que jo conec. [...] Jo he convertit els meus personatges en catalans perquè és una cosa que aquí existeix [...] el que passa és que la societat catalana és diferent a la societat espanyola [...] però a més, no hi ha personatges en el món de la premsa ni en el món literari lligats a l'alta societat catalana. Aquesta societat i els periodistes no es coneixen. El periodista d'aquí és (potser com el d'allà) un periodista poc culte: i l'escriptor català, que s'ha passat anys i anys parlant de la burgesia, resulta que jo no he conegut cap que anés a sopar amb la burgesia; l'últim que vaig conèixer va ser Pla.

J. MOLAS.- A més, aquest tipus de burgesia no es ven a la premsa.

B. PORCEL.- I bé que fa.

Blanca Lucas

L'A CATALUNYA-CIUTAT

Exigeix ciutats fortes, ben estructurades i en equilibri.
Projectes clau que els donin una nova dimensió, materialitzin avui els seus potencials, i explotin cara al futur la posició singular que ofereixen en el territori.

L'INSTITUT CATALÀ DEL SÒL

Empeny i fa aquests projectes, sovint amb el concurs dels ajuntaments.

POBLACIONS	ACTUACIONS
SABADELL	L'EIX MACIA L'EIXAMPLE DE CAN LLONCH
LLEIDA	EL GRAN EIXAMPLE DE LLEVANT EL NOU SECTOR INDUSTRIAL DE LA TERRA FERMA
MANRESA	L'EIXAMPLE DE LES BASES DE MANRESA LA RENOVACIÓ URBANA. Fàbrica Balcells i el Joc de la Pilota
VIC	LA NOVA CRUILLA DE LA PLANA. LA PLAÇA DEL MIL·LENARI EL NOU PARC D'ACTIVITATS ECONÒMIQUES DE L'OSONA
TERRASSA	CENTRE DE NEGOCIS AL VELL VAPOR "TERRASSA INDUSTRIAL" ELS BELLOTS. POLÍGON INDUSTRIAL
REUS	ELS NOUS SECTORS INDUSTRIALS. Mas de les Ànimes i Can Batlle LES ACTUACIONS PER LA RONDA SUD
TARRAGONA	L'AMPLIACIÓ I MILLORA DEL SECTOR INDUSTRIAL. Riu Clar
GIRONA	L'EIXAMPLE DE FONTAJAU RESIDENCIAL
OLOT	LA RENOVACIÓ DE LA CIUTAT VELLA. Les Estires, Sant Bernat i Les Vores del Fluvià POLÍGON INDUSTRIAL PLA DE BAIX II FASE
IGUALADA	EIXAMPLE LES COMES POLÍGON INDUSTRIAL
L'HOSPITALET	NOU CENTRE "CATALÒNIA EX-IMPORT"

MANRESA Fàbrica Balcells

SABADELL Eix Macià

GIRONA Fontajau

CATALUNYA MIL ANYS
Mil·lenari del naixement polític de Catalunya.

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Institut Català del Sòl
Còrsega, 289, 6è. 08008 BARCELONA. Tel.: 237 79 00

PUBLICITAT EAE

Gaudí a Mallorca

El modernisme mallorquí guarda l'empremta de l'arquitecte Antoni Gaudí, que es va estar a l'illa durant una llarga temporada.

El nom de Gaudí és ben conegut a Mallorca. Segurament no tan sols perquè es tracta d'un arquitecte prou important, que ha deixat mostres significatives del seu art a l'illa, sinó també per la polèmica que acompanyà la seva estada entre els mallorquins. Encara que sempre és perillós fer generalitzacions d'aquest tipus, crec que en molts casos l'actitud dels mallorquins ha estat, durant segles, hostil a les innovacions que provenen dels nous corrents de fora. Això no obstant, i sobretot en qüestions d'art, sempre hi ha hagut alguns sectors, encara que minoritaris, que s'han alçat com a capdavanters d'una opció determinada, intentant difondre-la i experimentar-ne les diferents manifestacions.

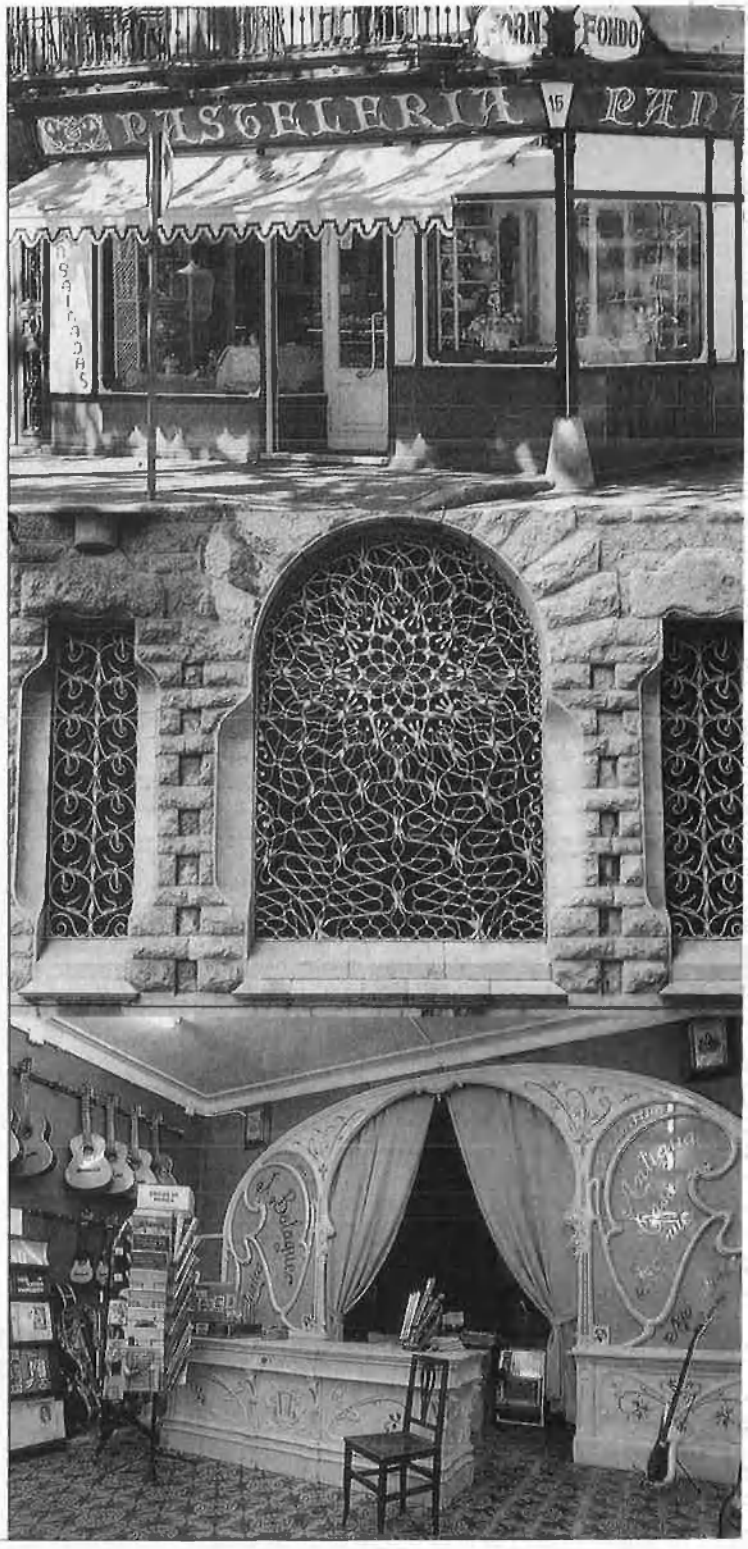
Les conseqüències de tots aquests fets són inevitables: per una banda, sorgeixen els que, amb més o menys rapidesa i intensitat, s'uneixen al grup innovador; per l'altra, resta sempre el sector incapaç d'acceptar el risc de les noves propostes. Això fou el que, esquematitzat ràpidament, succeí a Mallorca a principis de segle, quan el Modernisme artístic hi féu aparició.

Palma, Sóller i Lluc són els centres clau del Modernisme illenc. La irrupció d'aquestes tendències arquitectòniques es produí ja l'any 1901. Coincidint amb el procés, iniciat temps enrere, de reestructuració del nucli urbà. Recordem que Palma mantenia, a principis del segle XIX una estructura idèntica a la del segle XVII, quan les murades no permetien de cap manera el creixement horitzontal de la ciutat. Fins l'any 1914 podem parlar de l'existència d'una autèntica arquitectura modernista, constantment en un procés de recerca; més endavant, ja només en trobam alguna manifestació aïllada.

Es curiós que aquesta data, assenyalada pels estudiosos com a tancament del període, coincideixi amb el moment que Gaudí se'n va de Mallorca, abandonant definitivament les obres de reconstrucció de la Seu. El Modernisme, impulsat a Mallorca per la burgesia vinculada als negocis del turisme, la banca i els espectacles, es manifesta en les obres dels arquitectes catalans, Antoni Gaudí, Lluís Domènech i Mayol, Miquel Madorell i Rius, que es traslladaren a l'illa en algun moment determinat i en les dels arquitectes i mestres d'obra locals, que a pesar de rebre la influència dels primers, tenien una veu pròpia. Noms com Gaspar Bennazar i Moner, Jaume Alenà i Guinard, Guillem Reynés i Font, Francesc Roca i Simó, Lluís Forteza-Rey... configuren una realitat rica i plural.

En un altre sentit, i al marge d'aquests dos grups, sorgeix l'anomenat Modernisme popular, d'interpretació lliure i original, creat per la classe popular. Les primeres manifestacions d'aquest art són de finals de la primera dècada del segle XX, i es prolonguen fins a la guerra civil. En trobam diferents mostres en barrris com son Espanyolet, Santa Catalina i Es Jonquet.

L'arribada de Gaudí a Mallorca està molt relacionada amb la figura del bisbe mallorquí Pere Joan Campins i Barceló, que va dur endavant un programa renovador de l'esglé-

sia. A Barcelona, el mes de novembre de 1899, Campins tengué un primer contacte personal amb Gaudí, durant una visita a les obres de la Sagrada Família. Ja en aquell moment no pretenia una reforma ni una innovació de l'edifici de la Seu, sinó que volia eliminar els afegitons que la tolerància dels temps passats havia acumulat. Tenia la intenció de restituir l'autèntica fesomia del temple. Dos anys després d'aquest primer encontre, el bisbe li exposà el seu pla. Però no fou fins el 1904 que Gaudí començà la tasca de restauració de la catedral mallorquina. La primera passa fou el trasllat del cor, que abans ocupava el centre de la nau en disposició monàstica, al presbiteri. Se suprimí el retaule major i es deixà a la vista la capella alta de la Trinitat, que Gaudí pensava dignificar i destinar a panteó dels reis de Mallorca.

El problema de la manca de lluminositat interior, per exemple, va ser solucionat tant amb l'obertura de finestrals que il.luminaven les voltes, com amb sistemes de llum artificial. Tot això fins que el 1914, sobtadament i sense gaire explicacions, l'arquitecte abandonà la seva tasca i tornà a Barcelona. Des d'aleshores Joan Rubió fou l'encarregat de continuar endavant. Rumors de distint caire voltaren la partida de Gaudí a la interrupció d'aquella restauració litúrgica que havia estat, des del principi, una empresa polèmica. Les obres de la Seu foren apassionadament discutides a l'illa i a Catalunya.

D'altra banda, i també durant la seva estada a l'illa, Gaudí participà en les obres de reforma del Santuari de Lluc. Se li atribueixen també algunes tasques de caràcter privat, com són Villa Alegre o la Casa d'es Plats al Terreno, propietat de la família Balet de Barcelona, amiga dels Güell. Es tracta d'una edificació construïda amb rajola vermella catalana i decorada amb plats de ceràmica de reflexos metàl.lics. Popularment es parla de Gaudí con l'autor de Can Prunera, una casa situada al carrer de Lluna de Sóller, encara que això sembla poc probable. L'edifici no coincideix estilísticament amb les obres projectades per l'arquitecte català ni tampoc amb les del seu deixeble Joan Rubió, que treballà a Sóller durant aquells anys en la façana de l'església parroquial.

Ningú coneix les raons exactes que provocaren la partida de Gaudí, alguns mallorquins parlen d'una forta discussió amb els manobres que dirigia, d'altres assenyalen distintes dificultats materials i pràctiques que interferiren la seva obra. Però a pesat de tot, i malgrat antigues controvèrsies, ningú dubta del paper essencial que va desenvolupar en l'arquitectura illenca de principis de segle.

Maria de la Pau Janer

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

El príncep

L'acollida dispensada al príncep Felip de Borbó i Grècia per la gran majoria dels polítics catalans, ha desencadenat la retòrica patriòtico-periodística del meu bon amic Ramon Barnils. Barnils obre el foc a EL TEMPS, núm.306, tot citant La Harpe: *"Mais s'ils ont osé, vous avez tout permis:/ Plus l'oppresseur est vil, plus l'esclave est infame"*.

Supose que el La Harpe (o Laharpe) que cita Barnils deu ser Jean François Delaharpe, anomenat De La Harpe o Laharpe, un dramaturg francès (París, 1739-1803) que cap de les seves soporíferes obres li ha pogut sobreviure; un personatge que després de defensar la llibertat del teatre (el 1790), es va convertir, ja amb l'Imperi, en un aferrissat defensor de les regles clàssiques, la qual cosa, segons l'anònim redactor del *Robert*, denota una *"personnalité de faible envergure"*.

Es lamenta Barnils que "els mateixos polítics que van aprovar el dret del Principat a l'autodeterminació hagin dit el que han dit aquests dies en suport de la monarquia". En realitat, aquests polítics no han fet altra cosa que allò que, dissortadament, s'esperava que fessin: entre ells, fan i diuen unes coses i després, a Madrid, davant del Parlament o enfront de la Corona, fan i diuen altres coses. Segons bufi el vent, més o menys com acostumava a actuar l'acadèmic –perquè va acabar a l'Académie, és clar– La Harpe. Més seriositat demostraren, en el seu moment, alguns monàrquics juanistes i antifranquistes (per això, la seva seriositat). Antifranquista i antiborbònic, no són, contràriament al que pugui pensar Barnils, necessàriament sinònims.

A mi, la visita del besnét d'en *Cametes*, no em desperta la dialèctica de l'opressor i l'esclau, ni m'inclina a exercir de gran tràgic, per a la qual cosa em sent menys dotat que l'acadèmic La Harpe.

Per a mi, la visita del príncep Felip i la reacció de la classe política en general, em suggereixen una representació teatral de centre catòlic. L'aspecte que oferia el president Pujol per la televisió, explicant al príncep la història de la monarquia catalano-aragonesa, amb aquell aire de mestre d'escola que s'escoltava, satisfet del seu mateix personatge –sobreactuant, com diríem en termes teatrals–, i la cara de nen que mai ha trencat un plat que posava el príncep, aguantant tot el sermó, són, creieu-me, escenes d'una representació de centre catòlic. I la representació arribava al súmmum del ridícul quan el nostre president –portat tal volta per un protocol més assumit, penosament assumit, que altra cosa– canviava de llengua i es dirigia al príncep en castellà. Bé està que el Borbó digui unes paraules en català, *noblesse oblige*, però em sembla del tot ridícul que el president canviï de llengua per a dirigir-se al futur rei dels catalans, que entén o hauria d'entendre aquesta llengua, pareixia com si el president li estigués dient al príncep: ¿"Se n'adona, de com parlo de bé el castellà? Quasi el parlo com l'alemany".

EL TEMPS

Subscriure's a EL TEMPS és una decisió plena d'avantatges

Joan de Sagarra, Fabià Estapé, Josep Vicent Marqués, Néstor Luján, Ferran Torrent, Vicenç Villatoro, Oriol Bohigas, Joan Francesc Mira, Pere Calders, Josep Sandoval, Ramon Barnils... **Des d'ara, firmes tan importants com aquestes no es guardaran les seves opinions. Perquè setmana a setmana ells passaran revista a l'actualitat. Ells fan la nova revista EL TEMPS.**

Xavier Mariscal, Julia Otero, Andreu Alfaro, M. Vázquez Montalbán, Manuel Vicent, Carles Mas, Carme Riera, Urruti, Jaume Perich, Dolly Fontana, Steve Archibald..... **La gent que setmana a setmana protagonitza l'actualitat llegeix la nova revista EL TEMPS.**

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____

Domicili _____ Població _____

Any de naixement _____ Professió _____ Tel. Treball _____ DNI _____

Se subscriu al stmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de:

- **La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.**

☐ 13.886 pessetes - amb pagament:
☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
☐ Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes).
(Sols en el cas de pagament per banc).

☐ 19.500 (Europa) 25.500 (Amèrica)
Forma de pagament:
☐ Dom. bancària. Xec bancari adjunt
☐ Gir postal núm. _____

(Firma)

Distingits senyors: Caixa/Banc _____

Agència _____

Adreça _____ Població _____

Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals
siguen pagats amb càrrec: ☐ C/c. ☐ Llibreta
Núm. _____

Butlleta
de subscripció

_____ de _____ 199_
(Firma)

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
Tel. (96) 352 48 69 • C.I.F. A-46186821

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Històries d'una pipa de kif

Paul Bowles aconsegueix confegir quatre narracions admirablement travades i arrodonides.

Paul Bowles. Cent camells al pati. *Editorial Pòrtic. Col.lecció "Els maleïts", 7. Barcelona, 1990. 104 pàgs.*

Paul Bowles acabava a Tànger la novel.la *El cel protector* mentre la seva dona, Jane Bowles, es barallava amb la narració *Camp Cataract.* Des de la seva habitació –deixaven la porta oberta–, Jane l'interrompia per preguntar-li si és possible dir que un pont té contraforts. Més tard hi tornava per demanar altres detalls tècnics sobre el pont. Concentrat en la redacció de la novel.la, ell constestava el primer que li venia al cap i tirava endavant. Passaven els dies i ella seguia atrapada en aquell pont que volia aixecar sobre un congost de *Camp Cataract:* si no sabia com estava fet, no acoseguia veure'l. Llavors Paul Bowles es va adonar que volia dir ella quan deia que escriure és "tan difícil".

Mai no se li havia acudit que en l'acte d'escriure es poguessin plantejar aquestes consideracions. Mai no s'havia trobat en la seva experiència com a escriptor –ni en la més absorbent i prolífica experiència com a compositor–, aquesta mena de problemes. I així és com allà on l'exigència imaginativa de Jane Bowles va produir unes narracions amb una intensitat poques vegades superada, la permeabilitat cap a l'experiència immediata que amara les ficcions de Paul Bowles ha convertit el seu Tànger en un mite. La ciutat internacional on es barrejaven races, cultures i monedes subministrava a Paul Bowles tota mena d'informacions, personatges i miratges.

Veiem-ne alguns exemples: la part més anecdòtica de l'argument de *Deixeu-la que caigui* està basada en una verídica –i famosa a Tànger– estafa que va patir un milionari anglès quan va intentar canviar

en el mercat negre uns quants milers de lliures esterlines, via Gibraltar, per comprar una mansió a la ciutat: un dels missatgers va desaparèixer hàbilment amb els diners del milionari i també amb els del canvista. El novel.lista refereix el cas en el pròleg amb la delectança del xafarder consumat.

D'altra banda, Paul Bowles acostumava a posar-se a escriure de nit. Solucionava les anades i tornades dels personatges, els diàlegs, els detalls i els ambients, basant-se en les coses que li havien passat, havia vist o havia escoltat durant el dia.

En el prefaci que obre *Cent camells al pati,* Paul Bowles ens informa sobre el mètode que va seguir en la redacció de les quatre narracions que recull: "Vaig començar a experimentar l'any 1960 amb la idea de construir històries, el tema de les quals consistís en elements dispars i personatges sense cap relació agafats directament de la vida real i ajuntats en un mosaic". El problema era crear una línia argumental que fes compatible amb els altres qualsevol episodi escollit, fer que cada capítol dugués a l'altre amb una aparença de naturalitat. Jo creia que amb el kif com a intermediari, les barreres que separen els elements no relacionats podrien ser destruïdes i els episodis desconnectats podrien ser forçats a una relació simbiòtica. Vaig fer una llista d'un grup d'incidents i situacions que havia observat o sentit aquell any".

A partir d'aquest llistat heterogeni de motius, Paul Bowles aconsegueix confegir quatre narracions admirablement travades i arrodonides. De fet, l'habilitat amb què dóna forma a materials tan diversos no està gaire lluny d'aquella que exigeix l'activitat del compositor de música per dansa, per teatre i per cinema –que ell era–, encarregat d'il.lustrar i reforçar ficcions que li vénen donades, ajustant melodies i temes, amb exactitud mil.limètrica, a escenes, colors i moviments, recreant una atmosfera, en aquest cas l'atmosfera ensonyada de la ficció i l'oralitat marroquina. No oblidem –i les memòries de Paul Bowles, intitulades *Without Stopping* i traduïdes al castellà amb el títol de *Memorias de un nómada* a la col.lecció "El espejo de tinta" d'editorial Grijalbo, així ho detallen– que Bowles es va passar bona part de la seva vida davant de pianos més o menys desafinats, llogats en els llocs més inversemblants, component partitures per encàrrec o per qualsevol que sigui el motiu que porta a un músic a compondre música.

L'autor es refereix, també en el prefaci de *Cent camells al pati,* al kif com a "soldador i dissolvent alhora per la construcció" de les narracions. Els mons que obre el kif –mons d'ombres refulgents, de presagis oraculars, d'endormiscada sensualitat i de projeccions en penombra de pors i desigs–, embolcallen i donen coherència als quatre paradissos artificials de *Cent camells al pati.* Però el kif no serveix en aquestes narracions tan sols per facilitar el muntatge argumental. D'una manera gairebé imperceptible el fum que s'escampa de les pipes s'espesseix al voltant del motiu implícit de les narracions: el joc i el vertigen de la simulació i la ficció. Com deia un consumat fumador de kif amic del narrador: "Una pipa de kif abans d'esmorzar dóna a un home la força de cent camells al pati". Potser també la força d'aquestes quatre narracions.

Manel Ollé

SEDUCCIONS

Una bromera de seducció

Hi ha una mena d'empreses editorials que han après a conjugar eficaçment el verb sempre difícil de la imatge. Editorials que es vesteixen amb un *look* particular d'elegància i saben presentar-se amb un aire de distinció que immediatament, els atorga l'atenció del públic, més enllà, fins i tot, de la qualitat dels productes que ofereixen. Al Principat n'hi ha algunes, d'aquestes editorials, que amb el nas d'un bon perdiguer, la tenacitat dels més tossuts i un bany d'escuma cosmopolita, aconsegueixen anar gairebé sempre, a la primera línia de sortida en la majoria de les curses que cal emprendre. I no destapo cap secret si dic que són editorials del caire de Columna, Crema o La Magrana, per citar-ne només tres. Empreses que en la pràctica són molt diferents, tot i l'agermanament imposat pel fet de tractar-se d'editorials mitjanes o relativament petites. Només relativament, però, perquè a l'hora de les xifres fan anar unes quantitats de venda a les llibreries que tenen parió amb les més grans. Editorials forjades a l'entorn d'un editor polivalent i tot terreny que aplega a la vegada, la responsabilitat gerencial i una direcció literària de tipus global. Si ens posem a primfilar, és fàcil adonar-se que Crema ha lluitat per esdevenir un paradigma del bon to a frec de l'exquisidesa i que ha dissenyat un projecte de criteris personalíssims, armat amb el *pedigree* que li atorga Jaume Vallcorba-Plana. És una marca de la casa que, de tant en tant, sembla traïda per la bromera d'alguna frivolitat, tot i que són frivolitats rendibles i de les que es defensen amb l'argument més savi del comerç: les vendes, un principi que ho justifica tot, si cal.

Columna, per la seva banda, és una opció diferent en la conjunció de dues alternatives de complementàries: garanteix la quota d'exquisidesa en la sèrie àuria dedicada a la poesia, i aposta majoritàriament per la contundència de la punta de llança, per arribar abans que ningú en tots els aparadors del *pret a porter* literari i sense amagar l'esforç ni la intenció de situar-se al capdamunt de la classificació entre les editorials catalanes. D'altra banda, si mai qualla per aquests verals un muntatge similar al des darrers narradors italians o americans, Columna té tots els números per menar-lo, acomboiat per aquest duet de capitans que són Miquel Alzueta, o l'agressivitat ben entesa, i Alèx Susanna, o la distinció *com il faut*.

La Magrana, que va començar com un territori de reserva del catalanisme més radical i impol.lut, ha obert camí en altres direccions i ha entrat amb contundència a la normalització de la literatura de gènere, però no ha bandejat, tampoc, els detalls d'elegància i exquisidesa que demostren una col.lecció com "Venècies" o el darrer tombant de "Les ales esteses".

La veritat, però, és que no valia parlar ni de Crema, ni de Columna, ni de La Magrana, ni d'altres editorials similars, com ara Empúries, ni del fet que es tracti d'editorials acomboiades pel dinamisme, armades amb un esperit raonable entusiasta que tenen molt clar, diria, el paper que els toca de fer en un futur que hom preveu més aviat magre. Repeteixo, que no és aquest el tema, sinó l'avinentesa d'un contrapunt paral.lel afermat al País Valencià, concretament a Alzira, i de bracet amb una realitat que ja comença a ser important anomenada Bromera.

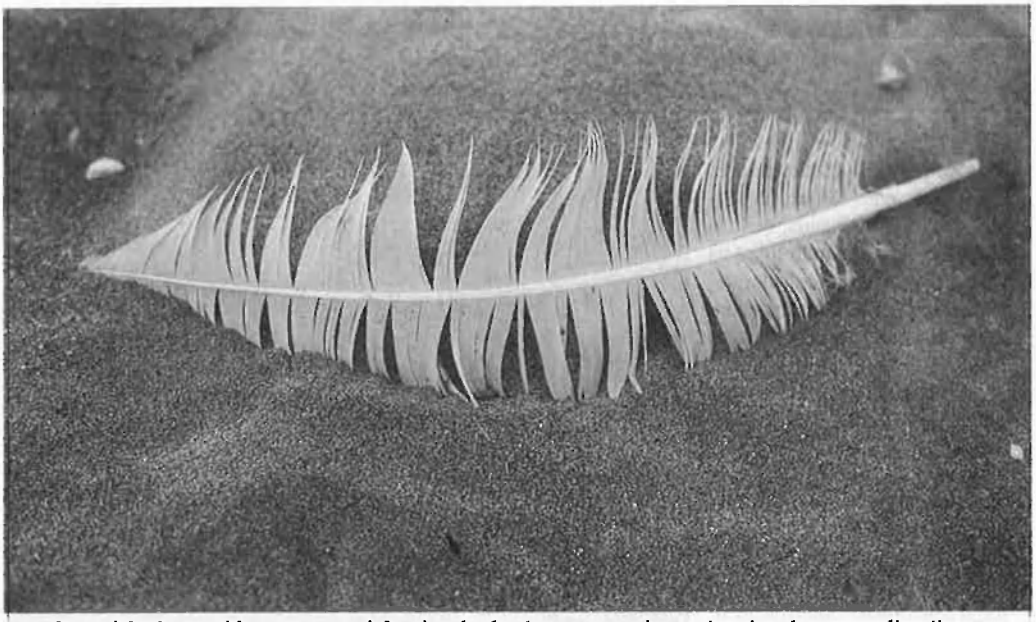
Des de la meva perspectiva, els llibres de Bromera –sobretot les col.leccions didàctiques– participen d'una tirada similar i d'unes característiques com les que assenyalava en parlar de Crema, de Columna o de La Magrana. Es fàcil d'endivinar-hi l'entusiasme de les empreses més joves, unes bateries carregades de dinamisme i una lúcida visió de la jugada davant del futur més immediat. Editar al País Valencià no és una feina senzilla i, per aquesta mateixa raó, em sembla que l'aposta important és treballar amb gràcia i solvència de cara a l'ensenyament. Així ho fa la col.lecció "A la lluna de València", ara com ara la de més prestigi de la casa, amb un disseny que fa equilibris entre "L'Espaver" de La Magrana i l'estatal "Biblioteca Didáctica Anaya", dues col.leccions, d'altra banda, ben introduïdes en els circuits de l'ensenyament.

No fa gaire, Josep Mª. Fonalleres ("EL TEMPS", 15-25/3/90), criticava que l'edició de *La metamorfosi*, de Kafka, no hagués tingut en compte l'esplèndida traducció de Jordi Llovet, a la vegada que dubtava de la validesa dels criteris emprats en la presentació de l'autor. Tot i que el gironí té una part de raó, diria que el fet és més aviat l'excepció que confirma la regla. En general, les traduccions són correctes i l'embolcall didàctic també. Per torna, el catàleg és eficaç, de fons i de forma, de cara als objectius que la col.lecció es proposa: la formació lectora dels xiquets i xiquetes valencians. Es tracta, per dir-ho en una síntesi de combat, d'una altra editorial que dibuixa amb contundència, nitidesa i criteri els contorns dels seus propi estil.

Isidor Cònsul

La paciència és una virtut

J.N. Santaeulàlia. Objectes perduts. *Edicions de La Magrana. Col.lecció "Les ales esteses" núm. 43 Barcelona, 1990. 140 pàgines.*

La facilitat amb què els escriptors catalans es posen a escriure contes representa un dels símptomes més clars de la banalització de la literatura que els darrers anys ha caracteritzat la producció editorial al nostre país. Es publica ràpidament i qualsevol cosa. La idea de formació, de treball d'aprenentatge, ha estat substituïda per la del *r i te de passage* de la primera publicació, que confereix a l'autor la dignitat d'escriptor. Aquest entusiasme irreflexiu ha condicionat també el públic lector. La uniformització de temes, l'emprobiment del llenguatge a partir d'un col.loquialisme inversemblant i les imitacions desastroses de precursors notables com Monzó obliguen el lector a acostumar-se a uns subproductes, alguns d'ells guardonats, que posen en perill la seva bona salut mental. No hi ha cap rigor. La gent que escriu contes sovint prenen aquest gènere com una mena d'entrenament per posar-se en forma i fer *la novel.la.*

Dit això, cal fer notar que el llibre *Objectes perduts* de J. N. Santaeulàlia (Banyoles, 1955) participa d'aquesta moda funesta de la precipitació, però amb el tret distintiu de ser un possible bon escriptor. L'estil al.legòric dels onze contes que integren el llibre significa un allunyament de la banalització *normal* de la literatura catalana recent. El seu català és ric en matisos, treballat i funcional, els elements que integren els seus contes són suggerents i el plantejament d'alguns d'ells és ambiciós. "Ancien Régime", "Gori" i "Objectes perduts" són tres excel.lents treballs que potser necessitaven una resolució més contundent, menys tova. Si Santaeulàlia hagués estat pacient, si hagués esperat una mica, hauria desenvolupat millor els símbols de, per exemple, "Ancien Régime" i, potser, s'hauria adonat que li calia certa malícia per acabar de fer de les seves històries unes lectures punyents d'una certa realitat. La paciència també l'hauria ajudat a deixar fora del llibre algun conte que desmereix el conjunt. Ara, passada la urgència de publicar, queda el repte. ¿Serà Santaeulàlia el bon escriptor que sembla que hi ha a *Objectes perduts* ?

Josep M. Lluró

Amor i odi

Núria Cadenas: Cartes de la presó. *Edicions 3 i 4. Narratives 3 i 4, núm. 18. València. 1990. 165 pàgines.*

Hi ha certes coses que en un estat de dret no haurien de succeir mai. Per exemple: que una ciutadana d'aquest estat –encara que a ella aquest estat no li agradi gens ni mica– es vegi privada de llibertat sense saber-ne exactament les causes. Aquest és el cas de Núria Cadenas. Els lectors d'aquest setmanari ja coneixen prou bé qui és Núria Cadenas –van ser aquestes pàgines les primeres que van acollir les cartes de la Núria–, però tot i així no estarà de més que *situem* el nostre personatge. I res millor que reproduir unes línies aparegudes a EL TEMPS: "la matinada del 9 de novembre de 1988, Núria Cadenas i Alabèrnia fou detinguda... li aplicaren la Llei Antiterrrorista sota l'acusació d'intent de col.locar un artefacte. Ni en el moment de la detenció ni en l'escorcoll posterior del domicili, la policia no pogué aportar cap prova que avalés l'acusació de què fou objecte". I, seguint amb EL TEMPS, ens assabentàrem que Núria Cadenas va ser maltractada físicament i psíquicament.

Des de Barcelona Núria Cadenas fou traslladada a Carabanchel i després a la presó de Múrcia. El greu del cas –jurídicament parlant– és que la Núria ha estat detinguda durant més d'un any sense cap acusació formal i, segons sembla, sense cap declaració firmada de la mateixa *acusada.* ¡Visca la legalitat existent!

Cartes de la presó és un recull de les lletres que Núria Cadenas –fundadora dels Maulets– ha anat adreçant als seus familiars i amics. Aquestes són unes cartes que, com diu la seva autora, estan vertebrades per "l'amor" i "l'odi". Amor a la seva família, als seus amics, a la Terra, a les companyes de presó, a la seva ideologia independentista, etc., i odi a les carcelleres, a l'estat que la té empresonada, al règim penitenciari. I, ben mirat, les raons d'amor i odi de la protaginista d'aquesta història són comprensibles. ¿A qui li agrada que el tanquin sense acusacions? ¿A qui li agrada que la facin despullar abans del *vis à vis* ? ¿A qui li agrada que l'obliguin a parlar en castellà quan ho vol fer en català? ¿A qui li agrada que limitin les comunicacions familiars directes?

En tot cas, i posats a ser una mica crítics, en *Cartes de la presó* hi ha una mena de discurs tancat i un tant militaritzat (i sóc conscient des d'on escriu l'autora) que no crec que porti enlloc. Parlar "d'enfrontar-se a l'enemic", de saber "quins són de veritat, els nostres amics", de "sofrir", de "flors que fan olor a victòria", etc., és, crec, un error. En qualsevol cas, i com diu Núria Cadenas, "sempre va bé poder contrastar opinions i discutir una mica". Sort, Núria.

Miquel Porta Perales

Un fràgil mosaic

Lluís-Anton Baulenas. Càlida nit. *Edicions 62, El balancí, núm. 229. 1990.*

L'experiència ens ense-nya que la literatura que es presenta, o que presenten, com a entretinguda, ben rarament ho és. I quan un llibre ha estat fet pensant en un lector delerós de passar una estona, no n'hi ha prou que l'autor hagi passat l'estona a escriure'l.

I després d'haver llegit unes quantes pàgines del darrer recull de narracions de Lluís-Anton Baulenas, *Càlidad nit*, premi Documenta 1989, ens adonem que no ho passarem tan bé com ens prometíem.

Es tracta de breus històries força heterogènies que s'encavalquen a partir d'un personatge nuclear, un *barman* saturnià i observador, aparentment deslligat de la intriga, i d'un escenari que serveix de fons i de frontissa: les hores que s'escolen a la barra d'un cèntric *drugstore*. L'acció alterna entre la narració principal i les històries adjacents. Cada relat representa un aspecte d'aquest microcosmos nocturn que l'escriptor ha volgut construir: la

instantània d'unes figures desarrelades, nòmades de la nocturnitat, lliurades al joc de la imaginació, de la solitud, i a d'altres jocs menys amables en una ciutat sedentària i adormida. Però Baulenas no ha satisfet una de les primeres exigències d'una escriptura de ficció: crear un gruix, transfigurar la primera matèria de l'observació. I s'ha quedat en una opció freda que no ens comunica una experiència de la paraula. Així, aquesta enfilada de fragments de la nit contemporània són un ben fràgil mosaic. La seva motivació es revela imprecisa i anodina, l'oci s'hi trasllueix, i també la rutina, però enlloc s'insinua l'ofici de l'escriptura. El ritme és ondulant i reiteratiu. L'humor, fàcil i desproveït de subtilesa. L'única cara de la nit que descobrim queda, doncs, a la superfície. A voltes, aquella cansada poesia de la lluna a la canalera. A voltes, res.

Una certa fixació temàtica ha distret el nostre autor, pensem, de l'únic envit que valia la pena jugar: el de l'estil. I l'afany massa evident de cercar una complicitat amb el lector no fa sinó tornar-se en contra seva. Aquestes tretze estampes nocturnes tocades per l'esfumí d'una modernitat plena de llocs comuns (i no només de llenguatge) no solament denoten una concepció literària intuïtiva i poc escrupolosa, sinó també una resolució apressada, sense gens d'ambició, amb un tractament lingüístic anecdòtic i, finalment, arran de terra. El seu propòsit és lleuger però no ha jugat rigorosament amb aquesta lleugeresa. Hi ha pocs indicis que vagin més enllà d'un epidèrmic exercici o d'escrivent, poc espai per a l'aventura de llegir.

Vera Orlova

Poesia i crítica

Jaume Pérez Montaner. Subversions. *E. Climent, editor. València 1990, 253 pàgs.*

En general, en totes les literatures són escassos els estudis o els panorames dels últims deu o quinze anys, més o menys, de producció. Aquesta afirmació continua sent vàlida si limitem la visió a un determinat gènere o a un autor. En el cas de la literatura catalana la cosa resulta òbvia per les mateixes condicions que pateix, les quals la limiten en aquest sentit i en tants d'altres.

Però en marge de les estretors, específicament nostres, el fet és que no resulta fàcil proporcionar una visió panoràmica d'una literatura que encara està fent el seu camí, que malda encara per imposar les seues obres i els noms dels seus autors. Ens manca no sols el sentit històric per situarles, sinó també el coneixement –la lectura– d'una producció d'escriptors joves, el nom dels quals encara no *sona* perquè la seua obra no sol passar –o molt poc– pels canals habituals de difusió.

Afortunadament, però, una part almenys d'aquesta producció troba entre els crítics –companys o no de generació– les primeres temptatives d'aproximació i anàlisi. Generalment molts d'aquest textos es publiquen en revistes literàries d'àmbit reduït, per tant, l'abast i l'eficàcia promotora dels autors comentats resta sempre bastant limitada. Així i tot, van obrint-li camí, van acostant-la al públic i als editors i, sobretot, contribueixen, en bloc, a l'estudi panoràmic, *in fieri* també, de la literatura actual; sobretot quan aquests textos són recollits pel seu autor i publicats en forma de llibre, perquè aleshores tenim a l'abast estudis escampats per diferents revistes. I el que és més important, tenim la possibilitat de llegir-los junts, cosa que permet una visió sintètica encara que siga parcial, limitada a uns autors i unes obres determinades. De més a més, trobem, alhora l'aventura d'una literatura i la del mateix crític que s'hi ha embarcat.

És el cas del recull *Subversions* de Pérez Montaner. Un recull d'articles apareguts al llarg dels vuitanta en diferents publicacions periòdiques, dedicats quasi exclusivament a la poesia, cosa que ja d'entrada dóna unitat al volum. Es tracta d'articles d'un crític que és també poeta, i que, per tant, ha estat en condicions òptimes per a reflexionar sobre una part de la poesia que s'ha anat fent en aquesta última dècada, ja per autors consagrats –com en el cas de Brossa, Estellés o Gimferrer– o que s'estrenaven amb una obra de qualitat –V. Alonso, V. Salvador, etc.– o simplement que començaven a donar-se a conèixer en llibres o antologies –*Brossa nova, L'espai del vers jove...*

Els textos de Jaume Pérez Montaner, els veiem, ara que els podem llegir com un bloc, com una reflexió interessant sobre el fet poètic, i també, com una sèrie d'*intervencions* en el moviment de la poesia actual, sobretot la del País Valencià. Reflexions i intervencions que estan fetes des d'unes posicions teòriques i poètiques en les quals el component nord-americà compta bastant.

Josep Iborra

Josep Ballester: "Fuster trenca amb la seua obra la docilitat de la postguerra"

Conegut sobretot com a poeta, Josep Ballester, s´ha interessat de sempre per l´assagisme de caire literari. Bona mostra en son els nombrosos articles i assajos publicats arreu. Ara, com a culminació d´una de les vessants que més ha estudiat, l´obra de Joan Fuster, ha tret a l´editorial 3 i 4 el llibre *Joan Fuster, una aventura lírica*, on estudia principalment la seua obra poètica.

–No obstant la significació de l´obra poètica de Joan Fuster, els estudis sobre ella son quasi inexistents.

–Sí, fóra d´algun article, pràcticament no hi havia res, fins i tot sobre el Fuster assagista, només alguna cosa d´Iborra o de Molas. Ens hi trobem doncs una personalitat ben important que està molt poc estudiada.

–Quina ha estat la major descoberta en estudiar la poesia de Fuster?

–Per davant de tot que és un poeta que val la pena, i que, contràriament al que va succeir amb Estellés, per questions de dades de publicació, Fuster si que influeix en els autors posteriors. Fuster ja havia llegit els francesos -va fer una antologia dels surrealistes- i la seua obra volia trencar la docilitat de la postguerra.

–Quins altres aspectes destaques dins de l´obra de Fuster que necessitarien un estudi en profunditat?

–Tenim tota la part assagística, que la podríem dividir, però, en moltes vessants: el que fa com a crític o com a historiador de la literatura, com a assagista en el

sentit més profund de la paraula, com l´entenia Montaigne , coses més reflexives. També caldria estudiar el Fuster sociòleg i "polític".

–Julià Guillamon, Vicenç Llorca, tu mateix... els joves escriptors s´interessen per l´assagisme. Creus que és un bon símptoma?

–No ho sé. El que tinc clar és que la gent que diem de la Generació del 70 no és això que diuen una generació normalitzada; ara, les noves generacions tenim un bagatge cultural en català que les altres generacions no tenien. Els nous escriptors, ho va dir David Castillo en la seua antologia *Ser del Segle*, estan més normalitzats. . També la Generació del 70 va rebutjar les generacions anteriors i nosaltres no rebutgem res. Pensa, per altra banda, que gran part de la generació ha passat per la universitat, i això ha deixat una empremta.

–Al teu llibre destaques alguns aspectes de la poesia de Fuster, com per exemple la ironia.

–Fuster va començar escrivint en un sentit molt simbòlic i, més tard, evoluciona cap a una vena més irònica, no sols hi ha ironia sinó que ell diu que cal fer una poesia antilírica, en contra de la poesia que s´estava fent fins aquells moments, un poc dins de la línia que marcava també per aleshores Octavio Paz. Fuster utilitza també una tradició surrealista, però no tant la francesa com el més peculiar de la península ibèrica. Es burla de tot i de tots, però d´una manera molt conscient. Ell vol intentar una escriptura nova però per a encetar etapes.

Ballester continua la seua tasca d´assagista i prepara un nou assaig sobre els més importants poetes de postguerra: Estellés, Valls, Xavier Casp o Maria Beneyto.

Xulio Ricardo Trigo

Notícia d'Aloysius Bertrand

L'originalitat d'Aloysius Bertrand radica en el *Gaspard de la nuit* i això com a conseqüència de la invenció del poema en prosa francès. Els poemes en prosa difereixen de la prosa poètica per la seua major brevetat i concentració; i el vers lliure per a evitar talls de línies. Els requisits, doncs, devien ser: la intencionalitat explícita de l'autor a compondre un poema en prosa; la unitat orgànica que ha de tenir tot poema (obra acabada, perfecta, tancada en ella mateixa); i la brevetat que implica la manca de digressions i desenvolupaments explicatius. Aloysius era conscient de la seua troballa genèrica, malgrat que finalment no arribara a veure publicada la seua obra (novembre 1842) i, dit de passada, ja m'agradaria veure-la publicada algun dia en la nostra llengua.

Picturalisme: Bertrand manlleva les tècniques pictòriques dels expressionistes *avant la lettre*. Subtitula aquest poemari "fantasies a la manière de Rembrandt et de Callot". Al prefaci també parla de certs models de pintors en els quals diu haver-se inspirat: Van Eyck, Lucas de Leyde, Brueghel de Velours... i Murillo, entre d'altres. És la seua l'actitud del contemplador que amb l'atenció pensívola s'impregna dels espectacles més ínfims i les imatges més fràgils per comunicar tant el grotesc, com el fantàstic i l'inquietant.

Fragmentarisme: interiorment, els poemes no progressen per continuïtat o lliscament sinó per despenjament o sacsejada. Tant en-aquells poemes que expressen un estat pur de l'ànima on trobem encara el model retòric de la meditació poètica; com ara en aquells que tracen acció dramàtica o còmica; o en aquelles evocacions descriptives i oníriques en les quals s'accentua encara molt més la tendència a la discontinuïtat. Exteriorment, els poemes es construeixen com diu Aloysius en les instruccions per a la impremta: "Blanquegeu com si el text fos de poesia... El linotipista advertirà que cada peça és dividirà en quatre, cinc, sis, etc., cobles. I deixarà grans espais en blanc entre aquestes cobles com si foren estrofes en vers". De vegades la cura en el detall fa pensar en procediments quasi realistes, però l'absència d'elements d'unió lògicament ordenats en la composició d'aquests microcosmos representa una tècnica regida per la imaginació, on les miniescenes i els miniquadros aconsegueixen trasmetre allò que hi ha de gran en la petitesa.

Encara podríem parlar de l'elaborada lluminositat d'aquestes escenes; de la concentració temporal i de la distribució dels elements textuals que la fan possible; de les inquietants imatges finals que resumeix el caràcter fantàstic, oníric o al.lucinant. Dels sortilegis, dels maleficis, de l'alquímia, de la qualitat o l'essència de l'art; de tants i tants temes comuns en la procuració estètica i moral dels romàntics, però això fóra matèria per a un altre dia. (Lectura feta a La Forest d'Arana, el 27-3-90)

Francesc Collado

SUMARISSIM D'URGENCIA

Gonçal Castelló

PRESTATGERIA

Gonçal Castelló, *Sumarísssim d´urgència*, Barcelona, El Llamp, 1990, 177 pàgs.

Història d´uns anys amargs i més aviat poc coneguts en una novel.la que va ser publicada plena d´errades l´any 79 i que, ara, podem llegir amb la seua forma original. Castelló té un estil clar i directe, d´un estricte realisme, que converteix les seues novel.les en textos ben llegidors i interessants.

Joan Cavallé, *El telèfon*, Tarragona, La Gent del Llamp, 1990, 46 pàgs.

Amb fotografies de Carles Fargas, un monòleg en dotze instantànies que funciona molt bé en la lectura i que potser seria una bona peça si es representés. Cavallé sap estructurar les escenes d´una manera que mou la curiositat del lector.

Josep Cuello i Antònia Maria Vidal, *Obrador d´experiments*, Barcelona, Graó, 1990, 97 pàgs.

Recull d´un ventall d´activitats i temes suggestius, fàcils de fer i a l´abast de tothom. Experiments que no requereixen utillatge especial, fets amb estris casolans: culleres, gots, tisores i cinta mètrica, posem per cas.

X.R.T.

Homenatges a Joan Valls

Isidre Martínez, Josep Lluís Lorca, Josep Lluís Roig, Alan Greus, Santi Vallés i Vicent Nacher protagonitzaren el passat 25 d'abril una lectura de poemes en homenatge a la figura de Joan Valls en la Universitat de València. Els poetes, tots joves universitaris, triaren una poesia de Joan Valls i llegiren posteriorment poemes propis dedicats a la memòria del poeta alcoià.

Amb l'acte, que va ser coordinat per Jaume Pérez Muntaner, es volia reivindicar el mestratge callat i moltes vegades amagat que la figura de Valls ha exercit sobre molts dels joves poetes del País Valencià.

Un 25 d'abril per a la reivindicació nacional i poètica i un primer de maig, dia del treballador i aniversari del naixement de Joan Valls amb un altre homenatge, organitzat aquesta vegada al cafè Lisboa pel poeta Manuel Rodríguez Castelló.

En definitiva, la presència renovada d'un poeta que va patir amb el desconeixement el seu volgut aïllament a

Alcoi i que les noves generacions reivindiquen per tal que la seua obra arribe a ocupar el lloc que mereix dins la poesia catalana. *J.S.*

El Tirant i Gimferrer a 'Cultura'

La revista *Cultura* del més d'abril s'ha sumat al corrent general de celebracions sobre els cinc-cents anys del Tirant lo Blanc. El tema ocupa l'habitual dossier central de la revista i ha estat coordinat per Isidor Cònsul que ha comptat amb la col.laboració d'Anton M. Espadaler, Albert Hauf, Ferran Gadea, Martí de Riquer i Josep Ma. Benet i Jornet.

Però potser el més destacat del número és l'excel.lent entrevista que Julià Guillamon fa a Pere Gimferrer. L'autor d'*El vendaval* no sols fa un repàs a la seua obra i ens diu dels seus pròxims projectes, que passen –¿qui ho anava a dir fa poc temps?– per la poesia, sinó que també analitza amb una gran claredat de perspectives l´estat actual de la literatura i els camins possibles a recórrer: "la nostra posteritat és el passat de la literatura. Es a dir, el nostre punt de referència, allò davant del que hem de respondre i que en definitiva ens donarà la capacitat de judici, és el que hem heretat. En la mesura que sapiguem inserir-nos en la poesia rebuda, sabrem fer poesia nova."

Cal no oblidar tampoc l'estudi de David

Castillo sobre "Les revistes de creació en català", un treball que feia falta.

X.R.T.

EN BREU

Montserrat Roig treu a la llum un nou llibre, un recull d´articles publicats originàriament a *El Periòdico* de Catalunya, al llarg de quatre anys. Cada matí els lectors podien desdejunar-se amb els seus "melindros". Ara, Edicions B, ha decidit traure´ls en format de llibre. Aquests "melindros" podran ser, doncs, llibre de cap-çalera. Aneu amb cura, però, ja que la dolçor del títol es transforma de vegades en àcid cítric, no en va la Roig té fama de bona polemista.

Dins el cicle de conferències que l´A-juntament de Gandia vé desenvolupant sobre la figura de Tirant lo Blanc i la novel.la cavalleresca, el pròxim dia 4 de maig tindrà lloc al Saló de Foment d'A.I.C., a les 20 hores, la quarta conferència a càrrec d'Anton Espadale, que parlarà sobre "Les guerres del Tirant".

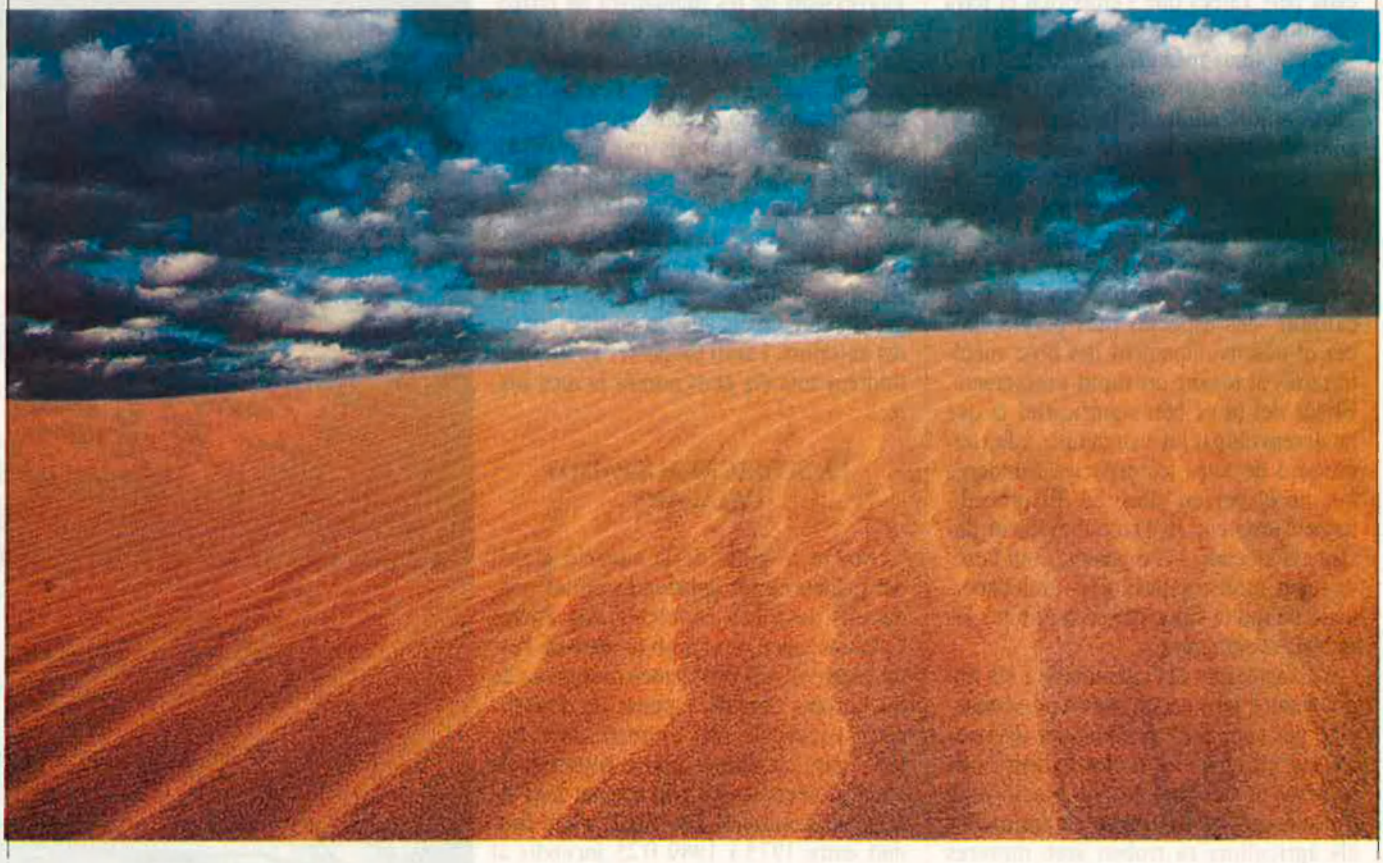
El dia 27 d´abril es va inaugurar a la Casa Municipal de Cultura de Dénia una exposició sobre Revistes Literàries Valencianes (1969-1989). L´exposició ha estat organitzada per l´Institut d´Estudis Comarcals de la Marina Alta, l´Institut de Cultura Juan Gil-Albert i l´Escola-Taller Castell de Dénia, i serà visible fins l´11 de maig. La iniciativa ha nascut a partir del dossier que la revista *L´aiguadolç* oferia als seus lectors en el número 10 al voltant de les principals revistes literàries valencianes.

X.R.T.

CIENCIA I MEDI AMBIENT

L'arribada del desert

La desertització constituex a hores d'ara el problema més greu dels que pateix el nostre medi ambient, a més de ser el que tindrà les pitjors conseqüències a curt terme.

En els diaris es tracten molts temes relacionats amb el medi ambient com a notícies d'actualitat que més tard són oblidades i arxivades amb molta facilitat, sense haver-los trobat cap solució. Per aquesta raó, en tenim ara una situació provocada per l'acumulació dels nostres errors. Aquests poden relacionar-se amb l'avanç actual del desert des del Sud de la península.

La situació actual demana un canvi amb la finalitat d'aturar aquest avanç amb una nova política agrícola, ramadera i de repoblacions. El treball fet per la defensa del medi ambient en el últims anys no va a l'hora, tot i que siga actualitat com a mostra d'una bona política en els diaris i la televisió. Per exemple, un diari valencià deia, el març de 1987, que la zona afectada per la pluja àcida als Ports i al Maestrat seria declarada parc natural, i encara esperem. Fa poc temps que la premsa es feia partícip d'una opinió molt parcial sobre la situació del parc natural de l'Albufera de València, que segons aquesta font havia estat millorada, mentre que prop de 5.000 indústries continuaren vessant els productes de rebuig. Naturalment, no caldria sinó que haguérem de felicitar-los. Aquests exemples són bona mostra d'una despreocupació més en general per la part de l'administració.

Però, ¿quines solucions hi ha per a aquests problemes, i en concret per a aturar la desertització de les nostres terres?

CONCEPTE DE DESERT

Ja s'ha deixat de banda el criteri simplista que qualificava com a desert tota regió terrestre que tingués menys de 250 litres de pluja per metre quadrat i any. Ara en tenim un altre que té més en compte altres factors com l'índex d'aridesa que ens relaciona l'aigua que cau amb la que s'evapora. Aquest paràmetre estarà per sota de l'u en zones molt hu-

mides, entre l'u i el quatre quan siguin subhumides, entre el quatre i el deu per a les semiàrides, deu a cinquanta per a les àrides i amb un índex d'aridesa per damunt de 50 les zones hiperàrides –per exemple, el desert del Sàhara en té un pròxim al 200.

Els factors que afavoreixen l'actual situació pre-desèrtica de les nostres regions són la desaparició dels boscos i de tota la cobertura vegetal a causa dels incendis, les pluges àcides, la degradació per residus, etc..; i també l'erosió provocada pels xàfecs que s'emporten el terra de cultiu.

El problema més greu ara tot just és el gran nombre d'incendis en totes les regions riberenques de la Mediterrània, amb 50.000 indendis per any, agreujats pels incendiaris –amb diferents interessos–, l'actual política de repoblacions i per la nostra pròpia deixadesa.

Amb tot, sense tancar el ulls, les entitats encarregades repoblen amb pi i eucaliptus –les espècies més perjudicials per al desenvolupament del bosc mediterrani– al.legant un ràpid creixement. El cas del pi és ben significatiu, ja que ha desenvolupat un sistema per a l'exterminació de totes les espècies frondoses que no el deixen viure bé. El procediment consisteix en l'autoimmolació durant els incendis –compostos, com la seva reïna, molt combustibles– amb l'aportació de molta calor per cremar totes les espècies enemigues.

En l'actualitat els indendiaris i les imprudències provoquen més d'un setantacinc per cent dels incendis per diverses causes. Hi ha zones on les indústries de la fusta decideixen la repoblació amb espècies per al seu propi enriquiment i els agricultors es troben amb mesures que no els afavoreixen, decidint per aquesta raó la crema del bosc. També hi ha indústries que fabriquen pasta de paper i que es troben a les zones amb més incendis per a l'aprofitament gratuït de la fusta, com ara una que va obrir-se a Galícia i que ha vist com els indendis al seu entorn s'han multiplicat des de la seva aparició. ¡Això sí que és tenir sort!

L'erosió està també relacionada amb la desaparició d'aquesta massa arbòria i com les nostres regions coneixen ruixats molt forts, és un problema que tots patim de prop. Les primeres conseqüències són per als agricultors, que veuen com les collites i les seues cases queden arrasades tots els anys i que relacionen equivocadament les pèrdues amb una intensitat de pluja "mai vista".

La realitat és una altra, ja que des de sempre les pluges caigudes a la zona del País Valencià han estat semblants, però no l'actual situació pre-desèrtica. La zona ocupada ara per l'horta tenia –en els temps dels àrabs– una vegetació abundant que a hores d'ara no té. Aquesta frenava l'acumulació de l'aigua als torrents amb el consegüent alleujament dels rius que no es desbordaven amb la facilitat actual.

D'un temps ençà, la destrucció dels boscos i de tot tipus de vegetació als aiguavessants de les muntanyes ha provocat les riuades que a poc a poc ha aconseguit erosionar moltes zones. La solució, per una banda, és la canalització dels torrents amb la consegüent eliminació dels cultius actuals que han envaït l'eixida natural de les aigües a la mar, i per l'altra la repoblació total de les muntanyes pròximes, a fi d'evitar la caiguda sobtada de l'aigua pels aiguavessants. Aquests problemes aniran fent-se més greus si ara no els aturem amb les mesures anteriors, i amb tot potser en un futur tindrem sota els peus només la roca mare.

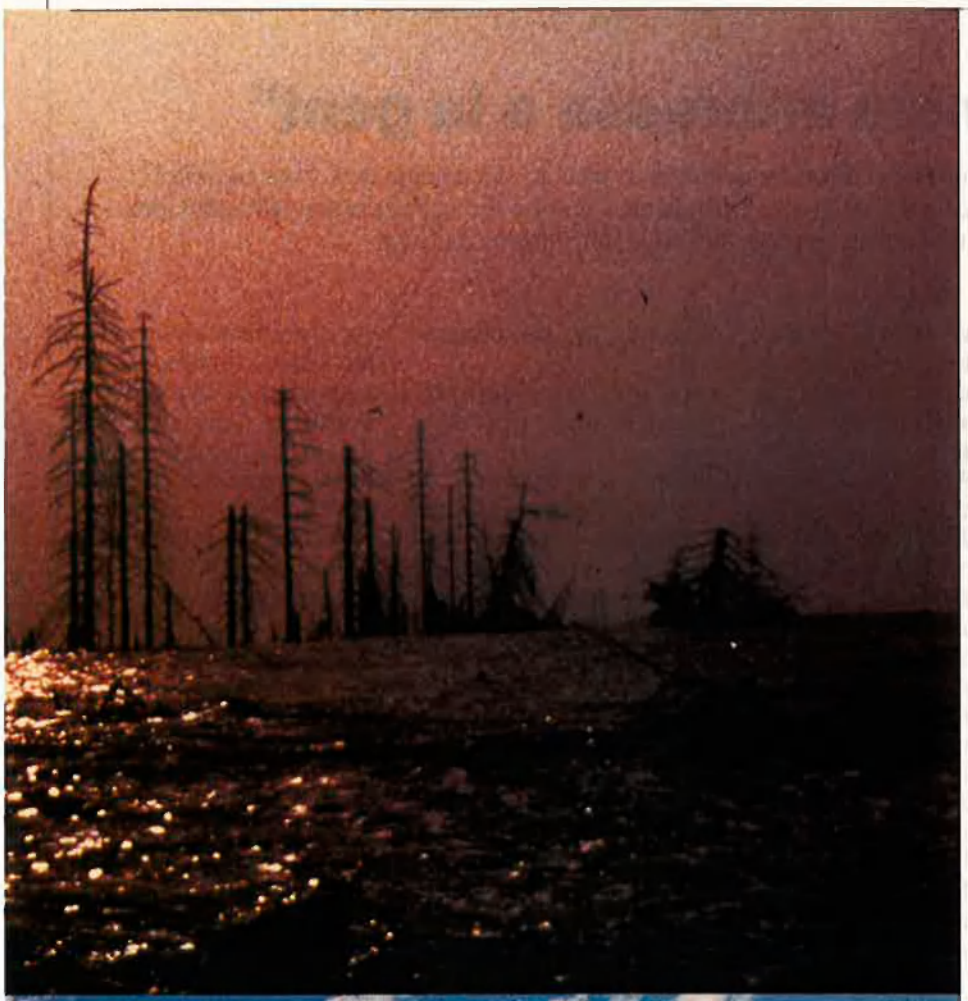
LA SITUACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS

Sovint es parla de la situació global del planeta sense aprofundir en les condicions de zones concretes. Els Països Catalans tenen, junt amb la resta de l'estat espanyol, els problemes més greus de tot Europa, dins de l'apartat de desertització i incendis. Per exemple, hem tingut durant els últims quinze anys més de 15.000 incendis que han cremat més de 600.000 hectàrees. Per Km2, s'han produït entre 1973 i 1989 0'25 incendis al País Valencià, 0'22 a Catalunya i 0'34 a les Illes. Això dona 0'24 incendis/Km2 per tots els PPCC. Els País Valencià és la regió més afectada i després dels últims incendis devastadors –com ara el que va ocórrer a l'Alt Palància fa més de dos anys– es troba en una situació bastant compromesa.

L'explotació del sòl als Països Catalans va començar fa uns 10.000 anys durant el Neolític, quan va aparèixer el pasturatge amb ramats que patien les conseqüències d'estius molt calorosos i secs. Així, quan la vegetació anava desapareixent i assecant-se per la calor, els ramats havien de cercar zones més humides a les valls o bé a les muntanyes.

Com a conseqüència d'aquesta política destructiva durant generacions, tenim

el pas del bosc als matolls en només 10.000 anys. El canvi de clima també ha incidit en la formació d'altres zones desèrtiques, com ara el desert del Sàhara. La magnitud d'aquesta participació del clima no es pot mesurar encara, però la influència de l'home en aquest aspecte ha estat decisiva en totes les zones de la Mediterrània.

UNA VISIÓ GENERAL

Tots hem llegit alguna vegada que les condicions del nostre planeta per al desenvolupament de la vida han estat molt excepcionals, i que és difícil la reproducció d'aquestes dins d'una galàxia –encara que no coneixem la magnitud d'aquesta probabilitat. Els planetes, per les seues condicions orbitals –inclinació de l'eix de rotació, distància a l'estrella que els proporciona la calor, etc...–, rebutgen com més va més la vida en la seva superfície, i per aquesta raó hauríem de lluitar contra el nostre destí mitjançant la inserció d'allò que els planetes més rebutgen: la vida vegetal. En aquest aspecte s'ha de procurar que les repoblacions siguen per a un futur llunyà, no només per l'aprofitament econòmic a curt termini, ja que serà molt necessària la proliferació de la vida perquè no desaparega en un futur massa proper.

La situació actual pot descoratjar-nos, però encara hi pot haver solucions aportades per nosaltres i per la mateixa naturalesa. Els canvis de temperatura al planeta provocats per les característiques orbitals, com també els moviments tectònics que ja s'han mencionat abans, podran transformar el clima de moltes zones de la Terra no només per a millorar. No obstant, com que ens trobem ara en el començament d'una nova glaciació, les pluges i el fred potser augmentaran les condicions de vida per als vegetals.

Així, l'avanç del desert és molt relatiu i les condicions actuals més conegudes –com ara la sequera del Sahel, la desertització de les regions semiàrides a l'entorn de la Mediterrània, etc...– ja van esdevenir-se al segle XVIII coincidint amb l'últim tram de la que podríem anomenar *petita glaciació* de l'Edat Moderna. Per aquesta raó, és molt arriscat parlar de l'avanç del desert a llarg termini, tot i que en els pròxims anys la situació serà molt compromesa.

Josep M. Trigo

"La ciència interessa a la gent"

Vladimir de Semir és el creador del suplement de ciència i tecnologia de *La Vanguardia* i president de l'Associació Catalana de Periodisme Científic. En aquesta entrevista reflexiona sobre el paper dels mitjans de comunicació en la informació científica.

Com s'ha produït, a La Vanguardia, *l'evolució de quatre pàgines de ciència a un suplement de setze pàgines a color?*

—El primer suplement estructural va nàixer el 10 d'octubre del 1982, a *La Va nguardia*, el primer diari del nostre país –si més no, dels que es publiquen ara–, que ha tingut una secció de ciència i que ja tenia una tradició de més de 25 anys amb la pàgina de medicina de Lluís Daufí. Es va demostrar que hi havia un interès del públic i, sobretot, des del principi –i aquesta filosofia continua ara– el món de la ciència, força reaci al contacte amb els mitjans de comunicació, hi va començar a escriure, a ser el protagonista d'aquestes pàgines. Els altres diaris van agafar la torxa i avui tots els diaris importants tenen aquest suplement. I amb el nou canvi a *La Va nguardia* l'aposta va ser fer un suplement com aquest del dissabte, més el suplement de *salut* dels dimecres. I les vendes s'han disparat. Això vol dir que hem sintonitzat, una vegada més, amb el públic.

—¿És un cas únic en el món?

— Com a suplement a color, separat i de 16 pàgines, sí. Joan Oró em va dir fa poc que no coneixia cap diari en el món que dediqués un espai així a la ciència i tot allò que l'envolta.

— ¿El mot ciència *fa por perquè s'equipara a complexitat?*

—Fa por perquè els científics tenen un llenguatge propi i s'entenen entre ells. L'èxit d'aquest suplement és que hem sabut trencar aquest llenguatge i adaptar el nivell a la gent. No oblidem que la ciència és part de la cultura i forma part del llenguatge del carrer. Potser la gent no sap exactament què és l'ADN, però sí que sap que és una cosa bàsica per a la vida. I els científics s'adonen que la seva feina té una sintonia social.

—Els mitjans de comunicació, ¿preparen l'individu per al ràpid canvi tecnològic?

—Això no hauria de correspondre totalment als mitjans, sinó més a l'escola. Els nens haurien de veure que les matemàtiques o la física són una part de la cultura. Nosaltres no hem de tenir la responsabilitat única.

— ¿Per què la ciència crida l'atenció del públic?

—Els editors dels diaris nordamericans, en la reunió de l'any passat, van arribar a la conclusió que cal donar a la gent la informació que vol, no la que els editors creguin que la gent vol. Dels sondejos que han fet s'ha arribat a una conclusió que sembla òbvia, però que no sempre es té present: la gent vol saber sobre allò que l'afecta. A la gent li interessa molt la *perestroika* o el mur de Berlín. Però sobretot vol saber coses que l'afecten directament: coses sobre l'oci, la salut, l'economia familiar, el medi ambient i la ciència, amb tot allò que l'envolta. El 83% dels enquestats per l'*USA Today* diu que una de les seves prioritats és la informació sobre el medi ambient. I medi ambient, indústria, tecnologia i ciència estan molt lligats. En els nostres mitjans de comunicació hi ha una prevalença massa gran de política i temes literaris, que també hi han de ser, però compensats.

—¿Tenen també responsabilitat en la imatge de la ciència?

—Tenim una tendència, de vegades, a frivolitzar o a sensacionalitzar els temes. I això potser és un error. Perquè el lector pot ser inculte, però no beneit. Sap quan li dones una informació ben contrastada. Les veritats absolutes no existeixen i tot s'ha de relativitzar. Cal saber trobar el punt de rigor i seriositat.

—¿Una formació científica pot arribar a ser perillosa?

—Evidentment. Hi ha diaris –no vull dir noms– que han comès errors greus, amb la qual cosa perden la seva credibilitat. Encara que sigui contradictori que un periodista digui això, crec que en els temes científics i tecnològics, però sobretot en els temes mèdics, és millor esperar 24 hores i donar la informació contrastada que no buscar el gran titular. Tots voldríem dir que s'ha trobat la vacuna contra la sida. Però no podem titular, com va fer un gran diari espanyol, "El 90% dels càncers són curables", per la mala interpretació d'unes declaracions. Això és jugar amb les esperances de molta gent. Hem de lluitar contra aquesta tendència periodística i, sobretot, assessorar-nos correctament.

—¿Qui ha de fer la informació: periodistes o científics?

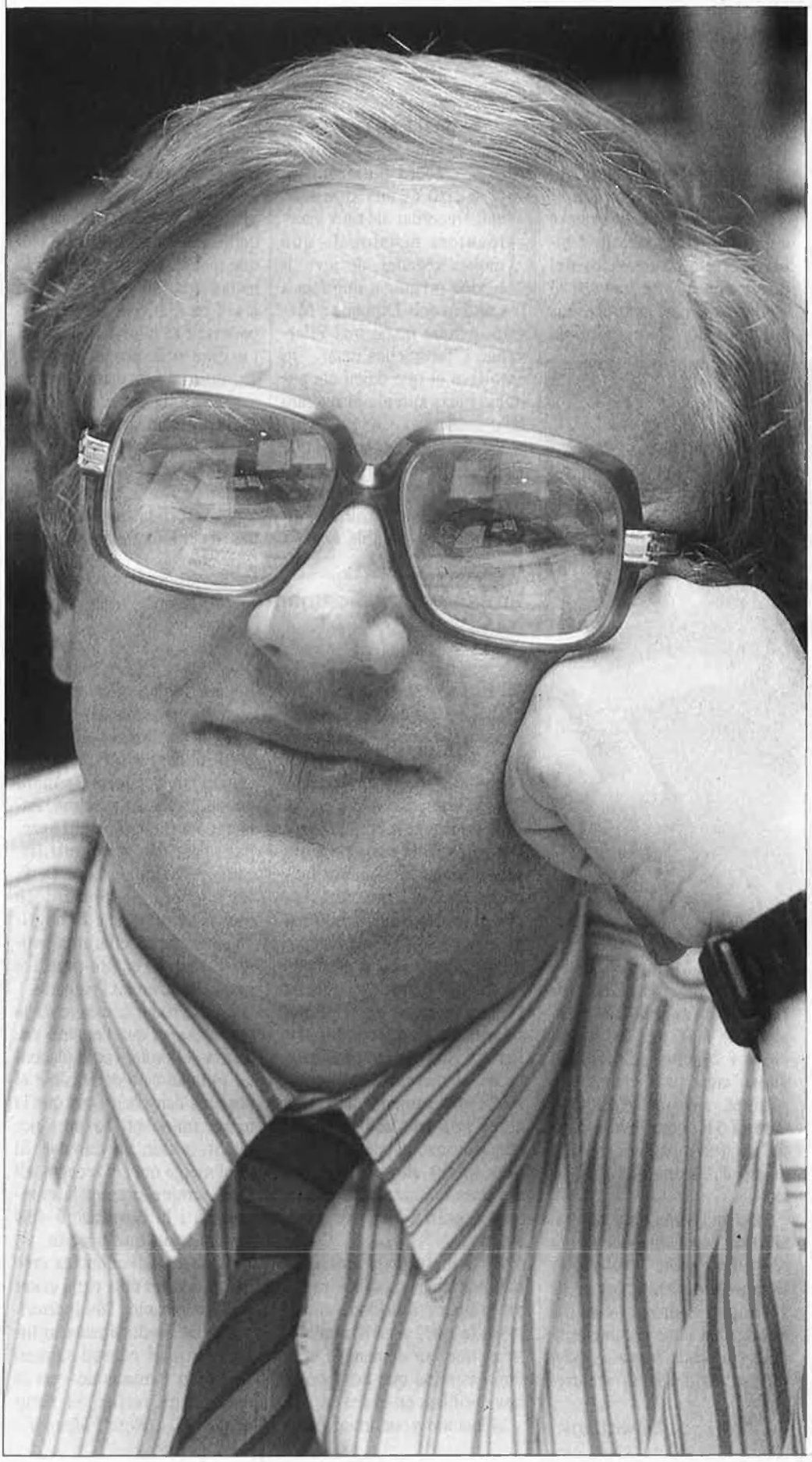
—Aquest és el gran tema. Crec que l'exemple el tenim en la informació econòmica, a la qual hi ha hagut una simbiosi entre periodistes i economistes. I també tenim l'exemple de la premsa anglosaxona, on treballen en equip periodistes, científics, comitès assessors. Aquí som més individualistes. A poc a poc hem d'aprendre a treballar en equip i signar els articles, com es fa en el *Newsweek* o en el *Time*, periodistes i científics conjuntament, ja que és el resultat d'un treball d'equip. Però això també ho han de tenir en compte els editors i els directors, perquè és costós. S'hi ha d'invertir més, perquè està en joc la credibilitat de la informació.

—La Fundació Dr. Antoni Esteve organitza un simposi a finals de maig. ¿Quin és el seu objectiu?

—El simposi del 30 de maig, organitzat per la Fundació Esteve amb l'assessorament de l'equip de Ciència de *La Va nguardia*, és una primera reflexió sobre tot això que estem dient. Fem venir experts de la comunicació científica, com Pierre Fayard i Dorothy Nelkin, junt amb representants de *La Stampa* o *Le Monde* i periodistes i científics de l'estat espanyol, per debatre aquests temes. És una reflexió seriosa sobre aquest nou tipus d'informació que està apareixent en els mitjans de comunicació.

— ¿Té algun significat especial fer-ho a Barcelona?

— Barcelona està de moda. La gent hi vol venir i de pas va a veure Gaudí. La Fundació Esteve està a Barcelona i *La Vanguardia* també, així com altres diaris amb secció de ciència. La revista *Ciència* torna a aparèixer. Però també hi ha previstes reunions a altres llocs. A València se celebrará un simposi iberoamericà a la tardor. Fa poc es va celebrar el congrés de pe-

riodistes científics espanyols a Madrid i una reunió a Lió.

—Recentment es va crear l'Associació Catalana de Periodisme Científic. ¿Quins són els seus objectius?

—És anar més enllà d'un simple simposi. Vol ser una organització que agrupi tots aquells que tinguin a veure amb la comunicació científica, siguin o no periodistes o científics. És una associació molt àmplia, perqué vol fer una reflexió constant sobre el periodisme científic. Precisament perquè toca molt allò que afecta la gent, com hem dit abans. Creiem que ha de ser constant la millora de les nostres fonts, la formació. Les facultats han de prendre's seriosament aquesta branca del periodisme, que es tracta tímidament. Les indústries han de veure que comunicar és vital per a elles. L'Associació vol ser un fòrum de reflexió constant. Tothom que hi vulgui ser, hi pot ser, tothom que tingui a veure amb la nostra llengua, tothom que se senti vinculat amb nosaltres.

—El nom dels Premis Nobel de Literatura són recordats per la gent, però els de Medicina, Física o Química, no tant. ¿Canviarà això algun dia?

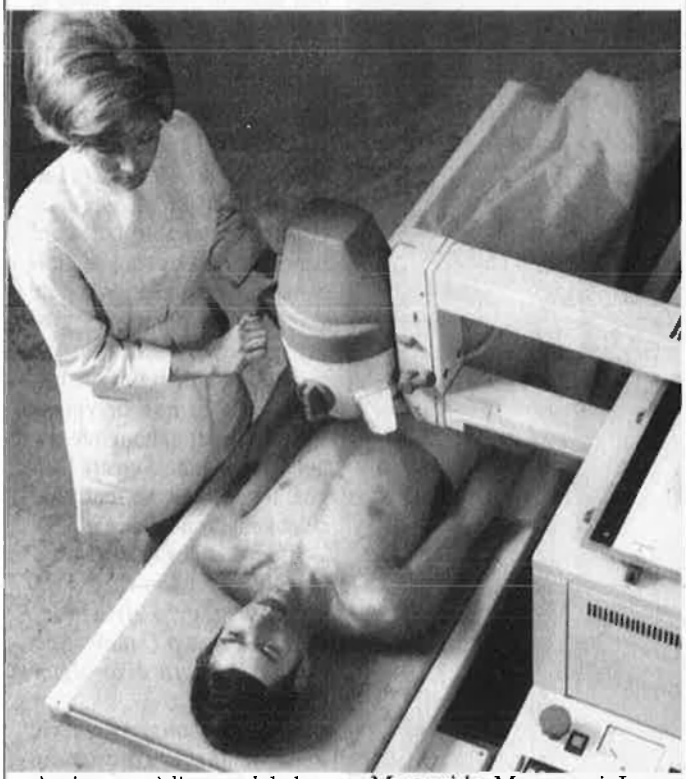
—Hem de lluitar per això. Pensem que la informació científica organitzada és una cosa nova en els mitjans de comunicació. Tenim una tradició amb noms com Comas i Solà, Masriera, Daufí, la revista *Ciència*. Però això comença a tenir un pes específic. Pensem que en la recent enquesta de la Conselleria de Cultura, es va veure que més del 50% de la gent no sap donar ni un nom de científic, però més del 50% tampoc no ha llegit cap llibre, científic o no, en els darrers tres mesos. La incultura científica és potser més greu, però és només una part de la incultura general que arrosseguem.

Josep Roura

La medicina, a través d'instruments i tècniques

LLIBRES

Els instruments utilitzats en medicina a través del temps, donen una bona visió de l'evolució d'aquesta pràctica científica. En aquest camp, acaba d'aparèixer el primer volum d'una contribució encomiable a aquesta història. Es tracta del *Diccionari històric d'instruments i tècniques mèdiques*, del doctor Felip Cid. El primer volum, de 382 pàgines, està dedicat a la cirurgia. L'obra està editada per l'Institut d'Estudis Universitaris Josep Trueta, amb la col.laboració de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica de la Generalitat de Catalunya i de la Fundació Enciclopèdia Catalana.

Felip Cid és catedràtic d'Història de la Medicina i director del Museu d'Història de la Medicina de Barcelona. Ha escrit diverses obres sobre la història d'aquesta ciència i ara es proposa realitzar una tasca tan rigorosa com extensa: preveu que aquest diccionari històric tingui quatre sèries de vuit volums cadascuna. Es a dir, un total de trenta-dos volums.

Cada article té una extensa exposició, il.lustracions i bibliografia. Adonem-nos del detall amb què ha treballat el doctor Cid, junt amb els seus col.laboradors Núria Gorina, Margarida Moragas i Josep Sánchez-Aldeguer. L'entrada "agents de l'asèpsia" té sis pàgines de text, tres d'il.lustracions i 21 cites bibliogràfiques; "antisèpsia" ocupa vuit pàgines, més una d'il.lustracions i 31 cites; "hernioplàstia" té tretze pàgines de text, quatre d'il.lustracions i 28 cites.

Es tracta d'una obra admirable i de bon llegir, que ens fa reflexionar sobre l'evolució de tècniques mèdiques, per tal de veure que el progrés científic és complex i que les eines emprades en cada època són significatives del camí recorregut.

Xavier Duran

Quan no s'entén d'un tema val més callar

POLS D'ESTELS

El president Tarradellas, amb el qual es podia o no estar d'acord políticament, però això és una altre afer, solia recordar als seus interlocutors ocasionals que moltes vegades, de jove, li havien preguntat què feia a la Cambra dels Diputats a Madrid, perquè quasi mai intervenia. I Tarradellas deia: "Jo escoltava el que deien els polítics, i així aprenia el que ara sé".

Vet aquí un savi consell que alguns, que volen o solen passar per intel.lectuals del nostre país –i també dels altres Països Catalans– sembla que els faci por seguir. El cas és que, de sobte, sembla que hagin descobert que la gent sent un especial atractiu per l'ecologia, per la medicina, per la qualitat i la composició del que menja. Per la ciència i la tecnologia, en poques paraules. I és clar, els angoixa no poder dir-hi la seva. I la diuen i es fiquen de peus a la galleda, com algun psiquiatre de mitja armilla a qui Freud donaria de bon grat una bona plantofada.

No fa gaire que un introspector de l'ànima humana –és a dir– escrivia que la dècada que recentment s'ha acabat, i

Embaràs i medicaments

IN VITRO

La societat de consum ens aboca a l'abús dels medicaments d'una manera inconscient i sense adonarnos que molts d'ells comporten un risc que s'hauria de preveure, sobretot durant l'embaràs. Tota dona i tothom sap –l'educació sanitària funciona més del que sembla– que hi ha determinats medicaments que no s'han de prendre durant l'embaràs, per exemple l'aspirina. Se'n desaconsella l'ús, en especial en el primer trimestre i en el pre-part. Però, i aquí rau el problema, hi ha al mercat farmacèutic molts medicaments que, entre altres principis actius, contenen aspirina i el pacient ho ignora. Molts antigripals, entre els seus components, porten àcid acetilsalicílic, és a dir, aspirina.

En la meva tasca professional quotidiana molt sovint havia d'aclarir a la dona embarassada que, aquell medicament que em demanava contenia aspirina que no s'acosellava utilitzar en el seu cas.

Menciono a continuació una llista orientativa de medicaments sovint emprats que poden ser perillosos per a l'embrió o el fetus: Aspirina (analgèsic); Cloramfenicol, gentamicina, tetraciclina, kanamicina (antibiòtics); Diazepan, Valium (tranquil.litzants); Vitamina A, B, D, E, K. La codeïna present en molts antitussígens i antigripals, no s'aconsella, ni a petites dosis, en el pre-part, i a grans dosis, en tot l'embaràs.

En el primer trimestre de la gravidesa en què l'embrió encara no el protegeix la placenta, és quan és més sensible al possible dany del remei que la mare, innocent, ha pres per guarir, potser, un refredat. Si és el metge qui l'hi recepta, ell ja té sempre present la composició i la dosificació dels medicaments que prescriu

Aquestes advertències crec que poden ser útils per a evitar l'automedicació, l'ús indiscriminat de medicaments utilitzats sense el consell sanitari –mèdic o farmacèutic– per la mare i, de retruc, el futur nadó.

Rosa Fabregat

pel que fa a la medicina, s'havia caracteritzat –com a únic progrés– per l'increment d'hipocondríacs. No recordo les paraules exactes, però la idea anava per aquí. Ho sento, que consti que m'he resistit fins ara a donar noms.

Jo, més humilment que els autoconsiderats patums, opino que la medicina déu n'hi do el que ha avançat, si més no en sistemes de diagnòstic i en els tractaments no invasius. A part –és clar– que la dècada no s'ha acabat, sinó que ho farà –ho sento pels mitja armilles– el 31 de desembre d'enguany.

La medicina ha avançat i ha servit, per exemple, per a evitar naixements de petits monstres; per a possibilitar una millor qualitat de vida a persones pràcticament desnonades; per a eliminar pedres de ronyó o de la bosseta de la fel sense necessitat d'obrir-te en canal. Ha avançat, fins i tot en descobrir que per tractar la depressió hi ha altres medicaments que l'Anafranil típic, que va malament per a segons quines persones, cosa que m'estranya que no sàpiga un psiquiatre.

I també ha servit perquè alguns poguessin guanyar alguns calerons escrivint en suplements de diaris, i amb ignorància supina, que la Medicina només ha servit per a incrementar el nombre de d'hipocondríacs.

Josep Català

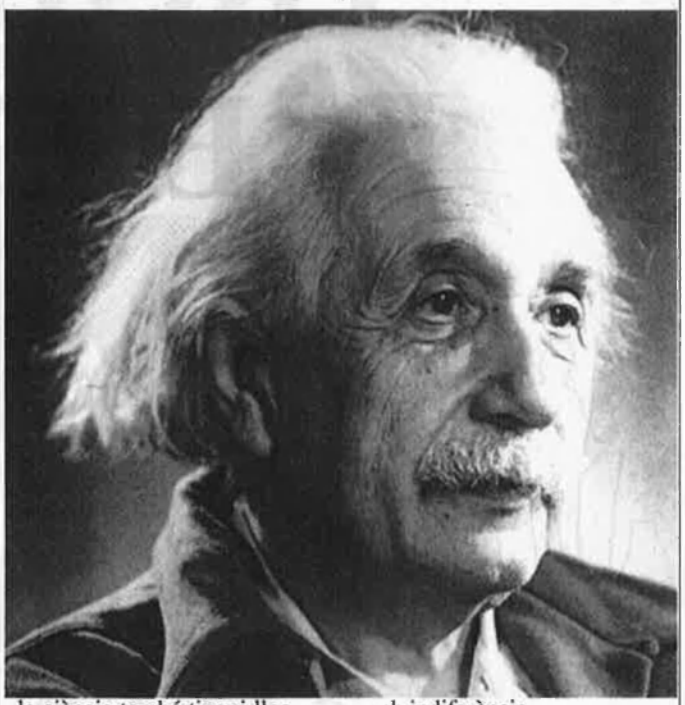

Ciència de tot cor

L'Assaltable

De vegades, a les anomenades *revistes del cor* –i no perquè tractin temes de cardiologia– es troben notícies científiques. Recentment, n'he llegit casualment dues. Una diu que Einstein va robar el Nobel a la seva primera muller. La segona explica que als Estats Units inverteixen milions per trobar extraterrestres.

No està gens malament que la ciència també tingui lloc en revistes d'aquest tipus. Entre receptes de cuina i remeis casolans, entre casoris i divorcis, festes i festetes, la *dolce vita* i les torres milionàries, Tites i barons, artistes i pseudo-artistes, la relativitat i els secrets de l'univers hi tenen cabuda.

Això no obstant, seria desitjable una mica de rigor. La notícia sobre Einstein es refereix a les tesis d'una historiadora americana, segons la qual la dona de l'eminent físic va influir notablement en l'elaboració de la Teoria de la Relativitat. D'entrada, però, la revista dóna per certa una simple teoria, a la qual s'oposen altres especialistes. I a més, Einstein no va rebre el Nobel per la seva teoria de la relativitat, sinó per la interpretació de l'efecte fotoelèctric.

Hi ha errors que amb la simple consulta d'una enciclopèdia no es cometrien. Però sembla que en informació científica no s'exigeix tant com en altres camps. Si algú digués que Cela ha rebut el Nobel pel seu *Diccionari secret*, l'afirmació no es rebria amb indiferència.

La tria de notícies per part d'aquesta premsa també està plena de lògica. Especialitzada en escàndols matrimonials, no pot obviar possibles problemes entre Einstein i Mileva Maric, que al final es van divorciar. I amb tanta atenció a la *jet set*, ja li agradaria que es trobessin extraterrestres de debó. A Marbella o a Saint-Tropez, els assistents a les festes sempre són els mateixos. Un toc exòtic extraplanetari vindria bé per a omplir una portada, que per la insistència en els mateixos personatges arriba a cansar.

Xavier Duran

Ensenyament en València

TROBADA D'ESCOLES

a VALÈNCIA-ciutat

DIUMENGE 6 de MAIG DE 1990

PROGRAMA

CERCAVILA

11'15. Concentració en la Plaça de la Verge.

11'30. Inici de la cercavila que anirà per Muro de Sta. Ana i el riu cap als Vivers amb:

- Dracs de l'escola de Sagunt i d'altres.
- Grup de dolçaines i tabalets de Meliana i Algemesí.
- Dolçaines de l'escola Gavina.
- Xanques de l'Escola Comarcal.
- Tren de l'escola de Catarroja, etc
- Moros i Cristians i música de Planes (Alcoià - Comtat).
- Bandetes de música...

FESTA AL JARDI DELS VIVERS

12'45. Entrada als Vivers amb la filada de moros i cristians.
•Gran traca de globus i solta de globus.

13'00. Actuació del grup de danses ALIMARA.
Simultàniament, tallers i paradetes.

14'00. Gran dansà amb el grup ALIMARA.

Dinar

15'30. Gran Festival amb:

- Actuació del grup de iaios de l'Escoleta Malvarrosa.

Teatre d'animació: Actuació del grup LA BURBUJA «MASCARADA MEDIEVAL»

17'45. Final de Festa amb una gran Filada.
Solta de globus.

Organitzen

- Escoles d'ensenyament en Valencià de l'Horta, València-ciutat i Camp de Morvedre.
- CAPPEPV.

AMB LA COL.LABORACIÓ DE:

GENERALITAT VALENCIANA • AJUNTAMENT DE VALÈNCIA • CAIXA D'ESTALVIS DE TORRENT

ECONOMIA

De quina manera Joaquín Sáez Merino va planificar el desmantellament de TYCESA

L'estocada a l'imperi Lois

Després d'haver gaudit de milionàries subvencions estatals, Joaquín Sáez Merino ha decidit desmantellar Textiles y Confecciones Europeas (TYCESA). Les seues promeses de manteniment de llocs de treball han caigut en l'oblit.

S'esgotava el mes de juny del 1984 i, en un sopar-homenatge a l'empresari valencià Joaquín Sáez Merino, algú li va preguntar al protagonista nocturn quina era la seua fórmula per a solucionar els problemes econòmics d'Espanya. Don Joaquín, president de l'empresa Textiles y Confecciones Europeas, SA (TYCESA), premi Empresa Exemplar de l'European Management Forum, "Triunfador de 1981" de la revista *El Europeo* i amb diversos premis a l'exportació concedits per la Cambra de Comerç de València –encara hauria de rebre el 1986 el Premio Seguro–, va contestar sense dubtar: 'Treballar més i gastar menys".

Ara, sis anys després, aquest empresari de 62 anys, natural de Millars (Canal de Navarrès) ha presentat un expedient d'extinció d'ocupació que, si es du a la pràctica, comportaria la pèrdua de 747 llocs de treball (el 57% del total de la plantilla) i significaria el desmantellament de la que va ser la primera empresa exportadora del País Valencià i la quarta marca mundial de pantalons vaquers.

Prototip de *self-made-man,* Joaquín Sáez Merino es va iniciar en el món dels negocis de la mà del seu germà Manuel. Tots dos compartirien interessos i adoptarien l'estructura familiar per a les seues societats fins que el 1977 Joaquín es va quedar amb TYCESA i Manuel amb l'empresa Sáez Merino, SA. Amb una facturació de 15.000 milions de pessetes i exportacions per valor de 2.300 milions, es va centrar en la fabricació i comercialització en exclusiva de la marca Lois per a l'estat espanyol i Canadà. Els seus productes també apareixen sota les marques Cimarrón, Caroche i Krony. Les últimes incursions de Sáez Merino, SA, a l'estranger han estat la constitució de dues *joint-ventures*, una amb plantes de producció a les

ciutats soviètiques de Leningrad i Taskent i l'altra a Mèxic, a l'estat de Zacatecas.

TYCESA, per contra, ha aconseguit fer-se amb una estructura internacional que s'escampa a l'estranger amb participacions a països tan dispars com Xile, Austràlia, Brasil, Itàlia, Finlàndia, Noruega, Bèlgica, Estats Units i Dinamarca. Un negoci amb una facturació pròxima als 12.000 milions de pessetes i un volum d'exportació superior als 6.200 milions de pessetes, el 28% de les quals té per destinació la RFA, el 17% França, el 13% Portugal i l'11% els membres del Benelux. Un entramat en el qual Joaquín Sáez Merino apareix com a president de TYCESA, Ibérica de Confecciones SA i Textil Navarrés, SA, societats complementàries que li han permès fer-se amb una quota considerable del mercat de roba de cotó sota les marques Lois (excepte Espanya i Canadà), Alton, Francis Montesinos, Gigante, Old Chap, Rio Grande i Risolutto, a més de comercialitzar sota llicència Coca Cola i Gloria Vanderbilt. També sota llicència ha comercialitzat fins al 1989 la marca Wrangler.

Precisament ha estat la forta entrada de marques estrangeres el que ha provocat un nou repartiment de la quota de mercat a l'estat espanyol, unes vendes que Lois va liderar fins al 1987, any en què Levi Strauss va ocupar el primer lloc de *ranking*. Després vindrien les incursions de Marlboro i Greens fins que les tres multinacionals es van fer amb el 40% del total del mercat interior.

UNA DESFETA PROGRESSIVA

La pregunta que flota en aquest moments en ambients empresarials és de quina manera una firma d'aquestes característiques i un passat avalat pels beneficis ha pogut arribar a plantejar el desmantellament de la major part del seu procés productiu. Per més que la direcció de l'empresa justificara l'expedient de suspensió de pagaments, presentat el passat 5 d'abril davant la impossibilitat d'afrontar els seus deutes, per motius de "pèrdua de competitivitat exterior, a causa de l'enfortiment de la pesseta i a la penetració en el mercat europeu de productes provinents de països amb baix cost d'obra", hi ha indicis que qüestionen aquest argument. Les xifres apuntades a la documentació –deutes per valor de 5.900 milions de pessetes, actius de 13.700 milions i 3.800 milions de pessetes per cobrar– no poden ser fruit d'una conjuntura momentània i sobretot es contradiuen amb les previsions de la mateixa direcció.

De fet, quan TYCESA va vendre el passat mes de maig la seua secció de filatura –integrada per Cointex Bunyol, Tycesa Alginet, Textiles Játiva, Tycesa Navarrés i Tycesa Millares– al grup basc TAVEX-Algodonera de San Antonio, operació per la qual, segons fonts sindicals, va rebre 4.500 milions de pessetes, un document intern de l'empresa assenyalava que la venda "serviria per al refinançament de la companyia".

Aquest text recollia que, d'acord amb la nova situació al mercat, amb les vendes s'establia un pla comerci al consistent a potenciar la xarxa comercial estatal, desenvolupar les franquícies amb marques pròpies, obrir una xarxa de tendes pròpies i traure al mercat productes de nou disseny per atacar el segment de la moda. Aquestes decisions tenien com a objectiu, segons TYCESA, "evitar la pèrdua dels llocs de treball" i assegurar "que la capacitat de producció futura serà la suficient per a les vendes esperades". Perquè, com assegurava aleshores l'empresari de Millars, "el futur de l'empresa està en el seu origen, la confecció".

No ha passat un any i Joaquín Sáez Merino ha incomplert les seus promeses i també es contradiu amb les pròpies previsions de vendes. Així, segons reflecteixen els documents interns de l'empresa, el conjunt de marques comercialitzades per TYCESA van suposar la venda d'1.492.200 unitats durant la campanya d'hivern del 1988 i més de dos milions en el mateix període del 1989. Les campanyes d'estiu han passat de 2.306.200 unitats venudes el 1989 a unes previsions de 2.186.000 per a enguany. La xifra conjunta de les dues temporades presenta, per tant, un augment de les vendes que no justifica la decisió de desfer la producció.

Aquestes dades reafermen la teoria mantinguda pels sindicats, on s'apunta que el veritable objectiu de Joaquín Sáez Merino és desfer-se de tot el procés productiu per quedar-se únicament amb la comercialització dels productes. Segons **Vicent Rodríguez**, membre de la delegació de tèxtil de CCOO, "des de la venda de la secció de filatura a Tavex, l'empresari, cada vegada que els treballadors hem denunciat maniobres, sempre ha manifestat que el futur estava clar i ha acusat els sindicats de desestabilitzar l'empresa".

D'altra banda, els sindicats també són crítics amb els tipus de gestió, excessivament paternalista i antiquada, realitzada per Joaquín Sáez Merino. "Una empresa de les característiques de TYCESA", assenyala V. Rodríguez, "no pot actuar moguda únicament per la voluntat del seu empresari i sense un equip directiu. TYCESA encara manté una estructura familiar quan la seua dimensió va molt més enllà".

EL POU SENSE FONS DE LES SUBVENCIONS ESTATALS

Com tantes altres empreses dels Països Catalans, TYCESA va decidir traure el màxim suc possible a les subvencions contemplades en el Pla de Reconversió Tèxtil, a través del qual el Ministeri d'Indústria va arbitrar tota una sèrie de subvencions a aquelles societats que volien millorar la seua gestió i presentaven plans d'expansió, de renovació tecnològica i projectes d'intangibles, imatge, disseny i moda. Eren, per tant, fons destinats a empreses en expansió.

De les bones intencions de l'administració central va saber beneficiar-se àmpliament TYCESA. Des del 1983 al 1985 l'empresa que capitaneja Joaquín Sáez Merino es va beneficiar amb subvencions per valor de 751.075.000 de pessetes alhora que el comitè executiu del Pla va proposar la concessió de respectius crèdits a càrrec del Banco de Crédito Industrial per dues quantitats de 345 i 300 milions de pessetes respectivament.

En total, quasi 1.400 milions de pessetes que van anar a les arques de TYCESA, als quals cal afegir dues ajudes de "formació a la qualitat industrial" procedents de l'Institut de la Mitjana i Petita Empresa Valenciana (IMPIVA) per un valor total de 2.200.000 de pessetes.

En aquest conjunt d'operacions va

INGRESSOS

AJUDES ESTATALS CONCEDIDES A TYCESA (1983-1985)

DATA	QUANTIA	RESOLUCIÓ
19-1/83	93.730.000	Subvenció
	151.650.000	Subvenció
	345.000.000	Crèdit
23-3/83	11.290.000	Subvenció
2-2/84	202.580.000	Subvenció
19-1/83	10.200.000	Subvenció
	3.750.000	Subvenció
27-10/85	91.300.000	Subvenció
	181.575.000	Subvenció
	300.000.000	Crèdit
	751.075.000	Total Subvencions
	645.000.000	Total Crèdits (Banco de Crédito Industrial)
TOTAL	1.396.079.000	

AJUDES AUTONOMIQUES (IMPIVA)

1986 ..... 2.200.000.
(Ajudes a la qualitat industrial)

INGRESSOS OBTINGUTS PER VENDES AL GRUP TAVEX de les societats:

Cointex Bunol
Tycesa Alginet
Textiles Játiva
Tycesa Navarrés
Tycesa Millares

4.500.000

PATRIMONI

MARQUES COMERCIALITZADES PER TYCESA

IL.LIMITAT

- Lois (execpte Espanya i Canadà)
- Alton (Únicament mercat espanyol i canadenc)
- Francis Montesinos
- Gigante
- Old Chap
- Risolutto

LLICENCIADA

- Gloria Vanderbilt
- Coca Cola

Wrangler (fins el 31/12/89)

TEXTILES Y CONFECCIONES EUROPEAS (TYCESA)

Administrador únic
JOAQUIN SÁEZ MERINO

Facturació
15.000 milions
Exportació respecte importació
39%
Principals estats als que exporta
RFA, Portugal, França, Benelux.

PARTICIPACIÓ DE TYCESA EN FILIALS A L'ESTRANGER

- Tycesa Chile S.A.
- Tycesa Brasil Industria de Confeccoes Ltd.
- Lois Australia Pty Ltd
- Tycesa Italia, SRL
- Tycesa Finland OY
- Lois Norway A/S
- Jeans Sport Wear USA
- Tycesa Denmark A/S

CONSEQÜÈNCIES SUSPENSIÓ DE PAGAMENT

PRINCIPALS DEUTES
(en milions de ptes)

Banco de Crédito Industrial	750
Banco Central	357
Banesto	292
BBV	225
Banco del Progreso	229
Banco de Crédito y Comercio	198
Banco Herrero	178
Banco Credit Lyonnais	117
Banco Hispano	115
Banco Pastor	98
Banco Popular Industrial	79
Banco Zaragozano	72
RSP	74
José Serra Vidal	29
Puigneró	17
Pol Silvester	16
Sesime	14
Bosch Mir	12
Ismar Moda	10
Fabra y Coats	8
Hisenda	250
Seguretat Social	350

EXPEDIENT EXTINCIÓ D'OCUPACIÓ

CENTRE	PLANTILLA ACTUAL	PROPOSTA REGULACIÓ
Administació central i comercial	167	60
Quart de Poblet (magatzem central)	45	44
montcada (direcció i estudi)	55	53
Quart Poblet (magatzem de primeres matèries	18	18
Montcada Confecció	215	215
Requena fàbrica	308	308
Villarobledo fàbrica	49	49
Baeza fàbrica	446	—
TOTAL TREBALLADORS AFECTATS	747	
% respecte plantilla actual	57%	

Papallona

Levi Strauss, Marlboro i Greens han desbancat Lois a Espanya.

intervenir decisivament el despatx d'advocats ubicat a la plaça d'Alfons el Magnànim 5, des d'on els seus titulars, els advocats **David Castillo, Manuel Calvé** i **Pere Agramunt** s'encarregavan de formalitzar les peticions de les subvencions. El mateix equip, exepte Agramunt, que ara ha elaborat l'auditoria sobre la qual TYCESA ha presentat la seua suspensió de pagaments i el consegüent expedient de regulació. Un estudi que, segons el mateix autor, l'auditor **Rafael Tormo Aguilar**, "es basa en la revisió limitada dels balanços i comptes d'explotació de pèrdues i guanys" i que no és acceptat pels treballadors per considerar-lo parcial i sense fiabilitat. Per contra, els sindicats demanen que siga l'administració qui encarregue una nova auditoria.

Junt amb aquestes injeccions de capital, TYCESA es va beneficiar també dels beneficis fiscals derivats de la fusió per absorció de les empreses Textil Millares, Cía Industrias Textiles SA i Textil Navarrés (Expedient 362, del 19-I-1983) i el 1985 es va acollir a la declaració d'"indústria de temporada", la qual cosa el va exonerar del pagament de les quotes a la Seguretat Social durant períodes de 60 dies i la consegüent modificació de les relacions laborals en períodes de mig any.

Ara els treballadors critiquen la gestió que s'ha fet d'aquests tractaments proteccionistes i de la nul.la repercussió que ha tingut en el manteniment dels llocs de treball de la plantilla, principal sacrificada en l'expedient de regulació d'ocupació que ara ha presentat TYCESA.

Des de fonts sindicals el tema no es veu com una conseqüència més de la crisi global que travessa el sector tèxtil, sinó que "és el fruit d'una visió de futur de l'empresa on no entra en els plans del seu propietari que es mantinguen ni la mà d'obra ni la producció. Per contra, la voluntat empresarial és convertir TYCESA en una multinacional que controle únicament la comercialització. El problema és que no sabem on es farà a partir d'ara el producte si l'empresa es desfà de tota la seua secció productiva", manifesta V. Rodríguez.

Tampoc el govern valencià ha vist amb bons ulls la decisió de Joaquín Sáez Merino. Així, el portaveu de l'executiu, Emèrit Bono, manifestava el passat 10 d'abril que "al govern el sorprenia negativament la suspensió de pagaments presentada per TYCESA. L'empresa s'havia recuperat en l'últim any i manifestava una marxa positiva".

A aquestes declaracions, a les quals cal afegir el pronunciament negatiu a la restricció de plantilla des de la Conselleria de Treball, s'han agafat com a un ferro roent els treballadors. Paradoxalment, el titular d'aquest departament, Miquel Domènech, va treballar fins al 1983 a TYCESA.

L'empresa, en un últim intent, ha provat que els bancs creditors renoven la seua confiança i concedesquen crèdits per valor de 700 milions de pessetes, dels quals 500 serien per a mantenir l'activitat i 200 per al rellançament publicitari. Una operació que podria quedar completada en els pròxims dies amb la venda de les fàbriques a alguna firma estrangera.

Albert Vicent

Entrevista a Carles Tusquets

"S'ha de fer una política d'oferta"

President del Cercle d'Economia i de Fibanc, Carles Tusquets comparteix les esferes del debat i de la pràctica bancària. Des d'aquesta doble perspectiva analitza ara la conjuntura econòmica i les expectatives de futur de l'economia catalana.

"Els bancs segueixen la llei del pèndol: han passat de no pagar res pels dipòsits a pagar-ho tot". DOMENEC UMBERT

Per a l'economia catalana, ¿en quina mesura és perjudicial que no hi hagi un sistema financer prou desenvolupat?

—De fet, a això se li dóna més importància de la que realment té. Per exemple, ¿és pot dir que l'economia basca té grans bancs? No perquè són bancs nacionals que tenen la seva seu a Bilbao però tenen caràcter estatal. Per tant, jo el que crec és que no s'està explotant, per part de les entitats catalanes, la potencialitat que té Catalunya en serveis financers. Catalunya és la zona de l'estat que té el grau més elevat d'estalvi, hi ha més consciència d'això i més tradició. Aquí, les empreses mitjanes i petites estan molt sanejades, amb bons productes que són reconeguts arreu, però potser convé ajudar-les que es redimensionin. Llavors, el paper que podria tenir el sector financer és fer de catalitzador per tal d'ajudar-les, fent servir l'estalvi que genera Catalunya. Aquí les empreses són molt de caire familiar, no s'han obert al mercat de capitals per ampliar-se. Si les institucions públiques poden ajudar a la plaça financera de Barcelona, més que intentar recolzar la creació d'entitats financeres grans jo crec que s'ha d'intentar que els bancs o intermediaris financers amb seu a Catalunya tinguin accés a operacions que generen moltes vegades elles mateixes, que podrien ser dirigides perfectament per aquestes entitats financeres, i per això no necessàriament han de tenir un tamany molt gran. Les institucions catalanes, si volen promoure la potenciació del sector financer català, el que haurien de fer és donar suport a les institucions que hi ha aquí perquè desenvolupin aquest tipus d'idees, més que

intentar tenir unes grans entitats que monopolitzin el sector financer català, perquè llavors maten les possibilitats que hi hagi una veritable competitivitat en el sector financer.

—¿Com veu vostè el futur del sistema financer català?

—Jo crec que és molt bo si tothom més o menys comparteix aquestes idees, perquè aquí hi ha gent molt bona per desenvolupar aquest tipus de serveis de gestió de patrimonis per una banda, i, per l'altra, la recerca de solucions intel.ligents per problemes de finançació... Si tothom està al costat d'això el futur és molt bo però si no tothom pensa així el futur és més difícil.

—Seguint en això, ¿com valora vostè la possible fusió entre la Caixa de Pensions i la de Barcelona?

—Ho valoro molt bé si del que es tracta és de crear una entitat de tamany suficient per a competir a l'estat i a Europa. Ho veuria molt malament si del que es tracta és d'afavorir una determinada entitat que monopolitzi el sistema financer a Catalunya. S'ha d'aconseguir, en tot cas, una expansió important fora de Catalunya i fora de l'estat i fer importants inversions a Catalunya per a millorar els serveis i les infrastructures, però no que a canvi del monopoli es trenqui la competitivitat.

—¿Quins són els punts febles i els punt forts de l'economia catalana?

—Els punts forts són, en primer lloc, el teixit industrial variat que hi ha en aquests moments i la ubicació de Catalunya dins de la geografía europea. Per a mí, com a punt feble destacaria que si no s'apliquen les polítiques d'oferta adequades podem quedar una mica endarrerits. I després, evitar una mica el xovinisme i el mirar-se molt al mirall i anar per Europa amb una visió molt més integrada. Parlo de cultura, de l'idioma, que la gent pugui sentir-se més a casa seva estant aquí, i això és un problema més que res cultural.

—¿Creu que la iniciativa presa pel Banc de Santander, amb el llançament dels supercomptes, és perjudicial per a la banca estatal?

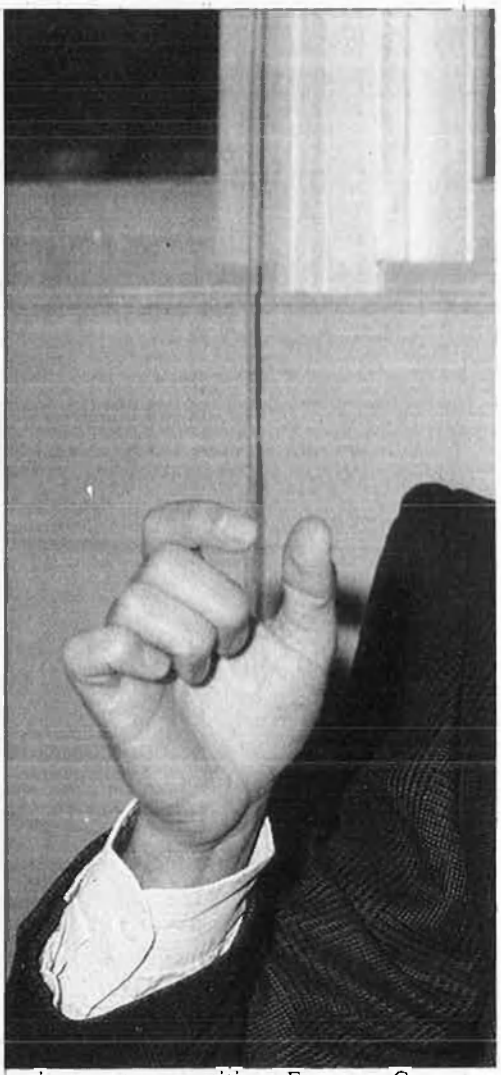
—Jo crec que aquí estem una mica en la llei del pèndol: de no pagar res pels dipòsits dels clients a pagar-ho tot. En altres països el que es remunera pels comptes corrents no és al mateix nivell que el que es remunera per una inversió amb cert risc o a cert termini, sinó que es remunera una miqueta més que la inflació del país i no el doble com s'està donant aquí. Per tant jo crec que això es ressentirà. ¿Què passa? Que la lluita és bàsicament per aconseguir clientela captiva costi el que costi més que per aconseguir un bon compte de resultats del banc. I no és que hi estigui en contra, però jo crec que s'havia d'haver fet abans a uns nivells com els que normalment s'estan donant a Europa.

—A partir del 93 la banca haurà d'adaptar-se al nou marc europeu. ¿Quins són els aspectes que s'hauran d'adequar?

—En el tema del sector bancari s'ha de distingir entre el que és la banca a la menuda i el que podria ser la banca de les grans operacions. En la banca a la menuda el que priva és la ubicació. Per molt bones condicions que doni un banc estranger, si jo –com a possible client– no tinc a la cantonada una sucursal hem serà molt més còmode anar a l'oficina d'una caixa o banc que estiga molt més pròxima. Per tant, la ubicació en el cas dels serveis bancaris a la menuda és essencial. I tal i com estan implantats els serveis d'oficines arreu de l'estat és molt difícil que un gran banc estranger pugui arribar a competir, ni per la implantació ni pel cost que representa una xarxa d'oficines i m'atreviria a dir que no els és viable. I el mateix si la banca d'aquí vol competir fora. El que sí que es pot és competir en grans operacions, en la macrobanca, inclús pel que fa als *merchants*, i això val per a tots els països. A mi no em preocupa excessivament perquè inclús en el servei de gestió de patrimonis, per molt important que sigui un gran grup francès, alemany, suís o japonès, entenc que per una qüestió de confiança el client segurament es decidirà a anar abans a un banc que coneix, per molt que l'altre banc sigui molt més important, perquè el banc d'aquí podrà oferir-li un servei més adaptat als seus costums, s'hi podrà entendre millor i se'l podrà atendre millor.

—¿Com hauria de variar o en què la política econòmica estatal per tal de fer-la més competitiva?

—Es clar que la política econòmica ha de canviar de signe, i em sembla que ho està fent. Fins ara s'havia estat fent una política econòmica de demanda, tenint en compte sempre la repercussió de la demanda i jo crec que això s'ha de renovar i fer més política d'oferta. Es a dir, afavorir les possibilitats de l'oferta, oblidar-nos del que és el mercat estatal com a demanda i centrar-nos més en aconseguir empreses i un sector industrial suficientment competitiu a Europa. ¿Com es pot afavorir la competitivitat de les empreses? Doncs que el nostre sistema fiscal sigui equiparable al que tenen en els altres països d'arreu d'Europa, que les nostres infrastructures estiguin al mateix nivell, que la xarxa d'autopistes sigui més gran, que els telèfons i correus funcionin...Hi ha una sèrie de mancances d'infrastructures i de formació que han de millorar molt. Tot això són polítiques d'oferta. Mirar de posar el marc i les condicions adequades perquè a partir de la imaginació i l'empenta estiguem en condicions de competir en igualtat. I aquesta és la política econòmica que s'hauria de seguir fins al 31 de desembre del 92 perquè l'I de gener del 93 ja estarem al mercat únic, i a més amb llibertat de moviments de capitals. Donat això, si no ens equiparem a la fiscalitat de la resta dels països, els capitals d'aquí sortiran a fora i llavors no es podrà gravar rès. Podrem tenir els tipus impositius més elevats del món , però el 56% sobre zero és zero. Es absurd no estar

equilibrats amb la resta de països quan el mercat únic és un fet i ja no existiran fronteres. Ja no s'haurà d'exportar a França sino que es vendrà a França, i ja no importarem productes sino que els comprarem, i això també serà així amb els capitals i serveis. I aquesta mentalitat ha de canviar.

—¿Ara que està pendent una reforma fiscal, ¿quines creu que haurien de ser les principals línies a seguir?

—Les que fan referència a mirar d'igualar-nos el més ràpid possible a Europa i sobretot arribar a un sistema fiscal molt clar, senzill i simple. Moltes vegades pensem que és més just i més redistributiu fer un sistema complex, però com que és tant complex dóna peu a muntatges per evadir aquesta complexitat i llavors hi ha conductes que s'escapen de la norma. Si el sistema fóra més senzill, clar i simple, encara que sembli més injust a la llarga, és més just i seria més fàcil corregir les conductes que se separen de la norma.

—¿La implantació del NIF per tal d'evitar el frau fiscal la veu realment eficaç?

—Jo hi veig dues coses aquí. Crec que s'ha de buscar un sistema per tal d'evitar que utilitzant només el número del DNI i variant-lo es pugui intentar enganyar a Hisenda. El NIF és així, el DNI més una lletra de referència per impedir que puguis fer un ball de números per tal d'evitar el control fiscal. A mi em sembla molt bé que s'implanti però em semblaria molt millor haver-ho fet dins el context d'una reforma global en compte d'anar implantant mesures que per a l'opinió pública són impopulars. Si es fa una reforma fiscal i s'hi implanta l'ús del NIF, s'accepta millor. Però és que, a més a més, em sembla una despesa inútil. ¿Per què no se situa en el mateix DNI una lletra de referència? A mi em sembla que aquí hi ha una miqueta de muntatge publicitari. Tècnicament és absurd encara que estic a favor d'un sistema de control perquè la gent no faci mal ús del seu DNI.

—Canviant de tema. Les reunions Costa Brava ¿quins objectius tenen?

—L'objectiu principal és el debat entre els socis del Cercle i la gent que pugui saber bastant més que nosaltres, i tenir-hi l'oportunitat de debatre amb ells, expressar les nostres opinions i escoltar les seves i mirar d'arribar a conclusions del que s'ha de fer. A més, sembla ser que tenim la sort que serveixen d'oportunitat perquè les administracions públiques llencin missatges importants. Ha estat en aquestes reunions on el ministre Solchaga ha anunciat el pacte tripartit de competitivitat, on el president de la Generalitat també hi ha dit coses que no havia dit abans.

—El Cercle d'Economia, ¿quina influència exerceix en els diferents sectors econòmics?

—La funció del cercle és mirar d'influir en l'opinió pública, en les administracions, en la societat en general, mirar d'influir i intentar vendre certes idees que entenem que són positives per a la societat. L'avantatge que té el cercle és que la composició, tant dels seus socis com de la seva junta, és molt variada i procedeix de diversos sectors i partits polítics. Llavors, quan el cercle dóna una opinió, aquesta ha de ser respectada perquè és bastant compartida per una sèrie d'estaments de la societat. Per tant, totes les idees que donem estan molt mesurades i s'han de tenir en compte. El cert és que realment les autoritats públiques tenen bastant en compte les idees del cercle, i el fet és que tant el president del govern com el de la Generalitat ens criden per assistir a encontres privats i això significa que s'estant tenint en compte les nostres opinions.

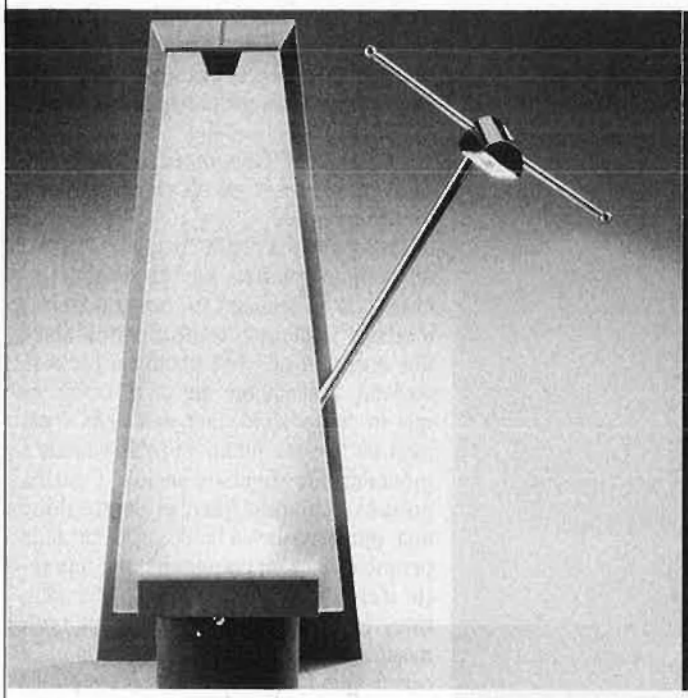
—Vostè estarà en la presidència del cercle fins a finals del 92. ¿Quins són els seus objectius fins llavors?

—Fins ara el cercle, que va nàixer fa més de 30 anys, tenia un objecte que era el d'implantar la democràcia, la llibertat, l'europeïtzació...i va ser pioner en aquestes idees. Ara el que entenc que hem de fer les noves generacions utilitzant l'instrument que ens ofereix aquesta entitat és conscienciar, de cara al nou repte que se'ns presenta en l'economia i en la societat. Conscienciar perquè tothom se n'adoni del canvi que hi haurà, no solament per la caiguda d'aranzels sinó també de la diversitat dels costums, de la manera de viure, dels models de competitivitat...I no solament conscienciació de les empreses sino també de les administracions públiques i de la societat en general.

Sílvia Monfort

La fira de la llum

En aquesta edició es commemora el 25 aniversari de FIAM, la Fira Internacional de la Il.luminació que va començar compartint espai amb la de la joieria. FIAM s'ha estabilitzat dins del sector i s'ha convertit en la tercera en importància després de Milà i Hannover.

Aquest important aparador de la il.luminació agruparà a València durant els dies 4 i 7 de maig, més de 250 expositors de l'estat espanyol i de la resta del món que presentaran les últimes novetats i les millors solucions als problemes plantejats pels professionals de l'interiorisme, la decoració, l'arquitectura i els clients en general.

El president de FIAM, Federico Martínez assenyala la importància que aquesta fira té per als fabricants i compradors i fa una diferència entre els visitants de l'estat i els estrangers. "Mentre que el comprador nacional és sempre un comerciant que ve a comprar no sols a la nostra fira sinó també a CEVIDER i HABITAT, l'estranger és majorista i ve amb una idea molt més concreta".

Els empresaris han coincidit a assenyalar que els 25 anys de participació en FIAM els ha permès ampliar i seleccionar els clients "al temps que ens ha posat en contacte amb altres industrials del sector tant de l'estat com de la resta del món i ens ha donat l'oportunitat de conèixer de forma directa les seues inquietuts, suggerències i exigències". De tota manera i de cara al mercat únic europeu tots els fabricants del sector han fundat FEDAI que és una associació que intenta " actuar d'interlocutor davant l'Administració, establir un marc per a l'homologació tècnica del material, fomentar la millora en disseny i productivitat de les empreses de la il.luminació i realitzar campanyes en l'estranger per a promocionar els nostres productes". A llarg termini l'objectiu de FEDAI és aconseguir crear una marca de l'il.luminació europea.

Actualment el sector de la il.luminació a l'estat espanyol està monopolitzat en un 90% per la indústria del País Valencià i Catalunya, "amb una importància molt similar" - diu el president de FIAM. L'única diferència és que "mentre a València el disseny és molt més clàssic i el mercat natural és l'europeu, a Catalunya venen molt més al mercat nacional i el disseny es caracteritza per la seua innovació". A nivell europeu, Itàlia continua sent el principal competidor del sector de la il.luminació. Així i tot, i malgrat que és una indústria bastant modesta, l'any passat les exportacions van assolir els 18.000 milions de pessetes, és a dir, un 11% més que la campanya anterior.Ara bé, les importacions van ser de 12.000 milions de pessetes.

Aquest any el certamen comptarà amb un espectacle anomenat "Laser Phisics" que combina la llum, el color i el so i projecta figures en tres dimensions en un moviment continu i de diferents tamanys a través de les quals es poden obtenir una gran varietat d'efectes i sensacions òptiques. També s'instal.larà una piràmide i una esfera, sobre les quals es projectarà llum de forma directa i indirecta per tal de donar a conèixer els últims avanços en formes d'il.luminació. La direcció de FIAM ha editat un llibre en el que es recullen aquest 25 anys de la fira de la il.luminació. *Tona Català*

EMPRESES

Valenciana de Cementos

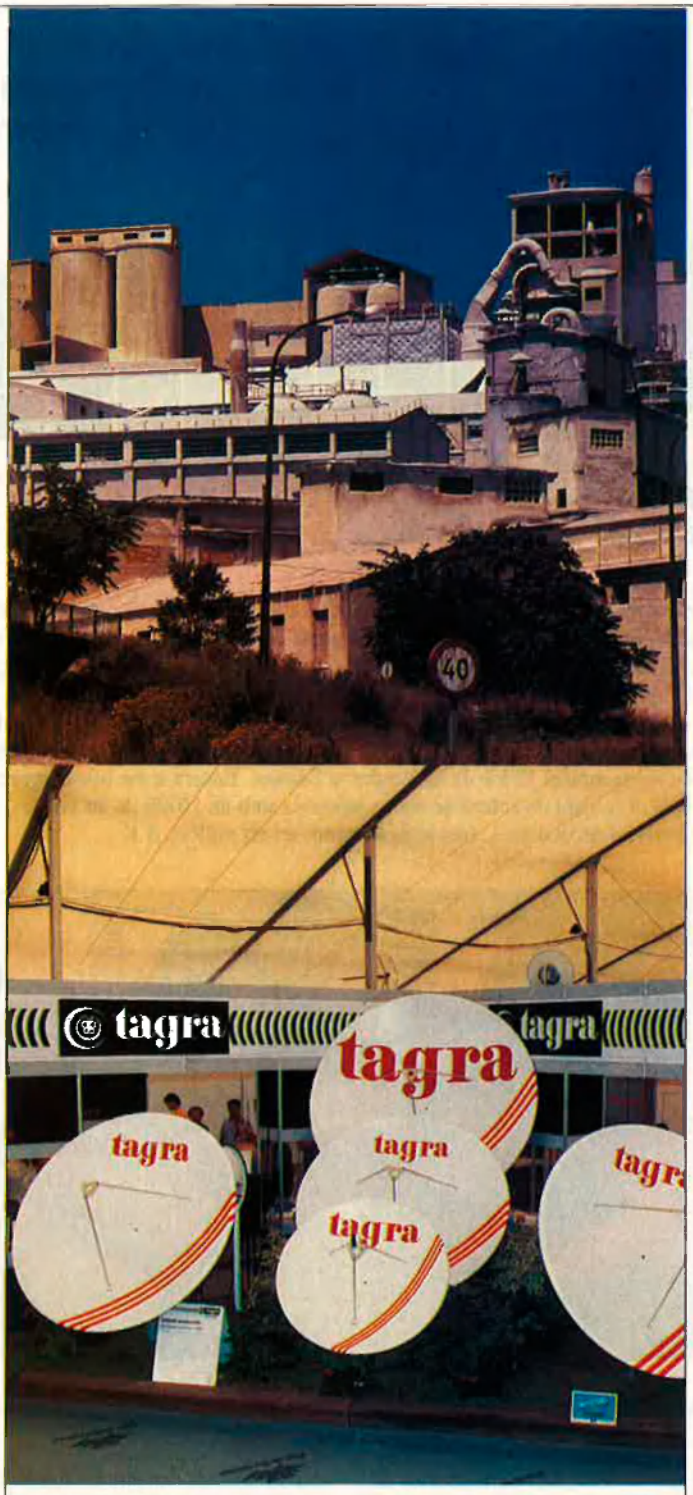
José Serratosa ha estat ratificat en la presidència de Valenciana de Cementos Portland en l'últim consell d'administració celebrat per aquesta societat, el primer dels convocats després que **Banesto** es desvinculara de l'empresa.

La nova situació que travessa la cimentera inclou la dimissió dels quatre representants que l'entitat bancària tenia a Valenciana. Així, **Mario Conde, Pedro Masaveu, Ramiro Núnez** i **Salvador Salort** van presentar la seua dimisió el passat 27 de març.

La recomposició del consell d'administració s'ha completat amb el nomenament de **Gerhard Heiberg**, màxim responsable del grup norueg AKER, com a vice-president de Valenciana de Cementos. Amb ell la representació noruega es completa amb la presència de **Tom Ruud** i **Paul Rabl** en el càrrec de consellers.

Igualment, Valenciana ha aprovat els comptes de l'exercici corresponent al 1989, amb uns fons generats que ascendeixen a 11.043 milions de pessetes i uns beneficis que van arribar als 9.031 milions de pessetes, amb un creixement del 91 per cent respecte a l'exercici corresponent al 1988.

D'altra banda, Valenciana de Cementos té previst repartir pròximament dividends entre els seus accionistes a raó de 150 pessetes per acció, afegibles a les 60 pessetes que la societat ja havia repartit a compte. *A.V.*

Dalt, factoria de Valenciana de Cementos a Bunyol. Baix, antenes parabòliques de Tagra.

Nou president a Tagra

Tagra, empresa catalana especialitzada en la fabricació d'antenes de televisió, radiocomunicació i recepció de televisió via satèl.lit, ha elegit **Fernando Fajardo** nou president executiu de la companyia. Actualment Tagra té una quota de mercat estatal que és del 40% en antenes i electrònica de televisió, un 25% en TV-satèl.lit, un 50% en radiocomunicació i un 10% en teledistribució-CATV. El 25% de la facturació de Tagra prové de l'exportació, especialment a França, Portugal, Alemanya, Itàlia, Suècia i Marroc.

La facturació prevista per aquest any és de 2.970 milions de pessetes i un *cash-flow* de 380 milions. Tan sols en el primer trimestre d'enguany Tagra ha augmentat en un 36% la seua facturació respecte al mateix període de l'any passat.

En l'actualitat Tagra i la companyia britànica **Wolsey Electronics** estan en fase de negociació per arribar a un acord de col.laboració entre les dues companyies. *S.M.*

Vi de tiratge

L'empresa **Raventós i Blanc SA** ja té preparat el vi de tiratge corresponent a la collita del 1989. Aquest tipus de vi constitueix el primer tast del cupatge i és el sisè realitzat per al cava del 1993. El vi de tiratge és un vi sec i amb un lleuger punt d'agulla per tal de preservar millor les aromes naturals. Raventós i Blanc llançarà al mercat una producció, limitada, de 42.000 ampolles. *S.M.*

GSI-Seresco

La multinacional GSI, empresa líder al sector de serveis informàtics, ha obtingut uns resultats de 34.303 milions de pessetes 3.243 milions dels quals han estat els resultats obtinguts a l'estat espanyol, situant-se en el tercer lloc del grup, per sota de França i Alemanya. GSI desenvolupa la seva estratègia de creixement i diversificació oferint a les empreses una millora de la seua competitivitat a través de l'ús de les tecnologies de gestió i comunicació avançada.

GSI-Seresco centra les seues activitats en l'estat espanyol on manté diverses divisions especialitzades, com ara sistemes integrats de gestió, *business management*, gestió de personal, *motor trade*, transports i turisme, tecnologia avançada i formació.

Els percentatges de xifres de negoci als Països Catalans són d'un 43 per cent a Catalunya i les Balears i un 13 per cent al País Valencià. *S.M.*

PREGUNTA DE LA SETMANA

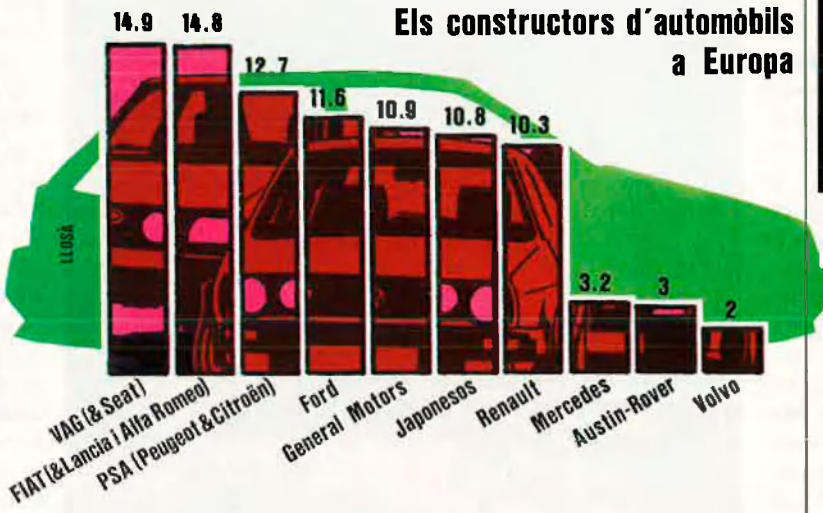
Rafael Olcina
President del Col.legi d'Economistes de València.

¿Es viable fer de València la capital econòmica del 92?

"No, és una pretensió fer de València la capital econòmica del 92. A més, les capitals econòmiques no ho són mai per criteris temporals. De fet, a Espanya sols hi ha una capital econòmica, Madrid, que és on es decideixen les grans inversions de la resta de l'estat. Una altra cosa és que València puga ser el decorat on es realitzen tota una sèrie d'activitats amb la finalitat que no ens quedem despenjats de l'eix Barcelona-Sevilla. Així i tot, jo comparteix la idea de Josep Vicent Marqués i crec que València, el 1992, hauria de ser la ciutat del descans". *A.V.*

LA XIFRA

460 milions de pessetes té pressupostats per a enguany la Vuelta Ciclista a España. Un concepte que es finança per les aportacions publicitàries i pels ajuntaments dels pobles per on passa. *A.V.*

Posar la directa podria ser l'eslògan comú dels constructors d'automòbils respecte al mercat únic europeu que s'implantarà d'ací a dos anys. De moment és el grup **Volkswagen-Seat**, amb un 14'9% del mercat, qui ocupa la *pole position* seguit de prop per l'imperi que capitaneja **Giovanni Agnelli**, la totpoderosa **FIAT**, que gaudeix d'un 14'8% del mercat. Amb la força que propicien les fusions es presenta la societat que sorgirà de la unió de la francesa Renault i la sueca Volvo, que entre les dues aconsegueixen fer-se amb el 12'5% de les vendes a Europa. Encara sense massa presència, apareixen el conjunt de cotxes de marca japonesa amb un 10'8% de les vendes, si bé el seu lema no deixa dubtes: sols hi ha un camí, ser els millors. *A.V.*

Les xifres de l'entrepà

Un total de 17.653 indústries de forneria i 75.000 llocs de treball configuren el sector forner a l'estat espanyol, una activitat que el 1989 va moure més de 130.000 milions de pessetes.

Les despeses en consum de pa se situen en 7.600 pessetes per persona i any. Pel que fa al consum, amb una clara tendència a la baixa en una evolució que afecta igualment tota la Comunitat Europea, la mitjana estatal és de 63 quilos per persona i any amb una caiguda de consum que els dos últims anys ha estat del 4%. Així, el 1987 el consum era de 68 quilos anuals i el 1988 de 66 quilos. Respecte al marc estatal, el País Valencià apareix com la comunitat amb major consum —70 quilos per persona i any—, xifra que representa el 18% del total. A l'extrem contrari del *ranking* se situen Balears i Canàries, amb 59 quilos. Quant a les perspectives, apunten cap a una reactivació del consum del pa, producte de les noves dietes alimentàries. *A.V.*

EN BREU

Joan Parcarisa ha estat reelegit president de l'Agrupament de Botiguers i Comerciants de Catalunya (ABC) per un període de quatre anys. En la mateixa assemblea ha estat elegida la nova junta directiva, composta per 17 membres, en representació de totes les Unions de Botiguers del Principat.

Després de la seua elecció, Parcerisa va destacar el fet "d'haver aconseguit consolidar un organisme capaç de defensar i representar els interessos dels petits comerciants d'arreu de Catalunya".

En aquesta nova etapa, la junta ara elegida pretén incrementar els serveis de l'organització als seus associats mitjançant jornades de promoció comercial, formació, reciclatge, assessoria fiscal i informació del sector. *S.M.*

FMI, Fira Mostrari Internacional de València, s'ha presentat a les ciutats californianes de San Francisco i Los Angeles dins del viatge de promoció que diferents col.lectius empresarials i universitaris han realitzat conjuntament amb una missió oficial de la Generalitat valenciana encapçalada pel conseller d'Indústria, Comerç i Turisme, **Andrés García Reche**, i el director general de Comerç, **Manuel López Estornell.**

Aconseguir atraure inversions nord-americanes i facilitar la introducció de productes valencians a l'estat de Califòrnia -28 milions d'habitants i un PIB similar al de Gran Bretanya- han estat els objectius del viatge realitzat la passada setmana. *A.V.*

Fira dels Diners: València es queda sola

La Fira del Diners de València, a celebrar del 21 al 24 de novembre, podria ser l'única que se celebrara a l'estat espanyol en els pròxims anys si es confirma la retirada de la resta dels certàmens d'aquest tipus que fins ara se celebraven a l'estat espanyol. Així, després del fracàs de la recent edició d'**Expoinversión**, celebrada a Madrid amb una significativa absència d'expositors, i de la retirada al calendari de fires de Barcelona de la convocatòria de la seua fira del Diners, el certamen valencià arriba a la seua segona edició amb plenes garanties d'èxit.

José Ramón Cano, president de la Fira dels Diners de València.

El 1989 es va caracteritzar per una duríssima competència entre les tres capitals per fer-se un lloc en aquesta nova modalitat de fires. Especialment aferrissada va ser la pugna que van mantindre Madrid i València, amb ball de dates per anticipar-se. Ara dos fets han jugat a favor de València: el recolzament anunciat pel grup **Actualidad Econòmica** al certamen valencià i la col.laboració ofertada des de la Generalitat valenciana i altres organismes econòmics. Els objectius que ara es marca per al futur la Fira del Diners de València, presidida per **José Ramón Cano**, són diversos. Per una banda aplegar en un únic certmen totes les convocatòries que tinguen la inversió com a denominador comú. Així podrien confluir el Salò de les Inversions Immobiliàries, el Saló de la Franquícia, Interarte i la Fira d'Antiquaris. D'aconseguir aquest repte, J.R. Cano aconseguiria que València gaudira de la major fira de la inversió d'Europa.

La primera edició de la Fira del Diners de València va aconseguir la presència de 70 expositors i 100 firmes. El repte d'enguany és duplicar aquestes xifres. Com a novetat hi haurà la creació d'un departament amb noves tecnologies i informàtica aplicables als serveis financers.

Albert Vicent

Fabià Estapé

EL PRONÒSTIC

D'impur fianançament

Els perills d'un desinterès creixent pels problemes del finançament dels partits polítics a Espanya han arribat. Des de la revolta que han comportat les trifulgues d'un dels germans –el més cèlebre sens dubte– del vice-president Alfonso Guerra, amb l'estranya funció d'*assistent* en la delegació del Govern a Andalusia, on recollia correspondència i sospirs de centenars d'andalusos, hem arribat a les actuacions del jutge Manglano, que s'ha pres –així ho diu un jurista de la talla de Manuel Fraga Iribarne– les coses a la valenta, fent el que li dóna la gana i duent amb el màxim rigor la incomunicació dels processats, encara que la majoria han eixit en llibertat i sense fiança, el galliner està molt rebolicat. Juan Guerra, Rosendo Naseiro... ¿Qui dóna més?

El problema no és qui dóna més, sinó qui valora menys els hàbits polítics d'aquest país, amb democràcia acabada d'estrenar i amb problemes per resoldre com ara el del fianançament dels partits polítics. Uns partits anèmics en nombre de militants que cotitzin; amb despeses esplendoroses en les reiteradíssimes campanyes electorals. Tinguin en compte que des d'aquest any de ventures de 1990 tindrem ni més ni menys que nou eleccions l'any 2000.

Urgeix claredat, urgeix la definició legal del tràfic d'influències i urgeix més llum en els afers municipals on una aplicació del *flomaster* fa ric el freturós tot fent edificable allò que només servia per a pinso del ramat. Ja és trist que en un país tan mal dotat urbanísticament sigui aquesta la via per la qual es vagin produint, un rere l'altre, els escàndols polítics.

DOCUMENT

Quan el Xúquer va créixer per culpa de Tous

El procés més llarg del segle

El sumari obert pel trencament de la presa de Tous és, sense dubte, dels que faran història. Amb més de 20.000 folis, uns 600 quilos de lligalls, du més de sis anys de tramitació. Tot ha estat un anar i venir sense parar de Xàtiva a l'Audiència Provincial de València.

Sols hi ha un precedent judicial a l'estat espanyol: el procés pel trencament de la presa de Ribadelago, que va concloure el 1965 amb la condemna del cap de la zona i el gerent de la companyia propietària del pantà per imprudència temerària. Amb el judici vist per a sentència, EL TEMPS ofereix ara, en aquest reportatge elaborat per Esther Roig, tot el que ha estat el procés pel trencament de la presa de Tous el 20 de novembre del 1982. Arrere queden 90 mesos, 20.000 damnificats i 9 morts.

NARRACIÓ DELS FETS

20-Octubre-1982

A les 9 del matí del 20 d'octubre de l'any 1982 en la presa de Tous no hi havia energia elèctrica i l'únic grup electrogen disponible, abandonat en la passarel.la d'accés a la torre del desguàs de fons, estava completament negat. Aleshores, l'única fórmula possible per a poder salvar la situació, és a dir, per a poder accionar les comportes dels sobreeixidors, era el seu maneig manual, mètode que també fallaria per la gran pressió de l'aigua embassada.

A les 5.05 de la vesprada, l'aigua del pantà, després de travessar la coronació de la presa va començar a vessar. Al voltant de les 7.30 es va escoltar un fort soroll que anunciava el final de l'erosió regressiva.

La presa de Tous s'havia ensorrat i el drama era servit.

21-Octubre-1982

El ministre de l'Interior, Juan José Rosón, assegura que únicament s'ha produït un desbordament de la presa i "possiblement alguna fissura en les obres de la fàbrica". El ministre es trasllada a València la vesprada del dia 20 en companyia del president del govern, Leopoldo Calvo Sotelo.

Forces de l'exèrcit i de seguretat treballen intensament en les tasques de rescat, sobretot en les poblacions d'Algemesí, Alzira i Carcaixent, on es van registrar nivells d'aigua fins a quatre metres.

Fonts oficials de Govern Civil informen que totes les carreteres que van cap al sud de la província de València estan tallades per l'aigua a causa del trencament d'alguns ponts.

Vora 2.000 treballadors de la Central Tèrmica de Cofrents han quedat aïllats per les inundacions.

26-Octubre-1982

El conseller de Sanitat, Àngel Luna, desmenteix els rumors entorn de possibles epidèmies en els pobles inundats.

Govern Civil assegura que trametrà al fiscal les declaracions d'un regidor de Carcaixent, el qual afirma que "la manca d'informació de les autoritats va ser la causant de les morts".

Segons Creu Roja, el trencament de la presa de Tous es va produir a les 17.45 h. del dia 20 d'octubre de 1982, mentre que Govern Civil no comença a confirmar la notícia fins les tres de la matinada.

15-Febrer-1983

Manifestació a València dels damnificats amb el suport de diferents partits polítics (PCPV, AP, PNPV i CCOO) per reivindicar solucions immediates en la comarca de la Ribera.

El conseller d'Interior, Felipe Guardiola, declara públicament que "aquesta manifestació és injustificada".

Març-1983

El jutge especial, Gustavo Solaz Lita, que instrueix la investigació judicial entorn de l'ensorrament de la presa de Tous, conclou el sumari.

Es manté el processament dels enginyers del MOPU, Salvador Madrigal Sánchez i Jesús González Marín, com a presumptes responsables d'un delicte d'imprudència temerària, previst en els paràgrafs primer i segon de l'article 565 del Codi Penal. No s'ha dictat ordre de processament contra els altres enginyers.

A partir d'aquest moment, el sumari serà elevat a l'Audiència de València, la qual haurà de fixar la data de la vista oral, una vegada resolts els recursos d'apel.lació que presentaren els dos enginyers contra el seu processament.

J. González Marín i Salvador Madrigal es troben en situació de llibertat provisional, el segon dels quals sota una finança de 10 milions de pessetes i el primer, de mig milió. La responsabilitat econòmica dels danys va ser fixada pel jutge en 200.000 milions de pessetes.

24-Abril-1984

L'Audiència Provincial de València ratifica el processament dels enginyers Roman Guerrero i Florentino Santos amb motiu del sumari de Tous, en desestimar el recurs de súplica que havien presentat tant l'advocat de l'estat com els advocats dels implicats contra la notificació dels seus processaments, que havien estat rebutjats abans en el jutjat d'instrucció de Xàtiva. (Guerrero i Santos van presentar el recurs de súplica contra el seu processament el 18 de març de l'any 1984).

7-Setembre-1984

Es discuteix al jutjat de Xàtiva la incorporació de l'enginyer Hermelando Corbí, autor del projecte inicial de la presa de Tous, com a perit en el sumari de la *pantanada*.

El fiscal demana noves proves consistents en l'examen dels estudis dels perits efectuats en la zona compresa entre on començaren les pluges i la mar.

Es nega l'assistència dels damnificats a la sala on se celebra el judici.

Setembre-1984

Els 20.000 folis del sumari són traslladats, una vegada compulsades totes les proves, a l'Audiència Territorial de València a fi d'iniciar una nova fase judicial que culmina amb la vista oral.

El fiscal de l'estat, Gonzalo Ebri, proce-

Història del pantà

El primer projecte de construcció del pantà de Tous data de la dècada dels anys 50, quan l'arquitecte Salvador Aznar edifica una presa de gravetat. Aquest disseny serà canviat a finals de la dècada dels seixanta per Hermelando Corbí, el qual modificaria la presa de formigó per la d'escullera (materials solts). En aquesta nova contrucció s'establia un cos central de terra i dos estreps laterals de formigó armat. Els abocadors es convertien aquesta vegada en sobreeixidors de llavi fix i es contemplaven altres sistemes de desguàs per fonts preses d'aigua.

A principi de l'any 1973, l'enginyer Salvador Madrigal Sánchez va donar un canvi important al projecte. Salvador Madrigal, actualment un dels enginyers processats, va ser el redactor definitiu de l'obra. El principal canvi que va introduir respecte al seu antecessor va ser canviant el sistema de sobreeixedors de llavi fix pel de comportes.

Així mateix, la primera fase del projecte establia una capacitat de regulació i laminació mínima, ja que la cota d'embassament necessària per abastir el canal Xúquer-Túria se situava en el 84, mentre la coronació quedava 14'5 metres més amunt.

Cal destacar que segons consta en el sumari de Tous, Salvador Madrigal va posar

en funcionament la presa sense que l'administració haguera revisat l'obra.

La segona part del seu projecte, de major capacitat, no es va arribar a posar en marxa per a evitar la despesa que representava indemnitzar la inundació del salt de Millars, propietat d'Hidroelèctrica. Tous començava a funcionar el 1978.

Danys econòmics causats per les riuades del 20 d'octubre del 1982 a les comarques del sud del País Valencià

Municipis	Pèrdues milions pts. Infrastructura comunitària	Extensió de terreny afectat, de propietat particular en Ha.	Pèrdues econòmiques de propietat particular en milions de ptes.
Agost	102	1.000	372
Alacant	122	2.200	509
Asp	5	30	7
Elx	116	1.150	300
Elda	12	570	108
Ibi	5		
Xixona	8		
Monfort	21	1.450	373
Novelda	149	230	69
Oriola	5	70	16
Petrer	30	460	90
S. Vicent del Raspeig	4	55	10
Santa Pola	3	60	27
Sax	5		
Tibi	5		
Villena	5	110	19
Biar	5		
Total	608	7.385	1.900

Pèrdues en la indústria

Municipis	Milions de pessetes
Alzira	10.665 7
Carcaixent	2.104'9
Algemesí	1.450'9
Sollana	1.187'2
Ontinyent	465'5
Alberic	416'0
Total	16.290'4

deix a la qualificació del sumari, que passarà, en endavant, tant a examen de la defensa com de l'acusació particular.

20-Octubre-1984

Més de 3.000 manifestants recorren el centre de la ciutat d'Alzira amb el lema "Volem justícia", "No va ser riuà, va ser pantanà". La manifestació va ser convocada per les associacions de damnificats quan es complia el segon aniversari de la catàstrofe. La concentració popular compta amb el suport de tots els partits i sindicats, llevat del PSOE i UGT.

Aquest renaixement de les reivindicacions dels afectats per les inundacions coincideix amb les declaracions del delegat general del Govern al País Valencia i governador civil de València, Eugeni Burriel. Burriel ha dit que és impossible la no-devolució dels crèdits perquè significaria un tractament distint respecte a altres ciutadans en les mateixes circumstàncies amb l'Institut de Crèdit Oficial.

Novembre-1984

La indignació torna a fer presa entre els veïns d'Antella i Sumacàrcer, després dels efectes de les fortes pluges produïdes al llarg d'aquest mes. El llit del Xúquer torna a desbordar-se a l'altura del pont de Sumacàrcer i inunda 3.000 fanecades de camps. Tant Antella com Sumacàrcer van quedar incomunicades durant dos dies.

23-Abril-1985

Un defecte processal fa que l'Audiència Territorial de València revoque per segona vegada l'acte de conclusió del sumari de

22.000 damnificats a la comarca de la Ribera. CARLES FRANCESC I JESÚS CISCAR

Tous (20.000 folis) al jutjat de Xàtiva. Gustavo Solaz Lita, jutge especial nomenat per al cas, tanca el sumari amb el mateix acte que denegava el processament de dos importants enginyers del MOPU, Román Guerrero i Florencio Santos. L'acte de conclusió del sumari és irrevocable, però no la denegació dels processaments d'aquests dos enginyers. És per això que es produeix aquest defecte processal.

11-Setembre-1985

El jutge, Lamberto Rodríguez, titular del jutjat de Xàtiva, dictà el tercer acte de conclusió d'aquest sumari, prèviament, havia rebutjat el recurs interposat contra la denegació d'aquests encausaments.

13-Octubre-1985

El jutge titular del jutjat de Xàtiva, Lamberto Juan, envia a l'Audiència Provincial de València els 20.000 folis de què consta el sumari obert pel trencament de la presa de Tous l'octubre de 1982. Aquesta és la tercera vegada que es tanca el sumari i es torna a València.

23-Gener-1986

El fiscal demana més de 40.000 milions de pessetes en concepte d'indemnitzacions als damnificats, dos anys de presó per a l'enginyer Salvador Madrigal, autor del projecte de construcció del pantà de Tous, i un any per l'enginyer responsable del manteniment de la presa, Jesús González Marín.

8-Febrer-1986

El MOPU desestima per segona vegada i última la reclamació de danys i perjudicis formulada pels més de 900 damnificats al.legant "força major".

El Tribunal Suprem és l'última esperança dels damnificats.

26-Febrer-1986

L'Ajuntament de Carcaixent recorre davant el Tribunal Suprem contra l'administració pels danys provocats en béns municipals a conseqüència de l'ensorrament de la presa de Tous. La xifra que reclama el consistori en concepte de danys i perjudicis supera els 345 milions de pessetes.

4-Març-1986

L'acte de processament dictat per la sala tercera de l'Audiència Territorial de València contra els enginyers Florentino Santos i Román Guerrero revela que en la presa de Tous no es van efectuar actuacions de vigilància i control per a mantenir els dispositius de desguàs. Entre les raons que esgrimeix l'Audiència per enjudiciar aquests alts càrrecs del MOPU, cita "l'absència de mesures precautòries", tenint en compte les intenses pluges que van caure sobre la conca del riu Xúquer el dia 19 d'octubre de l'any 1982.

17-Abril-1986

Confirmat el processament de dos enginyers pel trencament de Tous; així, doncs, ja són quatre els processats.

L'Audiència de València rebutja els dos recursos de súplica interposats per la defensa i l'advocat de l'Estat contra l'acte dictat per aquests tribunals mitjançat els quals es processava els directors generals R. Guerrero i F. Santos, basant-se en el fet que "les seues al.legacions en res desvirtuen els racionals indicis de criminalitat que pren en consideració aquest Tribunal".

28-Maig-1986

El fiscal del sumari, Gonzalo López Ebri, sol.licita al tribunal encarregat d'enjudiciar l'afer que condemne els responsables de la catàstrofe al pagament de 40.300 milions de pessetes en concepte d'indemnització.

LA VISTA ORAL

9-Març-1987

A les 10 del matí s'inicia la vista oral per l'ensorrament de la presa de Tous. La

sessió es va obrir enmig d'una gran expectació. Els primers a declarar van ser Salvador Madrigal, autor de l'últim projecte de la presa, i Jesús González Marín, enginyer tècnic.

Salvador Madrigal insisteix, al llarg dels interrogatoris, que ell només va ser "un esglaó dins la cadena que és l'Administració". Així mateix, afegeix que "l'avinguda del riu Xúquer el dia 20 d'octubre del 82 va ser del tot imprevisible".

Per la seva part, Jesús González Marín, declara que "ningú em va avisar que el grup electrogen no arrancava" i insistí que s'havien provat les comportes de la presa.

El ministeri fiscal va ser representat pel fiscal especial del *cas Tous*, Gonzalo López Ebri, i pel mateix fiscal en cap de l'Audiència Territorial, Bernardino Ros.

Al voltant de 1.000 persones afectades pel trencament de la presa de Tous es van concentrar als voltants del Palau de Justícia a partir de les 7.30 del matí.

La jornada d'aquest dia es caracteritza també pel tancament de comerços en tota la Ribera com a resposta popular. Tan sols a Alzira els venedors del mercat municipal no es van poder sumar a l'aturada pressionats per l'amenaça de multes de 10.000 pessetes anunciades per l'alcaldia.

10-Març-1987

El director de la presa de Tous, Florentino Santos, assegura en la vista oral que només visità Tous en dues ocasions i que mai va inspeccionar els sobreeixidors, comportes o desguassos. La baixa del director de la presa, des del 30 de juny del 82 fins a un dia després de la catàstrofe, va provocar un bon grapat de preguntes per part del fiscal. La resposta de Florentino Santos va ser unànime: "Evidentment no tinc la baixa oficial, cobrava per estar en actiu i no hi estava".

El cap de Preses del MOPU, Román Guerrero, declara en el judici que "la presa s'havia ensorrat encara que hagueren funcionat les comportes". Així mateix, el cap del MOPU assumeix en el judici que ell era el director del pantà el 1982 perquè estava suplint Florentino Santos per malaltia d'aquest.

11-Març-1987

Es confirma que l'ex-president del govern espanyol, Leopoldo Calvo Sotelo, declararà en el judici de Tous, si bé podrà elegir el dia per a fer-ho.

Es projecta una pel.lícula en Super-8 que mostra l'inici de l'ensorrament. La cinta, la va filmar Pedro Guinda Arrazola, un enginyer de l'empresa AGROMAN. L'autor també ha estat citat per a declarar com a testimoni en el judici. L'acusació particular assegura que la pel.lícula s'ha manipulat i no mostra la realitat.

Les associacions de damnificats, AFIVA i APEMEDA, denuncien en la sessió oral les notificacions d'embargaments cursades pel Banc Hipotecari. El president d'AFIVA, Xavier Sierra, qualifica aquest fet de provocació. "És un provocació sobretot tenint en compte que notifiquen els embargaments coincidint amb el curs de la vista oral".

12-Març-1987

El Tribunal que jutja el *cas Tous* en aquesta primera etapa de la vista oral, està compost per José Luis Pérez Hernández, president, i els magistrats Domingo Boscà i Francisco Hervás. Fins ara, les distintes acusacions particulars han intentat aclarir la part de responsabilitat de cadascun dels processats per l'ensorrament de la presa. A Salvador Madrigal se'l responsabilitza que la presa no fóra construïda amb llavi fix, en lloc de comportes per estalviar-se diners.

A l'enginyer a peu de presa, Jesús González Marin, se l'imputa el trasllat de l'únic grup electrogen existent a l'embassament i el fet que se n'anara tranquil.lament a la seua casa sense intentar rebaixar la cota d'embassament al límit normal, fixat en 84. Pel que fa a Florentino Santos, director de la presa, les acusacions particulars el responsabilitzen de tota la catàstrofe alhora que posen en dubte la seva malaltia durant la pantanada. Per acabar, el processat Román Guerrero, cap del servei de preses del MOPU, assumeix la responsabilitat del succés.

13-Març-1987

S'inicia una nova fase del judici sobre l'ensorrament de la presa de Tous amb la declaració d'onze testimonis proposats pel ministeri fiscal, entre els quals es troben els directors generals d'Obres Públiques del MOPU i de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer en el moment de la catàstrofe. Segons es desprèn d'aquestes declaracions, la Confederació no disposava d'informació meteorològica i la del MOPU no era fiable.

9-Juny-1987

Per decisió del president del Tribunal de la secció tercera de l'Audiència Provincial de València, José Luis Pérez Hernández, el sumari del *cas Tous* torna a Xàtiva. Aquesta és la segona vegada, des que es va iniciar el judici oral, que el sumari torna al jutjat d'instrucció de Xàtiva.

Aquest segon retorn del sumari es du a terme després que la sala ha resolt no efectuar cap processament ja que, en la seua opinió, de la prova suplementària practicada no es desprenen indicis racionals de criminalitat en cap dels processats.

Març de 1987: el judici comença.

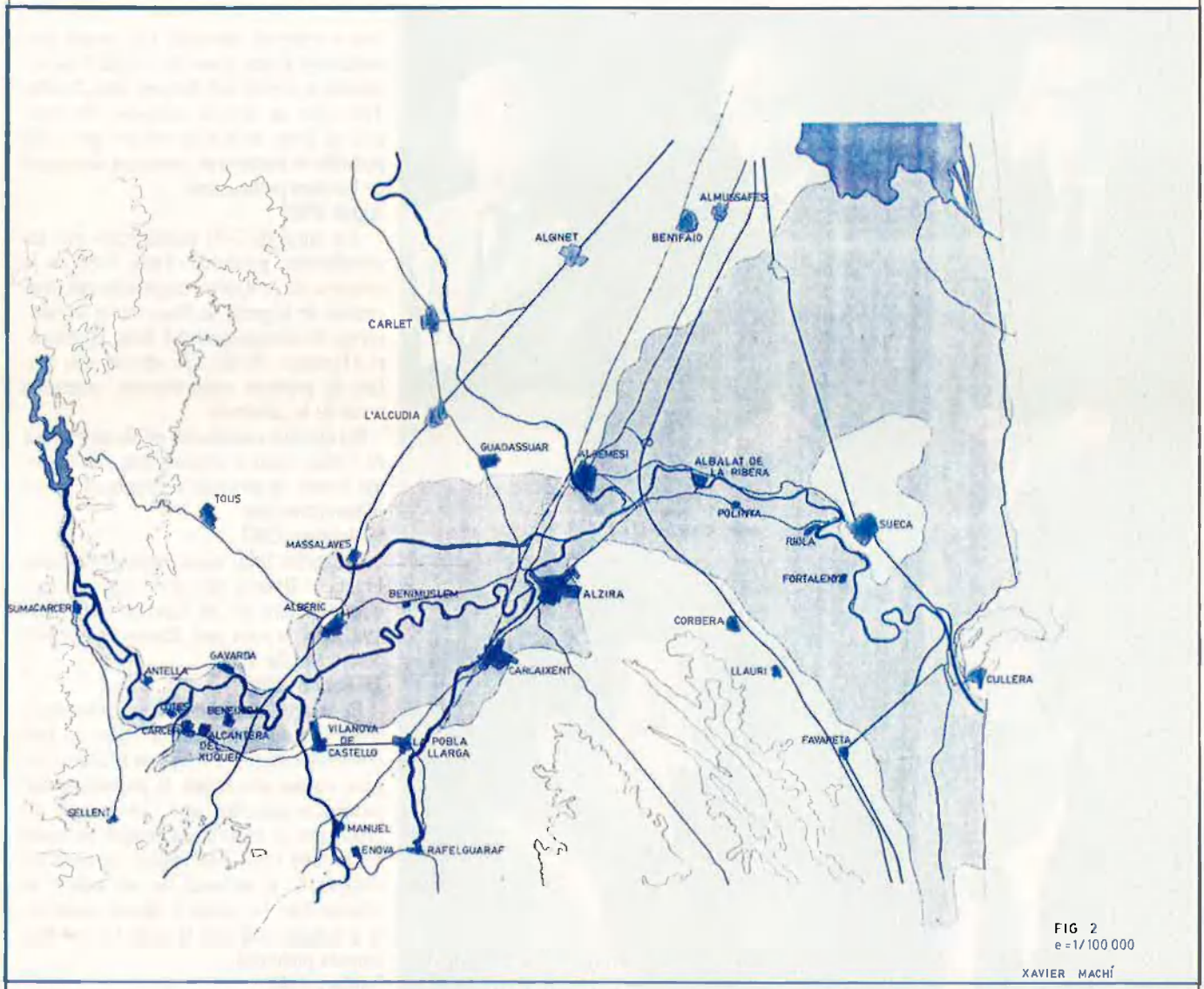

FIG 2
e = 1/100 000

XAVIER MACHÍ

Danys materials i humans

L'Audiència Provincial de València quantifica els danys econòmics produïts per la catàstrofe del 20 d'octubre de l'any 1982 en 50.000 milions de pessetes. Aquesta quantitat, si recau una sentència condemnatòria per als acusats, encara que únicament siga per una falta, haurà de ser abonada per l'estat, el qual en aquest cas és el responsable civil subsidiari.

Aquesta quantitat, però, no és la sol.licitada en un principi pels advocats dels damnificats que demanaven 125.000 pessetes com a indemnització. El nombre de damnificats va ser de 20.000.

Nou persones mortes va ser el resultat més dolorós de l'ensorrament de la presa de Tous. La majoria dels cadàvers van ser trobats quan ja les aigües permetien els treballs de recerca entre els enderrocs. Quasi tots ells eren persones majors, excepte una persona, una jove de 29 anys d'edat.

Segons un dels magistrats, "si s'haguera pogut obrir el sobreeixidor de superfície de la presa, les aigües embassades no haurien depasat la coronació i no s'haurien produït les 9 morts.

Nombre de víctimes: 9
1-Adelaida García Casanova
2-Carmelo González Moreno
3-Josep Mas Llinares
4-Josep Canet Huguet
5-Eduardo Canet Huguet
6-Josep Simó Gadea
7-Trinitat Fuster Escandell
8-Eugènia del Carme Hernández
9- Cayetano Crespo Mahuenda

20-Juliol-1987

L'Audiència Provincial de València confirma el processament de Juan Sancho Tello, ex-comissari d'Aigües del Xúquer, per presumpta imprudència temerària amb resultat de 9 morts.

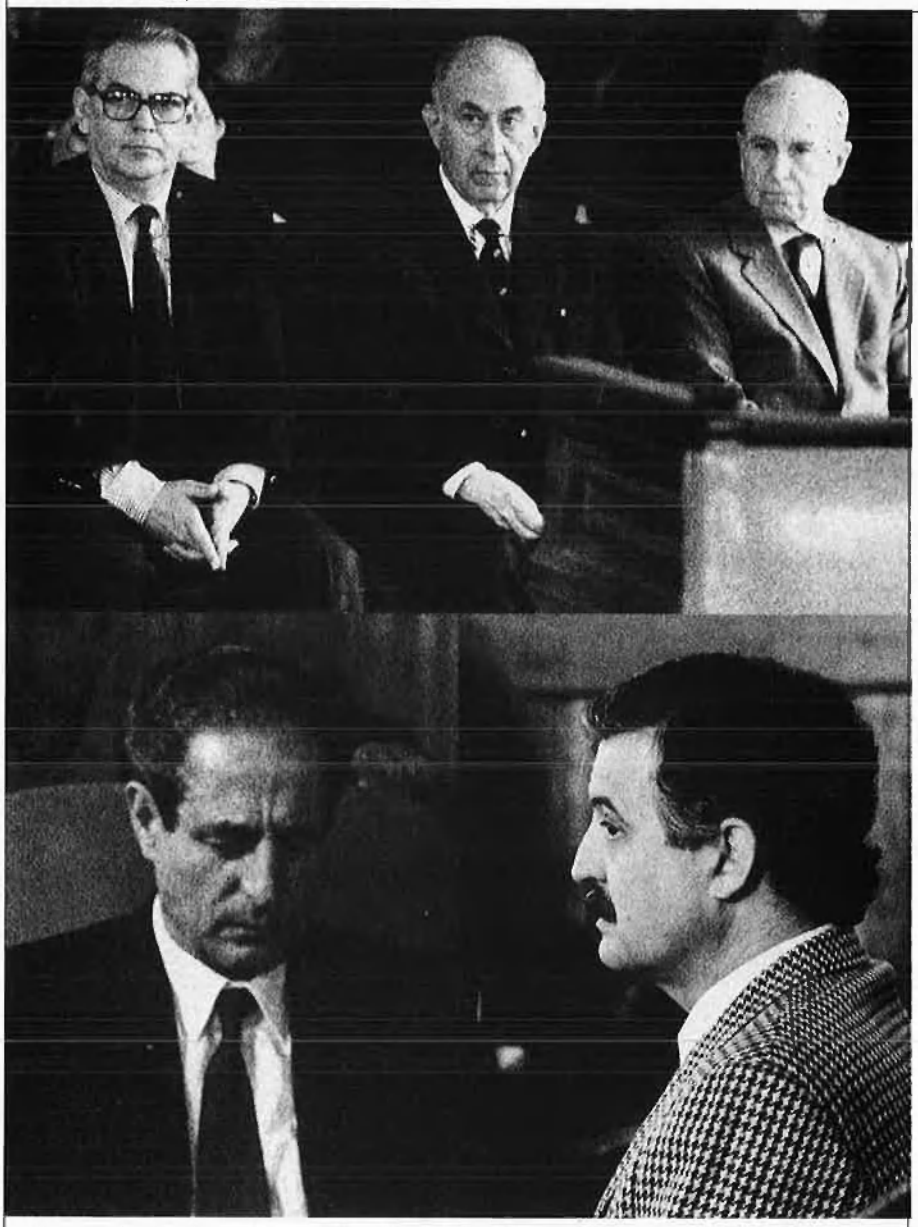
L'acte desestima tots els recursos presentats pel ministeri fiscal i el lletrat de l'Estat i l'advocat defensor.

D'altra banda, els magistrats afirmen que no han declarat l'acte de processament de motu propio, sinó a petició de nombroses parts acusadores. Finalment, indiquen que les al.legacions cursades no han desvirtuat els indicis racionals de criminalitat per què ha estat processat Juan Sancho Tello.

28-Juliol-1987

El jutge de Xàtiva desestima el recurs de l'Ajuntament d'Alzira. La corporació no podrà personar-se en la causa.

L'Ajuntament d'Alzira plantejava en el seu recurs una separació de pretensions en distinguir la personació en la citada causa

Florentino Santos, Roman Guerrero, Juan Sancho Tello, Salvador Madrigal, González Marín.

Cinc enginyers al banc dels acusats

Juan Sancho Tello, ex-comissari d'Aigües del Xúquer; **Jesús González Marín**, enginyer responsable a peu d'obra de la presa de Tous; **Salvador Madrigal**, encarregat de redactar la reforma definitiva del projecte de construcció de la presa; **Florentino Santos**, director de la presa i **Roman Guerrero**, cap del servei de Grans Preses del MOPU, han estat acusats d'imprudència temerària amb resultat de 9 morts i danys valorats en 50.000 milions de pessetes.

Per la seua part, el fiscal encarregat del trencament de la presa de Tous, **Gonzalo López Ebri**, es manté en la qualificació del fet com a delicte d'imprudència temerària amb resultat de 9 morts i nombrosos danys materials; si bé demana dos anys de presó per a Madrigal, i un per a González Marín, mentre que reclama l'absolució per a la resta d'enginyers. Acusacions particulars i ministeri fiscal demanen també indemnitzacions per a cadascun dels 22.000 damnificats pels danys morals patits.

Les defenses demanen la lliure absolució dels cinc processats, per considerar que no van cometre cap delicte amb les seues actuacions i que els danys i morts es van produir com a conseqüència d'una catàstrofe d'origen natural.

com a acusació particular i l'exercici diferenciador d'una querella contra l'ex-comissari d'Aigües del Xúquer Juan Sancho Tello, per un delicte "connex". No obstant, el jutge de Xàtiva estima que no és possible el tractament processal separador de les dues pretensions.

Agost-1987

Un total de 300 damnificats per les inundacions produïdes l'any 1982 en la comarca de la Ribera, originades pel trencament de la presa de Tous, reben requeriments d'embargament del Banc Hipotecari d'Espanya (BHE). Els afectats són titulars de préstecs extraordinaris concedits arran de la catàstrofe.

Els afectats manifesten públicament que és l'estat, com a responsable subsidiari, qui hauria de procedir al pagament de les indemnitzacions.

9-Octubre-1987

J. Sancho Tello acusa l'alcalde d'Alzira, Francesc Blasco, de no fer cas de l'avís d'inundacions el 20 d'octubre de l'any 1982. Per la seua part, Blasco es querella contra Sancho Tello.

15-Febrer-1988

Els magistrats del *cas Tous* rebutgen la sol.licitud de Juan Sancho Tello, un dels processats, respecte a arxivar la causa. Segons aquest processats, la presumpta imprudència temerària que van cometre els processats ja ha prescrit perquè es tracta d'una falta i no d'un delicte. Segons els magistrats, el tribunal no pot entrar en aquesta fase del procés a decidir entre falta i delicte, raó per la qual ha rebutjat aquesta pretensió.

7-Març-1988

Les associacions de damnificats de la Ribera, AFIVA i APEMEDA, presenten un plec d'al.legacions al projecte de la nova presa de Tous davant la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.

Els damnificats manifesten la seua decisió de denunciar l'estat espanyol davant el Tribunal d'Estrasburg per l'endarreriment del judici pendent.

9-Març-1988

Es compleix el primer aniversari de la vista oral seguida per l'ensorrament de la presa de Tous.

La Secció Segona de l'Audiència Provincial de València ordena noves diligències per la querella que els damnificats presentaren contra els responsables de l'autopista A-7. Els querellants estiment que l'autopista actuà com a mur de contenció en les últimes inundacions i que agreuja la catàstrofe.

19-Abril-1988

L'advocat Jesús Sancho Tello, defensor del seu germà Juan, sol.licita al tribunal

Segons l'acusació particular, si la presa de Tous hagués estat en condicions la Ribera no s'hagués inundat. JOAQUIM OLMOS GARCIA

que cite a declarar 45 perits i 64 testimonis en la vista oral.

Jesús Sancho Tello demana també que testifique l'ex-governador de València J.M. Fernández del Rio. Un dels acussadors particulars ha reclamat la presència en el judici de l'ex-president del govern Leopoldo Calvo Sotelo.

Mesos abans, l'advocat Sancho Tello va presentar una querella de prevaricació contra el president del Tribunal de Tous, José Luis Pérez Hernández, i un dels magistrats, Francisco Hervás. Aquest advocat també es va querellar per falsejament contra els metges que certificaren les defuncions de les nou víctimes de les inundacions.

1-Agost-1988

El ministeri fiscal, en conclusions definitives sol.licita dos anys de presó menor per a Salvador Madrigal Sánchez, un any per a Jesús Maria González Marín, els quals considera autors d'un delicte d'imprudència temerària amb resultat de 9 morts, i la lliure absolució per als altres tres processats. Així mateix, demana a l'estat en concepte de responsabilitat civil subsidiària 50.000 milions de pessetes.

Simultàniament queda pendent una querella contra dos membres del tribunal presentada per l'advocat Jesús Sancho Tello per presumpte delicte de prevaricació, i un altra contra metges de Carcaixent i Alzira per presumpta falsificació de defunció de les víctimes presentada pel mateix advocat.

3-Agost-1988

La Sala especial del Tribunal Suprem rebutja la querella presentada per l'ex-comissari d'Aigües Juan Sancho Tello, contra el president del Tribunal de la Secció Tercera de l'Audiència José Luis Pérez Hernández, i un dels magistrats, Francisco Hervás, per presumpte delicte de prevaricació.

6-Febrer-1989

L'enginyer processat, Juan Sancho Tello, ex-comissari d'Aigües de Xúquer, sol.licita la suspensió de la vista assenyalada per al pròxim dia 20 i la nul.litat de totes les actuacions dutes a cap. Segons Sancho Tello, "fins que no es resolga el judici per la falsedat de les actes de defunció no es pot començar el de Tous".

13-Febrer-1989

El Ministeri Fiscal s'oposa a la petició de suspensió del Judici de Tous formulada per la defensa dels cinc enginyers del MOPU processats en aquesta causa.

El fiscal considera que aquest acte de processament no ha d'influir en el desenvolupament del judici de Tous, ja que serà en el transcurs de la vista oral quan es determine la causa de les nou morts produïdes durant la *pantanada*.

15-Febrer-1989

Qüestions pendents

A set anys i quatre mesos del dia de la catàstrofe (20 d'octubre de 1982) encara queden qüestions pendents com el pont d'Algemesí, encara sense enderrocar i el llit del riu Magre per fer. A aquestes dues actuacions sense resoldre cal afegir la manca de protecció dels pobles de la Ribera sotmesos a noves riuades, el control del riu Xúquer i una qüestió molt important com és la repoblació de la zona amb carrasques a fi de reduir la velocitat del Xúquer en les zones altes de la Ribera.

Un altre punt negre és la carretera N-340 per a la qual els veïns de la Ribera demanen la mateixa solució que s'ha fet en l'autopista actualment finalitzada. Però el punt probablement més important i que reclama una actuació immediata és la variació del llit del riu Magre. En aquest sentit, els veïns de la zona demanen una ubicació del llit en sentit confluent a les aigües del Xuquer i que desemboque a l'altra part de l'autopista.

Quant a les obres de la presa, és important destacar que, contra la voluntat dels veïns, aquestes s'estan realitzant en el mateix lloc que l'antiga presa de Tous, si bé a diferència d'aquesta, serà molt més gran i sense comportes.

La secció tercera de l'Audiència de València denega la petició de suspendre el judici pel *cas Tous* sol.licitada per l'advocat Jesús Sancho Tello i altres defensors de l'acusat.

El Tribunal qualifica la sol.licitud de "malèvola intenció de dilatar el procés".

20-Febrer-1989

Comença de nou el judici de Tous, tot el procés anterior resulta ser nul perquè la llei estableix que quan se suspèn un judici, i el de Tous es va suspendre el 16 de març de 1989, ha de prosseguir 15 dies després perquè tinga validesa. Aquest evidentment no va ser el cas de Tous.

22-Febrer-1989

Declara davant el tribunal de l'Audiència Territorial de València l'enginyer Salvador Madrigal Sánchez.

Aquest processat declara entre altres coses que "l'esquema general de la presa de Tous estava ja aprovat per l'administració". Així mateix, Salvador Madrigal assegura que li han produït una estranyesa sublim les possibilitats de pluja de la conca mediterrània i que mai s'ha donat una intensitat com la que es va produir a Tous.

23-Febrer-1989

Es reprèn la sessió amb l'interrogatori de l'enginyer González Marín, enginyer responsable a peu d'obra de la presa.

González Marín reconeix en el judici que mai havia funcionat la porta automàtica de la presa. "No funcionava –diu textualment– perquè estava desconnectat el sistema per ordre del senyor Madrigal".

En el transcurs de l'interrogatori manifesta, entre altres coses, que la presa de Tous no tenia ràdio i que a Tous no hi ha hagut mai vigilants nocturns de presa.

Entre les seues funcions Madrigal reconeix la inspecció i vigilància de les obres, també el maneig de les comportes de la presa.

27-Febrer-1989

Declara l'enginyer director de la presa, Florentino Santos.

Santos assegura que el dia 20 d'octubre de l'any 1982 va estar tot el dia al Ministeri. Així mateix, l'enginyer assegura davant el tribunal que ell no va decidir si s'haurien de substituir els dos grups electrògens que hi havia a la presa per un de sol.

28-Febrer-1989

Declara Román Guerrero, cap del servei de Grans Preses del MOPU. Román Guerrero manifesta que ell va donar l'aprovació a la modificació de presa de Salvador Madrigal. A la pregunta del lletrat de l'acusació particular sobre si durant les visites que realitza a Tous el 1982 observa que no hi havia un grup electrogen fix per a engegar els sobreeixidors de superfície, contesta que: "No, jo no entre en aquests detalls".

Al llarg de l'interrogatori Guerrero assegura també que a les 10.30 h. del matí del 20 d'octubre de 1982 ja tenia coneixement que el grup electrogen oficial esta inundat.

Declara Juan Sancho Tello, ex-comissari d'Aigües del Xúquer.

Juan Sancho Tello assegura davant el tribunal que ell no té cap competència sobre la conservació i manteniment de la presa.

7-Març-1989

Comença la prova pericial amb declaracions dels perits Miquel Arenillas i Julián Martínez Barea.

Un d'aquest perits manifesta que la presa no estava pensada com presa de laminatge, sinó com a presa de derivació i en conseqüència no es comptava amb la col.laboració de l'embassament per a laminar les avingudes.

Ferández del Rio, Jesús Sancho Tello, i Leopoldo

10-Març-1989

Hermalando Corbí Adab, destinat l'any 1982 a la Confederació Hidrogràfica del Xúquer i autor del projecte de la presa de l'any 1973, assegura en el transcurs del judici que va entregar el projecte de construcció de l'obra a la Direcció General d'Obres Hidràuliques, "a partir d'aquell moment –manifesta Corbí– vaig quedar apartat completament de l'execució de l'obra".

13-Març-1989

El perit Costa Talens assegura en les seues declaracions davant el Tribunal que: "Des del meu modest saber tinc sèries reserves que la presa en realitat complira la instrucció de grans preses".

Del 14 al 20 de Març de 1989

Continua la prova pericial. Declaren, entre altres, el perits Terence Evans, Ogink de Jong i Passicher, Ernest Taylor, Luis Lorente La Cruz, Joaquín Cebrel Caniz, Manuel Romana Ruiz, José Miguel Hernández Vázquez, Alvaro Perea Carrera i José Ramón Temez Peláez. Aquest últim assegura que si les comportes dels sobreeixidors de superfície de la presa Tous s'hagueren accionat el dia 20 d'octubre de l'any 1982, la presa no s'hauria ensorrat. El vint de març finalitza la prova pericial.

13-Juliol-1989

S'inicia la prova testifical amb l'enginyer tècnic d'Obres Públiques José Manuel Ruiz Diezma.

A la pregunta de per què no hi hauria mànegues en la presa de Tous, l'enginyer tècnic d'Obres Públiques contesta secament: "No puc explicar-ho".

20-Juliol-1989

Declara Juan Ruiz Pérez, el qual el 20 d'octubre de l'any 1989 posseïa el càrrec de director general d'Obres Hidràuliques.

Declara que la presa de Tous " depenia de la Confederació sinó dels serveis de la subdirecció d'obres de la Direcció general".

24-Juliol-1989

Declara Emilio Miralles García, director en funcions de la Confederació Hidrogràfica en l'any 1982.

En l'opinió d'aquests testimoni, la presa de Tous depèn d'un servei de Presa. A la pregunta del fiscal, "¿on està això?", Emilio Miralles García manifesta: "En la Direcció General d'Obres Hidràuliques" (Emilio Miralles García va ser cap d'explotació de la comissió de Desembassaments durant set anys, del 29 d'octubre de l'any 1975 al 31 de maig de l'any 1982).

Aquest mateix dia declara el muntador Luis Alvarez Guerra, el qual assegura que el dia 19 d'octubre de 1982 el depòsit d'oli de les comportes era buit i que sense oli aquestes comportes no poden pujar.

19-Setembre-1989

Declara el cap de la Central Hidroelèctrica de Millars, Juan Vicente Martínez Puerta. Aquest testimoni manifesta en el judici que l'embassament de Tous estava més alt de l'habitual, per tant l'aigua arribava a l'edifici central.

21-Setembre-1989

Declara l'ex-president de govern, Leopoldo Calvo Sotelo.

Calvo Sotelo diu textualment: "El motiu del meu viatge a València l'octubre del 82 no va ser Tous, aquest nom ni tan sols es va pronunciar a Madrid. A mi em va moure a anar-hi la importància d'una inundació que havia afectat milers de persones. Naturalment, sobretot a partir de la setmana següent, el nom de Tous va anar adquirint protagonisme per a mi".

4-Octubre-1989

Declara l'ex-governador de València Fernández del Rio.

El que va ser governador l'any 1982 assegura davant el tribunal: "El 20 d'octubre no vaig tenir notícia de cap catàstrofe, només sabia que s'estaven arreplegant grans quantitats d'aigua i que s'adoptaren les mesures que, en aquest moment, es podien adoptar".

Aquest mateix dia declara també Quintillano Pérez Monedero, coronel de la Guàrdia Civil. Textualment, el coronel diu: "Jo no vaig donar l'ordre d'evaquar immediatament, jo parlava amb el governador que la situació era alarmant i que seria convenient que els alcaldes estigueren al corrent per si calia evaquar la població".

5-Octubre-1989

El subdirector general d'Autopistes del Mare Nostrum, Enrique Ramón Alcayde, assegura davant el tribunal que si l'aigua no haguera passat els 7.500 metres dels sobreeixidors, l'autopista hauria fet el seu paper. La culpa –diu– no és nostra".

Del 6 de Novembre al 13 de Desembre de l'any 1989

Acaba la pràctica testifical i prossegueix la pràctica de la prova pericial. Declaren vuit perits més.

20-Desembre-1989

Comença la pràctica de la prova documental, que continuarà fins a gener de l'any 1990.

15-Febrer-1990

Magistrats i jutges de la sala tercera de l'Audiència Provincial de València es retiren per deliberar, votar la sentència i procedir-ne posteriorment a la redacció. Després de tres anys llargs de judici, Tous queda vist per a sentència.

Esther Roig

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

La conservació de la fe

Se'n va el Papa de Roma corrents i sense avisar a Txecoslovàquia, es planta davant la tomba de Sant Metodi, i anuncia *urbi et orbi* un sínode de tots els bisbes d'Europa: trenta-sis conferències episcopals, vol convocar, no sabia jo que n'hi havia tantes. El cas és que l'esdeveniment té caràcter absolutament extraordinari, vista la magnitud dels canvis que ens han portat aquests darrers anys del pontificat de Wojtyla, i atesa la transcendència i urgència dels problemes que ha d'afrontar el Vell Continent, problemes a què es dedicarà el sínode, i que són: a) evitar que els *virus* (això diuen les agències) de la civilització occidental arriben a contagiar l'Europa de l'Est, ara que poden passar sense mur ni barreres; i b) la nova evangelització dels països que acaben d'eixir dels règims oficialment ateus.

Quant al segon tema, si jo fóra bisbe o Papa o simple funcionari de les congregacions vaticanes, no em preocuparia gens ni miqueta: ja el tenen perfectament encarrilat i navega a tota vela. Quan, fa deu anys, a Polònia els obrers van començar la seua revolució resant rosaris, confessant-se a les drassanes de Gdansk, i armats amb estampetes de la seua Mare de Deú de Montserrat, la cosa ja es veia prou clara: no hi ha res com un bon govern comunista i ateu per conservar la fe del poble. Ja sé que el cas de Polònia és especial. Sempre ho ha estat. Fa prop de vint anys, vam desembarcar una colla d'antropòlegs i sociòlegs rurals en una cooperativa hongaresa, ens van donar a tastar tots els vins, ens vam emborratxar condignament, i aprofitant la trompa, un sociòleg polonès em va fer la gran confidència: "A Espanya, vosaltres teniu un problema, que és el règim franquista, però a Polònia en tenim dos: el règim comunista i l'església catòlica". Tenia raó: no ser catòlic practicant, a Polònia, pot començar a ser incòmode. Ser ateu, en tot cas, després de més trenta anys d'ateisme públic, deu ser ja una raresa privada.

I qualsevol dia passarà una cosa semblant, amb les variants de cada cas, a l'Alemanya Oriental, a Bohèmia i Eslovàquia, a Sèrbia i a Croàcia. Les eleccions les guanyen els cristians militants, catòlics o protestants segons el cas: les guanya la Democràcia Cristiana, o les guanyen partits que tenen com a ideologia "la defensa de la pàtria, la família i la moral tradicional", tal com sona. Es queixa el Papa, públicament, del règim comunista que maltractava i empresonava els bisbes i els capellans, tancava les esglésies, impedia les famílies educar cristianament els fills i ensenyava els nens a negar a Déu. Es queixa, i n'hauria d'estar agraït: cada sistema es mesura pels resultats a llarg terme, i el sistema que el Papa critica ha tingut, per a la conservació de la fe, uns resultats esplendorosos. Ací, a l'extrem, després de cinquanta anys de catolicisme d'estat (o quasi d'estat, com ara), i de religió com assignatura obligatòria, la situació real de la fe cristiana no es pot ni comparar amb la robusta salut de què gaudeix allà on ha *patit* quaranta anys d'assignatura de marxisme obligatori. No sé com els bisbes d'ací no ho veuen clar, i no demanen al govern la prohibició radical de l'ensenyament de la religió a les escoles.

Perquè els resultats de mig segle de religió pública i obligatòria estan ben a la vista: es reuneix a Oviedo el Congrés de Filòsofs Joves –més de cinc-cents, n'hi havia–, i decideixen pràcticament per unanimitat que Déu no existeix. De manera que així és com ha acabat la cosa: seixanta comunicacions s'han presentat al congrés, en les quals els filòsofs joves, després de tants anys de doctrina cristiana, es dediquen a reivindicar l'ateisme, l'agnosticisme i, com a màxima i moderna concessió, el politeisme clàssic. Del Déu cristià, ni un duro. Ara, tenint en compte que *filòsofs* vol dir professors de filosofia d'universitat i d'institut, ja m'explicaran com ha d'anar l'assumpte de la conservació de la fe a les aules. No hi ha res a fer: no hi ha hagut persecució, ni ateisme oficial, ni marxisme-leninisme des del parvulari fins a la universitat, i ara en pagaran les conseqüències. Només per comparar, estic segur que si ara mateix es reunien cinc-cents filòsofs joves a Vílnius, a Cracòvia o a Zagreb, farien qualsevol cosa excepte dedicar-se a demostrar la inexistència de Déu. Segur. Comparen, doncs.

O siga, que tenim el Papa a Praga cridant, davant l'entusiasme de la multitud i l'aprovació de Vaclav Havel, que "el món sense Déu és enemic de l'home", i coses així. I tenim els filòsofs espanyols a Oviedo afirmant que això de Déu és un vell truc comercial, una trampa, una enganyifa i una idea estèril. No sé què farà el sínode europeu, amb la idea d'evangelitzar els països de l'est, que són ja més evangèlics que una monja irlandesa: ja ho ha dit el primer ministre de Txecoslovàquia, que ells són la nova reserva espiritual d'Occident. Ells, i no la *catòlica Espanya*. Des d'allà, doncs, ens vindrà –després del comunisme salvador, guia i futur lluminós de la humanitat– la fe cristiana conservada. De l'Est eslau vindrà la salvació d'aquesta Europa d'ací, filosòfica, atea, secular, dedicada a la droga, el consumisme i al sexe (si almenys, quan ens evangelitzen, ens deixaren el sexe...).

I és que els designis del Senyor són, una vegada més, inescrutables.

Alimentarà, en el 92, els grans campions

Alimenta ja, cada dia, els futurs campions.

Cola Cao
Forma part del servei d'alimentació dels jocs de la XXV Olimpiada.

Cola Cao®
Aliment Olímpic

NUTREXPA

Financem benestar.

PARCS TECNOLÒGICS

TRANSPORTS URBANS

ESCOLES I
CENTRES CULTURALS

DEPÒSITS D'AIGUA
I DEPURADORES

RECOLLIDA DEL FEM

ADQUISICIÓ
PATRIMONI MUNICIPAL

POLISPORTIUS

EXTINCIÓ I PREVENCIÓ
D'INCENDIS

MERCATS I
ESCORXADORS

CASES CONSISTORIALS

INFORMATITZACIÓ
LOCAL

PAVIMENTACIÓ
I CLAVEGUERAM

ENLLUMENAT PUBLIC

RESTAURACIÓ PATRIMONI
HISTÒRICO-ARTÍSTIC

PARCS, JARDINS
I MEDI AMBIENT

El carrer, l'enllumenat, la flota d'autobusos, l'escola, la nova font, l'escorxador, els camions del fem, l'ambulatori, el polisportiu, el mercat, el depòsit d'aigua, el parc... Allò que necessite el seu carrer, el seu barri, la seua ciutat... El BCL li ho finança amb un interès i un termini excepcional. Som la banca pública. El banc especialitzat en Ajuntaments, Diputacions i Comunitats Autònomes. Demane-li al BCL allò que els seus veïns necessiten per a sentir-se en el carrer com en la seva casa.

BCL

Banco de Crédito Local.
La Nova Banca Pública

c/. Guillem de Castro, 46. 46007 VALÈNCIA. Tels. (96) 332 00 61 i 332 00 67
Avgda. Diagonal, 622 . 08021 BARCELONA . Tels. (93) 201 10 58 i 202 04 88